

J. V. Š M E J K A L

PÍSEŇ PÍSNÍ NÁRODU ČESKÉHO

PÍSEŇ PÍSNÍ NÁRODU ČESKÉHO

J. V. Š M E J K A L

PÍSEŇ PÍSNÍ
NÁRODU ČESKÉHO

1935

NAKLADATEL A. NEUBERT V PRAZE

*Drahé památce
našich buditelů a zapadlých vlastenců,
kteří se dobře zasloužili
o jazyk a národ český.*

PŘEDMLUVA

*Blaho té písni, která vlast svou slaví!
i ona činem jest a nezahyne.*

Sigfrid Kapper.

(„Slavení otčiny“, České listy z r. 1846.)

Je tomu již dávno, co jsem si koupil v Praze u Bačkovského „J. K. Tyla Kde domov můj? s dějinami hymny té a pozdějšími přídávky i překlady“, kterou vlastním nákladem vydali r. 1884 „na oslavu padesátileté památky, kdy byl poprvé zpíván“, Frant. Bačkovský a Robert Růžička.

Bylo to o prázdninách roku 1917. Tehdy neměl jsem ani tušení, že mimo přídávky v této brožurce otištěné vznikly v nejrůznějších městech českých i parafráze místní a byl jsem pevně přesvědčen, že píši první lokální parafrázi, když jsem složil svůj „Podlipanský Kde domov můj?“ Nikdy však jsem se nestaral o jeho rozšíření a tak zůstala tato studentská práce jen na katastru obce Hořany, odkud je skok do Milčic, kde rychtařil probuzenecký písmák Václav Vavák, i do Skramníku, kde odpočívá, stejně jako do Čes. Brodu a do Lipan.

Loni, sestavuje pro novinářský článek výčet jubileí připadajících na rok 1934, jsem si připomněl, že se blížíme k stému výročí české národní hymny „Kde domov můj?“ A tak dostala se mi opět Bačkovského knížečka do ruky.

Listuje v ní a pročítaje všechny přídávky ke slokám Tylovým a různé slovanské překlady s překladem anglickým v závěru, uvědomil jsem si existenci překladu italského, francouzského a německého, možnost mnohých jiných překladů a třetí kapitola Hýskova „J. K. Tyla“ poučila mne konečně o tom, že máme ještě celou dlouhou řadu variantů, které Bačkovský nevedl.

Vydal-li Bačkovský s Růžičkou k 50. jubileu české hymny dějiny této písně se sbírkou známých jim přídávků a překladů, řekl jsem si, proč bych nemohl padesát let poté, k oslavě stého výročí „Kde domov můj?“, dnes státní hymny, vydati podobnou práci, důkladněji propracovanou a obohacenou o všechny varianty, parafráze a překlady, pokud ovšem bude možno si je opatřiti?

Tak došlo k sepsání této historie Písně písni národa českého a k sebrání dlouhé řady variant, parafrází a překladů. Do četných jazyků dal jsem „Kde domov můj?“ přeložiti a jsem přesvědčen, že propagační význam toho nebude přehlížen.

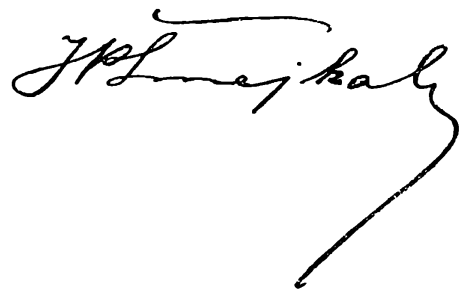
Vlastní historii naší hymny zasadil jsem do obrazu Prahy z let 1831—1834 a tehdejšího našeho kulturního života, uchyluje se pouze u českého divadelnictví k návratu do let předcházejících; tato reminiscence před kapitolou o vzniku „Fidlovačky“ byla zřejmě nutnou.

Zato nezdržoval jsem se životopisem Tylovým a Škroupovým, jimž byla věnována již nejedna dobrá práce; poslední z nich, kniha prof. M. Hýska, byla mi užitečným vodítkem při mém studiu historie písně „Kde domov můj?“, stejně jako rady, které mi autor „J. K. Tyla“ tak ochotně poskytl.

Raději zpestřil jsem kapitolu o Tylovi a Škroupovi řadou episod z jejich života, vyprávěných jejich vrstevníky.

Můj sen — nastoupiti na místo nebožtíka Františka Bačkovského při druhé padesátce naší národní hymny, je splněn. Pracoval jsem na této knize s velkou láskou a jsem si jist, že odevzdávám národu poctivou práci. Nad touto knihou zúčtoval jsem se svou sympatií k myšlence nové státní hymny československé.

Závěrem pak považuji za milou povinnost poděkovati všem, kdož mi jakýmkoliv způsobem byli při práci nápomocni, především pánům sklad. E. Axmanovi, prof. J. Krezarovi a dr. F. Pátovi z Národního musea, univ. prof. dr. M. Hýskovi a dr. J. Pátovi, archi. váři hlav. města Prahy, univ. prof. dr. Vojtíškovi, spis. E. Janskému, špkt. Bednaříkovi z Památníku Národního osvobození, red. J. Strakatému, p. Z. Reachovi, p. Jos. Nováčkovi, sklad. Z. Hůlovi-Bayerovi, paní Vlastě Wernerové, jakož i všem, kdož tak ochotně vyhověli mému přání a přeložili tu naši Píseň písní do cizích jazyků a kteří na mou výzvu v novinách nemeškali obohatiti tuto sbírku variantů novými, dávno zapomenutými, či neznámými slokami. Zvláštní můj dík náleží ovšem mému osvědčenému příteli, nakladateli A. Neubertovi, který tuto knihu vydal s tímž nadšením, s jakým jsem ji psal.

DÍL PRVNÍ

HISTORIE NAŠÍ NÁRODNÍ HYMNY

- I. Před sto lety*
- II. Tyl a Škroup*
- III. Premiéra „Fidlovačky“ a písně „Kde domov můj?“*
- IV. Píseň z divadelní hry národní hymnou*
- V. Od 21. prosince 1884 do 28. října 1918*
- VI. Hymna suverénního státu*
- VII. Sto let hymny „Kde domov můj?“*
- VIII. Nové sloky na starý nápěv*
- IX. Tylovy sloky v cizích jazycích*

I. PŘED STO LETY

PRAHA V LETECH 1831—1834

Sto šedesát čtyři věže tyčily se nad královskou Prahou před sto lety. Ani byste nevěřili, že tehdy byla naše matka měst na dvacátém místě v Evropě co do počtu obyvatelstva a druhým největším městem Rakouska. Roku 1831 měla Vídeň již asi 300.000 obyvatel, Praha 103.670 a s Vyšehradem, náležejícím ještě do kraje kouřimského, a s předměstími — vlastně vesnicemi — Smíchovem a Karlínem, jemuž se říkalo Rosentál, dokonce 110.870 obyvatel bez vojska, které čítalo 8500 mužů. Ano, tenkrát byla Praha lidnatější než věčný Řím, než Drážďany, Athény, Kodaň a mnohá jiná evropská města. Z celkového počtu obyvatelstva připadalo podle statistiky z r. 1831, tedy pouhé tři roky před datem vzniku české národní hymny, 5594 hlav na usedlé měšťany, 2116 na úřednictvo, 860 na šlechtu a 543 na duchovenstvo. Úřední sčítání udávalo 61% Němců a 39% Čechů, ale nemusíme se obávat nedůvěry k těmto číslům; německému nátěru Prahy napomáhalo měšťanstvo, které se němčením chtělo přiblížiti vyšším kruhům. Na češtinu-popelku, řeč řemeslníků, drobných obchodníků, sedláků, vojáků a děveček, pohlíženo s despektem. Náboženstvím převládali římská katolíci s 94.5%, po nich následovali židé se 4%.

Osm bran vedlo hradbami: Koňská, Poříčská, Nová (Horská), Žitná, Újezdská, Vyšehradská, Strahovská a Bruská. Procházky na hradbách, na „bastajích“ patřily k nejoblíbenějším. Přes Vltavu vedl jediný most Karlův a jen dřevěné můstky spojovaly město s Kampou a s Barvířským, dnes Slovanským ostrovem. Spojení mezi oběma břehy obstarávaly tři převozy: horní, u dnešního Mánesova mostu, dolní, podél severního kraje Střeleckého ostrova a podskalský, v místech Palackého mostu. Pouliční dopravu udržovalo 117 fiakrů a v neděli též dostavník s Malostranského náměstí do Královské obory.

Již od roku 1815 se Praha, díky stavebnímu řádu, modernisovala úpravou ulic, dlažbou a kanalisací a osvětlení ulic bylo rozšířeno na 852 argantických plamenů. R. 1833 napsal V. Hanka, nadšený tímto pokrokem, své „Ponaučení pro městské lampáře“. Domy byly přechíslovány již r. 1805, ale kolem r. 1830 dostalo se

jim orientačních nápisů německočeských; lid ovšem zůstal dosud věren starým domovním názvům jako: U tří slunců, U osla v ko-
lébce a podobně.

Roku 1833 potěšil Pražany nejvyšší purkrabí hrabě *Chotek* otevřením Obecných zahrad u letohrádku královny Anny. Slavnou byla také, a to již od konce XVIII. století, Kanálská zahrada se svým anglickým parkem, vodomety, rosarií, oranžeriem, čínskými můstky, antickými chrámečky, poustevnou, voliérou a alejemi s kašnami. Založil ji svobodný zednář a rakouský šlechtic italského původu Josef Emanuel *Canal de Malabaila*, který na vstupní bránu dal pověsiti nápis: „Židům a psům přístup zapovězen“, jsa k tomu vyprovokován židovskou hrabivostí, přivádějící tehdy Evropu na pokraj finanční zkázy. Židé pomstili se osvícenskému aristokratu a lidumilu vtipem: „Ano, zahrada je pěkná, ale kanál tam smrdí!“ V Kanálské zahradě procházívála se i druhá choť Korsikánova, *Marie Luisa*, její syn, známý *Orlík*, arcikněžna *Žofie*, *Mozart*, *Paganini* a *Irwing Washington*. Svým půvabem nadchla Kanálka také Karla Hynka *Máchu*, *Rubeše* a Josefa Kajetána *Tyla*.

Na Hradčanech žil v té době nepříjemný host Habsburků, *Karel X.*, červencovou revolucí vypuzený král Francie s rodinou a s malým dvorem. *Barrande* a čtyřiatřicetiletý František *Palacký* vyučovali králova vnuka, vévodu z *Chambordu*. Hlídačem vznešených emigrantů byl sám inspektor hradu šl. *Wartburg*. Roku 1833 navštívil koncem května krále autor „Attaly“ *Chateaubriand*, který se ubytoval „V lázních“ na Malé straně a generál *d'Hautpoul*, jenž prý se na cestu na Hradčany nemohl doptati německy.

Praha byla sídlem zemského gubernia, jemuž v čele stál v letech 1826—1843 liberální, osvícený a lidumilný nejvyšší purkrabí *Karel Chotek* hrabě z *Chotkova a Vojnína*, jehož zásluhy o Prahu sluší vděčně připomínati. Jeho opakem byl pražský arcibiskup, zarytý Němec polského původu *Ondřej* hrabě *Škarbek Ankwicz z Poslavice*. Velícím generálem byl hrabě *Gyulai*, známý vojevůdce z r. 1848. V úradě purkmistrovském seděl apelační rada *Petr Spořil* a v čele městského hejtmanství stál c. k. skutečný guberniální rada *Josef* rytíř *Hoch*, pokrokovec nadržující tajně českému národu.

PRAŽSKÉ ZÁBAVY A FIDLOVAČKA

Kromě procházek na bastajích, v Obecných zahradách, přezvaných vděčnými Pražany na *Chotkovy sady*, v *Královské oboře*, v *Botanické zahradě*, na *Cibulce*, v *Kanálské zahradě*, ve *Wimmerových sadech* (jichž střed ležel v místě dnešního *Vinohradského* [Mírového] náměstí), na *Petříně*, v *Háznburku* (*Nebozízek*), v *sadech Bučkových* a konečně i v *zahradě hrabat Kinských*, přístupné pouze vyšším vrstvám občanstva, a to ještě na vstupenky a za ne-

přítomnosti panstva, kromě výletů do Šárky, do Prokopského údolí, do Trojské zahrady a malochuchelských lázní, Pražané vyhledávali s oblibou i své zamilované hostince. Jedním z nich, stojícím u roztomilé studánky, byl „Císařský mlýn“ s horácovským nápisem:

„Bene est, cui Deus obtuli parca,
quod satis est, manu . . .“

Dnešní restaurace „U čísla 1“ na Arbesově náměstí na Smíchově stojí na místě tehdy velmi proslulého stejnojmenného výletního hostince, jen jeho zahrada byla již v šedesátých letech zastavěna. Za Koňskou branou lákal Pražany u Černokostelecké silnice hostinec patricijské rodiny Pštrossovy, Pštrosska, s antickým chrámečkem nad pramenem léčivé minerální vody, již spisovatel *Herloš-Herlossohn* přičítal své uzdravení. A pak tu byl populární „Kravín“, kterému se říkalo vznešeně „Saint-Cloud“, výletní hostinec s tanečním sálem a hostinec v úhledných sadech Krénovských za Novou branou na úpatí Vítkova.

Velké oblibě těšily se ovšem lidové slavnosti a poutě. Dobré jméno měla pouť svatomatějská, udrževší se až do naší doby, ale mnohem jasnější zvuk mívala pouť svatomarkétská ve Hvězdě, kam se chodilo branou Strahovskou; za příznivého počasí, jak vypráví Zap, sešlo se tam přes dvacet tisíc lidí. Pak tu byla pouť emauzská, již začínaly vlastně slavnosti velikonoční; pouť se konala v pondělí, v úterý odbýval se „štrozok“ či „slamník“, tradiční slavnost cechu krejčovského a ve středu rovněž tradiční slavnost cechu ševcovského „fidlovačka“; „slamník“, při němž krejčí nesli v čele průvodu na ozdobeném bidle opentlený slamník, konal se na louce u studánky „Světičky“ v Bubenči, „fidlovačka“, jediná ze všech tří navštěvovaná i lepší třídou obyvatelstva, na louce v nuselském údolí.

Původ slova „fidlovačka“ hledejme v německém „Fiedeln“; švec jezdil rychle zvláštním hladítkem ze dřeva po kůži obuvi, aby ji uhladil: říkalo se tomu „fidlovat“. Lidové podání kladlo slavnost ševců, fidlovačku, do dob císaře *Josefa II.*

Pražský cech ševcovský, praví tradice, daroval kdysi císaři Josefu, který se sám v řemesle počestného cechu sv. Kryšpína vyučil, pár skvostných střevíců, na němž každý tovaryš něco vyrobil. Císař věnoval tovaryšům oplátkou malý stříbrný či silně postříbřený stromek s miniaturami všech ševcovských nástrojů, samozřejmě že také stříbrnými, na větvíčkách. Císařův dar postavili ševci ve své cechovní místnosti do středu zeleného stolu a chovali jej ve veliké úctě.

O několik let později došlo k rozporu mezi mistry a tovaryši pro modrý pondělek, který chtěli páni mistři zrušiti. Po bezúspěšných protestech rozhodli se tovaryši prosaditi svou věc násilím; vnikli prostě do cechovní místnosti, zmocnili se císařova stromku

a za jáсотu a zpěvu táhli se stromečkem v čele k nuselskému mlýnu, kde se utábořili. V Praze nezůstal jediný tovaryš a učedníci, jakmile uslyšeli, co se přihodilo a že v nuselském údolí je veselo, položili práci a mistrům utekli, aby se k tovaryšům připojili.

Dokud měli tovaryši peníze, bylo dobře a hodovalo se. Ale po několika dnech stávky se jim kapsy vyprázdnily a tovaryšům nezbylo než prodati kousek za kouskem s císařského stromku a na konec zůstal i tento v Židech; jen stříbrná miniatúrka fidlovačky byla zachráněna.

V kritickou chvíli objevila se pojednou deputace mistrů, kapitulujících na plné čáře. Že prý budou nadále držeti modrý pondělek a jen aby se tedy páni tovaryši vrátili. Byl uzavřen smír a dohoda v údolí společně oslavena. A když se pomýšlelo na návrat do města, připadlo několik mladíků na nápad, aby Josefův stromeček byl nahrazen skutečným stromkem, který by se ozdobil ševcovským náčiním se stříbrnou fidlovačkou na vrcholku. Nápad s jáсотem přijat, císařův dárek nahradil strom s nářadím in natura a za rozpustilého veselí táhlo se do Prahy, mistři s tovaryši, a všichni rozjaření jedna radost.

Od té doby vzpomínali pražští ševci každoročně o povelikonoční středě veselou fidlovačkou na starou událost z nuselského údolí. Nikdy ovšem nesměl stromek s náčiním chybět; kromě něho nesena prý bývala také velká dýmka, do níž se vešly dvě libry tabáku, a do níž ústilo asi dvacet či třicet troubelů, aby se mohli všichni ševci rychle vystřídati ve společném kouření na znamení svornosti; byla to tedy jakási dýmka ševcovského míru.

Tolik ústní podání! Slovanští mythologové V. Krolmus a Ig. J. Hanuš poukazovali však na pohanský původ této lidové zábavy, vidíce v ní pozůstatek slavnosti na počest návratu jara.

„Fidlovačka“ stala se oblíbenou pražskou slavností, jejíž organizace zůstala samozřejmě v ruce ševcovského cechu. Její tradiční symbol, stromek, zachoval si po celou existenci této veselice svou úlohu. Tovyariši obstarali si pěkně urostlou, pět až šest loktů vysokou břízku, z níž ponechali jen dvou- nebo tříloktovou korunu, na jejíž vrcholek připevnili fidlovačku. Koruna byla ovšem také bohatě opentlena a vyzdobena květinami a různými cetkami; na spodku zavěšeno bylo velké duté kopyto, rovněž okrášlené, s kopytky zmenšujících se velikostí. S větví břízky visela pestře malovaná vyfouknutá vajíčka a pod korunou houpal se vodorovně zavěšený věnec z jarních květů. Velká kytice byla taktéž upevněna pod fidlovačku, od které vlály červené stuhy, sahající až na spodní okraj koruny. Jak vidíme, podobal se tento symbol „fidlovačky“ značnou měrou vesnickým „májím“.

Jakmile byl stromek v cechovní místnosti vyzdoben, odebrali se tovaryši k mistrům, aby je pozvali na slavnost fidlovačky.

Ve středu časně ráno uspořádali tovaryši, provázeni děvčaty, průvod, který zahajovala jejich „máje“ a hudba. Táhli, zpívajíce

a jásajíce, pražskými ulicemi, obecnstvo se k nim přidávalo a celý mohutný proud, neustále vzrůstající, valil se pak dolů, do nuselského údolí, do Jammertálu, jak se říkalo.

V čele průvodu kráčel nejstarší tovaryš, bíle oblečený od paty až k hlavě a pěkně opentlený; v levici nesl kytici jarních květin, v pravé ruce držel berlu. Za ním teprve šli muzikanti vyhrávající na trumpety, píšťaly a šalmaje lidové písničky, pak tři tovaryši s bílou stuhou přes prsa a s červenými stužkami na kabátě v „husím“ seřazení nesli „máji“. Potom přišel na řadu „svatý synek“ či „svatý muž“ se dvěma sluhy, rovněž v bílém, o pentlích ani nemluvě. „Svatý synek“ byl náčelníkem slavnosti, jehož úkolem bylo po způsobu tlampačů baviti účastníky „pestrými promluvami“.

Pak teprve následovali svobodní tovaryši se svými pannami a na konec ženatí s manželkami a dětmi. Bohatší Pražané jeli za průvodem v kočárech. Bývalo též obyčejem přicházeti na „fidlovačku“ s miniaturní „májí“ nebo s kyticí polních květin.

A tak opustil průvod město Prahu a rozložil se teprve v nuselském údolí, na pravém břehu Botiče, nedaleko mlýna a dřevěné lávky přes potok, kolem prastaré lípy. Lepší třída obsadila svah Folimanky, šlechta pozorovala pestré divadlo ze svých kočárů. O nejrůznější atrakce, kejklíře, komedianty, kostkaře, harfeníky a pod. nebyla ovšem nouze; že se tančilo, netřeba ani připomínati.

Karel L. Kukla vypravuje v „Batalionu“ (a jiné povídky ze staré Prahy) o fidlovačce z let devadesátých v črtě „O modrém pondělku a Fidlovačce“ toto:

„Když jsem před desítiletím*) ve středu po velikonocích posledně zapadl do ohlušujícího fidlovačkového Babylonu, unášen po krkolomných nuselských schodech hustými proudy publika a zmámen pestrou strakatinou komediantských bud, panoram s elektrickými obryněmi, menažeriem, prodavači hraček, sladkého marcipánu i kyselých okurek vprostřed smaragdové zeleně nesmírné lučiny, dýchala, jásala i skvěla se Fidlovačka ještě plným kypícím životem . . .

Probouzející se jaro plné slunečního jasu i vůně rašících květů plnilo vše svěžím, bujným svým dechem a rozvířilo rozpustilý, divoce veselý rej v křiklavých uličkách plátěných bud, krámů i stanů, tvoříc křiklavý kontrast se zedraným záplatovaným plátnem kočovných divadel i špinavými cáry ošumělých komediantů. A opojným jarním vzduchem lomozil chaos rozvrzaných kolovrátků, hulákání prodavačů, šprýmy kejklířů a zmatený ryk trumpet, píšťal, brumajzlů i mirlitonů, přerýván bujarou písní, již si tlupy výrostků notovaly:

„Ať žije láska . . . rozkoš a mládí . . .

Život je krásný . . . Mějme se rádi!“ . . .

*) Psáno před válkou r. 189..! (Ještě tedy po starých nuselských schodech.)

Ichuchú!

Mně však nebylo tenkrát veselo kolem srdce! Snad vědomí, že brzo navždy odumře život staré, ctihodné Fidlovačky . . . či drsný kontrast mezi tlupami vychrtlých, hladových „artistů“, kteří za bídné zpropitné nutili zmučená těla k smutným šprýmům a mezi zevlujícím obecenstvím, jež se chechtalo té trudné komedii . . . To vše mou duši trpce rozladilo a já chtěl již odejít z pusté vřavy, když jsem vtom stanul před největší atrakcí tehdejší Fidlovačky, před velkým, plachtami krytým stanem, odkud zněl vřesk rozladěných nástrojů celé kapely muzikantů, a nad jehož vchodem ohromný nápis z červených liter hlásal reklamu: „První světový národní grandcirkus!“ A v zápětí vyhrnul se před cirkus celý personál — lidský i zvířecí . . . Tucet zmořených koní, kteří za dne tahali vozy s rekvisitami a večer prováděli umělecké kousky . . . Krasojezdkyně v umouněných trikotech, paňáca provazolezec v strakatém vybledlém kostymu, v čele všech pak principál v ohromných jezdeckých botách a premovaném starém fraku, koupeném od někteřého vysloužilého lokaje.

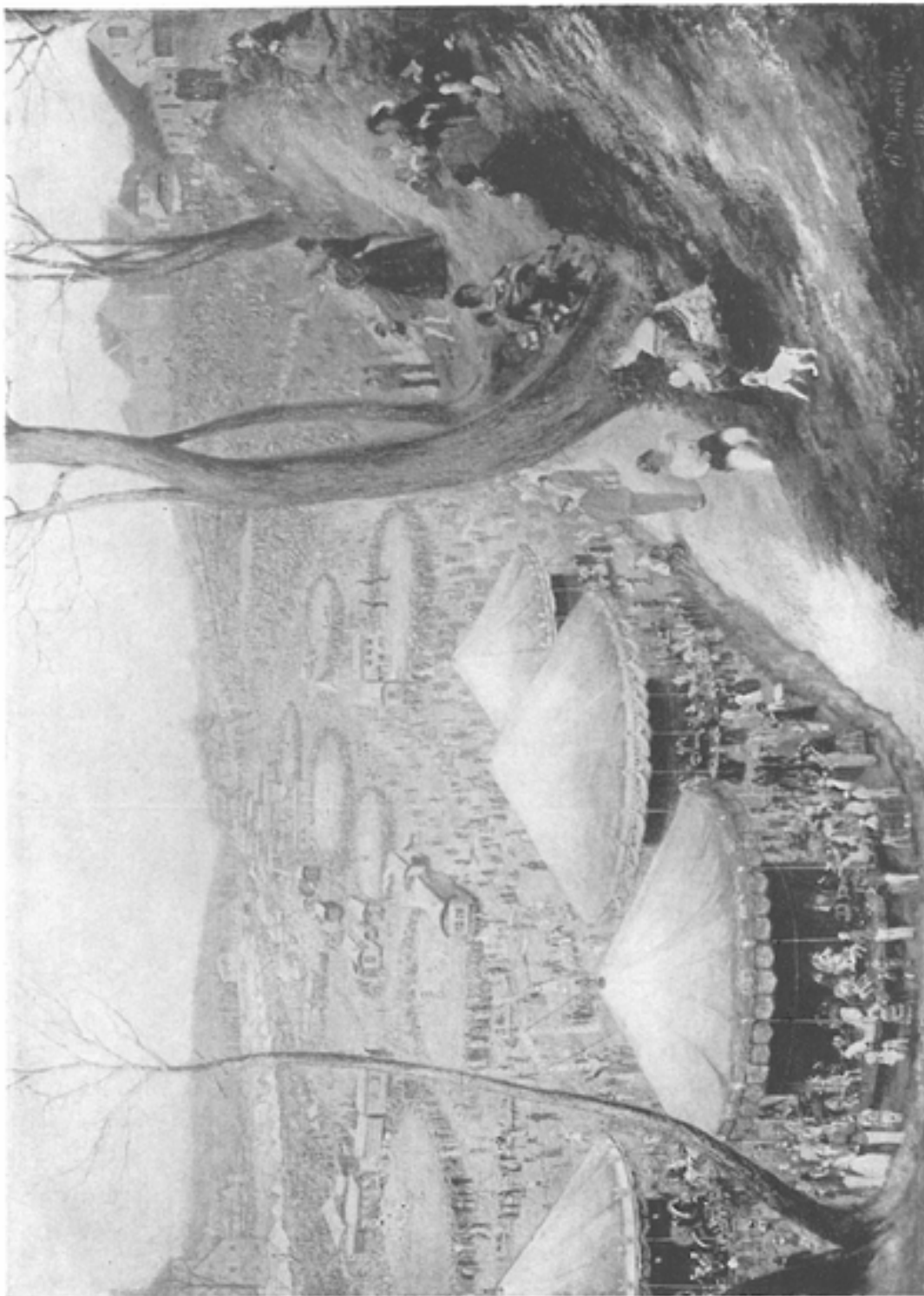
Když starý direktor prohlásil chraplavým hlasem za zvuků trumpet a tureckého bubnu, že právě počne skvělé představení, k němuž se vysoká šlechta, slavný militér i ostatní vážené shromáždění uctivě zve . . . a všichni účinkující, dvou i čtyřnozí umělci se dovnitř koncentrovali, neodolal jsem, i složiv desetník vstupného v mozolnou dlaň ředitele, vklouzl jsem ostýchavě do „Grand cirkusu“.

Vnitřek jeho tvořila „manéže“, jež nebyla pískem posypána, nýbrž zaujímalá prostě kus zdupaného, kopyty koní rozrytého trávníku. Kolem nízkého, z chatrných prken stlučeného zábradlí stála hrstka diváků; sedadel tu vůbec nebylo.

Představení odpovídalo zplna dojmu, jež zbědovaná bouda zvenčí činila. Počalo nešikovným výstupem „hadího muže“, jenž se křečovitě namáhal, ač s naprosto špatným výsledkem, balancovati různé předměty nohama.

Pak následovalo vystoupení „krasojezdkyně“, která se marně snažila v stoje na zmořené herce manéží dokola obejeti, nepodařené kotrmelce dvou klučinů za clowny přestrojených a teprve k závěru byla ohlášena produkce parádnější . . . pohostinské vystoupení světoznámého umělce na drátěném laně Jindřicha Chmelaře! Přívlastek „světoznámý“ mi zprvu neimponoval, ježto se jím mezi artysty zbůhdarma často plýtvá, ale komediant, jenž vtom vyšplhal na provaz, napříč přes cirkus natažený, měl vsutku nárok na tu titulaturu! Když jsem ho zahlédl dříve před vchodem v jeho strakatém munduru, s čapkou paňáci, vraženou hluboko do pomalovaného obličejce, tu jsem si ho blíž nevšiml.

Ale teď . . . kdy stanul přímo nade mnou, na visuté hrazdě a já mu pohleděl tváří v tvář, tu jsem se bezděky zachvěl, neboť se mi zdálo, že jsem poznal starého známého z dávných dob . . . umělce

Minaříkova „Fidlovačka r. 1884“.

kdysi slavného . . . jenž býval hvězdou svého stavu a mým nejdůvěrnějším přítelem, že je to klam . . .“

*„Staří Pražané,
fidlovačku slavívali,
slavívali,
z korbele si nahýbali,
nahýbali,
statní Pražané.“*

*Chytří Pražané,
český jazyk milovali,
milovali,
staré zvyky slavívali,
slavívali,
hodní Pražané,“*

zpívá v Tylově a Škroupově „Fidlovačce“ poctivý ševcovský mistr Kroutil. Patrně měl Tyl pravdu, když tyto sloky napsal. Dnes by ho, myslím, nenapadly.

Po slavnosti musel „svatý synek“ dopraviti „máji“ zpět do cechovní místnosti. Na rozdíl od „slamníku“ byla nuselská „fidlovačka“ slavností celopražskou a téměř národní, což konečně dokazuje i to, že ji malovali i velcí malíři jako J. Mánes, A. J. Gareis, B. Knüpfer a J. B. Minařík, který zvěčnil „fidlovačku“ z r. 1884.

Zavádí-li nás Mánes do samého středu Pražanů bavících se na „fidlovačce“ v Jammertálu, Minařík poskytuje nám pohled na celou slavnost se svahů Folimanky, jež obsadila obyčejně lepší třída.

Všechny tři velikonoční slavnosti, emauzská pouť, „slamník“ a „fidlovačka“ se udržely hluboko do druhé poloviny devatenáctého století. Popřevratové pokusy o obnovu „fidlovačky“ v Šárce jsou jen stínem oné staropražské slavnosti, která dala Tylovi název a prostředí čtvrtého obrazu jeho nezapomenutelné frašky.

ČESKÁ LITERATURA A THALIE V DOBĚ NÁRODNÍHO OBROZENÍ

V dějinách českého písemnictví spadá rok 1834 do neobyčejně zajímavé éry národního obrození, jejímž prahem jest rok 1780, kdy usedl na rakouský trůn osvícenský *Josef II.* a která končí bouřlivým rokem 1848. Literatura národního obrození dělí se ovšem na dvě období: první stojí ve znamení osvícenství, je reprezentováno modrým abbém *Josefem Dobrovským* a končí r. 1815, kdy z Litoměřic přichází do Prahy dvaadvacetiletý profesor *Josef Jungmann*, aby zahájil a vedl období romantismu. Rok 1834, jak vidíme, je již vzdálen devatenáct let od počátku českého romantismu a má před sebou čtrnáct let do jeho konce.

Životem přecházejí přes hranici osvícensko-romantickou ještě některé hvězdy osvícenského písemnictví: bratří Karel Ignác a Václav *Thámové* umírají již r. 1816, galantní lyrik *Antonín Josef Puchmajer* r. 1820, *Josef Dobrovský* r. 1829, sok Do-

brovského Václav *Stach* r. 1831; Jan *Hýbl*, zaslouživší se o počátky českého divadelnictví, dočkal se roku 1834, zatím co autor humoristických balad a groteskních romancí Šebestýán *Hněvkovský* se dožil r. 1847 a žebrácký děkan a epik Vojtěch *Nejedlý* r. 1844.

Nově pojatá idea národnosti je vedoucí myšlenkou romantismu českého, na který působila v prvé řadě romantika německá se svou heidelberskou skupinou; vliv Achima *von Arnim*, Clemense *Brentana* a bratří *Grimmů* na české buditele nebyl o nic menší než vliv *Goethův* a *Herderův*. Dosud teritoriální pojem vlastenectví ustupuje národovství a slovanofilství. Kult lidu, jiná známka romantismu, přivádí k lidové písni a k folkloru vůbec. Průkopníkem vlastenecké romantiky české je zajisté *Pelclův* nástupce na stoličce češtiny na pražské universitě, muž osvícenské ještě a rokokové povahy — Jan *Nejedlý*, který jako *Hýbl* umírá v roce 1834. Celé období hemží se pak plejadou zvuchých jmen, mezi nimiž září jméno *Jungmannovo*, *Bolzanovo*, *Polákovo*, bratří *Preslů*, J. Ev. *Purkyněho*, *Hankovo*, *Kollárovo*, *Palackého*, *Šafaříkovo*, *Vocelovo*, *Čelakovského*, *Kamarýta*, *Chmelenského*, *Vinařického*, *Langerovo*, *Erbenovo*, *Máchovo*, *Klicperovo*, *Tylovo*, *Chocholouškovo* a *Rubešovo*.

Je samozřejmé, že se v ní již vyskytují a připravují ke svým výbojům noví lidé, s nimiž se v dějinách písemnictví a našeho národa vůbec setkáváme v národě — obrozeném, na mezníku r. 1848 a za ním.

Onoho roku 1834, kdy opouštějí svůj národ *Hýbl*, *Nejedlý* a *Linda*, přichází na svět *Jan Neruda* a četná jiná zvuchá jména pobíhají pod českým nebem v chlapeckých kalhotkách, ne-li dokonce v sukničkách. *Podlipské* je rok a stejně *Barákov*, *Tyrš* je dvouletý, *Julius Grégr* tříletý, *Eduardu Grégrovi* a *J. V. Fričovi* je pět let, *Smetanovi* deset, *Sladkovskému* jedenáct, *Hálkovi* třináct, *Mánesovi* a *Němcové* čtrnáct a *Riegrovi* šestnáct let, *Sabinovi* je však už jednadvacet a *Zap* je o rok starší *Sabiny*.

Téhož roku 1834 slaví *Josef Kajetán Tyl* jednak triumf s „*Fidlovačkou*“ a své dvacáté šesté narozeniny a *František Škroup* dožívá se let *Ježíšových*.

Neméně pozoruhodnou, byť tklivou historii prodělalo v době národního obrození české divadelnictví, spojené v éře osvícenské se jmény bratří *Thámů* a *Prokopa Šedivého*, v éře romantické s jménem *Klicperovým* a *Tylovým*. První stálé operní a činoherní divadlo v Praze sídlilo od svého založení r. 1738 v *Kotcích* v bývalé tržnici blíž chrámu sv. *Havla*; hrálo se v něm italsky a německy. R. 1771 učiněn byl první pokus o české představení hrou „*Kníže Honzyk*“, ale dopadl neslavně. Českou uměl jedině ředitel *Josef Bru-nian*, ostatní herci nerozuměli tomu, co pracně napapouškovali. Byli vypískáni a pak více než deset let se neozvala čeština s divadelních prken. Roku 1782 zřídil divadlo v paláci *Thunově* na *Malé Straně* Ital *Pasquale Bondini* a i zde učiněny pokusy o česká před-

stavení, jež skončily rokem 1784, kdy divadlo vyhořelo. Ale o rok později zaznamenala česká Thalie slušný úspěch na prknech nového velkého divadla, založeného pražským purkrabím *Nostitzem Rienekem* na Ovocném trhu r. 1781. Od r. 1784, kdy bylo dostaveno, až do r. 1785 hrávalo se zde pouze italsky a německy, téhož roku pětáosmdesátého, kdy hrabě Nostitz svěřil jeho vedení osvědčenému řediteli *Bullovi*, rodáku pražskému, počalo se tu však hráti i česky; Bullův soubor skládal se většinou z českých herců. Českou premiérou byla v tomto Národním divadle Nostitzově, dnešním divadle Stavovském, *Stephaniova* veselohra „Odběhlec z lásky synovské“. Její úspěch způsobil, že bylo na scénu Nostitzova divadla uvedeno dalších osm českých her. Povzbudil ovšem i české vlastence, dodal jim nové síly k práci a přiměl je k tomu, že založili zvláštní českou divadelní společnost a postavili na Koňském trhu dřevěné divadlo, nazývané obecně „Boudou“. Účel nového sdružení byl dvojitý: národně buditelský a literární. Dne 8. července 1786 byla v Boudě zahájena česká představení *Štvánovým* překladem *Ifflandovy* „Vděčnosti a lásky k vlasti“. Velkou událostí pro „vlastence z Boudy“ a pro Čechy vůbec byla císařova návštěva českého představení v Boudě dne 19. října r. 1786. Císař *Josef II.*, provázený svými generály, herce štědře obdaroval a dovolil jim, aby se divadlo smělo jmenovati „Císařským královským vlasteneckým divadlem českým“. Ale již r. 1790 byla Bouda stržena; to se však už hrávalo také v Růžovém dole za Poříčskou branou. Od zboření Boudy konala se česká představení v bývalém klášteře Hybernů a na Malé Straně v Raymanském domě. Za řed. *Liebicha* r. 1805 vzaly české hry za své a teprve roku 1812 bylo povoleno hráti česky opět ve Stavovském divadle; to bylo opravdu nejpotupnější područí, do jakého se mohla česká Thalie dostat. Česká představení byla omezena jen na nedělní a sváteční odpůldne v zimě a musela končiti přesně v šest hodin, aby mohlo býti vyvětráno. Řídil je Jan Nep. *Štěpánek* a herci byli vesměs ochotníky. R. 1820 byla odpolední představení o dnech noremních a v neděli zakázána. To již tedy v pátém roce českého romantismu.

Dramatická tvorba v této éře zůstala daleko za tvorbou básnickou; české divadelnictví postrádalo talentů jmen Kollárova, Čelakovského, Erbena a Máchy. Naše Thalie se nedovedla vymaniti z područí německých vlivů, které charakterisuje i naši divadelní éru osvícenskou. Je nutno přiznati, že naše dramatická tvorba v celé době národního obrození postrádá originality a umělecké hodnoty, ale chybil by každý, kdo by ji chtěl vážit pouze s tohoto hlediska, zapomínaje na její úžasný význam národní, buditelský. Každá ta hra z doby obrozenecké musí býti drahá každému Čechu, který se nedal strhnouti proudem popřevratových protivlasteneckých doktrin.

Hrálo se ochotnický v domě *Teisingrově* a ve *Wimmrových* sadech, ale hrálo se nadále i ve Stavovském divadle. Většina čes-

kých představení byla benefiční a účinkovali v nich čeští herci ze stálého ensemblu, kteří náležitě češtiny neovládali a ochotníci, hercky téměř neškolení. Omezená doba dvou hodin a benefiční systém měly pochopitelně neblahý vliv na tato česká představení a nutily Tyla, herce, překladatele i divadelního kritika, ke zřízení ochotnické společnosti, která by měla poctivější cíle na poli uměleckém. Jeho plán, díky dobrým a vlivným přátelům a příznivcům, se podařil v červenci r. 1834. S pomocí ředitele stavovské kanceláře *Falka* a účetního oficiála *Hořitzera* získal Tyl místodržitelské svolení s podmínkou, že hry budou pořádány ve prospěch svatomikulášského chudobince. Neveliký divadelní sál propůjčil Tylovi vlastenecký měšťan *Arbeiter* v Kajetánském domě na Malé Straně, kde se již dříve hrávalo. První hry byly soukromé, čekalo se na povolení zveřejnění. Proto konala se dne 21. prosince 1834 premiéra „Fidlovačky“ ve Stavovském divadle.

II. TYL A ŠKROUP

TRAGEDIE ŽIVOTA VELKÉHO VLASTENCE

J. K. TYLA

To měl již Josef Kajetán *Tyl*, syn Jiřího *Tyliho*, krejčího a člena vojenské hudby (hobojisty) pěš. pl. č. 28 a jeho manželky *Barušky Králíkové*, mlynářské dcerky z Kutné Hory, za sebou dvacet šest let ne právě růžových, vyjímajíc jediný šťastný rok pobytu v domácnosti svého otcovského přítele i učitele, vlastence a buditele Václava Klimenta *Klicpery* v Hradci Králové. Třicet tvrdších a trpčích naň ještě čekalo.

Je dlouhá řada nádherných, obdivuhodných postav v české historii a v dějinách českého umění. Ale kutnohorský rodák Tyl náleží bez výhrady mezi nejpřednější.

Celý jeho život je vyplněn mnohostrannou prací pro národ; od onoho dne, kdy jako žák třetí gramatikální třídy vstoupil do tajného studentského spolku svatováclavského, jehož přísné stanovy zavazovaly k práci pro vlast a národ až do smrti, až do 11. července r. 1856, kdy zemřel, Josef Kajetán Tyl neustal ve své horlivosti a činnosti. Práce pro český národ — to je nádherný cíl jeho života. Jen pro něj žil, národ byl smyslem jeho bytí. Láska k národu byla jeho geniem, vzpruhou. Nedělil své srdce mezi vlast a ženu jako *Kollár*, neboť vlast sama byla jeho milenkou. Pro ni psal básně, povídky, romány, divadelní hry, lidovýchovné stati, studie, kritiky, programové články; pro ni překládal, rozepisoval, opravoval, hrál, režíroval, organizoval, redaktořil, poslancoval a stál na barikádách v osmačtyřicátém; pro ni snášel bídu, rval se s osudem, s nepřízní úřadů i odpůrců z českých řad, kterých ovšem na pražských barikádách viděti nebylo; pro ni trpěl, pro ni přezíral svou nemoc a s ní v mysli opouštěl svět, aby mohl býti teprve národem doceněn. Jako jeho italský vrstevník *Cavour*, Tyl se pro svůj národ upracoval; ale oč šťastnější byl ten veliký italský státník, dočkav se sjednocení vlasti, zatím co ubohý český Tyl smí jen sníti o tom, zač se bil, o návratu toho, co vzalo u letohrádku Hvězdy za své.

Je to zoufalý bojovník a velký mučedník; je tolik tragického v jeho osudu a současně tolik hrdinského, kozácky hrdinského;

nepřeháníme, pravíme-li, že byl více „v pŭtkách tužený“, než *Havlíček*, který, nebojme se to přiznati, dlouhou dobu ztrpčoval Tylovi život a práci.

*

Není mým úmyslem podati zde ony podrobnosti ze života Tylova, které lze nalézt v rukovětech české literatury, v naučných slovnících a v samostatných biografiích Tylových. Omezím se jen na několik nejdůležitějších poznámek a obrázků, které nemohu opomenouti, chtěje slovem zachytiti portret nešťastného vlastence.

*

S divadlem seznámil se již v chlapeckých letech. Jednou hostovala v Kutné Hoře, kde se Tylův otec po odchodu do výslužby usadil, divadelní společnost. Jiří Tyl jí vypomáhal v orchestru a svého synka brával s sebou. Hoch vše to, co na jevišti viděl, přímo hltal. Sám si pak zhotovil primitivní divadélko z papíru a figurky z tatínkova betlému došly nového uplatnění; už tenkrát vymýšlel si vlastní texty, veselé i vážné, a ve svých spolužácích měl vděčné posluchače. Hra z kutnohorských dějin z doby husitské, již k tomuto účelu si napsal, byla první dramatickou prací Tylovou, ač bychom její název marně hledali v dlouhé řadě jevištních prací J. K. Tyla. Tak zmocnil se Tyla „had z ráje“ již v chlapeckém věku. Zájem o divadlo v něm neutuchl ani za studií v Praze a jak jen mohl, navštěvoval česká odpolední představení ve Stavovském, byť byl nucen odepřít si i mnohou životní potřebu.

*

Ještě jako student seznámil se Tyl s herečkou Magdalenou *Forchheimovou**) ; jejich styk se jen prohloubil, když se Tyl sám stal hercem a jako ona členem Hilmerovy společnosti. Z vděčnosti za to, že ho za jeho domažlické nemoci ošetřovala, Tyl ji pojal, ač byla o 5 let starší, 28. ledna 1839 v kostele sv. Ignáce za manželku. V novele „Ženich na licho“ zachytil později vlastní manželský příběh, svůj „sňatek z vděčnosti“. Po svatbě užívala Forchheimová hereckého pseudonymu *Skalná*. Magdalena byla tedy jeho ženou; její sestra Anna**), mladší o 21 let, stala se však Tylovou milenkou a matkou jeho sedmi dětí. V divadle hrála s úspěchem pod jménem *Anna Rajská*.

*

Tyl to byl, jenž objevil r. 1844 Karla *Šimanovského* a považoval si to vždy za čest. Po velikonocích 1851 angažoval Marii *Köhlerovou* (*Ryšavou*) a vychoval z ní znamenitou herečku. „... vysoký, hubený a kostnatý pán. Byl černovlasý, v obličejí nápadně

*) Narodila se 12. dubna 1803.

***) Narodila se 16. února 1824.

přibledlý, vážný a podnes mám ten dojem, že smutný. Jeho krásné, veliké, výrazné a lesknoucí se oko hned na první pohled vzbudilo zvláštní mou pozornost. Vlasy měl sčesané dopředu na obou spánkách, na sobě měl dlouhý černý kabát a kolem krku obvinutou černou pásku“, vyličila Tyla Ryšavá v interviewu, o který ji požádal R. J. *Kronbauer*. A dále: „Tyl byl tichý, vážný, rozmyslný a skromný člověk . . . dokonalost sama. Činil mimo jeviště lepší dojem než na jevišti. Z Tyla vanulo cosi ušlechtilého. Jeho mluva, jeho chování, jeho gesta — všechno bylo důstojné. Nikdy jsem neviděla, že by se byl rozvášnil. Když k tomu i byla pohnutka, dovedl se přemoci a mírniti . . . Tyl byl vzorem člověka a to mělo vliv na všechny ostatní. Sám byl nad pomyslení skromný ve svých požadavcích. Toho člověka by byl uživil za pár desetníků denně. Nikam nechodil — ani do zábav, ani do hospody. To musilo se už přihoditi něco pamětihodného, když se Tyl večer někam vypravil. Byl to takový domovníček. Nejráději seděl doma, někam do koutečka se zatulil jako hlemýžď do své skořápky a buď psal nové kusy nebo je upravoval pro jeviště. Ve svém živobytí jsem nepoznala tak pilného a příčinnivého člověka . . . Tyl si všechno, co pro divadlo potřeboval, sám pořizoval. Za den toho ten Tyl narobotil, že je to mně samé dnes hádankou, jak to mohl všechno jeden člověk dokázati . . .“

„Láska k rodné mluvě“, napsal Jar. Červený v „Kutná Hora J. K. Tylovi“, „dovedla jej vytrhnouti i z mírnosti k příkré odpovědi. Odnárodnělý vyšší úředník v Kutné Hoře obrátil se na něho kdysi s otázkou: „Co chcete s tou češtinou, tou mluví u nás každá děvečka a každý pacholek.“ Tyl mu na to odpověděl: „Právě jsem to pozoroval v celých Dolních a Horních Rakousích, že tam titíž lidé a ve Vídni každý podomek mluví vaší kulturní řečí!“

O tom, jak dovedl Tyl promluvit k českým ženám, Červený praví: „Uváděje v „Květech“ novou latinku za starou lomenou frakturu, omluvil tento počín čtenářkám tak přívětivě, že se písmo ujalo. A lásce k rodnému jazyku učil ženy těmito něžnými slovy: „Takový jest jazyk, jímž Vás uspávaly matky Vaše; naděje sto tisíců spočívá na Vás, Vy můžete platně prospěti ku povznesení národa. Neposlouchejte šveholení jazyků přespólních, taková by byla nelíčenost jejich, prázdná to přece skořepina. A pak, až někdy doba přijde, doba nejvyšší pýchy a hrdosti, až co matky kráčeti budete po vlastech, potom, zdařilé dcery kmene českého, zaslibte rozeňátka svá svému národu, svému mravu, svému jazyku a kdykoliv se hlásiti bude o blaženosti národní, s hrdým vědomím zvoláte: I my jsme tvůrkyně blaženosti té.“

Roku 1840 v dubnu darovali vídeňští Češi Tylovi v uznání jeho snah zlatý prsten. Stejnou poctu mu prokázali za jeho „Strakonického dudáka“ příznivci z Prácheňska. V Chrudimi, kde hrál dne 18.

února 1848 ve své nové hře „Paličova dcera“ úlohu Kolínského, získal si tak kromobyčejné obliby, že ho zvolili čestným členem městského střeleckého sboru.

V pohnutém roce 1848 byl J. K. Tyl zvolen zemským i říšským poslancem, pak členem Svatováclavského sboru, zakladatelem „Slovanské lípy“ a u sboru „Svornost“ dostalo se mu hodnosti setníka I. setniny.

*

Onoho památného dne 12. června r. 1848, kdy vlastenecký katolický farář *Arnold* sloužil na Koňském trhu slovanskou mší, spatřen byl Josef Kajetán Tyl mezi tisícihlavým zástupem klečící a ponořený do modlitby.

Polohlasitě prosil Boha, aby se smiloval nad českým národem a dopřál mu lepšího osudu.

Bůh se smiloval až za plných sedmdesát let . . .

*

Revoluce vypukla. Stavěly se barikády. Windischgrätz dal ostřelovati Prahu. Čtyřicetiletý autor písně „Kde domov můj?“, Josef Kajetán Tyl, viděl přesilu a chápal marnost odporu. Ale neznal ústupu, znal jen, co zákony Vlasti mu kázaly. Se ženou i se švagrovou šel stavět barikády. Ten podivný manželský trojúhelník zůstal pohromadě i na barikádách . . . Pak se Tyl zranil o hřebík a musil být mocí odveden.

Jen omylem policie k zatčení revolucionáře Tyla nedošlo.

*

Tento malý obrázek, vyprávěný *Šamberkem*, si nemohu odepříti: V jednom pokročilém, populárním českém městě, kde Tyl se společností hrál, sešli se herci v restauraci na náměstí. Skleněnou stěnou byla rozdělena na dvě části. Levá půle byla jakousi formankou, pravá pro honoraci. Tyl prodléval s herci v levé části a choval na rukou svého synáčka. Pozornost dítěte upoutala hra v kulečnick a nejvíce se mu líbily kuličky běhající po zeleném sukňě. „Tam, tam . . . tulicty . . . tati . . . tulicty!“ Tyl odvedl hošíka ke skleněné stěně, ale ten se tím nespokojil, chtěl blíže. Tyl s ním tedy vešel do druhé části a postavil se s ním ke kulečnicku. Dítě tleskalo a volalo: „Tatíntu, tatíntu, já ci tulictu!“ V tom přistoupil k Tylovi restauratér, poklepal mu na rameno a pravil: „Pane Tyle, sem nepatříte . . . tam vedle je vaše místo . . .“ Josef Kajetán Tyl ani necekl, svěsil hlavu a vrátil se. Dítě se rozplakalo. Šamberk, který vše pozoroval, nedovedl se již ovládnouti, vrazil do pravé místnosti pro honoraci a co asi restauratérovi řekl, dovede si každý domysli.

*

V Budějovicích dohrál Tyl dne 22. dubna 1856 svou poslední roli v „Chudém komediantu“; dohrál ji tehdy již s velikým sebezapřením. Z Vodňan vracel se do Plzně zle nemocný v náležitě upra-

veném voze. Bylo to v poledne, když zastavili v Nepomuku. Rajská, nedostavši v hostinci polévku, zašla na faru, ale byla hospodyně ostře odmítnuta. Nedala se však zastrašiti a pronikla až k faráři, jemuž opakovala svou prosbu. „Důstojný pane, vždyť tam v tom voze leží Josef Kajetán Tyl . . .“ Farář omluvil nejprve svou hospodyně, pak nakázal uvařiti silnou polévku a sám ji Tylovi donesl. A když viděl miláčka českého národa ležícího ve voze jako Lazara se žlutou vyhublou tváří, stěží přemáhal pláč. Sám mu polévku podával a když se opět vracel na faru, zastavil se u dveří, znovu se podíval na Tylův vůz a se slovy „Requisit in pace!“ žehnal jej vzdušným křížem.

*

Do Plzně jej přivezli v zuboženém stavu. A přece se pokoušel o úsměv i žerty. Ležel v malém pokojíčku na chudičké posteli, obklopen věrnými přáteli a bídou. Úzkostlivě před ním skrývali zrcadlo, aby se nezhrozil sám sebe. Jednou, když zůstal s dětmi sám doma, vstal s námahou a tak dlouho hledal, až našel co chtěl — zrcadlo. V tu chvíli, kdy se pozoroval, vstoupila Rajská. Položil zrcadlo na okno a pravil: „To vypadám — teď už chápu, proč jste mně nechtěli zrcadlo podat. To už nejsem ani já — když jsem se na sebe podíval, ani poznat jsem nemohl sebe sama.“

*

Jednoho dne přišel profesor Jos. Frant. *Smetana*, vlastenec a buditel a věrný přítel Tylův, na návštěvu. „Když vstoupil,“ vypravovala Ryšavá, „rozjasnil se celý obličej nemocného. Smetana dotkl se Tyla oběma rukama a řekl: „Já slepec jdu se na vás podívat.“ A Josef Kajetán Tyl dojat a pohnutým hlasem na to odpověděl: „A já tolik bych vám toho rád pověděl, a jsem už tak zmořen a vysílen, že už ani takřka mluvit nemohu.“ Se Smetanou přicházel někdy prof. *Karlík* a kněz *Záruba*. Smetana paní Tylové občas knihy přinášel. První kniha, kterou přinesl, jmenovala se: „Povstání Mariánských lázní“. Když paní Tylová knihu rozevřela, našla v ní papírový peníz. Takovým způsobem jemnocitný Smetana poskytoval svoje podpory pro Josefa Kajetána Tyla a jeho rodinu. Vždycky, kdykoliv přišel s knihou — a to se často opakovalo — byly v ní hned za prvním listem peníze. Bože! — však jich bylo svrchovaně zapotřebí.“

*

A nyní čtete, jak Tyl umíral a jak zemřel, tam v Plzni, v domě měšťana krejčího *Heřmana*. Ještě 8. července 1856 Tyl krátce po přijetí svátostí umírajících, pocítiv úlevu, vyhledal a uspořádal hudební materiál k „Strakonickému dudáku“, který se druhého dne dával. Ráno dal si referovati o průběhu zkoušek a příštího dne vyptával se na představení do podrobností. Pak se mu již přitížilo. V pátek dne 11. července tázal se, když se probudil: „Kolik je hodin?“ „Osm,“ zněla odpověď. „To mám ještě čas,“ poznamenal a zavřel oči.

O desáté a pak v jedenáct hodin podala mu Rajská lék. Pozřel jej, těžce oddychoval a mluvil jen s námahou. Ježto zase usnul, odešel Čížek domů; bylo již poledne. Sotva si však svlékl kabát, přiběhl za ním Tylův nejstarší syn Otakar, aby šel k nim, že tatínek těžce oddychuje a že jej nemohou vzbudit. „Přiběhl jsem tam a poznal, že Tyl pracuje k smrti. Zajisté vše slyšel a měl do poslední chvíle dobrou paměť. Neboť když jsem celou rodinu k loži zavolal a děti napomínal, aby pamatovaly na tu hodinu a koho v ní ztrácejí, křečovitě mi ruku stiskl a z očí se mu řinul proud slz. Tepna mu přestala tlouci, na čele naběhly mu žíly, několikrát silně oddych, potom dýchal lehounce a pořád volněji, takže dech přestal, aniž jsme to mohli pozorovati. Teprve, když jsem mu byl perličko před ústy podržel, přesvědčil jsem se, že je na onom světě.“

To bylo o půl jedné hodině odpolední. Zemřel ve věku 48 let . . .

Po polednách přišla paní Ryšavá a našla Magdalenu a Annu sklánějící se nad umírajícím. Nejstarší hoši Otakar a Stanislav usedavě plakali, ostatní děti si hrály vedle v pokoji. „Viděla jsem strhané, ve sloup obrácené oči jeho — viděla jsem, jak se naposledy zavlnilo celé jeho tělo a jak se rty jeho pohnuly, jakoby chtěl ještě něco říci. Hasl bez hlesu. Klesla jsem u dveří na kolena, sepjala jsem ruce a vypukla v pláč. Tylovi jsme nemohli zatlačit oči. Pořád a pořád se otvíraly a pořád pohlížely do světa, jakoby chtěly ještě vidět, co se bude dít dál — potom . . . Přišli herci . . . *Krumlovský, Kramuele, Štandera*, věrný a oddaný druh Tylův *Čížek, Marie Čížková, Greinerová* . . . přišli Tylovi přátelé . . . Všichni jsme se sešli v tom malém pokojíčku a jako vyjevení pohlíželi na mrtvolu Tylovu, z jejíhož obličej jako lampy svítily veliké, otevřené jeho oči.“ Herec Čížek vyprávěl: „Manželka Tylova marně se snažila zatlačit zesnulému oči. Se rty otevřenými hleděl jí mrtvý ve tvář, jako by jí byl ještě něco říci chtěl. Ba mnozí dokonce nevěřili, že je Tyl mrtev a mysleli, že pouze omdlel, jak se mu za nemoci několikráte stalo. Avšak výrok lékařský učinil všem pochybnostem konec. Herci složili mistru svému ruce křížem, bradu podvázali šátkem, aby ústa se zavřela . . .“ *F. F. Šamberk*, jemuž kdysi před jeho odchodem k německé společnosti kladl Tyl na srdce, aby zůstal dobrým Čechem, líčil Kronbauerovi scénu s Tylovými očima takto: „Druh druha se tázal: „Co budeme dělati s těma očima? Tak přece nemůžeme našeho Tyla položit do rakve.“ „Víte co,“ povídá Svoboda, „já mám myšlenku. Slýchával jsem, že když se dá na otevřené oči umrlcovy něco studeného, že se zavrou. Počkejte — za chvíli jsem tady . . .“ Za minutinku se Svoboda přihnul se dvěma zvonečky, jež vzal z napovědovy budky, přistoupil k Tylově mrtvole a obě oči přikryl zvonky . . . Nedovedu povědět, jak divně to působilo. K večeru, když se měla mrtvola přenášeti, Svoboda zvonky sundal. Obě oči Tylovy byly zavřené. Jedno dítě, jež zvonky našlo, hrálo si s nimi a zazvonilo.

Zněly tak dojmavě a smutně ty zvonečky, pod nimiž se zavřely čisté oči Tylovy, že mně vyhrkly slzy z očí . . .“

*

Téhož večera musila Rajská, byť v nejvyšším stupni těhotenství, hráti v divadle. O měsíc později narodilo se jí dítě, Tylův pohrobek, Kajetán Josef. Když dospěl, vyučil se pekařství a beze stopy zmizel v cizině. *) Koncem r. 1860 oženil se s Rajskou sobotecký rodák *J. L. Turnovský*, mnohem mladší, chtěje zabezpečiti — Tylovy děti. Turnovský, jemuž, šestnáctiletému, Tyl radil, aby od divadla upustil, po neúspěchu v Prozatímním přešel k žurnalistice; Rajská po rozchodu členů Prozatímního divadla za rakousko-pruské války skončila rovněž svou hereckou dráhu. Tylova choť dohrála r. 1860, kdy pozbyla v Litomyšli hlasu; zemřela 18. února 1870. Rajská skonala ve věku 81 let v Praze dne 3. prosince r. 1903 a o 6 r. později Tylova dcera Eliška, učitelka mateřských škol.

*

Pohřeb Tylův se konal v neděli dne 13. července 1856 za obrovské účasti lidu; Plzeň prý takového pohřbu dosud neviděla. Nad hrobem na hřbitově u sv. Mikuláše mu zazpívali parafrázi na „Kde domov můj?“, kterou napsal prof. Smetana, a jež tištěná byla účastníkům rozdávána. Zpívaly ji davy. „Na vavřínu spočíváš,“ znělo z tisíců úst a prof. Smetana, píše tato slova, jistě netušil, že prorokuje. Neboť v okamžiku, kdy byla rakev spouštěna do hrobu, spadl pod ni vavřínový věnec, který ji zdobil.

A tak spí ubohý Josef Kajetán Tyl opravdu na vavřínu . . .

*

„Po pohřbu jsme se zase sešli v tom pokojíčku“ — cituji opět, co se dozvěděl Kronbauer od Ryšavé — „až do večera jsme seděli. Tu najednou přibatolil se dvouletý Tylův synáček — nebožtík inspicient Národního divadla Horník, ten dobrý, srdečný Horník — přitulil se k plačící matce a povídá: „Maminko . . . pojdme za tatínkem . . . já mu ponesu večeri.“ To dítě nás tehdy všechny znovu bolestně rozplakalo.“

*

Zlehčovali jeho dílo, zlehčují je ostatně až dosud. Ale kdo z nich, Havlíčka, jenž se později s Tylem smířil, mezi ně nepočítajíc, zasloužil se tolik o národ český a jeho budoucnost jako on? Kdo z těch, kteří pokrčují rameny nad literární a dramatickou tvorbou Tylovou, byl by napsal co lepšího v letech našeho obrození a literárního romantismu? Kdo z nich by byl ochoten obětovati vše tak odhodlaně a s nadšením a jen pro lepší příští svého národa jako Tyl? A o kom z nich lze říci s čistým svědomím to, co jsme povinni říci o Tylovi: „Zasloužil se dobře o národ český!“? Žádný. *J. J. Kolárem* a *F. B. Mikovcem* počínajíc!

*) Zemřel v Pulji jako voják neznámo kdy.

FRANTIŠEK JAN ŠKROUP

Život skladatele a dirigenta Františka Škroupa nebyl o mnoho radostnější. I on sdílí osud tolika českých velikánů, jimž národ více než nevděkem splácel jejich práci, kterou teprve příští generace dovedly oceniti. Sotva nalezneme ve světě druhý národ, jenž by tak notoricky znechucoval vlastním lidem práci, podrážel jim nohy a ubíjel je tak jako národ český!

Nadarmo volal k němu šťastný Hálek: „Nekamenujte pro roky!“

Vzpomeňte jen osudu Nerudova, Smetanova, Mánesova a Alšova!

Nejen Smetana, i ti druzí a nekonečná řada jiných museli snášeti hanebné útoky svých Pivodů.

A pak-li to byli především Mikovec s Kolárem, kteří zlehčovali život Josefa Kajetána Tyla, u Františka Škroupa byl to opět ředitel J. A. Stöger vedle mnohých hudebních kritiků, jenž vlastně způsobil, že skladatel naší národní hymny musil hledati existenci v cizině.

Teprve smrt uštvaných obětí musí otevřítí oči našich lidí, aby pochopili, koho ztratili, koho utrápili. A pak horem pádem napravují spáchanou křivdu, pojmenovávají podle zemřelého své spolky, stavějí mu pomníky, odhalují mu pamětní desky a píší o něm knihy, v nichž pláčí nad trpkým osudem nebožtíkovým.

Ne nadarmo čteme na vyšehradském náhrobku Purkyněho ono výmluvné: „Chceš-li vlasti vděk si získat, přízeň doby nehledej!“.

Kolik analogie nalézáme mezi osudem Františka Škroupa, tvůrce první české opery, a Bedřicha Smetany, tvůrce první české opery světového formátu a zakladatele moderní české hudby!

Dvě manželky byly každému z nich útěchou i vzpruhou; oba musí snášeti rány od českých lidí, oba nalézají podporu a slávu na cizí půdě — Škroup v holandském Rotterdamu, Smetana ve švédském Göteborgu, v zemích, kde kdysi působil, maje jen svou vlast na mysli, velký Čech a učitel národů, Jan Amos Komenský.

Jediné štěstí, kterého se Škroup za svého života ještě dočkal, byla sláva jeho písně „Kde domov můj?“. Za to nebylo mu dořáno zemřítí ve vlasti a spátí v rodné půdě.

A jediné štěstí Smetanovo bylo snad otevření našeho Národního divadla jeho „Libuší“.

Ale i v nesmrtelnosti jdou oba svorně pospolu životem svého národa: Smetana pro své celoživotní dílo, Škroup pro jedinou píseň z roku 1834.

*

A nyní několik nutných dat a několik obrázků k dokreslení portretu Škroupova. Narodil se ve Velkých Vosicích 3. června r. 1801; jeho otec, tamní učitel *Dominik Škroup*, začal jej učití hudbě

velmi záhy, takže sotva osmiletý hoch pískal již tak znamenitě na flétnu, že vzbudil obdiv i krajského hejtmana z Pardubic při hostině pořádané vosickým děkanem Ignácem *Kuchynkou*. Pan hejtman se tehdy domníval, že malý František hru pouze napodobí a jiný že píská doopravdy.

Děkan Kuchynka se ho o čtyři roky později ujal a poslal jej do Prahy na studia k známému učiteli hudby a řediteli kůru u sv. Ducha, Frant. *Rollerovi*. Nedlouho po Kuchynkově smrti odešel mladý Škroup na gymnasium v Hradci Králové, kde také se pokusil o první hudební skladbu: byla to píseň na rozloučenou, složená pro veřejnou výroční zkoušku.

*

Tři muži, s nimiž je spjata premiéra písně „Kde domov můj?“, opustili pro umění vysokoškolská studia: Josef Kajetán Tyl, František Škroup a Karel Strakatý. Tyl utekl od filosofie, Strakatý od práv a Škroup od obého, neboť, zanechav studií na filosofické fakultě, přešel na práva, ale ani těm nezůstal věren.

Musy triumfovaly nad filosofií i nad paragrafy.

Ale jen Karlu Strakatému se za jeho života odvděčily svou přízní!

*

Jako kapelník-korepetitor uplatnil se Škroup prvně v prosinci r. 1825, kdy vypomáhal kapelníku Tribenceovi při studování „Rodiny Švýcarské“. A neutekly ani dva měsíce, když se sotva pětadvacetiletý Škroup představil Pražanům svou první velkou skladbou, operou „Dráteník“. Bylo to na počátku roku 1825, kdy po reprise českého překladu opery francouzského komponisty E. N. Méhula, pokračovatele Gluckova, navrhovali ve společnosti někteří vlastenci básníku Chmelenskému, aby sám napsal původní české libreto k opeře. „Přivolil jsem jenom napolo,“ vypráví Chmelenský, „až bych si jenom látku potřebnou z naší historie vyhledal.“

„I nač dlouho hledati?“, prohodil Škroup, „já sám vám látku dám. Složte zpěvohru pod názvem „Dráteník“ a já se ji uvoluji v hudbu uvést.“

A dne 2. února 1826 došlo k premiéře první české opery, Chmelenského a Škroupova „Dráteníka“, který docílil tehdy neobyčejného úspěchu.

Dne 4. prosince 1828 byla rovněž ve Stavovském divadle provozována jejich druhá opera — „Oldřich a Božena“, s úspěchem však mnohem menším. Jaké štěstí, že ani německá premiéra v překladu Ernestově nedopadla o nic lépe. Kdož ví, byl-li by pak zklamáný Škroup vyhověl Tylovi, nabízejícímu libreto „Fidlovačky“ k zhudebnění?

*

V roce 1831 pokusil se Škroup o první melodram k jednoaktové truchlohře Štěpánkově „Bratrovrah“. Kritika vyjádřila se o této novince neobyčejně pochvalně.

Téhož roku opustil mladý skladatel stav mládenecký a oženil se s pannou Koudelkovou.

Marné hledání křestního jména Škroupovy choti přinutilo mne probírat se stránkami „Starého popisu“ a „Oddání 1831“ v archivu hl. města Prahy. V obou nalézáme Škroupovo jméno spolu s jménem jeho choti a dovídáme se, že: Škroup tehdy bydlel v Praze I. čp. 403 a jeho nevěsta — panna Vilemína Koudelková, dcera magistrátního rady — tamtéž v čp. 408. Ženich jest uváděn jako „Kapellmeister im Ständischen Theater“, ona jako „Magistratsraths-Tochter“. Povolení k sňatku dostali dne 28. srpna r. 1831 pod „Protokollsnummer 721“. Oddáni byli u sv. Havla na Starém Městě.

Zdá se, že úředník, který s nimi protokol sepisoval, nedovedl dobře počítati, neboť v rubrice stáří uvádí u Škroupa 32 let, u Koudelkové 22 let; Škroupovi bylo po pravdě třicet, Vilemíně čtyřadvacet let. Ve „Starém popisu z r. 1840 — Nové Město-11-Sch-So“ je udán rok narození Vilemíny Koudelkové: 1807, Praha. Tamtéž se dovídáme, že r. 1834 bydlel Škroup v Praze II., čp. 187, r. 1835 v čp. 553, r. 1838 v čp. 220 a r. 1840 v čp. 187 a 784. Dům čp. 187, jak jsem zjistil, stál v „Korngasse“ a jeho majitel se jmenoval: „Wenzel Skraup“, Václav Škroup. Podle toho bydlel r. 1834 a po druhé r. 1840 v domě svého staršího bratra (24. II. 1799—8. II. 1860), hospodářského rady a majitele velkostatku Trnová u Prahy.

Vilemína Škroupová zemřela r. 1837; dne 3. srpna r. 1840 oženil se Škroup po druhé s Karolinou Kleinwächtrovou, dcerou kdysi bohatého obchodníka, jejíž nešťastné spekulace přivedly na mizinu. Ubytovali se na Koňském trhu (Václavské nám.) v čp. 784. Jeho rodina změnila později byt ještě dvakrát. Z Koňského trhu se přestěhovala do Jindřišské ulice č. 889 a odtud do „Alleegasse“ č. 973.

Z prvního manželství byly dvě dcery: Johanka, která zemřela jako devítiletá a Josefina, narozená r. 1832. Druhé manželství bylo požehnáno sedmi dětmi: Zdeňkem († 1845), Oldřichem († 1859), Gabrielou († 1878), Klotildou († 1868), Alfrédem, Karlem a Boženou; Alfréd odešel počátkem ledna 1861 za otcem do Rotterdamu, kde s ním zůstal až do jeho smrti.

*

V týdeníku „Rozvoj“ (č. 38.) z 26. října 1934 otiskl Eduard Rada pod titulem „František Jan Škroup“ studii o Škroupově působení jako regenschoriho v synagoze v Dušní ulici v Praze I. Představuje v ní Škroupa málo známého a již z té příčiny stojí za to, aby jí byla věnována pozornost:

„František Jan Škroup, geniální tvůrce naší národní hymny „Kde domov můj?“, byl od roku 1836 až do roku 1845 zaměstnán jako regenschori v synagoze v Dušní ulici. Vzácnou laskavostí nynějšího ředitele kůru v této synagoze, pana Josefa Kohna, dostalo se nám znamenitých informací, které dnes, kdy se pro letošní listopad připravují oslavy stoletého jubilea naší národní hymny, otiskujeme.

Probereme předem jednotlivé fáze devítiletého působení Františka Škroupa v synagoze v Dušní ulici podle záznamu, uchovaného v knize protokolů této synagogy. Zápisy jsou německé a proto je doslovně převádím do češtiny:

R. 1836 21. II. prot. čís. 331. Byl panu kapelníku Frant. Škroupovi učiněn návrh za účelem školení chlapeckého sboru.

R. 1836 24. III. prot. čís. 346. Přijetí pana kap. Frant. Škroupa pro vyučování sboru za plat 200 zl. konv. měny ročně.

R. 1836 8. VII. prot. čís. 359. Zkouška sboru dopadla k spokojenosti.

R. 1836 14. VII. prot. čís. 362. Usneseno opatření varhan pro potřebu předvečeru soboty.

R. 1836 5. IX. prot. čís. 379. Žádost spolku ke kapelníku Fr. Škroupovi, aby spolupůsobil při korunovační slavnosti Jeho Veličenstva (Ferdinanda Dobrotivého — pozn. redakce).

R. 1836 12. XII. prot. čís. 384. Slib kapel. Frant. Škroupa, že bude působiti při korunovační slavnosti.

R. 1837 2. III. prot. čís. 424. Kap. Frant. Škroup žádá o osmiměsíční zálohu.

R. 1837 24. IV. prot. čís. 455. Kap. Frant. Škroup obdržel dar 10 tereziánských dukátů za své působení při korunovační slavnosti.

R. 1837 15. V. prot. čís. 462. Kap. Frant. Škroup děkuje spolku za obdržený dar.

R. 1839 kap. Fr. Škroup žádá o zaplacení klavírního výtahu Händlova „Juda Makkabejský“.

R. 1840 30. I. prot. čís. 793. Kap. Frant. Škroup požaduje zvýšení platu o 25 zlatých kon. měny.

R. 1842 22. III. prot. čís. 948. Kap. Frant. Škroup navrhuje větší změnu kostelních zpěvů.

R. 1842 15. IX. prot. čís. 973. Kap. Frant. Škroup navrhuje, aby byla osobám ve sboru, jimž nebylo placeno, dávana odměna.

R. 1842 11. XII. prot. čís. 1037. Dr. M. Sachs, kazatel. Dohoda v tom, že byl kap. Frant. Škroup propuštěn z řízení synagogálního sboru.

R. 1845 27. II. prot. čís. 1087. Vyjádření kap. Frant. Škroupa, že 1. březnem složí svou funkci.

Tolik možno se tedy dočísti v dochovaných záznamech synagogy v Dušní ul., které, ač jsou stylisovány velice stroze, osvětlují přece postavu Františka Škroupa. Je to především jeho sociální cítění s nehonoranými členy synagogálního sboru a také se tu i projevuje skutečný zájem o bohoslužbu návrhem o větší změnu synagogálních zpěvů.

Proč František Škroup odešel ze služeb synagogy v Dušní ulici, není známo. Jediná příčina tkvěla as v tom, že byl velmi zaměstnán svými skladbami.

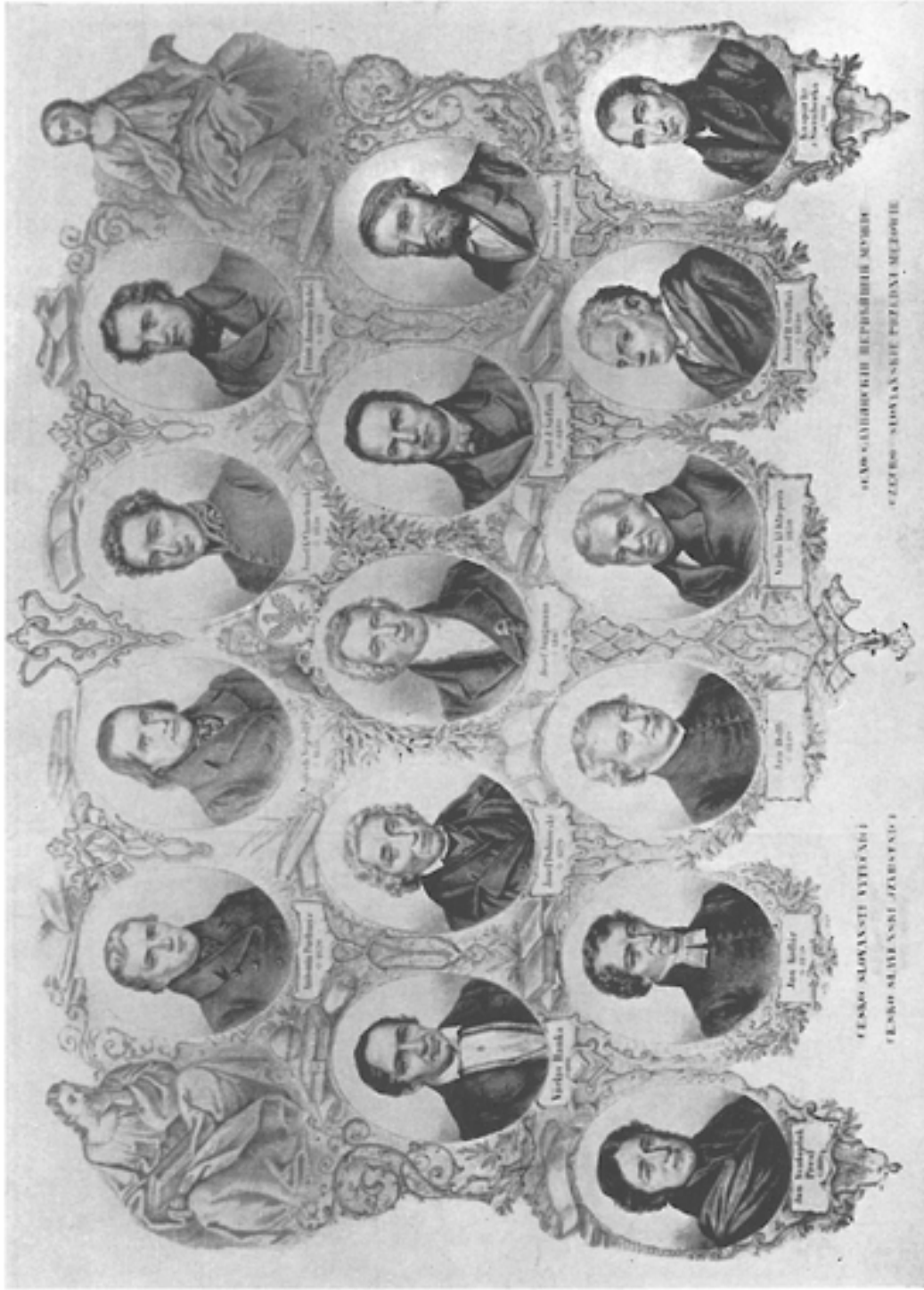
Chceme se zmíniti o tom, jak byly vzácné rukopisy Frant. Škroupa nalezeny. Stalo se tak skutečně náhodou. Když byly opravovány v synagoze v Dušní ulici varhany, přišel nynější ředitel kůru v místech, kde jsou umístěny měchy, na jakýsi výstupek a poklepem zjistil, že je dutý. Když byl otevřen, našel v něm rukopisný notový materiál, v němž byly zjištěny synagogální skladby Františka Škroupa. Dvě z partitur nesou podpis skladatelův a že i ostatní jsou jeho dílem, možno i laikovi zjistiti z naprosté totožnosti rukopisu. V cenném tomto materiálu, který zde byl uchován v bezpečnosti asi ze strachu před častými povodněmi, jež v době, kdy nebylo regulace, zaplavovaly celé okolí a zasahovaly mnohdy až na Haštalské náměstí, nalezen byl i rukopis bratra Frant. Škroupa, Jana Nepomuka Škroupa, českého skladatele a kapelníka ve Stavovském divadle, který Fr. Škroupa v synagoze po jednu dobu zastupoval (asi v době, kdy upadl Fr. Škroup v nemilost).

Seznam synagogálních skladeb Fr. Škroupa je tento: Lecho dodi, partitura, s podpisem. — Tow'l hodos, žalm 92, partitura. — Adonaj moloch, žalm 93, partitura. — Micho mocho, partitura. — Ve šomru, partitura. — Adon olom, partitura. — Vejesoju pro nový rok a Den smíření, partitura. — Ovinu malkenu. Partitura. — Jigdal, závěrečný zpěv. Partitura. — Adonaj mo odom, hlasy. — Horu la adonaj, partitura. — L'dovid Boruch, žalm 144, hlasy s německým a latinským tekstem. — Žalm 124, partitura pro solo a varhany s něm. tekstem. — Žalm 113 Haleluja. Uvedeno ve zpěvnících.

Nynější ředitel kůru pan Josef Kohn dal nám k veškerému materiálu tento výklad:

Ke komponování synagogálních zpěvů je nutna znalost hebrejštiny a hebrejské gramatiky. Tu Frant. Škroup v plné míře ovládal. Učil se hebrejštině a hebrejské gramatice v semináři a bylo mu tudíž možno, aby skládal své synagogální zpěvy přesně se zřetelem na soulad slova s melodií i správný přízvuk hebrejštiny.

Kompoziční technika Frant. Škroupa byla prostá, což bylo nutností, chtěl-li, aby technicky nedostatečně vyškolené sbory, jakými mohly v tehdejší době synagogy disponovati, skladbu zvládnout a obsáhnout. I v této jednoduché struktuře skladeb, již ulehčoval provedení svých prací, je patrný jeho vynikající skladatelský rozhled a mimořádné sbormistrovské zkušenosti.

1. řada (od leva do prava): Ant. Puchmajer — V. Nejedlý — J. K. Chmelenský — F. J. Ruboš.
2. řada: Václav Hanka — Josef Dobrovský — Josef Jungmann — P. J. Šafařík — F. J. Šumavský.
3. řada: J. S. Presl — J. Kollár — J. Holý — V. K. Klicpera — Jos. H. Galaš — Kašpar hr. ze Šternberka.

Možno říci: všechny jeho dochovalé synagogální zpěvy jsou krásné a znamenité. Jejich prosté a mírné melodie zaujmou plně mysl posluchače a naplňují ji povznášející zbožností . . .“

*

R. 1854 zahájena byla v pražském tisku proti Škroupovi ostrá kampaň zlehčováním jeho umělecké činnosti; jak je v Čechách zvykem, pracováno bylo proti němu prostředky málo vybíravými. Stačí nahlédnouti jen do příloh „Lumíru“, roč. 1854 z 13. července a z 25. července, abychom se dozvěděli, co vše musel ubohý Škroup snášeti. Následek těchto útoků nedal na sebe dlouho čekat. Řed. Stöger, který viděl ostatně ve Škroupovi nebezpečného konkurenta na místo ředitelské ve Stavovském divadle, jež mělo býti znovu zadáno (lhůta pro podání žádostí končila dne 2. července 1857), zbavil Škroupa místa kapelnického s roční pensí 1050 zlatých. V září toho roku měl ubohý Škroup slaviti třicáté výročí své kapelnické činnosti.

Je zajímavo, že když dnem 1. listopadu 1857 docházela Škroupovi výpovědní lhůta, nebylo mu ani dopřáno, aby — jak žádal — mohl se osobně rozloučiti po třicetileté práci s divadlem, o něž si získal nesporně velkých zásluh. Velký podíl na Škroupově odstranění a tak nepěkném postupu proti němu měl tehdejší intendant divadla Václav Bohuš rytíř z Otěšic, nástupce von Bergenthala, Škroupova příznivce.

Nemoha vystačiti s poskytnutou mu pensí, Škroup si otevřel dnem 2. listopadu téhož roku soukromou pěveckou školu, k níž dostal povolení již dekretem ze 14. října. Z toho je vidno, že se zavčas zajišťoval.

*

Škroupův vzdělávací ústav zpěvní nevynášel bohužel tolik, aby bylo možno mluvit o jeho prosperitě a aby si mohl uhájiti existenci. Příčinu toho třeba hledati v malém počtu žactva; Škroup neměl totiž už vlivu z dob dirigentských, kdy mnohým pomohl do divadelního svazku. Tehdy míval vždy nadbytek žákyň, z nichž nejedna — na př. A. Férlesiová, Anežka Jakobsonová, Marie Soukupová a Rasthelliiová — získaly si zvučné jméno. O Férlesiové je znám příběh, který podtrhává Škroupovo upřímné vlastenectví: uložil jí zpívati česky arii ve Spohrově „Zalmire a Azor“. Férlesi však odmítla arii česky zpívati a tu jí dir. Škroup prohlásil: „Wenn sie die Arie nicht mit böhmischen Texte singen, so hören sie auf meine Schülerin zu sein!“

*

Počátkem r. 1860 stal se Škroup ředitelem Žofínské akademie. V květnu však dostal nabídku na místo kapelníka u německé opery, která se měla v Rotterdamu v Holandsku zřídit prozatím na rok na zkoušku. Starost o výživu četné rodiny přiměla Škroupa k tomu, že místo přijal a koncem srpna 1860 odcestoval do Rotter-

damu. Rodina zůstala v Praze; jednak k vůli výchově nejmladších dítek, jednak pro nejistotu této nové existence.

Obsah dopisů, které Škroup domů z ciziny posílal, týká se jednak hudby a rotterdamského divadla, jednak věcí rodinných. Dýše z nich láska k ženě a k dětem.

„Moje milá, dobrá, drahá ženuško“, počínají a neméně vřele i končí: „Nyní tisknu Tě ještě jednou k srdci, líbám Tě i děti v duchu milionkrát a zůstávám věčně Tvůj Fr. Škroup“.

Divadlo mělo takový úspěch, že divadelní výbor, v jehož čele stál Škroupovi oddaný Van Baalen, po skončení první sezony obnovil smlouvu na příští rok.

*

O tom, jakého přijetí se dostalo Škroupovi v Rotterdamu, napsal krajan Hřímaly „Daliboru“ zajímavý dopis:

„Výtečný skladatel světoznámé písně „Kde domov můj?“, který ve své vlasti nevděkem splacen a od žurnalistiky pražské často pronásledován byl, přibyl na začátku září do našeho města, kdež co první kapelník u zdejší opery angažován jest. Pan Škroup byl zde vlídně od člena divadelního výboru pana Van Baalena a od ředitele De Vrieza přijat a když ve středu dne 5. t. m. dávala se jako první představení opera „Don Juan“ dosáhla takového úspěchu, že se nikdo na podobné zdařilé provedení nepamatuje. Zdejší noviny se velmi pochvalně o obezřelém řízení pana F. Škroupy zmínily a praví, že toto představení z mnoha ohledů zasluhuje nejprvnějšího místa v análech Rotterdamských“.

Píše domů o svém úspěchu, Škroup ironicky poznamenal:

„Je-li pravda, to je zrovna tak jako v Praze?“

Ale ani zatrplost nedovedla utlumiti Škroupovu touhu po vlasti. A Praha se také nijak nepolepšila. Škroup si zažádal o místo kapelníka českých oper při Prozatímním divadle, dostal je však J. N. Majer.

Když sezona skončila, Škroup odejel do Prahy, kde vážně onemocněl a několik neděl proležel v klášteře sv. Markéty v Břevnově.

*

Dne 21. srpna 1861 ujal se opět své funkce v Rotterdamu. Nemoc ho nepouštěla ze svých drápů a také touha po domově a po rodině přispívala značnou měrou k tomu, že chřadl.

„Daří se mi sice v Rotterdamu dobře“, psal basistovi Strakatému, „ale přece jen — země Česká — domov můj . . .!“

Dne 15. prosince psal o své nemoci Karolině, že o zdraví je mu nesnadno podati zevrubné vyličení: „kdybys byla u mně, Ty bys o něm zajisté správný soud pronesla, to však jest jisto, že kdybych nemusil čeliti svízelným svého povolání, byl bych dále se svým zdravím, a tak musím přece ještě býti rád, že jest mně možno beze všeho přerušeni službu svou zastávati. Zejména jsou mé nohy slabé, na těle mám velice málo masa, žaludek nechce si zvyknouti na po-

žívání masa, jinak na jiné věci mám dosti chuti; slibuji si od nastávající změny ve stravě dobrý výsledek. S mým kašlem jde to ještě jakž takž dobře! Mám pocit, jakoby mně něco v žaludku hryzlo a způsobovalo obtíže při dýchání, jež činí mne bezdechým k mluvení, a také kašel, byť i v malém stupni, vzbuzuje, jímž bývám stížen zvláště k večeru; je to pocit, jako když velký zimní mráz brání výdechu“.

Bylo to dne 6. února 1862, když Škroup cestou do divadla na zkoušku pojednou omdlel a musel býti dopraven domů. Konec se přiblížil!

A jako Josef Kajetán Tyl ještě po zaopatření svátostmi umírajících shledával hudební materiál pro představení „Strakonického dudáka“, tak také František Škroup několik málo hodin před svým skonem napsal náčrtek k nové skladbě.

A v noci na 7. únor kolem půl jedné hodiny dokonal v přítomnosti jediného z členů své rodiny, syna Alfréda.*) Jako Tyl, i Škroup byl uštván a upracoval se k smrti.

Příštího dne došla paní Škroupové telegrafická zpráva o manželově smrti. Její smutné překvapení bylo jistě tím větší, že ještě přede dvěma dny přišel jí dopis oznamující mužovo nastuzení, ale současně prorokující brzké uzdravení.

*

Přáním Škroupovým bylo odpočívati v české zemi. Nesplnilo se. Za obrovské účasti rotterdamského občanstva konal se o poledních dne 11. února (po Peškovi vytrvale opakované datum 23. únor je chybné) na protestantském hřbitově pohřeb. Zpěvačky rotterdamského divadla ověnčily jeho rakev i hrob.

Dne 13. února vzpomenu Škroupovy památky zvláštním představením v rotterdamském divadle. Na programu byly skladby zesnulého, mezi nimi i „Kde domov můj?“ na lesní roh podle Škroupovy úpravy, kterou přednesl p. Fischer. Škroupův věrný přítel Adolf *Grimminger*, rodák stuttgartský, operní pěvec a autor básní ve švábském dialektu, recitoval svou báseň složenou k počtě mrtvého, v níž se objevila připomínka na „Kde domov můj?“ Na holandské půdě vzdal Němec poslední poctu mrtvému skladateli české národní hymny. Představení započalo o 8. hod. večerní a jeho výtěžek 1200 zl. byl dán, jak hlásal plakát, vdově a dětem Škroupovým.

Hrob Škroupův není označen a všechna pátrání po přesném zjištění místa, kde byl Škroup pohřben, skončila bezvýsledně. A tak putují ctitelé Škroupovi do Osic k hrobu jeho otce Dominika, jemuž věnují všechnu tu péči, kterou by zahrnuli poslední příbytek Františkův.

*) Otec v Praze žijící vnučky skladatelovy, sl. B. Škroupové.

III. PREMIÉRA „FIDLOVAČKY“ A PÍSNĚ „KDE DOMOV MŮJ?“

ROK 1834

V historii světové vůbec a české zvláště nehraje rok 1834 nijak významnou úlohu. Doba je ovšem neklidná, leží mezi odbytou revolucí červencovou (1830), která vypudila krále *Karla X.* z Francie a zanesla jej do Prahy a později do Gorice a francouzskou revolucí únorovou (1848), vypudivší *Ludvíka Filipa* do Anglie a následovanou revolucemi v Německu a v zemích domu rakouského.

Je to poslední rok vlády císaře *Františka I.* a uzavření čtyřspolku mezi Francií, Anglií, Portugalskem a *Isabellou Španělskou* proti *Donu Carlosovi*, podporovanému Rakouskem, Pruskem a Ruskem v jeho snaze po dosednutí na trůn španělský. Je prostě oddech po velkých událostech a doba sbírání sil pro neméně velké události příští. Umění zastíňuje politiku.

V Čechách, jak bylo již naznačeno, pozorujeme v uměleckém, především literárním světě rušný život. *Jungmann* stává se tohoto roku čtyřiatřicátého prefektem akademického gymnasia v Praze a v říjnu vychází I. svazek jeho „Slovníku českoněmeckého“; *Jan Sv. Presl* píše „Rostlináře“ a vydává „Ssavectvo“ a překlad *Cu- vierovy* „Rozpravy o převratech kůry zemní“, jeho bratr *Karel Bořivoj Presl* končí své „*Reliquiae Haenkeanae*“ a „*Symbolae botanicae*“; *Šafařík*, který jest první rok v Praze, přejímá redakci „*Svět- tozora*“; *Čelakovský* se žení s *Marií Ventovou* a redaktoří v „*Praž- ských Novinách*“ a v „*České Včele*“; *J. E. Vocel* napsal „*Hlati- pisce*“ a *J. K. Chmelenský*, autor libreta první české zpěvohry „*Dráteník*“, přináší novou operu „*Libušin sňatek*“, opět se *Škrou- povou* hudbou; *J. J. Langer*, zajímavý spíše svými osudy než tvor- bou, vydává „*České prostonárodní obyčeje a písně*“; *Palacký* po druhé vystupuje na obranu Rukopisů, o něž boj je v stálém proudu; *Mácha* uveřejňuje tři novelistické skizzy, „*Večer na Bezdězi*“, „*Má- rinku*“ a „*Krakonošovu pouť*“, vypracoval „*Křivoklad*“ a učinil první konceptní náběhy k slavnému „*Máji*“; *J. K. Tyl* pak převzal redakci *Hýblova* časopisu „*Jindy a nyní*“, obnoveného rok před tím

nakladatelem *Pospíšilem*. Na radu *Palackého* překřtil jej Tyl na „Květy české“, změnil také podtitul „Národní zábavník pro Čechy, Moravu a Slovanů v Uhřích“ na „Listy zábavné pro všeliký stav“.

Bylo Tylovou zásluhou, že se „Květy“ staly střediskem mladé literární generace, aniž by při tom opomíjely tvorbu generace starší. A tak setkáváme se v Tylových „Květech“ s *Hněvkovským*, *V. Nejedlým*, *Rettigovou*, *Hankou* a j. vedle *Máchy*, *Vocela*, *Erbera*, *Koubka*, *Langerá*, *Chalupky*, *Riegra*, *Sabiny* a pod. a k nim druzí se tu překládají cizinci jako *Mickiewicz*, *Niemcowicz*, *Puškin*, *Bulgarin*, *Cervantes*, *Walter Scott* a autoři turečtí s klasiky. Za povšimnutí stojí i rubriky jím zavedené, především divadelní, v níž Tyl pitvá českou dramatickou tvorbu a zmiňuje se upřímně o jejích nedostacích, hledá cesty k nápravě; své teoretické poznatky chce prakticky využít s vlastní divadelní společností, k níž získal svolení v červenci 1834 a jeviště v Kajetánském domě, díky vlasteneckému *Arbeiterovi*. A jistě stojí za povšimnutí, že právě téhož roku 1834 nalézáme v „Květech“ mezi jinými vzdělávacími články i stať o pokusech letadlových a o těsnopisu.

Z literárního hlediska je ovšem zajímavější srážka Tylova s Čelakovským, redaktorem „České Včely“, který latinou poznámkou „dobré milo odkudkoli; lepší zahraniční smysl, než domácí nesmysl“ dotkl se nevhodně mladých literátů. Čelakovský však spravedlivě přiznal, že se přenáhliil a po čase došlo v jeho vztahu k Tylovi k vyjasnění.

V „Květech“ otiskoval Tyl jak své práce původní, tak i překlady divadelních her: dne 6. ledna 1834 vyšel tu překlad *Raupachových* „Pašerů“, 19. ledna *Toring-Seefeldova* „Kašpara Torinského“ a 27. dubna *Lembertova* „Václavíka Outraty“, kteréžto hry se dočkaly uvedení na prkna Stavovského divadla.

V květnu ohlásil Tyl „Bibliotéku divadelních her“, kde v řadě titulů původních jeho her nalézáme také „Fidlovačku“. Jak se zdá, nebyla tehdy ještě hra napsána a také slibovaná Bibliotéka musela počkati až na rok 1837, kdy začala vycházeti Tylova sbírka českých her „Česká Thalia“ nákladem *Špinkovým*. Tylova dramatická prvotina „Výhoň Dub“, která měla premiéru dne 4. dubna 1832, se tu však neobjevila, ač — podle *Chmelenského* — měl tohoto roku 1834 Tyl v úmyslu hru přepracovati; skončila v kamnech.

UDÁLOST Z R. 1834: „HEJ SLOVANÉ!“

Zvolen r. 1834 po otcově smrti evangelickým kazatelem v Chyžném, jednadvacetiletý *Samo Tomášik* (nar. 8. února 1813 v Jelšavské Teplici — † 10. září 1887 v Chyžném) se vydal se svým přítelem, kameňanským farářem *Karlem Bradavkou* do Vídně, kde po pětitydenním čekání a prošení dostali konečně cestovní pasy do Berlína; tam chtěl totiž *Tomášik* doplniti své vzdělání. Cestou do

Německa zastavili se na deset dnů v Praze, toužíce poznati osobně přední representanty českého učeného a hlavně literárního světa. Bylo to počátkem listopadu.

Jejich přání se splnilo a tak seznámil se mladý slovenský vlastenec Tomášik s Palackým, Šafaříkem, Jungmannem, Hankou a s Preslem, který pozval oba slovenské poutníky a spolu Šafaříka, rovněž syna evangelického faráře a Slováka (nar. 13. května 1795 v Kobeliarovu v župě gemerské), na oběd a se slzami v očích naslouchal jejich slovenskému rozhovoru.

Mladší literáti, *Ammerling*, *Zap*, *Štulc* i jiní byli oběma vzácným hostům oddanými společníky při jejich prohlídkách Prahy a pražských památností. Jednoho nedělního odpoledne navštívili také české představení ve Stavovském divadle.

Dávali „Praha v jiném dílu světa“ — píše Karel Kálal v knize „Na krásném Slovensku“ — a hráli dosti dobře. „Tomášika zarmoutilo, že divadlo bylo odpolou prázdné; byli tu jen chudobnější měšťané, řemeslníci, tovaryši a učňové. Po Praze zřídka jen uslyšel mluvit česky a to jen od chudobného lidu. V hostincích, krámech a na ulicích panovala němčina. Když se už předtím blížil k Praze, oslovil jistou paní z Kutné Hory česky a ta mu odsekla v němčině, že u nich každý vzdělaný člověk mluví po německu.“

V Národních listech z 21. listopadu 1934 píše o tom J. O. Novotný:

„Truchlivý dojem z veřejného života, v němž hrdé slovenské srdce postrádalo silnějšího národního uvědomění, pronikavé zklamání, jímž ho naplnil převážně německý ráz města přesto, že se potěšil rozhovorem s tehdejšími představiteli českého literárního a politického světa, bylo bolestně rozjitřeno návštěvou českého divadla, umístěného v chatrné budově a takřka poloprázdného. „Idúc tak z českého poloporúčaného divadla večer domov“, napsal později sám k 50. výročí své hymny, „počaly ma trapiť pochybovanie a bázeň, či ozaj Praha, táto perla západneho Slovanstva, nezanične pre Slovanstvo v cudzom mori a či potom i môj národ slovenský tiež neutopí sa v cudzine? . . . Konečne nad pochybnosťami zvíťazila pevná moja viera v lepšiu budúcnosť môjho utlačeného národa, prišla na myseľ mi známa poľská pieseň „Jeszcze Polska niezginieła poki mi žijemy“ a na tento nápev vyrojily sa z hĺbin mojej duše všetky tri sloky piesne „Hej, Slováci“, ktorú som si naznačil do svojho cestopisného deníka.“

Píše své sloky, Tomášik měl tedy již na mysli nápěv: bojovný nápěv pochodu polské legie gen. *Dąbrowskiho* ve službách Bonapartových v Itálii, jež pro ni napsal a zkomponoval gen. Józef Wybicki. Jméno této písně? „Jeszcze Polska niezginieła“, pozdější národní a dnes i státní hymna polská.

Józef *Wybicki* (nar. 1747) je krásný zjev v dějinách Polsky: odvážný státník, znamenitý právník, autor výborných prací politických, historických, dramatických i básnických, vlastenec přímo

vzorný. Za povstání r. 1794 byl plnomocným komisařem gen. Dąbrowskiho za jeho výpravy do Velkopolsky. Roku 1796 napsal a složil zmíněný pochod. Po pádu Polska emigroval do Francie, ale amnestován Pruskem r. 1801, vrátil se do Vratislavi, kdež se věnoval spisovatelství. Roku 1806 po bitvě u Jeny povolal ho Napoleon do Poznaně a s Dąbrowským mu svěřil organizaci polského vojska. Po zřízení velkoknížectví varšavského byl jmenován saským králem pro své zásluhy senátorem-vojvodou. Roku 1818 jmenoval jej car Alexandr I. předsedou nejvyššího soudu království polského. Wybicki zemřel r. 1822 a byl pochován v Brodnici.

Samo Tomášik

Bylo by nevděkem nevzpomenouti ho v jubilejním roce dvou slavných hymen: všeslovanské a české.

Na jeho nápěv, poněkud pozměněný, složil tedy nedlouho před vznikem písně „Kde domov můj?“ Tomášik za svého pobytu v Praze a po trapném dojmu z návštěvy českého představení ve Stavovském divadle svou slavnou píseň „Hej, Slováci!“, která ve variantě „Hej, Slované!“ se stala hymnou Slovanů. Prvně byla otištěna ve Fejérpatakyho kalendáři v Lipt. Sv. Mikuláši r. 1838. Teprve o sedm let později, od Štúrova „Orla Tatranského“, počal Tomášik básnit i slovensky.

„Verše písně“, praví J. O. Novotný, „dýchající pevnou vírou v budoucnost národa, rozšířily se záhy nejen po Slovensku, kde byly zpívány podle svědectví J. M. Hurbana mezi bratislavskými studenty již 24. dubna 1836, nýbrž i do Čech a na Moravu. Na Moravě (v Brně) byl původní text prvního verše změněn v nynější,

a odtud píseň Tomášikova nastoupila svůj vítězný pochod po někdejších zemích koruny české. Z Prešpurku byla přenesena i do ostatních zemí slovanských a stala se velmi brzy *hymnou všeslovanskou*.“

V „Dejinách literatury slovenskej“, vydaných r. 1923 Maticou slovenskou, Jaroslav Vlček soudí, že původní znění Tomášikovy písně bylo „Hej Slované“, nikoliv „Hej Slováci“.

Vlček líčí historii všeslovanské hymny na str. 223 takto:

„Tomášik cestoval v októbri roku 1834 do Berlína cez Prahu, kde prední vtedy spisovatelia českí pritúlili ho sice priateľski, ale rastúca germanizácia a chladnosť obecenstva pro českom predstavení divadelnom, ktorému bol prítomný, hlboko ho rozsmútily. V tom rozpoložení duše dodal si nádeje v krajšiu budúcnosť piesňou „Hej Slované, ešte naše slovanská reč žije“, ktorá s nadpisom „Na Slovaný“ a premenená v „Hej Slováci“ prvý raz vyšla r. 1838 vo Fejérpatakyho sv. mikulášskom kalendári. Melodický poľský mazúr podložený textu a smelo vyslovená myšlienka vychytily ju do širokých más národa.“

„... keby všetci Slovania obsah tejto piesne pocítili a usvedomili, nebolo by tolko odrodilcov medzi nami, ale každý by svoj materský jazyk verne miloval a ctí a proti útokom nepriateľským bránil. A to by veru byla výhra veľká, co u nás odrodilcov, nedbalcov, chúlóstivcov a lenivcov v národnom ohlade tolko ako asnad u žiadneho národa na svete,“ napsal do „Sokola“ z 5. února 1861 redaktor *Dobšinský*.

„Hej, Slované!“ — to je slovanská Marseillaisa, bojovná hymna slovanského rodu. Spolu s písní Tylovou a Škroupovou nás povzbuzovala k odvaze a vytrvalosti v těžkých dobách, hřměla v historických chvílích, dovedla a dovede doposud rozproudití krev v žilách a pozvednouti hlavy.

Slaví tohoto roku 1934 sté výročí jako píseň „Kde domov můj?“ Avšak — jaký rozdíl je mezi nimi! Zatím co Škroup komponoval na prostá, nevybojná slova svůj tesklivý nápěv, syn lidu ještě ubožejšího, Slovák Tomášik psal své sloky ve vzdorné náladě, vdechl do nich revolučního ducha a víru v budoucnost, v lepší budoucnost všech ratolestí slovanské lípy. A hlavou táhla mu pochodová píseň polských legionů Dąbrowskiho.

Není divu, že po jeho vzoru Lužičan Handrij Zejlér napsal hymnu Lužických Srbů na opět pozměněnou melodii Wybického, aby jí posílil svůj malý náručí kolem Budyšina a Chočebuze.

Vskutku, Józef Wybicki jistě onoho roku 1796 netušil, že jeho nápěv zrodí hymny tří slovanských větví, Poláků, Slováků a Lužických Srbů a také hymnu celého Slovanstva.

Proto čest i generálu Wybickému!

A nyní, pokusivše se načrtnouti jakýsi obraz doby, kdy se v Praze platilo převozníkům jedním krejcarem za převoz, kdy se procházely dámy v širokých krinolinách a s titěrnými paraplíčky

ve společnosti pánů v hřebíčkových fracích a s cylindry na skadených i plešatých hlavách, kdy důstojníci v modrých pantalonech a bílých kabátech a gigrlata upozorňující na sebe výstředními barvami i stříhem si hráli na lvy Koňského trhu a kdy vznikla ona fraška, při jejíž premiéře po prvé zazněla píseň, která se stala nejdražší ze všech písní národa českého, budeme vyprávěti o jejím vzniku a o osudech, jež od prosince 1834 prodělala až po naše doby.

TYL A ŠKROUP TVOŘÍ „FIDLOVAČKU“

Napsali jsme v předcházejících stránkách, že již v květnu 1834 Tyl ohlašoval v „Květech českých“ mezi svými původními hrami v „Bibliotéce divadelních her“ i „Fidlovačku“, „letošní pražské rozeňátko“.

Po lokální české frašce, která by nahradila frašku vídeňskou, voláno bylo už na počátku let třicátých; slib *Klicperův*, že přinese původní pražskou frašku na motiv slavnosti fidlovačky, byl nadšeně přijat jak Čechy, tak i Němci, jak o tom svědčí slova A. *Müllera*, kritika „Bohemie“ v tomto německém listě. Svůj slib však Klicpera nesplnil a jeho uskutečnění se ujal jeho oddaný žák Tyl. V „Jindy a Nyní“ nalézáme jeho zábavnou causerii o pražském masopustu a pak, v době velikonoční, o „štrozoku“ s příslibem, že „co nevidět napíše něco obzvláštního“ o fidlovačce.

Již v prvním půlročníku přinesl několik scén pod názvem „Fidlovačka“ v lehkých rýmovaných verších, v nichž zachytil rozpustilé veselí na fidlovačce, v němž počínají milostné románky, drábovo němčení a pod. a kde, vedle mladé harfenice a farizejského moralisty dává vystupovati i básníku, za jehož maskou se Tyl sám skrývá. To bylo roku 1833 a v květnu příštího roku oznamuje svou frašku s tímž názvem „Fidlovačka“.

Zájem o ni je značný; nezapomeňte, že v tomto roce 1834 stal se Tyl neobyčejně oblíbeným členem pražské společnosti a že jeho zásluhou počal býti oceňován i v lepší pražské společnosti český jazyk.

„Fidlovačku“ začal Tyl koncipovati nepochybně v polovici roku 1833; zajímavě je, že na počátku prosince 1834, kdy otiskl ukázkou dvě její scény, měla míti šest obrazů: jak známo, má pouze čtyři. Pracoval na ní tedy zřejmě se značným chvatem a stejně tak i ten, jemuž Tyl svěřil zkomponování hudby — F. J. *Škroup*.

A tu nutno připomenouti, že vztah Škroupův k Tylovi i pražskému českému obecenstvu nebyl v té době nejpriznivější. Ve 40. čísle „Květů“ z 2. října 1834 v článku „Novoty z literatury české“ napsal Tyl na jeho adresu: „Pan Škroup potěšil nás první zpěvohrou, jeho však Udalrich českého Oldřicha na věky, bohužel! uspal. Tak je i s ostatními. Lze se tedy čemu diviti, že nás jiní neznají, když nám samým nemožno poznati sebe?“

Škroup, znechucen chladným přijetím své druhé opery „Oldřich a Božena“, dal si k ní napsati od Ferd. Ernsta německý text a dne 12. února 1833 ji uvedl na německou scénu. Ale ani zde nepořídil lépe; německému provedení patřila také výtka Tylova. Nebylo tedy pro Tyla lehkým získati zklamaného „kapelmistra“ Škroupa k zhudebnění pouhé frašky a — svého výtvoru. Tyl však nabídl hru diplomaticky Škroupovi k benefici a tím našel si cestu k srdci skladatelově.

Konečně tedy splňuje se jeho sen z r. 1833 napsati původní českou frašku. „Mně nezbyvá ničeho říci, nežli, kéž bychom takových přeložených frašek více, anebo raději jednu původní měli! Tuším, že by se jich více zaradovalo nežli jen T. H.“ (Tyl Horník), napsal Tyl o Hromnicích 1833 v „Jindy a Nyní“ při zmínce o úspěchu Štěpánkova lokalisovaného překladu *Bäuerlovy* německé frašky „Alína čili Praha v jiném dílu světa“. A později v „Květech“ č. 16 ze 17. dubna 1834, píše o představení „Václavíka Outraty“, praví: „Co vůbec o frašce soudím, bohdá, že časem svým zevrubně pronesu . . . Nebe dejž, aby takovou laskavostí uvítáno bylo dílečko, jakovou bych se rád po nechodné u nás ještě dráze odhodlal — kdyby se poněkud stalo s prospěchem“.

K práci přistoupil Tyl s chutí a hlavně s vědomím, že s velkým nadšením přijímá i vybrané obecenstvo vlastenecké pasáže, v nichž se dovede vhodně promluvit k českým „tichým duším“.

V tom čase byl J. K. Tyl furýrem, t. j. vojenským úředníkem u bývalého otcova pluku č. 28 a spolu s jinými poddůstojníky měl byt v Josefských kasárnách na rohu Truhlářské ulice. A zde — nikoliv na bedně kočovného herce — psal Tyl ve své vojenské světničce na erárním stolku libreto své „Fidlovačky“ a tedy i text písně „Kde domov můj?“

Vzorem k „Fidlovačce“ je Tylovi nesporně *Bäuerlova* vídeňská lokální fraška „Leopoldstag oder Weder Menschenhas noch Reue“ z r. 1820, jak dokazuje ostatně i Tylovo pojmenování: „Fidlovačka aneb žádný hněv a žádná rvačka“. Zachycuje v ní pražský lidový život s podvečerní ulicí, při níž odvažuje se pro charakteristiku použití i drsných výrazů, s milostným románkem českého párečku a s úmyslně stavěným protějškem zpanštělé Mastílkové s podvodníkem Dudkem, libujícími si v němčině, k prostému českému vlasteneckému řemeslníku, ševci Kroutilovi. Kresba pražského prostředí je ve „Fidlovačce“ podivuhodně realistická, figurky tak živé, jakoby byly na jeviště přeneseny přímo z ulice samé.

Obsah „Fidlovačky“ možno vyjádřiti několika slovy:

Stará obchodnice, vdova Mastílková, řečená „máselnice“, teta roztomilé Lidušky, potrpí si na němčinu, pročez je solí v očích poctivého ševce Kroutila, velkého vlastence, otce mlynářského krajanů Jeníka. Jaký div, že němčící „máselnice“, sousedka Kroutilovic, nepřeje lásce své neteře k Jeníkovi. Dokonce jí namluvila

pana Dudéca, recte Dudka, pražského šviháka honosícího se šlechtickým predikátem.

*„Darmo všecko namlouvání,
nedá holce Jeníka,
po jiném se 'teta shání,
nobl dá jí chlapíka.“*

O slavnosti Fidlovačky se však prozradí, že pan Dudéc je jen prohnáný podvodník a vdova Mastílková, ve snaze zakryti svou hanbu, dovolí, aby si Liduška Jeníka vzala.

Zápletka hry skončí tedy právě na slavnosti fidlovačky, pojaté jako česká národní slavnost, kde „nad panským pozlátkem triumfují česká poctivost a mravní opravdovost“.

Dobu, kdy Škroup složil nápěv na „Kde domov můj?“ nelze bezpečně stanovit. Jedni tvrdí listopad, druzí prosinec. Dejme slovo oběma stranám! V „Osvětě“ z r. 1885 uvádí O. Hostinský vyprávění účastníka premiéry:

„Tyl dodával Škroupovi rukopis textů, jež se měly komponovati, po kusech, a jelikož píseň ta nalézala se až v obraze posledním, dostaly se památné verše do rukou skladatelových teprve několik dní před prvním provozováním.“

Dr. Jos. Plavec píše naopak v „Československém divadle“ (č. 18. z 30 XI. 1934): „Škroupova rukopisná partitura „Fidlovačky“ (dnes v Národním museu) dopsána byla na čisto již 14. prosince téhož roku, jak svědčí Škroupův německý přípisek na jejím konci. Byla-li již tehdy úplně skončena instrumentace celého díla, musil nápěv „Kde domov můj?“, jenž je, jak již připomenuto devatenáctým z jednadvaceti čísel této partitury, vzniknouti jistě již v listopadu 1834“. (Viz dodatky.)

K práci sedl Škroup v noci, snad po návratu ze Stavovského divadla. Škroupovi bydleli tehdy v Praze II., v domě „U Bonů“ čís. 187, na nároží Myslíkovy a Pštrossovy ulice, kde se též říkalo „U Sokolů“ a „U Linhartů“. Zde také žili a zemřeli básník F. L. Čelakovský a lékař a spisovatel Jos. Čejka. A ve Škroupově bytě komponoval v letech šedesátých Karel Bendl svou operu „Lejlu“; jeho rodičové měli v domě hospodu, druhdy velmi známou. Do domu se vcházelo z ulice Pštrossovy.

Škroupova choť Vilemína, dobrá pianistka a divadelní ochotnice, s níž se oženil 2. října r. 1831 u sv. Havla, byla v té době těžce nemocná. A tak komponoval Škroup nápěv ke „Kde domov můj?“ v zimní tiché noci u lůžka své nemocné ženy, co chvíli vstáváje od piana, aby jí podal léky nebo aby jí upravil podušky pod hlavou. Proto tolik citu v té drahé melodii, složené za jedinou noc.

Dojemně, historicky však nepřesně, o tom vypravuje K. V. Rais v knize „Vzkazy vlastenecké“.

Prof. Cmíral ukazuje, jak Škroup píseň pojímal, jak ji napsal:

„Nápěv písně „Kde domov můj?“ zahajuje skladatel vážným, výrazovým motivem, který je rytmicky zajímavý tím, že počíná

№ 19. Píseň.

Violino I
Violino II
Viola
Violoncello
Kontrabas

staccato
rall. e dim.
p
pp
ppp
sfz
senyone legato
rall. e dim.
staccato
p
pp
ppp
ppp
ppp
ppp
ppp
ppp

Kde domov můj?
Kde domov můj?
Kde domov můj?
Kde domov můj?
Kde domov můj?
Kde domov můj?
Kde domov můj?
Kde domov můj?
Kde domov můj?
Kde domov můj?

Skroupův rukopis č. 19 (píseň „Kde domov můj?“) z partitury „Fidlováček“.

This image shows a page of handwritten musical notation on ten staves. The notation is dense and includes various musical symbols and performance instructions. Key elements include:

- Staff 1:** A large, sweeping line that spans across the first three staves, possibly representing a melodic line or a specific performance technique.
- Staff 2:** Contains a circled section with the instruction "rallent:" and some rhythmic notation.
- Staff 3:** Features the instruction "pizz:" (pizzicato) and "rallent:".
- Staff 4:** Includes the instruction "rallent:" and "Klang" (Klang).
- Staff 5:** Contains the instruction "rallent:" and "Dimin:" (diminuendo).
- Staff 6:** Shows the instruction "Dimin:" and some rhythmic notation.
- Staff 7:** Includes the instruction "rallent:" and "pizz:".
- Staff 8:** Contains the instruction "rallent:" and "pizz:".
- Staff 9:** Features the instruction "rallent:" and "pizz:".
- Staff 10:** Ends with a circled section containing the instruction "rallent:" and "pizz:".

The notation is heavily annotated with performance directions such as "rallent:" (ritardando), "pizz:" (pizzicato), and "Dimin:" (diminuendo). There are also various rhythmic markings, including stems, beams, and note heads. The overall style is that of a working manuscript or a composer's sketch.

druhou dobou taktovou. Melodie se rozvíjí dále a již v šestém taktu dostupuje nejvyššího tónu skladby; tento vrcholný tón melodie neznamená zde na počátku ovšem ještě vrchol skladby. Vrcholného bodu dospívá skladba až v taktu patnáctém. Toto vyvrcholení je připraveno krásnou gradací provedenou v taktech 12—14. V tomto místě vybočuje píseň do paralelní tóniny cis-moll postupem gis-ais-his-cis (takty 12—13), čímž se dobře připraví bezprostředně následující melodické a myšlenkové vyvrcholení. Připojíme-li v reprodukci ještě vhodné stupňování dynamické pozvolným zesilováním od taktu dvanáctého do patnáctého, obdržíme mocné a působivé vyvrcholení. Po tomto vrcholném vypjetí uklidňuje se skladba klidným, jemným závěrem.“

O harmonisaci, instrumentaci a deklamaci písně prof. Cmíral vykládá:

„Po stránce *harmonické* vybavil skladatel píseň „Kde domov můj?“ celkem jednoduše; setkáváme se tu se základními doškálnými harmoniemi tóniny E-dur (tonikou, dominantou a subdominantou). Toliko v taktech 12—13 vyskytuje se krátké, ale působivé vybočení do cis-moll, čímž harmonický plán písně se zpestruje. Právě tímto vybočením nabývá následující vyvrcholení působivého účinku.

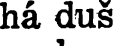
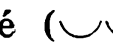
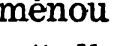

Instrumentace Škroupova je v originále partitury jednoduchá a průzračná. Je zde užito tohoto obsaze 1: „Violino solo, Violino I. a II., Viola, Fagotti I. a II., Corno solo, Cello, Bassa“. Ve čtyřtaktovém úvodě přednášejí sólové housle hlavní motiv doprovázený jednoduchým průvodem ostatních nástrojů a připravující nástup zpěvního hlasu. Toto čtyřtaktí se po ukončení písně opakuje jako dohra i jako mezihra mezi 1. a 2. slokou písně. Po nástupu zpěvního hlasu provází smyčcový kvintet, doplněný lesními rohy a fagotem, melodii prostižce pracovaným doprovodem, v němž viola přináší triolovou akordickou figuraci. Celé toto obsazení Škroupova orchestru je dokladem primitivních ochotnických poměrů, jaké byly při tehdejších představeních ve Stavovském divadle, kde české hry bývaly trpěny jen z milosti.

Zajímavé je všimnouti si v původní partituře *deklamace* Škroupovy. Srovnáváme-li původní text písně, jak byl skutečně Tylem napsán, se zněním ve skladbě Škroupově, pozorujeme některé úchytky. Škroup totiž chtěl slova Tylova komponovati podle zákonů *časomíry* a proto v partituře některá slova Tylova přesunul nebo nahradil jinými. Tyto opravy Škroupovy dobře můžeme sledovati v reprodukci jeho orchestrální partitury. Tyto změny textu podrobně probírá *Zd. Nejedlý* (ve Zvonu, roč. V., r. 1904). Část této stati vyjímáme:

„Píseň vznikla v době, kdy vládla *časomíra*. Ovšem jen v principu, neboť ve skutečnosti vůbec vládnouti nemohla. Nesnáze časoměrné poesie se zvýšily, chopila-li se textu hudba. Tím vznikl zmatek délky a přízvuku, který působil potom i dlouho ještě v době

1. řada (od leva do prava): Frant. Škroup — Václav Tomášek — Josef Slavík — Josef Čejka.
2. řada: Josef Kaj. Tyl — Ludevít Štůz — Karel Havlíček — Ant. Štrobach — hr. Vojtěch Deym.
3. řada: Š. Hněvkovský — F. L. Čelakovský — V. Sedláček — K. H. Mácha — Jar. Kalina — Josef Ressel.

Smetanově. Opravy ve facsimile ukazují snahu Škroupovu upravit deklamaci jak možno časoměrně. K nápěvu z Tylova textu přišla slova „hučí voda“, podle časomíry , což odpovídalo rytmu melodie, proto Škroup změnil text ve „voda hučí“ = , kde vše se dobře k sobě hodilo, jen slabika „hu“ přišla na dlouhou a těžkou dobu; výslovnost tohoto slova však to připouštěla. Vidíme, jak časoměrná kompozice byla neustálý kompromis. V druhé sloze změnil při témž místě Škroup „znáte v kraji“ v „kraji znáš-li“ z téhož důvodu. K podobným rytmům změněno „tichá duše“ () „v duše tichá“ () avšak i toto slovo potom změněno v „outlá“, čímž teprve metrum časoměrné () odpovídalo hudebnímu rytmu . Změnou slov „jasnou mysl“ v „mysl jasnou“ byly obě slabiky „jasnou“ dlouhé, první aspoň posicí. Tak bylo i při „země česká“ místo původního „česká země“. Na tomto místě máme však i jiný zajímavý příklad časoměrné techniky: slova „česká země, domov“ měla původně rytmus , „česká“ nehodilo se k dvěma krátkým. Škroup tedy slova obrátil v „země česká“; tu však rozlišil délku přirozenou od délky posicí a ponechal na slabiku „če“ čtvrtnotu, slabiku „ská“ však prodloužil v půlnotu odstraněním pausy, tedy . Zajímavě však jest ještě podotknouti, že při vší této snaze dostáti předpisům časomíry jest píseň komponována vlastně *přízvučně*, ovšem bez úmyslu skladatelova a též ne bez chyby. Celkem však možno tu mluvit o přízvučné deklamaci. Jest to nejlepším důkazem, jak přirozená byla prosodie přízvučná a jak se uplatnila i tam, kde umělec veden byl snahou právě opačnou. Od slov „voda hučí“ vládne v písni přízvuk, takže přízvuk zastupuje těžkou dobu i při krátké slabice (v čtyřslabičných slovech platí ovšem dvojí přízvuk, na první i třetí slabice).

Původní rytmus „česká země, domov“, o němž v předchozím úryvku mluví Nejedlý, ponechal Škroup původně v prvním klavírním výťahu (takt 14 a 16), kde spatřujeme také málo vkusnou rytmickou změnu na čtvrté době čtvrtého taktu: , ačkoli v partituře na témže místě ponechal Škroup případnější rytmus dvou obyčejných osmin: ...

Tempo je ve Škroupově partituře předepsáno pečlivě, a to dvojitým způsobem: 1. slovem „Andante con moto“ (chodmo, pohyblivě), 2. označením metronomickým (= 88). Z obojího je zřejmo, že si Škroup představoval píseň *v pohybu dosti rychlém*, snad až příliš rychlém, zvláště zvolíme-li tempo podle udaného čísla metronomického. Ovšem běžná reprodukce, jak ji slýcháme obyčejně ve sborovém unisonu zpívajících početných zástupů, bývá právě vol-

bou tempa zpravidla pochybená. Zpívá se hymna obyčejně *velmi zvolna*, což je u nás vadou téměř obecnou. Právě tímto příliš volným tempem vznikají v písni *četné chyby*, zejména *rytmické*. Zvolíme-li pohyb čilejší (byť bychom i nezpívali píseň tak rychle, jak ji metronomem označuje Škroup), reprodukuje ji *klidným, středním tempem*, zbavíme skladbu většiny rytmických chyb a dodáme jí svěžejších a přehlednějších linií. V tempu svižnějším také lépe se uplatní vyvrcholení (takt 15).

Dynamických značek je užito ve Škroupově originálu velmi skrovně. V celé skladbě objevují se pouze tato dynamická označení: *p, pp, < >*.

A přece píseň přímo vybízí k bohatšímu odstínění síly a zdůraznění některých míst. Je to zvláště vrcholné místo v závěru při slovech „a to je ta krásná země, *země česká, domov můj*“, které nezbytně žádá dynamického stupňování. Rovněž jiná místa lze dynamicky, deklamačně a přednesově zpestřiti k prospěchu celku. Škroup patrně, jako většina skladatelů tehdejší doby, spoléhal na hudebnost a vkus pěvců, kteří měli teprve „učiniti slovo tělem“ a dáti písni po stránce reprodukční, což jejího jest. A tak se tradicí vyvinulo přednesové a dynamické pojetí písně (jak jest i zde podáno), jímž příliš skoupé náznaky Škroupovy byly vhodně doplněny.“

*

To bylo tedy v prosinci; Škroup klesal únavou pod tíhou práce i starostí. Dokončil skladbu a přepsav ji na čisto, ulehl k několika-hodinovému spánku. Ale časně ráno objevil se již nedočkavý Tyl u Škroupů pro rukopis. Skladatel, ležící ještě v posteli, poslal mu jej, červenou stužkou ovázaný, se vzkazem, že tuto píseň nesmí nikdo jiný zpívati než pan Strakatý.

Karel *Strakatý*, rodák z Blatné, hrncířův syn, slavil téhož roku dne 2. července třicáté narozeniny (zemřel 26. dubna 1868 v Praze). K divadlu ho přivedl od studií práv divadelní ředitel Jan Štěpánek a když prvně vystoupil r. 1827 ve „*Střelci kouzelníku*“, docílil takového úspěchu, že byl trvale angažován do Stavovského divadla, jehož členem zůstal až do r. 1858, kdy vystoupil naposledy v úloze komtura v Mozartově „*Donu Juanovi*“. Jeho chotí byla dcera pražského měšťana Kateřina Strobachová. V roce 1834 mělo jméno Strakatý již okouzlující zvuk.

Pěvec měl zvučný, vyrovnaný a velmi obsáhlý bas, znamenitou zpěvní techniku, čistou intonaci a cituplný přednes. Celkem zpíval při 3230 operních představeních, z nichž bylo 371 českých. Jako koncertní pěvec uvedl českou píseň, jak lidovou tak i umělou, do koncertních síní a salonů doma i v cizině a pomáhal jí získati lepší třídy pro českou věc.

Škroup výslovně žádal, aby basista Strakatý zpíval jeho devatenácté číslo „*Kde domov můj?*“ Je třeba povšimnouti si tohoto přehlíženého detailu. Proč právě Strakatý? Proč měl tu nepatrnou

episodní úložku v prosté frašce hráti operní pěvec zvučného jména, které lákalo i cizinu? Ano, právě z této podrobnosti máme právo usuzovati, že Škroup kladl největší váhu na devatenácté číslo, že mu chtěl svěriti zvláštní posláni, posláni buditelské. A věřil v úspěch. Proto ono výslovné přání, aby pan Strakatý převzal roli slepého Mareše.

A Karel Strakatý tu malou episodní úlohu Marešovu skutečně přijal . . .

PREMIÉRA „FIDLOVAČKY“

Dne 21. prosince 1834 měla „Fidlovačka“ ve Stavovském divadle svou premiéru. Divadelní plakáty oznamovaly:

STAW. DIWADLO STAR. MĚSTA PRAHY.

W neděli dne 21. Prosince 1834.

W prospěch pana kapellmistra Františka Skraupa,

poneyprw:

F i d l o v a č k a

aneb

Žádný hněw a žádná rwačka.

Čtvero obrazu, dle žiwota pražského sestawených od Týla.
Hudba od Frantisska Skraupa. Tance od pana Balletmistra Raaba.

Po seznamu rolí ohlášen: Začátek čtwrtau, konec ssestau hodinau.

Z předních úloh byla svěřena role Václava Kroutila panu Prokopovi, Jeníka, jeho syna panu Stříbrnému, vdovy Mastílkové panně Forchheimové, Lidušky panně Rettichové, *) Jammerweila panu Grabingerovi, dohazovače Kozelky panu Šimkovi, Margarethy paní Allramové, Hvězdoleského panu Krušnému, Dudkovu panu Relimšovi. Mareše, jak víme, převzal pan Strakatý, úlohu Bětušky, jeho průvodkyně, panna Fišerová.

V divadle nebylo prázdného místa, bylo přeplněné, jak praví Chmelenský, účastník představení v úloze kritika „České včely“, „ano ani jedna lože prázdna neostala“.

Zájem o „Fidlovačku“ byl neobyčejně živý, obecnstvo se znamenitě bavilo. Dejme však slovo panu Chmelenskému:

„Uvertura tak se líbila, že dvakráte v prostředku a ku konci tleskáním počtena byla. Zvláštní pochvaly si dobyl pan Pixis výbornou hrou na housle . . . Dvojzpěw „Du meine Zwanzige“ paní Allramovou a panem Grabingrem musil opakován býti. Oba velmi

*) Růžena Rettigová, dcera M. D. Rettigové.

dobře hráli. Vyznáváme rádi, že všichni hercové i herečky co nejpilněji hráli, a že dnešní představení letošního roku nejlépe se dalo. Hru jednotlivých herců rozbíratí nám pro množství účinkujících osob odpuštěno buď, publikum bylo se všemi spokojeno a vyvolalo na konci všecky. Mezi hrou byli p. Grabinger, paní Allramová a panna Forchheimová vyvoláni. Z toho již viděti jest, že se dnešní kus celkem líbil. Nejlepší jest obraz první, a po něm byl i pan spisovatel i pan skladatel vyvolán; okázal se však jenom první na zadu herny. Nejslabší obraz jest druhý, třetí již je živější a zvláště, co se hudby týká, velmi příjemný ve svém dokončení vojáků domů se scházení malující. Byl po něm pan Škroup jednohlasně ven vyvolán. Po prvním hned čtvrtý obraz jmenován býti zasluhuje; zdobily jej krom dobrých hudebních dílů mistrné tance pana Rába. Ku konci byli i p. spisovatel i p. skladatel — ač ne bez odporu některých syčících hlasů — vyvoláni. Každý mírný vlastenec dojísta divadlo spokojen opustil.“

Z dalších řádek recense Chmelenského se dočítáme, že hlučným potleskem byla poctěna též panna Rettichová pro Liduščinu píseň „Vane větřík po lučinách“.

Rozebíraje „Fidlovačku“ se stránky hudební, Chmelenský napsal:

„Pana Škroupa největší snažení, jak jsme pozorovali, bylo to, Fidlovačku co nejmožněji hudbou nadati národní, a věcem i ze sprostého života vzatým podobu dáti ušlechtlejší. Tím jsme i množství motivů z písní národních slyšeli, na př.: „Proto jsem si kanafasku koupila“, — „V tom našem sádečku jest mnoho modráčků“ — „Sil jsem proso na souvrati“ atd. Jen tam, kde čeština s němčinou se míchá, na př. v dvojzpěvu Ondřeje s Markytkou velmi podařeném: „Du meine Zwanzige!“ se pan Škroup poněkud od té cesty uchyluje, avšak velmi přiměřeně užívá motivů z oblíbených skladatelů oper, jako jsou: Paer, Weber, Spohr a Bellini. I nebylo se mu lze ani vyhnouti, ježto již básník tu cestu mu byl naznamenal. Více však věcí pěkných slyšeli jsme od něho samého zcela původně složených, jimž zvláštní pochvaly odepríti nelze. Není možno slyšeti něco něžnějšího, jako jest píseň Lidunky do Des z prvního obrazu: „Vane větřík po lučinách,“ nic srdečnějšího jako píseň Mareše do E-dur ze čtvrtého obrazu: „Kde domov můj?“ pomyslíti. Co nejpěkněji ji pan Strakatý přednášel.“

První sloku „Kde domov můj?“ zpíval pan Strakatý v pozadí jeviště, uprostřed hemžícího se davu, účastníků slavnosti. Pak postoupil do popředí a zazpíval sloku druhou. MUDr. Jan Melichar ze Skutče, pamětník premiéry „Fidlovačky“, o tom napsal: „Když píseň započala, nastalo v divadle hrobové ticho; všecko zatajilo dech. Pěvec zpíval dojemně, s pohnutím. A když umkl, ticho potrvalo ještě několik okamžiků. Pak nastaly nekonečné projevy radosti a nadšení. Pěvec, první basista Karel Strakatý, v úloze žebrařského houslisty, volán s básníkem i skladatelem. Tentokráte arci

nikdo netušil, jaká budoucnost písni kyne. Ale po produkci každý, kdo píseň slyšel, pídil se po ní, po slovech i nápěvu, zpaměti se jim učil a tak se úžasně rychle rozšířila nejen mezi studujícími, ale i v lidu obecném.“

Karel Strakatý

Také jiný účastník onoho památného představení, jež cituje O. Hostinský ve svém článku „Fr. Škroup“ v „Osvětě“ 1885, který byl předním pramenem J. B. Peškovi k jeho knize „František Škroup — skladatel první české zpěvohry a národní naší hymny „Kde domov můj?“ — Ku stému výročí jeho narozenin“, podotýká, že po zpěvu pana Strakatého „obecenstvo bouří potlesku projevílo pochvalu svou“.

Z jednadvaceti hudebních čísel „Fidlovačky“ — písni, quodlibetů, jimž obecenstvo tehdy žertovně říkávalo „všeličehožcht“, duet a sborů, číslo devatenácté, vlastenecká, dojemná píseň „Kde domov můj?“ rázem zaujala přítomné obecenstvo, zmocnila se srdcí všech, působila jako kouzelný proutek.

„Když ale výborného našeho Škroupa, touhyplnou, srdcejemnou píseň „Kde domov můj?“ zazpíval,“ napsal referent v příloze k „Věnci“, „povstala v sále mocná bouře potlesku, kteráž tak dlouho trvala, pokud ji pan Strakatý opětně přelíbeznými zvuky této písně a čarodějným prutem ukonejšiti se neodhodlal, načež zase čiré ticho nastalo. Veškeré obecenstvo bylo tak dojata, a poslouchalo s takovou upjatostí, že se zdálo, jakoby všichni krajany byli a bláží citové lásky k vlasti v duších jejich prýštili.“

Tenkráté, o premiére Tylovy a Škroupovy „Fidlovačky“ v obrozenské době našeho národa položili Čechové základní kámen

osudu písně „Kde domov můj?“, sami, byť nepřímo, prohlásili ji za Píseň písní národa českého.

Nebyla tehdy, dne 21. prosince 1834, určena k tomu, aby se stala písní národní a hle — ona nejen že znárodněla, ale stala se i hymnou českého národa.

Ve vojenské světnici v Josefských kasárnách byla napsána její slova, v domě „U Bonů“ byl složen její nápěv, ve Stavovském divadle byla po prvé zazpívána. Ty tři domy jsou kolébkou naší národní hymny, na ty tři domy patří pamětní desky, které by hlásaly generacím národa českého, čeho byly svědky v druhé polovině prosince roku 1834.

Není národa na světě, jehož hymna by měla tak pohnutou historii jako česká hymna! Která by se zrodila za tiché noci prosincové u lůžka těžce churavící ženy, která by se zmocnila srdce lidu s jevištních prken, která by sdílela utrpení i slávu národa a přivedla jej k největšímu vítězství, jakým je dobytí kdysi ztracené svobody, aby se pak stala hymnou suverénního státu!

U českého obecenstva měla „Fidlovačka“ úspěch, za to němečtí kritikové ji přijali nepříznivě. Kritik „Bohemie“ Müller se v čísle z příštího dne neobyčejně pohoršil nad Tylovou odvahou, že místo aby pojal nižší třídu občanstva komicky, napsal vlastně satiru na inteligenci; ale čaromoc písně „Kde domov můj?“ spravedlivě přiznává. Ve své recenzi v č. 153 píše, že pan Tyl dokázal nesporný talent básnický jedině několika zdařilými pokusy, z nichž na prvním místě dlužno jmenovat píseň, kterou zpívá slepec ve 4. jednání.

A otiskuje pak doslovné české její znění; není paradoxem, že je to právě pražská německá „Bohemie“, která první uveřejňuje — a česky k tomu — naši národní hymnu?

Jinak ovšem odsuzuje prof. Müller „Fidlovačku“ velmi nemilosrdně a praví, že fraška „Hans Klachel aus Przellautsch“ (Honza Kolohnát z Přelouče) vyniká nad ni asi v tom poměru jako komedie Molièrova nad bezcennou fraškou vídeňskou. Vytýká jí hrubost a sprostotu, která se projevuje kromě jiného tím, že celý zdlouhavý děj rozuzluje jedině opilost ševce Kroutila. Čímž je prý špatně poslouženo základní myšlence, že jest hanba v Čechách nemluvit česky. Kritik „Bohemie“ byl tehdy příliš dalek toho, aby pochopil úmysl Tylův charakterisovati pražskou podvečerní ulicí s její drsnou mluvou a jeho odvalu k realistické malbě, již se později dovolával *Stroupežnický* v obhajobě svých „Našich furiantů“.

V „České včele“ (1834, str. 407—8) napsal Chmelenský, že: „Není možno slyšeti něco něžnějšího, jako jest píseň Lidmily do Des z prvního obrazu: Vane větřík po lučinách, nic srdečnějšího, jako píseň Mareše do E-dur ze čtvrtého obrazu: Kde domov můj? pomysli. Co nejpěkněji ji pan Strakatý přednášel.“

Zato jistý kritik vytkl Škroupovi, že „vlastní melodie mezi prostonárodní vpletl“, že užil národních nápěvů s velmi prospěš-

ným účinkem, který však pokazilo, že „při velké bohatosti domácích nápěvů a případnosti, s jakou s nimi zacházeti lze, bylo slyšeti „motivy cizí“.

Jisto však je, že nejen Čechy, ale i samotné Němce píseň „Kde domov můj?“ okouzila a na jejím úspěchu nemění zhola nic všechny ty staré i nové, české i německé hlasy „Fidlovačku“ odsuzující.

Hra dočkala se dne 11. ledna 1835 jediné reprisy, celkem chladně přijaté. *)

Reprisa „Fidlovačky“ přesvědčila básníka, že se mu nepodařilo pražské obecenstvo úplně uspokojit, jak podotýká referát „České včely“ ve svém závěrku (ročník II., str. 16.): „Divadlo nebylo valně naplněno“. Jen pěvec Strakatý znovu triumfoval, neboť „výbornou píseň Kde domov můj? tak výborně přednášel, že ji opakovati musil a tleskání opětně českým divadlem po opakování se rozléhalo, ukazujíc patrně, jak zpěvu milovní naši krajané jsou.“ A teprve ke konci let šedesátých uveřejněno bylo volné zpracování „Fidlovačky“ od B. Vrzala v 21. sešitě „Nových divadelních her“.

Avšak její devatenácté číslo by své reprisy a svá vydání již nespočetlo!

V opožděné zmínce o premiéře „Fidlovačky“ v Příloze ke Květům z 18. června 1835 připisuje Tyl veškeru zásluhu o úspěch svým spolupracovníkům a ujímá se Škroupa, ježto prý „mnoho řečí učiněno stran textu „Fidlovačky“, ale „o hudbě sotva ledabylo zmínka stala se, ač pan Škroup pochvaly zasloužil, neboť zajisté všechny zpěvy duchem národním v ústa zpěváků položil a něžnou písni Liduščinou (Vane větřík), jakož i dojemným, z hloubky srdce horoucího plynoucím nápěvem Marešovým (Kde domov můj?) nejkrásnější opět důkazy dal, že vlastně píseň ona květuplná lučina jest, kdež sobě zásluhy věnec okolo spánku otáčí“. Tamtéž Tyl slíbil novou Fidlovačku, jiný národní obraz — slavnost svatomarkétskou ve Hvězdě, ale k té již nedošlo. S Hvězdou se vypořádal r. 1839 v novele „Pražané ve Hvězdě“, v tendenční povídce „Nevěsta z Hvězdy“, otištěné v „Květech“ r. 1840 a v jednom aktu „Bankrotáře“. S fidlovačkou pak se ještě setkáváme v závěrečném dějství „Chudého kejklíře“.

*) Následek kritiky prof. Müllera v „Bohemii“.

IV. PÍSEŇ Z DIVADELNÍ HRY NÁRODNÍ HYMNOU

„KDE DOMOV MŮJ?“ NA PITEVNÍM STOLE

Měla píseň „Kde domov můj?“ své vzory? Působily na její vytvoření cizí vlivy? Odborníci odpovídají kladně na tuto otázku. Práví, že již otázka, kterou počíná, dále malba české přírody a závěrečné opakování slov úvodní otázky „prozrazují na první pohled Tylův vzor: byla jím lyricky vzrušená odpověď Ludmilina z truchlohry *Turinského* „Angelina“ (1821) na harfeníkovu otázku „Kde vlast je tvá?“ Ludmila tuto otázku opakovala a líčila potom přírodní krásy své vlasti, jednotlivé části svého líčení zakončujíc její obměnou „To vlast je má“; mimochodem se zmínila i o „duších dobrých, milých, přelaskavých ve svém domově“. Tolik prof. M. Hýsek, který dodává, že ani tento vlastenecký výlev *Turinského* nebyl zcela původní a že měl vzor ve slavné *Goetheově* písni „Mignon“ z „*Wilhelma Meistera*“. Ferd. Strejček píše, že „otázka, již se čarovná píseň uvádí v prvním verši, není prostý ohlas časové módy, oblíbené hlavně od zpopularisování slavné písně Goethovy „Mignony“ (Kennst du das Land, wo die Citronen blühen?), jak svědčí o tom na př. *Kollárova* „Slávy dcera“ (III., 89: „Znáš-li kraj ten, tu vlast Slávy věčné, ráj všech krás a duchů palouky?“), nýbrž má účel a význam mnohem hlubší...“ Vysvětluje dále, že je odpovědí na německou rozpínavost a nesnášlivost ve smyslu národního uvědomění: Tvrdíte, že jsme v Praze cizinci? Nikoli. Naším domovem je Praha a všechna země, kde se mluvívало a dosud mluví česky.

O dalších verších M. Hýsek píše: „Náhodné a neurovnané přírodní obrazy *Turinského* nahradil charakteristickým kontrastem roviny a hor a pouhou zmínku o dobrém obyvatelstvu rozvedl v rovnoměrný protějšek k české přírodě, vybaviv je vlastnostmi, pro pojetí českého lidu a jeho osud typickými“. A F. Strejček: „Druhý, třetí, čtvrtý a pátý verš první sloky vztahují se k Praze, v jejímž okolí „hučí voda po lučinách“ (na př. nuselská louka, císařská louka), „bory šumí po skalínách“ (na př. nad tehdejším nu-

selským údolím, kde skaliska pod hradbami byla osázena borovicemi, v Šárce atd.), která právě rok před tím k radosti a pýše všech obyvatel bez rozdílu národnosti byla prohlášena císařem *Františkem* za „jedinou utěšenou zahradu“, t. j. sadem, jež právě v období fidlovačky, ve středu po velikonocích, zdobil nádherný „jara květ“. Obrazné srovnání Prahy a celé české země, podotýká F. Strejček, se „zemským rájem“ převzato je nadšeným autorem z říjnového čísla (42) *Květů* z r. 1834 z vlastenecky nadšené báje Tylova spolupracovníka Siloráda *Patrčky*. Tento Strejčkův výklad prvé sloky je příliš odvážný a individuální. Nelze věřiti, že by si byl Tyl vzal za vzor krásy české země právě nuselské údolí — Tyl znal a miloval Kutnou Horu, znal Hradec Králové, na nějž měl jen rozkošné vzpomínky, o prázdninách podnikával sám i s kamarády výlety a delší cesty, r. 1824 cestoval po Krkonoších, později v jihozápadních Čechách jako herec a tu poznal krásné „město v lesích“ Písek, staroslavné Domažlice, Strakonice, navštívil Karlovy Vary. Procestoval a viděl tolik nádherných koutů své vlasti, že nemůžeme než zamítnouti teorii prof. Strejčka. Což pak mohl působiti starý Jammertál na citlivou básnickou duši Josefa Kajetána více než Šumava, než Krkonoše a třeba i okolí Písku?

„A to jest ta krásná země,
země *Česká* domov můj!“

napsal ve své písni. Země česká, celá česká země, jak ji měl na mysli, vzpomínaje na své výlety a prodělané cesty.

A jako — správně to zdůraznil prof. Strejček ve své stati v „*Naší řeči*“ z měsíce listopadu 1934 — Tyl měl ve svých slokách na mysli nejen Čechy z království, ale také Čechy z Moravy a ze Slezska a Slováky, tak maloval v nich ne Prahu s Jammertálem a se Šárkou, ale celou, celou vlast českého a slovenského lidu. Tak, myslím, nutno pohlížeti na píseň Tylovu, tak je třeba jí rozuměti.

O druhé sloce prohlašuje, že je výzvou, aby se Čechové v Praze česky mluvíti neostýchali, že je slokou posilující národní hrdost a sebevědomí a že v ní varuje před přílišnou trpkostí.

Vlast a národ, praví Strejček, jsou Tylovi synonyma a jeho píseň byla určena a posvěcena stejně Čechům jako Moravanům a Slovákům.

Ve Škroupově nápěvu této slavné písně konstatují znalci, jak poznamenává prof. Hýsek, vliv nejen sentimentální pobeethovenovské hudby (O. Hostinský!), nýbrž v hlavním motivu také předbělohorské náboženské písně bratrské. My ovšem ponecháme zodpovědnost za všechny výsledky pitvy naší národní hymny jejich odbornickým původcům. Pro národ má význam vliv, jakým tato píseň naň působila, nikoli vlivy, které podle nich působily na její vytvoření.

VELKÁ POUŤ PÍSNĚ PÍSNÍ ČESKÉHO NÁRODA

„Kde domov můj?“ uchwátíl rázem premiérové obecenstvo a neměl zapotřebí čekati až na zahraniční úspěchy českých pěvců, jak tvrdí Frant. Bačkovský ve své brožurce z r. 1883 a 1884, aby se stal populární. Píseň šířila se v Praze a v Čechách vůbec lavi-
nou, které neodolaly ani dveře salonů aristokratů, ani pohraniční závory.

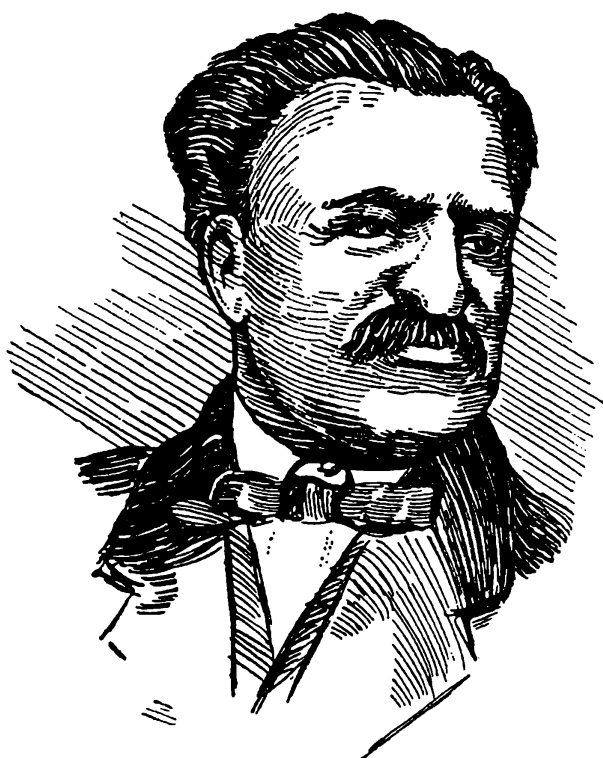
Již příštího roku vyšla tato píseň ve sbírce „Věvec ze zpěvů vlasteneckých, uvitý a obětovaný dívkám vlasteneckým“. V témže roce ji prý, jak praví *Sabina*, zpíval s oblibou K. H. *Mácha*. Roku 1837 otiskl v „Kytce“ Václav Jaromír *Písek* svou milostnou parafrázi, první to parafrázi na „Kde domov můj?“ vůbec; téhož, či příštího roku složil rodák z Čes. Třebové a tehdy profesor filosofie na filosofickém ústavě v Brně, básník Frant. Matouš *Klácel* variantu moravskou, kterou již také 30. září 1838 zpíval barytonista *Píšek* v brněnském divadle po obou Tylových slokách. „... vystoupil p. Píšek, by u průvodu fortepiana, hauslj a lesnj trauby pjsen Týlowu „Kde domow můg?“ přednesl. Dokončiw Týlowy dvě strofy hlučnau pochwalau k opakovanj gich wyzwán gest, načež následugjcjmi strofami u zpěwu pokračoval“, referoval v příloze „Květů“ brněnský recensent dne 8. října o tomto koncertu a dodal, že rozšířená Tylova píseň byla tiskem rozmnožena a u kasy ještě před koncertem rozdávána, takže obecenstvo ji mohlo s Píškem zpívati. Jako *Strakatý*, tak i Jan Křt. *Píšek* má nemalou zásluhu o rozšíření písně „Kde domov můj?“ Píšek se narodil r. 1814 ve Mšeně u Mělníka; jako pěvec nemohl si v nejmenším stěžovati na svůj osud, který se k němu zachoval velmi laskavě, zajistiv mu znamenitou kariéru. Pro neobyčejnou výšku a lahodnost svého barytonu setkával se Píšek jen s obdivem a tak r. 1842 nalézáme jej jako člena dvorní opery ve Stuttgartě. *) Byl nepřekonatelný interpret balad a písní; svým přednesem českých písní stal se r. 1851 slavným na londýnské půdě. „Může-li který basista neb barytonista zdobným zpěvcem slouti, jistě Píšek toho jména jest nejhodnější“, přeložil mšenský referent „Květů“ A. Hak hlas anglického tisku. „Kde domov můj?“ nescházel nikdy v jeho písňovém repertoiru; už roku 1841 uvedl jej do salonů frankfurtských bankéřů.

Velký vlastenec a buditel slovenský, příští biskup v Báňské Bystrici Štěpán *Moyses*, týž, který r. 1861 tlumočil císaři *Františku Josefu I.* proslulé „Turčansko-svatomartinské memorandum“, sepsané Š. M. *Daxnerem*, rozšířil „Kde domov můj?“ roku 1839 v Záhřebě a roku následujícího zpívají slovenští studenti, jak o tom vypráví dopis jednoho z nich, *Drahotína* ze Sv. Mikuláše od Váhu, v „Květech“ z 24. září 1840, kteří vystoupili „na skalnatý

*) Zde také zemřel.

nebetyčný Krivaň . . . , kromě jiných písní také podle české „Kde domov můj?“ pro Slováky učiněnou slovenskou parafrází.

V roce 1841 slyšíme Piška zpívati „Kde domov můj?“ ve Frankfurtě v salonech barona *Rotschilda* a v aristokratické společnosti v Mariánských Lázních jej prvně přednesl Strakatý. Zde zpíval jej znovu, česky i německy, v letech 1842 a 1843, a odtud odnášejí si tuto píseň Poláci a Rusové, dlící tu na léčení, do své vlasti. Ruská kněžna *Kutuzova* rozšířila ji i v nejnižších vrstvách petrohradských. Jaký div, že Tyl píše r. 1843 v „Arabeskách“, že je „rozšířen ve všech končinách krajů českých“! Dopis z Trutnova, otištěný v „Květech“, dokazuje, jak mocně působila píseň ve zněmčeném území. V *Raisových* „Zapadlých vlastencích“ se dočítáme,

Jan Křt. Pišek

jaký dojem vyvolala na panském večírku, když po absolvování „kvartetek“ tehdy nejpřednějších, ponějvíce německých skladatelů si dodal „učitelský“ *Čermák* z pozdětínské školy odvahu a zahrál na piano „Kde domov můj?“

V Miroticích jej zpívají při instalaci měšťanosty. V České Lípě uvedl jej na sklonku předbřeznového údobí německý pěvecký spolek v německém překladě *Svobodově* či *Wenzigově* na repertoire svého koncertu a potleskem nadšeného posluchačstva je nucen opakovati jej v českém znění. V roce 1845 zpívá jej v polském překladě *Kamieňského* na koncertě v Praze pěvec *Negroni*.

Je to prostě „skvostná píseň milozpěvného Škroupa“, jak praví Tyl, obhajuje r. 1845 celonárodní smysl svého textu v „Marii“ a líče

při té příležitosti dojem, jakým působila po českých městech. Ne-
divme se, že poskytla r. 1844, v roce vzniku slovenské písně „Nad
Tatrou sa blýská“, B. Peškovi námět k dojemné básni, v níž vypráví
o harfenících a jiných muzikantech, kteří s ní putují do ciziny a
za moře!

„Kde domov můj?“ a „Páslo děvčátko bílé husičky“, zazpí-
vané v Londýně r. 1847 Píškem, rozplakaly dokonce samou krá-
lovnou anglickou. A v rádcích od mšenského Haka v „Květech“ z r.
1847 čteme m. j.: „... neb nemáte powědomost o tom, jak mocně
se hrnuly slzy z milostného oka sličné dcery mocného cara Niko-
laje, když Pjšek „Kde domow můg“ zasténał.“

PERSEKUCE „KDE DOMOV MŮJ?“

Za temna *Bachova* objevila se spolu s „Hej Slované!“ v sezna-
mu proskribovaných písní. Někde byl zákaz dodržován a prováděn
do důsledků, jinde pomíjen. V Praze, na příklad, ji Strakatý klidně
zpíval jako vložku v „Dráteníku“ ve Stavovském divadle r. 1856,
ale na českém jihu, podle *Quise*, byla přísně zakázána. V roce 1859
Anna Vlastimila *Růžičková* praví v básni „Pomněnka na Závist“:

*„V srdci všech tu vzniká blaho vroucí,
duch se vznáší v nebes výšinách,
zaleskne se v oku slza skvoucí,
utkví na vlastenských lučinách.
Rajský pocit duše všech provívá,
když se píseň: „Domov můj“ tu zpívá,“*

ale současně v Praze v předvečer svátku sv. Jana policejní ředitel
Paumann, týž, který předpovídal českému národu ještě jen šest let
života, dal na nábřeží rozháněti studenty zpívající „Kde domov
můj?“ a vlastní rukou je chytal a dával zavírat. „S jáсотem tím
větším byla potom píseň ta po r. 1860 všude vítána, kdekoliv za-
zněla“, napsal F. *Bačkovský*. Ve Škroupově dopise z Rotterdamu
z 13. února 1861 ženě do Prahy nalézáme otázku: „V novinách
četl jsem radostnou zprávu, že Paumann dostane se za policejního
radu (?) do Krakova, je to pravda?“ Roku 1860 ji zpívají Stra-
katý a Píšek na svých koncertech po českých městech, tak na př.
Strakatý v Chrudimi a Píšek v Kutné Hoře.

Bylo by hříchem opomenouti při této skice rozmachu písně
„Kde domov můj?“, v níž vyzvedáme nepopiratelné zásluhy Stra-
katého a Píška, ty neznámé, zapomenuté, „zapadlé vlastence“,
české učitele, ony učitele druhu pozdětínského Čermáka, české ka-
plánky a faráře, kteří se oň stejně dobře zasloužili jako o jazyk a
národ český...

R. 1862 rozháněli dragouni na plukovníkův rozkaz občan-
stvo zpívající „Kde domov můj?“ při odhalení desky Turinského
v Poděbradech; téhož roku jej však nerušeně zpívají účastníci

slavnosti odhalení desky Tylovy v Kutné Hoře; a v Praze o pěvecké slavnosti v novoměstském divadle v *Hellerově* transkribci pro sbor. Noviny tehdy psaly, že „obecenstvo hned při prvních zvucích sboru povstalo a stojíc jej vyslechlo“.

Od roku devětapadesátého obnažovali již při „Kde domov můj?“ Čechové hlavy; roku 1862 při ní povstali: tímto tichým způsobem byla píseň Tylova a Škroupova pasována na — národní hymnu!

Koncem roku 1893 zněla z oken Novoměstské „bastilly“ v Praze z hrdel vězňů-Omladinářů revoluční varianta „Kde hrob je náš?“ a ani zlostný křik dozorců nedovedl ji přehlušiti, či umlčeti ústa hrdinů.

Je pochopitelné, že motivu „Kde domov můj?“ se zmocnili nejen básníci, kteří naň, jak v příštích partiích uvidíme, tvořili své varianty, parafráze a nápodobeniny a kteří jej překládali, nýbrž i skladatelé, malíři a spisovatelé.

V roce 1863 vyšla *Pivodova* úprava „Kde domov můj?“ pro klavír. Roku 1882 dokončil Antonín *Dvořák* hudbu k Šamberkové „Josefu K. Tylu“; je to jeho opus 62 skládající se z 9 čísel: ouvertury, melodramatické hudby a 2 entreaktů. Dvořák použil zde hlavně dvou motivů a to: „Kde domov můj?“ na výslovné přání Šamberkovo a „Na tom našem dvoře“. Nejlépe jsou zpracovány hned v ouvertuře. „V melodramatických částech sprádá jednotlivé její (Kde domov můj?) prvky, tu v kratičkých úryvcích, tu v různých kombinacích, vždy s velikou noblesou a decentností výrazovou a v neobyčejně poutavých a barvitých harmonisacích. V dohrách jednotlivých aktů dává jí pak zníti v celém rozsahu, po každé v jiném rouše harmonickém a figuračním, v rouše vždy tak krásném, modulačně bohatém a rázovitém, že sama melodie písne spíná se v něm v síle a kráse umělecké, jaká jinak nebyla jí údělem“, napsal Ot. Šourek ve svém „Životě a díle Antonína Dvořáka“. Skladba vyšla ve čtyřruční úpravě pro klavír r. 1882, samotnou ouverturu pak vydal berlínský *Simrock* pod názvem „Mein Heim“.

I pro malíře byl „Kde domov můj?“ vděčným námětem. Roku 1855 skončil Jos. *Mánes* svou litografií „Domov“, která byla vytištěna příštího roku ve Vídni jako premie Jednoty výtvarných umělců. Od r. 1884, kdy vyšla její reprodukce ve „Světozoru“, jmenována byla „Kde domov můj?“ Roku 1866 vydal L. *Donath* v Čes. Kamenici obraz „Kde domov můj?“ rytý E. *Schmelzerem*, r. 1872 vyšel obraz *Dvořáčkův* jako premie „Národní bibliotéky“ a r. 1885 vyznamenala se „Zlatá Praha“ premií *Liebscherova* obrazu, nejpopulárnějšího ze všech maleb toho druhu.

S epizodami zachycujícími působení a vliv „Kde domov můj?“ setkáváme se v literatuře velmi často, v poesii i v próze: u Světlé, Vlčka, Jahna, Nerudy, Čecha, Vrchlického, Heyduka, Staška, Čapka-Choda, Táborského, Šimáčka, Merhauta, Kosmáka, Čenkova a dále až k Medkovi.

V. OD 21. PROSINCE 1884 DO 28. ŘÍJNA 1918

PADESÁTÉ JUBILEUM PÍSNĚ „KDE DOMOV MŮJ?“

Roku 1884 oslavoval český národ prvé půlstoletí písně „Kde domov můj?“, uznané již za národní hymnu.

„Na oslavu padesátileté památky, kdy byl po prvé zpíván“, vydali František Bačkovský a Robert Růžička, oba horliví vlastenci a milovníci Tylovy a Škroupovy písně, dvaatřicetistránkovou knížku „J. K. Tyla KDE DOMOV MŮJ? s dějinami hymny té a pozdějšími přídávky i překlady“.

Bylo to vlastně rozšířené vydání Bačkovského „J. K. Tyla KDE DOMOV MŮJ? s pozdějšími přídávky“, které vyšlo před tím nákladem „Studentských listův“.

Vydání z roku 1883 obsahovalo mimo podobizny Tylovy s facsimilem jeho podpisu a „Připomenutí“, v němž cituje Turnovského spis „O životě a působení Josefa Kajetána Tyla“ (str. 51—53) a to místa týkající se „Fidlovačky“ a „Kde domov můj?“ a kde ve třinácti řádcích hovoří o přídávkách, šest variant a chorvatský překlad. Ještě téhož roku bylo toto vydání obohaceno česko-americkou parafrází. „Připomenutí“ je podepsáno slovem „vydavatel“.

Za to jubilejní vydání přineslo již podobizny čtyři, a to: Tylovu bez facsimile podpisu, Škroupovu, Strakatého a Píška a facsimile Tylova rukopisu písně „Kde domov můj?“ a podpisu. „Připomenutí“ bylo nahrazeno čtyřstránkovými „Dějiny „Kde domov můj?“ podepsanými Fr. Bačkovským a s datem: „Na Král. Vinohradech 1. prosince 1884“. Toto datum nám prozrazuje, že knížka vyšla krátce před samým jubilejním dnem.

„Každý snad národ má svou hymnu nebo nějakou oblíbenou píseň vlasteneckou“, počíná Bačkovský, „kterou své vlasti city horoucí na jevo dává. Národ český má kromě mnoha jiných zejména dvě takové písně, totiž husitskou „Těšme se blahou nadějí!“ a „Kde domov můj?“, z nichžto druhá každickému Čechu předobře jest známa a jest nejkrásnější písní českou vůbec. I komuž by ne-

bylo milo zvědět o ní co možná nejvíce? Tak jako při dramatech hudebním neboliž opěře jsou též obyčejně při původci její dva. Slova skytá básník, nápěv hudební skladatel, a nápěv jest vždy podstatnější, důležitější nežli slova. Také „Kde domov můj?“ honosí se býti dítkem otců dvou; slova jeho prvotná dal nám Josef Kajetán Tyl (* 1808, † 1856), nápěv složil František Škroup (* 1801, † 1862). Letos právě připadá padesátiletá památka dne, kdy píseň tato byla zpívána po prvé.“

A končí těmito slovy: „Není písně, která by tak všeobecně oblíbena byla, u žádného jiného národa, třeba že text její ničím neobyčejným nevyniká. Za to však nápěv její jest tak dojemný, tak úchvatný, že mu nikdo, byť ani slovům nerozuměl, neodolá, by pohnut nebyl. Kéž často zpěvná ústa zahlaholí tuto růži ve vínku našich písní národních i v podobě rozhojňené, kterou přítomné vydání podává.“

Prózovou část knižičky zakončuje na straně 18. Tylovo heslo:

„Všechny naše kroky musí vésti
láska k národu a jeho štěstí.“

Druhá část čítá patnáct čísel: původní text Tylův, dvě varianty pro Moravu, jednu pro Slovensko, jednu pro všechny země národa českého, „Má vlast“, „Kde vlast je má?“, „Kde domov“ pohřební, „Domov Slováka“, „Vlast moja“ a překlady: slovinský, chorvatský (charvátský), dva polské, lužický, bulharský a anglický. Zajímavé je, že česko-americká parafráze zde chybí, ač v „Dějínách“ Bačkovský poznamenává, že „dodatečně k vydání z r. 1883 pisatel těchto řádků vydal i „Kde domov můj?“ pro Ameriku, který napsal A. Kment a který byl otištěn po prvé v americkém „Pokroku západu“, roč. 1883, č. 38.“

Neméně jest pozoruhodno, že Bačkovský nepřipojil k překladům oba německé, Svobodův a Wenzigův, ačkoliv i jim věnuje ve své předmluvě zmínku.

V jubilejní den premiéry „Fidlovačky“ a tedy i písně „Kde domov můj?“ pořádána byla v Národním divadle velkolepá slavnost. Ve své biografii o Škroupovi vypráví o ní Jos. B. Pešek:

„V Národním divadle toto 50leté jubileum písně „Kde domov můj?“ oslaveno způsobem důstojným. Sehrána byla Dvořákova ouvertura (na motivy z národní hymny) k Šamberkové hře „Jos. K. Tyl“, již dirigoval Ad. Čech. Paní Maruška Bittnerová cituplně přednášela příležitostní báseň Jaroslava Vrchlického. Bouře potlesku rozléhala se divadlem. Potom uspořádán živý obraz, allegorie to reprezentující národy slovanské, v jichž středu země česká pod korunou Svatováclavskou. Z obou stran členové operního sboru v malebných oblecích národních s průvodem orchestru zapěli 2 sloky písně „Kde domov můj?“ Živý obraz se musil několikráte objeviti. Geniální Fr. Kolár, pořadatel tohoto živého obrazu,

byl několikrát vyvolán. Na to sehrán Stroupežnického „Velký sen“.

I jinde důstojně toto jubileum bylo oslaveno.“

DO SV. ANNY R. 1914

A tak vstoupil „Kde domov můj?“ do své druhé padesátky, v níž naň čekaly události velikého dějinného významu, události, o jakých se českým vlastencům doby obrozenecké i obrozené ani nesnilo.

Vstoupil do ní, neotřesen několika útoky nespokojenců s českou národní hymnou, vstoupil do ní ukovaný minulostí a připravený na budoucnost.

Na prstech bychom spočítali ony národy, které mají tak těsný i osobní vztah ke své hymně. Stala se něčím nezbytným každému českému člověku, něčím, co s ním jde právě tak svorně a nerozlučitelně životem, jako jeho povaha, návyky.

Nebylo výletu, aby se obešel bez zazpívání „Kde domov můj?“

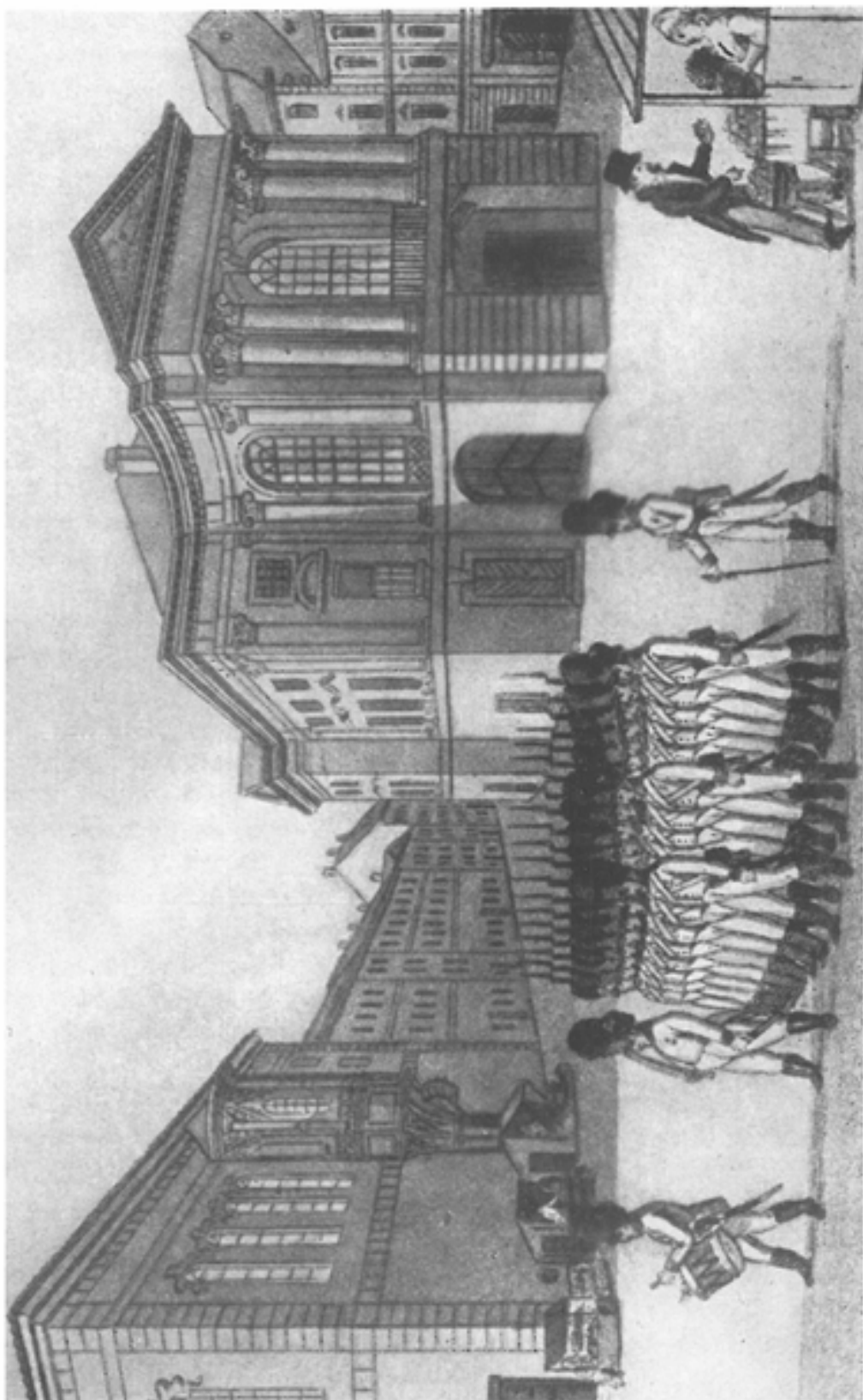
Nebylo národní slavnosti v městě nebo na vesnici, aby na ní nezazněl. Nebylo nacionální demonstrace, aby touto písní nedal český lid na jevo své smýšlení. Nebylo besedy krajanů, usedlých v cizině, aby se na ní nezakalily oči při sladkém nápěvu a prostých, ale dojemných slovech české Písně písní. Nebylo snad jediné skupiny českých vystěhovalců, aby si za večerů na palubě zámořské lodi nevzpomenula na vzdalující se domov písní Tylovou a Škroupovou.

Zvěčnili ji čeští turisté do kamene egyptské pyramidy jakoby tím chtěli symbolisovati její odolnost a nezmarnost.

V cestopise „Pod žhavým sluncem“ (1920), líčícím jeho cestu do Afriky v roce 1900, cestovatel Vilém Němec vypravuje, jak jej náhoda svedla v agordatském hostinci s muzikantem, bývalým harfeníkem z Nechanic, jenž si v noci pod nebem hrál na tahací harmoniku píseň „Kde domov můj?“ a přece z mateřštiny znal již jen nemnoho slov, která se občas zableskla v jeho poloitalské a poloarabské hatmatilce.

V kapitole desáté v knize „Moje prázdniny v Americe“ zachycuje dr. Stanislav Guth-Jarkovský dojemný obrázek ze svého pobytu u českého lékaře v St. Louis:

„Nejeden líbezný večer trávil jsme v tomto domě útulném a na jeden z nich vzpomínám s rozkoší. Hostitel dal přinést pouzdro s houslemi slečny Heritesové. Věděl, že virtuoska ochotně vyvrcholí ten večer svým uměním. Sotvaže houslistka začala zkoušeti struny nástroje podle akordu pianina, společnost ztichla. Slečna naklonila se ke svému pianistovi, pošeptavši mu několik slov a po několika úvodních akordech zaznívala teplým večerem táhlá, dumná melodie, známá, líbezná a rozkošná a tady přece jen

Stavovské divadlo a Karolinum r. 1821.

srdcervoucí. Počínala otázkou po domově, jež pak líčila úchvatnou barvou tónů, vyluzovaných jemnou tou rukou dívčí a smyčcem, jakoby prutem čarovným. Dech se mi zatajil a oko zamžilo. Zdálo se mi, že velké oči dívčí snivě upřené na strunník, z něhož řinuly se krásné tóny hned zvolna jako tekoucí zlatý med, hned úprkem jako bouřlivé tornado, také se lesknou vlhkým leskem.

Byla nejdřív docela prostá, ta melodie naší národní hymny, jež otrásala mým nitrem, ale pak zamotávala se do proudu nesčetných variací, z nichž však vždycky vítězně vyplynula ve vsí své kráse a ryzosti. Připadalo mi, že to je tak jako ten boj tam doma, ve kterém snad přece zvítězí přirozené právo . . .

Obě děti hostitelovy stulily se k otci, který zadumán seděl stranou. Co asi myslel sobě šedivějící ten muž, naslouchaje zvukům, které rozbouří k potlesku každou společnost u nás v Čechách, zvukům, které ještě docela jinak působí v takové dáli, tím úsilněji, čím vzdálenější je vlast prostorem i časem? Jednatřicet let neviděl už ten zemský ráj . . .

Obě děti nechápaly patrné vzrušení nás, kteří jsme poslouchali nábožně mistrnou píseň; ale stály tu tiše, také uchváceny uměleckou hrou.

Když pak dozněly poslední zvuky, ozval se zvenčí potlesk a nadšené volání „Výborně!“. Posluchačstvo z okolních domů, většinou Čechové, zvábeni těmi tóny přišli poslechnout, a tiše, nepozorováno, shromáždilo se tu pod otevřenými okny celé množství. Tam, v temnu ulice, nemuseli se přemáhati, a asi nejedna slza vykradla se z oka, a skropila rozpálenou dlažbu . . .“

Podobný, ovšem popřevratový příběh vyprávěl mi gen. *Kle-canda* po návratu z Kolumbie:

„Po příjezdu do Bogoty v dubnu 1934, dostali jsme, moje paní a já, pozvání na večeři u brasílského diplomata a intelektuála Cochran de *Alencar*, manžela pražské Němky, Gity *Schwarzenfeldové*, malířky, autorky četných obrázků na obálky knih a návrhů pro pražské německé divadlo.

De *Alencar*, přidělený brasílskému vyslanectví v Bogotě, obývá roztomilý, starošpanělský koloniální dům, jehož vnitřek dýše přičiněním jeho choti naší Prahou, kterou konečně připomínají i malby Zdenky Braunerové a četné lepty.

Byli jsme u nich jako doma, tak tam bylo útulno. A pojednou, ve chvíli příliš dobře volené, zazněly v pokoji tiché, sladké a tolik drahé tóny . . . „Kde domov můj?“

Povstali jsme, vzrušení k nepopsání. „Kde domov můj?“ zde v Bogotě, v domě brasílského diplomata!

Byla to, věřte mi, jedna z nejdojemnějších chvil mého jihoamerického pobytu. Podezřívali jsme zprvu radio, na gramofon jsme nevzpomněli. Větší překvapení, větší radost nám manželé de *Alencar* nemohli připravit . . .“

Pozoruhodný příběh z pohnutých chvil hornické národní stávkou na Mostecku otisklo „Večerní Čes. slovo“ ze dne 19. listopadu 1934:

„V roce 1908 vznikly na Mostecku zuřivé protičeské demonstrace. Čeští dělníci, horníci a živnostníci byli přepadáni na ulicích. Němci vytloukli dům truhláře Koldy, módní závod české firmy Procházka a Krupa, matiční opatrovnu a jiné české místnosti. Dělníci, kteří na ulici neodpověděli na německé vyzývavé „Heil“, byli ztlučeni holemi a býkovci. Sama úřední vyhláška okresního hejtmanství v Mostě to doznávala. Mostevští dragouni měli zjednat ve městě pořádek. Avšak sotva vyjeli do ulic, byli odvoláni. Bylo dovoleno, aby čeští lidé byli po ulicích honěni jako zvěř. Čeští horníci, socialisté, odpověděli na protičeské demonstrace, na obranu české národní věci vyhlášením stávkou. Horníci vyšli z dolů do ulic a tu s obnaženými hlavami zpívali „Kde domov můj?“ Policie byla bezmocná. Hymna byla znovu zpívána desetitisícovými zástupy 4. listopadu, kdy byl povolen český tábor v Jánském dvoře v Mostě. Proud desetitisíců udřených, socialistických českých horníků se valil z tábora poněmčenými ulicemi. Most se třásl mohutnou a tklivou písní „Kde domov můj?“ Němci ustrnuli. Neodvážili se už útoků. Jen mlčky stáli stranou a děsili se této české síly a odhodlanosti. Horníci na českém severu vzpomínají dnes pohnuti naší hymny. Oni s nasazením svých existencí zachránili národní myšlenku na severu.“

Na sta podobných případů bylo by možno vyprávěti!

Ale byly i chvíle, kdy se nám zdálo, že přece jen není ta naše píseň tak smutná, tesklivá, že i do její melodie lze vdechnouti radost, nadšení, odhodlanost a jásot.

Vzpomínám na návštěvu u jisté vlastenecké rodiny v Čes. Budějovicích v roce 1912, tedy v roce války na Balkáně, kdy spojené armády bulharské a srbské hnaly Turky směrem k — Istanbulu. Hovořilo se právě o této vojně, když pojednou z ulice vnikl do pokoje hluk a jásavé volání: „Drinopol padl! Bulhaři dobyli Drinopol!“ Všech návštěvníků i hostitelů zmocnilo se radostné vzrušení. A jeden z pánů opustil náhle místo u okna, kde se všichni shromáždili, usedl ke klavíru a počal hráti hymnu Bulharů — „Šumí Marica“. A když byla dohrána a dozpívána, uslyšel jsem „Kde domov můj?“ v nezvyklé barvě: ne, nezněl v něm stesk, touha, bolest a pláč, ale cosi důvěryplného, hrdého a téměř vítězného. Zachvívala jím veliká víra v lepší budoucnost Čechů, v slavné přístří celého slovanského rodu . . .

Pak minul rok třináctý, který nás zarmoutil neshodou bulharsko-srbskou a bratrovražednou válkou. Slovanské nebe se zatáhlo černým, zlým mrakem.

A přišel den sv. Anny r. 1914 . . .

OD SV. ANNY DO 28. ŘÍJNA 1918

Sarajevský atentát . . .

Vídeň, zpitá jistým vítězstvím nad Srby, zpívá „Princ Eugen-Marsch“ a podmaršálek Csiczeries při něm volá: Das werden wir uns bei unserem Einmarsch in Belgrad spielen lassen!“

Na den sv. Anny — 26. července 1914 — je vyhlášena všeobecná mobilisace. Prvotní nadšení polevilo, důstojníci je museli uměle rozněcovati.

„Vídeňáci se začali měnit. Nápadná byla tolerance k jiným národnostem,“ vypravuje generál čsl. justiční služby Jaroslav Kunz ve své knize „Za černožlutou oponou“. „Najednou jim byl i Čech bratrem. V zahradních koncertech, zvláště v lidových restauracích v Prátru a v předměstích, nebývalé zjevy! Hudba hraje „Wacht am Rhein“ a hned nato „Kde domov můj?“, „Heil Dir im Siegeskranz“ a nakonec „Gott erhalte“ — a při každé písni veliký potlesk, vlastenecké volání . . .“

Některé německé listy pražské jako „Bohemia“, vídeňské a dokonce i říšskoněmecké otiskly německý překlad „Kde domov můj?“ s lichotivými, medovými slovy a v přesvědčení, že tato slavná hymna českého národa bude svorně zníti s hymnami rakouskou a německou.

„Das alte Heimatlied der Tschechen „Kde domov můj?“ — psala „Bohemia“ — das trotz seines harmlosen Inhalts in den letzten Jahrzehnten als eine Art nationalen Kampfliedes wird nun in Prag und anderwärts anschliessend an die oesterreichische Volkshymne begeistert von beiden Volkstämmen Böhmens akklamiert, worauf zumeist die Volkshymne des verbündeten Deutschen Reiches folgt. Ein Freund unseres Blattes sendet uns eine von ihm verfasste formvollendete Übersetzung des „Kde domov můj?“, die sicher sehr interessieren wird.“ Překlad, který po těchto rádcích následoval, přináším v druhé části této knihy.

Záhy se však Němci přesvědčili, že naše srdce náleželo těm na druhé straně — Velké dohodě a předstírané přátelství změnilo se rázem v nezakrývanou nenávist. „Kde domov můj?“ upadl opět v nemilost.

„Jako těžké provinění mně bylo vytýkáno,“ píše gen. Kunz, „že jsem se jako rakouský důstojník mohl po tolika letech uplynulého mládí nadchnouti pro píseň jako „Kde domov můj?“, „Zdvihni se, starý český lve!“ a — „Červený květ“. *)

Uchvacující úlohu hrála však naše národní hymna na rakouských frontách. „Jako pohádková víla obletovala srdceryvné chvíle loučení vojáků s rodinami a milenkami, hrozná scény s bojišť a po-

*) Onen důstojník považoval omylem Bezručovu báseň „Červený květ“ za píseň.

sléze všechna ta místa v širém světě, kam rozvál válečný vichr naše lidi," napsal Antonín Veselý.

Bezpočet episod, v nichž hrál „Kde domov můj?“ za našeho zahraničního odboje vzácnou úlohu, mohli by vyprávěti legionáři ruští. Provázet je celou jejich anabasí, malován na těpluškách a zpíván od Karpat až po Vladivostok.

V „Nár. Politice“ vypravoval 21. prosince 1934 Julius Ráb o „Naší hymně v České družině“:

„Je tomu 20 let a několik dní, kdy na Sofijském náměstí ve staroslavném Kijevě jsme stáli ve velikém čtyřhranu, abychom slavnostní přísahou potvrdili to, k čemu již dříve jsme se pevně rozhodli: bojovati se zbraní v ruce za svobodu svého národa a své vlasti. Byl krásný podzimní den, slunce ještě jásavě rozhazovalo své paprsky po prvních vojácích československého státu. Každý z nás cítil posvátnost této chvíle, cítil ale i hrdost, stejně však i zodpovědnost před budoucností za svůj krok. Vždyť národ ani doma netušil, že tam kdesi, v tom „nepřátelském“ Rusku, se právě rodí jeho svoboda, že tato chvíle je mezníkem, při kterém první jeho synové svobodně, dobrovolně shazují vše, co připomínalo 300leté otroctví.

Snad nikdy a nikde žádný voják nepřisahal tak opravdově a s hlubokým pohnutím jako tehdy. Nebyla to však formule, kterou jsme odříkávali, bylo to vnitřní přesvědčení, touha bit se, třeba i padnout, ale zvítězit. A když po políbení praporu každým jednotlivcem jsme se seřadili podle rot, abychom slavnostním pochodem se vrátili do svých domovů, zahřměl povel „k počtě zbraň“. Ještě dnes vidím vlající před námi prapor, který pevně třímal náš starý bratr Heyduk. A pojednou do hlubokého ticha zazněla jímavá, teskná, nevýslovně krásná melodie naší hymny. Bylo to cosi neočekávaného, cosi, co právě zde, v cizině, a právě v této historické chvíli, mělo svůj nejhlubší význam. Kde domov můj, kde domov můj?!

Je možno diviti se tomu, že bodáky našich pušek byly dříve zroseny slzami než krví? Je možno diviti se tomu, že kolem stojící kijevští Češi a Češky právě a jen v tuto chvíli hlasitě štkali? Tisíckrát snad jsme do té chvíle slyšeli hráti naši hymnu a sami ji zpívali, ale po prvé snad jsme ji procítili do posledního akordu, po prvé pochopili hluboký její smysl, touhu i sílu. Celá ta nastávající leta strádání, bojů a útrap nedovedla smazat a vypudit z hlavy ten úžasný, nevypověditelný pocit, který v nás zanechala.

Když zazněl další povel „k noze zbraň“, vzpomínám, že poslechli jsme jak ze sna. Chvíli to trvalo, než rozjásané davy Kijevanů nás přinutily k tomu, abychom si opět připomněli, že ten domov náš nutno teprve dobývat, že dosud je svírán drápy rakouského orla. A nás byla tehdy taková hrstka!

Válka zuřila. Nebyli jsme již ti pěkní, vyparádění chlapci z Kijeva, poznali jsme co je hlad, zima, těžké pochody, nebezpečí. Po-

znali jsme, co je nemoc, odváděli jsme téměř denně daň z krve, již mnohokrát jsme zazpívali naši hymnu nad otevřeným rovem, do kterého jsme kladli tak prostě, bez rakve, padlého bratra. A u štábu České družiny, kam někdy jsme přišli na oddech, zněla každý večer při „perekličce“ (večerce) naše hymna do tmavé noci . . .

Byl únor 1915. Naše druhá rota byla poslána z posic na řece Dunajci do Karpat, na území našeho dnešního státu. Šli jsme přes městečko Pilzno, kde sídlil štáb 3. armády, které velel slavný bulharský hrdina Radko Dmitriev. Přál si nás vidět a my se v dlouhé řadě postavili na náměstí proti jeho štábu. Vyšel s celou svou suitou ven, pozdravil se s námi a vyznamenal několik bratří; my mu za odměnu zazpívali jeho oblíbenou píseň „Živ je on, živ je“. Pojednou se obrátil k jednomu z důstojníků s nějakým rozkazem. Ten odkvapil a za chvíli se náměstí proti nám počalo plnit rakouskými zajatci-Čechy. Stáli jsme zde proti sobě — příslušníci téhož národa — jedni v ruské, druhí v rakouské uniformě, jedni již svobodní, druhí ještě — zatím — zajatci „nepřátelé“. Radko Dmitriev promluvil k nám krásnou, procítěnou řeč. Když domluvil, dal pokyn, abychom zazpívali naši hymnu. A my zpívali nadšeně, vroucně, přímo zbožně. Zajatci, kteří dosud nevěděli, že jsme také Češi, v úžase a nepochopení téměř ztrnuli. Někteří napodobili generalitu, která stála v pozoru a salutovala, někteří ždímalí v rukou nenáviděné rakouské čepice, někteří zpívali s námi. Sta očí vlhlo v touze po vzdáleném tom „ráji na pohled“; naše hymna spojila duše obou skupin, té ruské i rakouské, v jeden akord, v jednu modlitbu: Kde domov můj?

A netrvalo to dlouho a tito rakouští zajatci přicházeli k nám, doplňovali naše řady, na místo jednoho padlého nastoupilo deset a sto nových. Nás nebyla již hrstka!

Tak naše hymna vykonala v bojích o naši samostatnost své nejvznešenější poslání: vábila do vojska, vybízela k povinnosti, provázela padlé na poslední cestě, hřála, sílila, vedla nás dalekými cestami přes hory a moře, až přivedla nás vítězně tam, kde „v sadě skví se jara květ, kde domov můj!“

*

Jeden z našich obrázků zachycuje četou 4. roty České družiny zpívající „Kde domov můj?“ na břehu řeky Dněstru v Haliči před rakouskými zákopy 102. pěšího pluku.

Dobrovolník 2. roty České družiny *Lanč* z Uherkova, konservatorista, nosil housle na každou rozvědku, aby mohl hráti Škroupovu píseň pro uši Rakušanů.

V kapitole „Poselství a harmonika“ v „Pouti do Československa“, vypravuje spisovatel gen. Rudolf *Medek* zajímavý příběh o rozvědce šibalinské, z níž cituji:

„Takových rozvědek, jako byla tato rozvědká šibalinská, provedli jsme potom mnoho, každý třetí, čtvrtý den. Šibalinská roz-

vědka však byla pro nás vezdy velmi důležitá. Naučila nás i se svými negacemi mnohem více, než tisíc polních cvičení. Dopadla, konec konců, pro nás neobyčejně šťastně . . .

Ale pořád a pořád chtělo se nám do něčeho „parádního“. Co však podnikat? . . . Nechtěli jsme, aby předčasně na druhé straně vzniklo přílišné vzrušení z faktu, že proti 81. a 88. pluku stojí rozvědčíci-Čechoslováci, vojáci České družiny. Dříve očicháme 81. a 88. pluk a potom uvidíme, co se dá dělat. A stále jen jsme snili o historii 28. pluku — tentokráte však jsme chtěli převést do Ruska aspoň tři osmičky a jednušku. Abychom je nepřevedli! Byli jsme plni ducha válečnického, ducha 1916 roku . . .

I s osmaosmdesátníky je nutno nakonec něco podniknouti dříve, než je „sundají“ s lysonského lesa a vzdálí je naším očím. Neboť naše zahrávání s nimi bylo již zřejmě na druhé straně všem podezřelé, jak vypravovali přeběhlíci. Divní Rusové, prý hovoří s nimi co chvíli, dokonalé zvuky mluvy pražské i berounské se vznášejí nad zákopy, ba, je divné, že mnozí z těchto „Rusů“ neumějí ani pořádně rusky, jak zjistili jazykoví znalci na druhé straně.

Pokoušel jsem se ve štábu 23. divise prosadit plán tichého nočního přepadení 81. a 88. pluku, sebrání posádky v zákopech i v zálohách, zničení opevnění kulometných hnízd, zničení baterií a pod. Plán však nedošel souhlasu . . .

Zkusíme tedy věc s jiné strany.

Tak jsem si řekl a vydal se opět se svými hochy do zákopů. Již sněžilo, mrazík přituhoval a dělal nám snesitelnější cestu přimrzávajícím blátem prvních linií. Nejlepší a nejodvážnější poddůstojníci šli s sebou. A šel i Smetana s harmonikou.

Na známém místě jsme se zastavili.

Ruští důstojníci i vojáci jako vždy pohostili nás čajem a cigaretami. Zvědavě pak přihlíželi, co to zas bude.

I bylo. Několik našich chlapců střídavě popolezlo až k drátěným zásekám rakouským. Přivolávali své krajany. Lákali je na chléb a na tabák. Líbezně je lákali a sladce na ně volali. Vždyť to konec konců byli lidé na světě nejmilejší.

A hle, po nějaké chvíli se nad zákopy rakouskými objevily známé čepice . . .

A pod nimi udivené oči a někde i dokořán otevřená ústa. Pak nastaly rozhovory . . .

. . . Nyní mi hlásí jiný rozvědčík zajímavou zprávu, že byl až u protějších drátů a mluvil s důstojníkem. Důstojník mluvil s ním německy, pak i česky. Velitelství pluku má prý k Rusům prosbu. Mezi dráty i před zákopy leží mnoho dní několik rakouských padlých z posledních bojů. Možno-li je pohřbít? Ven vyjdou jen některé dvojice sanitářů beze zbraní.

Hled'me, tedy dokonce něco, co vypadá jako příměří. I toho lze využítkovati. Vandam svoluje, ale až k večeru. Dobře, pošlu to tomu důstojníkovi písemně. Zároveň napíši osmaosmdesátníkům milostné psaní.

U velitele praporu v zemižance píši rozechvělou rukou psaní „cihlářům“. Píši je ovšem česky, a dnes lituji, že nemám po ruce kopii. Velikými, čitelnými písmeny, aby mohly být čteny i večer při svíče nebo při sirce, vyzývám kamarády od „svého“ někdejšího pluku, aby přestali bojovat proti Rusům. Nemá to smyslu pro českého člověka. Jediný smysl, který pro něho může mít tato válka, je osvobození národa.

A po chvíli leze opět náš rozvědčík až k drátům. Vyvolává „kamaráda“... Hle, v tomto velkém bílém papíru je zabalený tabák, nejlepší ruský tabák. Tabák nechť vykouří nebo rozdá, ale papír ať dobře přečte. Ať to přečte také kamarádům, kterým důvěřuje. A ti ať jej pošlou dál, do sousedních kumpaček a k Moravákům od 81. pluku. A třeba ještě dál a dál.

To psaní druhé (každý vidí, že je to skutečné psaní) nechť odevzdá důstojníkovi.

A tak se skutečně onoho dne rozestřelo mezi 92. Pečorským plukem ruským a 88. c. a k. plukem vlahé podnebí jakéhosi příměří. Zdá se, že velitelem tohoto úseku byl pravděpodobně Čech, jemuž se nechtělo do krveprolití a že velitelství 88. pluku opravdu běželo o to, aby se zbavilo mrtvol vlastních lidí před zákopy. A snad ne pouze z důvodů pohřebních. Možná také, že chtělo něco vyzvědět, kdo jsou ti vojáci, česky mluvící, nejsou-li zde opravdu celé české pluky. Nechť tomu však bylo jakkoli, můj dopis byl už „tam“. Snad už jej čtou čeští lidé...

K večeru jsme pozorovali, kterak vyšli rakouští pohřbivači mrtvých... My zatím jsme zaujali místa u všech východů a na všech takových bodech, kde lze očekávati příchod přeběhlíků. Ano, čekali jsme je. Neboť za dne v ustavičných hovorech s předními rakouskými strážemi pokoušeli jsme se osmaosmdesátníkům vnuknouti rozkošnou myšlenku, že jsou u nás čekáni k večeři. A přijdou-li po večeři, dostanou u nás čaj, bílý chléb, cukru hojnost a tabáku, co hrdlo i srdce snese.

Stmívalo se valem, jak ani nebylo jinak v tomto šerém období, připomínajícím mně chvíle, nálady a tesknoty na pokraji burkanovského lesa před rokem. Z této tesknoty vyplynula přirozeně potřeba hudby, zpěvu, jak už to bývá. Smetana s harmonikou narukoval.

Nejdříve — a to fortissimo — — se ozval do šera známý Regimentsruf: Cihláři, pojd'te šlapat hlínu! Pak ticho. Ale v zápětí divný šum na druhé straně. Vycházejí asi z doupat, zaplňují zákopy a poslouchají, jak se končí den, plný divů. Neboť kdo by šel za takových okolností chrnět? Co jen to ti Rusové dnes...?

Nyní, bratře Smetano: Nad Beroukou pod Tetínem...

A teď: Bývalí Čechové!

A konečně: *Kde domov můj?*

Chvilí bylo hluboké ticho. Ale zdálo se nám, že s protější strany přece sem doléhá nějaký zvuk. Nevíme, co to bylo. Snad pláč.

Najednou se ozvala ohlušující rána. Rakušané nám poslali minu. Mina však explodovala daleko za námi. Úmyslně? Potom se na několik vteřin rozštěkal i jeden kulomet.

Pak už bylo ticho. Noc se prohlubovala. A s ní houstla tma i naše tesknota. Nehráli jsme už. Nezpívali. Rozestavil jsem na některých místech vedle ruských hlídek i naše vojáky . . .

Téže noci utekla k nám aspoň třetina polních stráží a mnoho jednotlivých vojáků 88. pluku, v celku asi sedmdesát lidí . . .“

*

A nyní čtete vzpomínku šéfred. B. A u s o b s k é h o v „Poled. listě“ (21. XII. 1934) na den, „Kdy melodie hymny nedozněla . . .“

„Zpívali jsme ji denně. Končil jí náš pracovní den, byla nám spíše modlitbou než hymnou, modlitbou vážně přednášenou, při níž jsme nejen slibovali, že boj za osvobození rodné země vítězně dokončíme, ale kdy jsme současně teskně vzpomínali, jak je našim drahým doma v rakouském otroctví. Na rozlehlém nádvoří university v Kijevě zpívalo denně „Kde domov můj?“ přes 2000 dobrovolníků. Teskně nesla se její melodie v letní podvečer a přečetní kolemjdoucí Rusové se nábožně křížovali, slyšíce píseň.

A hymna šla s námi. Nejdříve do pásma přifrontového k Maněričům. Zpívali jsme ji opět každého večera, zpívali jsme ji jen pro sebe, zatím co od Kovelu hučela stále kanonáda. Pak jsme se sami rozeběhli po celé rozsáhlé jihozápadní frontě ruské. Na hymnu se nezapomínalo, ale nezněla nám již denně, poněvadž i roty byly rozděleny na čtyry, oddíly i menší skupiny přidělené na výzvědné služby ruským divisím. Ale střežili jsme přímo žárlivě její význam. Při rozkladu carské armády, která pojednou ztratila hymnu a spokojila se pro období revolučního kvasu „Marseillaisou“, všude tam, kde byli Čechoslováci, musila býti přednášena jako jí rovnocenná i naše hymna, hymna národa v revoluci.

V té době revolučního hlasu, zničivšího bohužel — i slavnou ruskou armádu, jsme jednou naši drahou hymnu nedozpívali . . . Bylo to po bitvě zborovské (2. VII. 1917), kdy jsme do společného hrobu u Cecové ve vých. Haliči ukládali v cizí, třebaže slovanské zemi k věčnému spánku bratry, padlé v útoku na rakousko-německé posice, dlouho považované za nedobytné. Byla jich dlouhá řada, ukládali jsme k odpočinku bez rakví. Každý z nás, kteří jsme se tohoto truchlivého aktu zúčastnili, měl tu ne jednoho, ale hned několik kamarádů, přátel, jež měl leckdy raději než rodného bratra. Dlouhé měsíce i léta žili spolu v nejužším styku, jaký jen je možný

mezi čestnými muži, kteří obětovali vše společné myšlenky, společné ideje, jež od nich žádala vše, i životy, nedávajíc sama nic kromě vnitřní radosti ze splnění povinnosti vůči svému národu. Nedivte se, že každý účastník pohřbu měl hrdlo staženo, že přímo s divokými cítěny loučil se se svými kamarády, že to byl sice pohřeb, ale současně i přísaha, že Zborov bude opakován tak dlouho, dokud nenáviděný tyran nebude odstraněn a naše domovina nebude žít svobodně.

Po skončených ceremoniích a projevech hudba 1. pluku zanotovala „Kde domov můj?“ Kdosi, nemýlím-li se, byl to bratr Novotný, vyzval přítomné, aby zpívali melodii spolu s hudbou a tak se kamarádi rozloučili navždy. Výzvy sice bylo uposlechnuto, ale píseň nedozněla. Bratři — a mezi nimi i staří tátové — jeden po druhém zmlkali, poněvadž slzy hrnoucí se z očí nedaly jim možnosti pět. A když hudba dozvučela, bylo slyšeti jen hlasitý pláč. Vojáci, prošlí celými desítkami bojů a šarvátek, plakali. Mnozí po prvé i snad naposled ve svém životě.

Hymna na zborovské pláni tehdy nedozněla. Zazněla tam za to slavnostně o několik let později, když zástupci osvobozeného československého státu přenesli ostatky Neznámého bratra do Staroměstské radnice.“

*

Frant. Strnad cituje ve své práci „O našich hymnách“ vyprávění Josefa Haise Týneckého, jak za pobytu v italském zajateckém táboře zabloudili naši hoši do malého venkovského kostelíka, jak jeden z nich si sedl za varhany a všichni, „cítíce v očích divnou rosou a v konečcích vlasů lehké mrazení, zazpívali ponejprv v těch končinách svatě a nábožně: „Kde domov můj?“ Tehdy měli všichni pocit, jakoby se sebe byli setřáslí všechnu malomyslnost.

Rovněž cituje Krausovy vzpomínky legionáře Jar. Růžičky, jak v obci Assisi místní učitelský sbor si přeložil „Kde domov můj?“ do italštiny a takto jej zpíval.

Legionář Fr. Růžička z Prahy vzpomíná ve „Večerním Čes. slově“ z 22. listopadu 1934, jak zpíval píseň „Kde domov můj?“ před italskými důstojníky v únoru 1918: „Byl jsem s 81. pěším plukem v první bojové linii na italské frontě u Asiaga na Monte Sisemollu. Osmého února 1918 ráno jsem se rozhodl, že přejdu na italskou stranu. Opustil jsem své druhy v kaverně a po půlhodinovém klopytání jsem narazil na italské drátěné překážky. Italové přijali mne přátelsky. Dostal jsem se až k brigádnímu velitelství. Tam jsem před shromážděním důstojníků v důstojnické jídelně vypovídal. O poměrech na rakouské frontě. Také o tom, že na ruské frontě dělají naši lidé z legií propagandu českým zpěvem, zejména písní „Kde domov můj?“. Vyprávěl jsem o písni „Kde domov můj?“ s takovým zápalem, že jsem podnítil zájem italských důstojníků. Líčil jsem jim, jak by to bylo krásné a jakým by to působilo dojmem na mé krajanů v rakouském vojsku, kdyby se v noci s ital-

ské strany nesla píseň „Kde domov můj?“. Jak by se jistě v každém poctivém Čechu hnulo srdce dojetím. Tlumochili mně přání, abych tu píseň zazpíval. Postavil jsem se do pozoru a s rozechvěním jsem se dal do zpěvu. Všichni ztichli a hleděli s úžasem na mne. Zazpíval jsem naši hymnu celou a při posledních verších mi kanuly slzy po lících. Zpíval jsem tak, jako bych tou písní chtěl vymodlit naši svobodu. Zpíval jsem pak naši hymnu v zákopech ještě mnohokrát s ostatními legionáři. Byl jsem u 39. výzvědného pluku a příležitosti k tomu jsme měli dost a dost. Nezapomenu také nikdy, jak jsme zpívali naši hymnu v listopadu 1918 o přehlídce a přísaze československé vládě v Padově. Tenkrát jsme všichni slzeli. Dojetím i radostí.“

*

Jednu z nejkrásnějších a nejpůsobivějších vzpomínek na posvátnou úlohu písně „Kde domov můj?“ četl jsem také v knize *F. Bednařika* „Rota 'Astico'“.

Nejprve zmiňuje se v ní o nahrání českých písní na gramofonové desky: Dne 20. července (1918) přijel do Valmalungy, kde sídlilo velitelství roty a čety na odpočinku, Američan v občanském obleku s kapitánem Mainem a přivezli v autu fonograf. Do prázdné místnosti byli pozváni dříve vybraní zpěváci a tam proti přístroji zpívali jednoglasně několik českých písní: Kde domov můj?, Hej, Slované! a j. Tyto desky měly býti ve světě rozšířeny jako ukázky zpěvu čsl. vojska na frontě.

Příběh, který chci z Bednařikovy knihy citovati, líčí první samostatnou hlídku našich italských legionářů.

„Dne 18. května vyšly obě čety (4. a 5.) kolem 1/2 10. hodiny večerní na první hlídku ve Vallarse. Za Mattassone na silnici byla překážka z drátěných španělských jezdců, kterou se vycházelo do prostoru mezi liniemi. Každý měl s sebou mimo obvyklé zbraně jednu ruční bombu (typ „Petarde“) a hrst letáků českých a chorvatských. S náležitým rozstupem plazili se dobrovolníci po silnici, neboť byla stále osvětlována reflektorem. Urazili asi 500 kroků a dospěli k několika rozbitým a opuštěným barákům, samotě zv. Casa Zanoli.

Mezi baráky spatřili zákopy, Italy opuštěné, v nichž, patrně pro postrach rakouské hlídky, chodící po silnici až k tomuto místu, umístěno několik manekýnů italských vojáků. Polní heslo italské bylo Imola-Ignazio, české Praha.

Tam se oddíl rozdělil, jedna četa šla po silnici dále a rozložila se bojovně po obou stranách silnice těsně před rakouskými drátěnými překážkami, aby kryla pravý bok čety druhé, jež vystoupila neschůdnou cestou na výšinu 890. Chvíli bylo úplné ticho, v zákopech na obou stranách ani rány. A do tohoto klidu měsíční noci vznesly se pojednou tklivé akordy české národní hymny!

Sedmdesát českých „velezrádců“, dobrovolně se vydávších na pospas smrti, na půdě bývalého Rakouska, stojí mezi oběma nepřá-

teli a sní o svém domově. A v srdci každého ozvala se touha po vlasti, kterou si přáli mítí svobodnou, oči zrosily se slzami a hlas pohnutím se chvěl . . .

Dozpívali. Ani výstřel se neozval. Z italských zákopů zazněla salva potlesku od důstojníků 99. pluku pěchoty, kteří snad do jednoho se shromáždili, aby byli svědky prvního vystoupení nových spojenců.

Rakouské linie vyslaly pouze světelnou raketu nad výšinu 890, která vypadala spíše jako podiv nad smělostí zpívajících, než jako ochranné a výstražné znamení.“

*

V románě „Veliké dni“ od Rudolfa Medka čteme o slzách legionáře Jana Budecia, když v kijevských kasárnách hoši zpívali „Kde domov můj?“.

„Ah, to není již píseň lecjakých radikálních a povrchních trucovitostí. Náhle je tu onen národně-mystický a vykupitelský spodní tón, jenž nyní, zde v Rusku nad velkým městem Kijevem, mateří ruských měst, zní starozákonně a velce jako staré žalmy. Věděl, že národ, ztrativší svého Boha i přesnou náboženskou oporu metafysickou, našel v této písni svoji modlitbu.“

Ve Vožického „Kronice“ zaznamenán jest tento případ z března 1917 z legionářských bojů s bolševiky:

„V Miase zabrali tuhou posici holýma rukama a klacky, a tak to bylo po celé délce sibiřské trati. Jak uměli tito hrdinové umíratí! Šest těžce zraněných legionářů bylo v bitvě odříznuto od krajanů a neviděli možnost vyvážnutí. Chopili se kolem krku, zapěli „Kde domov můj?“ a jedna bomba, již měli po ruce, ukončila jejich boj za svobodu národa.“

Pod nadpisem „Pod českým praporem“ přinesla v lednu 1918 „Bohemia“ tuto zprávu:

„Bylo to 10. ledna 1915 u vesničky Targette, severně od Arrasu. Setnině českých dobrovolníků, jež se utvořila hned na počátku války v Paříži, dostalo se od Francouzů cti, že vedle divokých a barevných vojáků útočila první na německé řady. Za zvuků „Kde domov můj?“ Ruské listy pak psaly o vítězství u Arrasu, draze vykoupeném českou krví . . .“

V časopise čsl. legií v Itálii „V boj!“ ze dne 14. prosince 1918 vyličená je slavná přísaha našeho vojska na historickém náměstí v Padově dne 8. prosince 1918. Příklad krále uvítali legionáři trojím „Nazdar!“ A pak:

„Hluboké posvátné ticho rozhostilo se po celém náměstí, když znovu rozlehly se první zvuky naší národní hymny, s počátku tlumené a vážné, čím dále velebnější a slavnostnější. Poslední slova zpívaná tímto nevidaným sborem, vyzněla mohutným vítězným chorálem, v němž se chvělo tolik opojení štěstím, které si uvědomujeme plně pouze v takové okamžiky, a nadějemi nové nebývalé budoucnosti.“

Přísaha!

„Do této chvíle plné přísné mužnosti najednou jakoby zazněly z dálky sladké mešní zvuky jakési národní bohoslužby. Plukovní hudby, rozestaveny na křídlech, současně zanotovaly naši národní hymnu. Pod vlivem těchto prvních zvuků, přicházejících jakoby ze vzdálených výšek, vojsko i král, jenž tu stál s obnaženou hlavou, i ostatní přítomní na tribunách a kolem náměstí, zkameněli v němé extasi. Moře hlav je nehybné, kolem klid naplněný čímsi tak ohromným a pro co nemáme slova a co vyslovují jenom ty sladké a velebné zvuky. Po přísných ještě tvářích mužů kanuly slzy. A byly v očích všech!“

Padova slyšela již naši hymnu prvního května 1918, kdy z Paříže a Říma došel slavnostní dekret, prohlašující čl. legie za rovnoprávné vojsko dohodové a uznání kompetence Československého státu pro příští mírovou konferenci.

A tak zněla ta naše Píseň písní na všech frontách světové války, ve vojsku srbském i italském, francouzském i ruském, anglickém i americkém. Jen ti, kdož prodělali tuto válku v legionářských uniformách, mohou vyprávěti, co pro ně znamenala tam v daleku píseň Tylova a Škroupova. Vždyť si malovali obrazy s nápisem „Kde domov můj?“, či s jinými verši české hymny na své těplušky, jakoby jej chtěli mítí stále nejen na rtech, ale i před očima. A s naším zahraničním vojskem prodělal „Kde domov můj?“ celou jeho slavnou, nesmrtelnou anabasi!

*

Ale i doma konal hymnus českého národa své veliké poslání. Spolu s „Hej, Slované!“ byl slyšitelným projevem českého vzdoru proti monarchii, dynastii a všem, kdož chtěli udržeti dědictví svatováclavské v hranicích rakousko-uherských.

Krátce poté, kdy stopadesát českých spisovatelů vydalo onen historický manifest májový, dne 19. června 1917 vypravilo vnohradské divadlo v rámci jubilejních oslav „Fidlovačku“ za režie Hilarovy. Takového nadšení, jaké se tehdy zmocnilo obecenstva, nebyl Tyl ani Škroup nikdy svědkem.

„Když pan Ternus . . .“, napsal Hanuš Jelínek ve svém referátě v „Lumíru“, „intonoval první takt své písně, povstalo celé divadlo a v náboženském takřka pohnutí vyslechlo prostá slova, do nichž český lid dovedl vložiti tak hlubokou náplň citu.“

A na jiném místě: „Nemohlo býti lépe voleného okamžiku pro vzkříšení památné hry, jež dala národu píseň „Kde domov můj?“

Současně sklídila „Fidlovačka“ jedinečný úspěch i v Brně:

„K pěvci druží se sbor, opakují slova písně, zpívají ji všichni. A píseň přeskakuje do hlediště, vstává se ne na povel, ale z pokorné úcty, a píseň hřmí celým divadlem. Sotva utichne, tisíce dlaní bouřlivě tleská, a znovu se povstává a znovu zpívá. Ta píseň nás osvobodila z kletby tříletého mlčení. Ano, český národ nezapomene této písně nikdy!“, napsaly tehdy „Lidové noviny“ v č. 229.

Jaká to satisfakce těm dvěma ubohým mrtvým velikánům!
A přišel veliký den národa československého.

Psalo se: 28. říjen 1918 . . .

„Lide československý! Tvůj odvěký sen stal se skutkem. Stát československý vstoupil dnešního dne v řadu samostatných států světa . . .“

Vojenská kapela u pomníku Husova hraje „Kde domov můj?“, „Nad Tatrou sa blýska“ a „Marseillaisu“.

Ve chvíli prohlášení naší nezávislosti v Národním divadle zapěli „Kde domov můj?“ herci spolu s obecenstvem za nepopsatelného vzrušení.

„Kde domov můj?“ a slovenská „Nad Tatrou sa blýska“ zněla pak při všech radostných okamžicích, jež jsou zaznamenány v historii v osvobozené vlasti, při první přísaze vojska Československé republiky, při vítání vůdců našeho zahraničního odboje v čele s profesorem, od 14. listopadu prezidentem T. G. Masarykem, při vítání vracejících se legií, při vojenském konfliktu s Maďarskem a zní dodnes a bude zníti na věky.

Dne 21. prosince 1918 přijel prof. Masaryk do osvobozené vlasti a téhož dne přísahal, že jako prezident bude dbáti blaha republiky a lidu a šetřiti zákonů.

„Masaryk podává ruku předsedovi (Tomáškoví) a pevným, zvučným hlasem praví: „Slibuji!“ Potlesk a volání dostupuje svého vrcholu. Shromáždění dojaté a roznícené zpívá „Kde domov můj?“

Od toho dne 28. října 1918 zněla a zní již jako státní hymna republiky československé, suverénní a věčné.

VI. HYMNA SUVERÉNNÍHO STÁTU

HYMNY PŘEDBĚLOHORSKÉHO ČESKÉHO STÁTU

The image shows two staves of musical notation for a hymn. The left staff contains the lyrics: **Gospodyne pomiluj ny**, **miluj ny ihu xpc pomiluj**, **miluj ny ty spase vseho**, **miru spasi; ny yudlyc**, and **Gospodyne blahy namy**. The right staff contains the lyrics: **day nam vseho**, **pomiluj ny zuzi amir**, **miru krles krles**, and **krles**. The notation consists of a single line with diamond-shaped notes and stems.

Naše státní hymna je vlastně pátou hymnou českého národa. Prvé tři: „Gospodi, pomiluj ny,“ „Svatý Václave“ a „Kdož jste boží bojovníci“ byly hymnami českého knížectví a království, čtvrtá „Kde domov můj?“ hymnou porobeného národa v monarchii rakousko-uherské a pátá „Kde domov můj?“ se slovenskou „Nad Tatrou sa blýska“ jest hymnou republiky Československé.

Že píseň „Gospodi, pomiluj ny“ měla význam národní hymny, vysvítá nejlépe z vyprávění Zapova v „Českomoravské kronice“ o vítězství Přemysla Otakara II. u Kressenbrunu dne 12. července r. 1260. Když české vojsko spatřilo před bitvou poletovati nad hlavou ptáka podobného orlu se zlatou šíjí a hlavou a rostoucího do takových rozměrů, že svými křídly přikrýval české rytířstvo, „okřálo najednou srdce Čechů, i zaradovali se, vidouce tato dobrá znamení, a důvěřující v jistou pomoc svého patrona, sv. Václava, počali vysokými hlasy zpívati „Gospodi, pomiluj ny“ a zmužile útok nepřátel očekávali.“

*Gospodi, pomiluj ny,
Jesu Christe, pomiluj ny,
ty spase všeho mira
spasi ny, i uslyši,
Gospodi, glasy naše,
Krlešu, krlešu, krlešu.*

Tak zněla první česká hymna, k níž byl později přidán závěr:

*daj nám všem, Gospodine,
žizn'a mír v zemi.*

„Tato píseň má ovšem na sobě mnohé známky starobylosti“, píše o ní prof. Flajšhans v knize „Náš jazyk mateřský“, „ale teprve — a to jen první verš — r. 1249 (a r. 1260) se připomíná po prvé: sotva je mnohem starší a bylo potřebí jistě silné organizace státní, aby jí vymohla vstup do chrámu . . . A první úplný zápis této písně máme teprve z konce XIV. století, r. 1397 ji vykládal Jan z Holešova, r. 1411 Hus svým posluchačům . . .“

Ve XII., XIII. a XIV. století zpívala ji před bojem česká vojska, v XV. stol. se stala válečnou hymnou českých pánů „pod jednou“ a dodnes ji slyšíme v kostelích při slavnostních příležitostech.

Je překvapující, v jaké oblibě a úctě se udržela píseň, která je první známou českou písní vůbec!

O dobu jejího vzniku vedl se vědecký spor, který prozatím a snad vybojovala teorie dra Václava Novotného a dra Nejedlého, podle níž existovala již ve století dvanáctém a vznikla pravděpodobně v době Vratislavově († 1092), či o málo později.

Druhá hymna českého národa byla slavná píseň „Svatý Václave“, jež pochází z třináctého století; Jar. Vlček vyslovuje ve svých „Dějínách literatury české“ názor, že vznikla v době Otty Braniborského. Nejstarší její zápis objevuje se v druhé polovině XIV. stol.; prvotně měla snad jen dvě sloky, později přibývaly další. Podle nejstaršího zápisu zní první sloka takto:

Svatý vaclav vévodo české
 země kněze náš pros
 boha svatého ducha kyrieleyson
 tšebc
 tšet gest divotstvo tšisne blaže tomu
 kto; tam povderyvot nveqny o hen
 valmysivateho ducha kyrieleyson Mo
 mozu tve zadamy smylu lyse nadna
 myv tveš smitne otzen vse zla svaty
 vaclave kyrieleyson

*Svatý Václave,
 vévodo české země,
 kněže náš,
 pros za ny Boha,
 svatého Ducha!
 Kyrieleison ...*

„Složení její je již viditelným znamením jednoty celého národa. Sv. Václav je tu již patronem všech Čechů — a jak se píseň šíří s úctou sv. Václava na Moravu, tvoří zároveň a sílí vědomí jednotného národa. Koncem XV. stol. přibývá slavná sloka:

*Tys náš dědic, české země,
 rozpomeň se na své plémě —
 nedaj zahynúti
 nám i budúcím,
 svatý Václave!
 Kriste eleison!*

A tato píseň svatováclavská zní již zcela jinak nežli starší její sestry; kromě smýšlení křesťanského vyjadřuje také již cítění národní; a její forma přinášela — spolu s ostatními — také členům jiných nářečí vzor společného jazyka pro společný stát a jediný národ,“ píše prof. Flajšhans.

I tato hymna má v českém národě věčný život. Ve světové válce byla s oblibou zpívána v kostelích a byla projevem víry českého lidu v pomoc našeho patrona v dobách tak těžkých a osudných.

J. K. Tyl.

Vykládati poměr českého národa k této skvostné, válečné písni husitské, která byla i bojovnou písní našich legií, bylo by zbytečno.

Dodejme jen, že první naše ministerstvo národní obrany vydalo dne 15. května 1919 rozkaz, aby byl vojenskou hudbou před odchodem vojska ze stálých posádek na delší dobu a při jeho návratu hrán chorál „Kdož jste boží bojovníci“.

A tak můžeme jen závěrem znovu podtrhnouti onu nádhernou skutečnost, že i ty staročeské hymny vzniklé v pohnutých dobách českého národa přetrvaly věky, že přežily katastrofu bělohorskou, že prošly smutnou éru našeho nejhlubšího temna a že po boku nové hymny obrozujícího se i obrozeného národa šly a jdou dále a do nekonečna českým životem.

Je to zajisté jedinečný, téměř neuvěřitelný zjev, na který může býti český národ opravdu hrdý.

Nesmrtelnost českých národních hymen je jen důkazem jejich velikého významu v našich dějinách.

HYMNA ČESKOSLOVENSKÉ REPUBLIKY

Československá republika značí nerozlučnou jednotu dvou hlavních kmenů státotvorných: Čechů a Slováků.

Tato zásada má býti symbolisována i československou státní hymnou a to tak, že byla složena z jedné sloky národní hymny české „Kde domov můj?“ a jedné sloky národní hymny slovenské „Nad Tatrou sa blýska“.

Jako vlajka i hymna jest vrcholným odznakem státu.

Tímto odznakem jest již dnes, kdy oslavujeme sté výročí písně „Kde domov můj?“, plných šestnáct let. A za tu dobu sklonil se při její melodii bezpočet praporů našich i cizích a nejedna hlava cizího státu vzdala jí poctu.

První úřední výnos o hymně vydalo ministerstvo národní obrany dne 13. prosince 1918 (čís. 4580/pres.) a otištěn byl v jeho Věstníku dne 21. prosince, čís. 3, čl. 30. Obsah: Při všech příležitostech, při nichž je předepsáno hráti hymnu, budiž bezprostředně po „Kde domov můj?“ zahrána „Nad Tatrou sa blýska“.

Druhý výnos vydalo dne 16. května 1919, čís. 19.960, ministerstvo školství a národní osvěty. Obsah: Text hymny „Kde domov můj?“ nesmí býti dalšími slokami rozšiřován ani jakkoliv měněn.

Třetí výnos vyšel dne 13. srpna 1919, čís. 6950, z presidia ministerstva vnitra. Obsah: Státní hymnu je dovoleno hráti a zpívati jen při slavnostních příležitostech vážného rázu a vždy po „Kde domov můj?“ bezprostředně „Nad Tatrou sa blýska“, a je nutno, aby obecnostvo vyslechlo vždy hymny stojíc. V restauracích, kavárnách, tanečních místnostech a pod., není přípustno hymnu zpívati.

Nejúvažnější jest ovšem usnesení československé vlády z roku 1920, čís. 19.300. Obsah: Vláda československá se usnesla, aby písní „Kde domov můj?“ a „Nad Tatrou sa blýska“ bylo užíváno jako státní hymny. Od ustanovení tohoto formou zákona se upouští.

Věstník ministerstva školství a národní osvěty, roč. III., str. 136, přinesl výnos školského referátu min. školství a národ. osvěty v Bratislavě, čís. 4949/I., ze dne 9. února 1921 s tímto obsahem; Na školách maďarských má býti vyučována a zpívána hymna v maďarském překladu.

Andante con moto. M. M. ♩ = 88.

Violino *Corno* *pp* *pp* *dimin.* *Kde domov můj? Kde domov*

miš!? 1. Voda hučí po lučinách bory šumi po skalinách, vsade
2. V kraji radosli Bohumilom duše outle vtěle čilem, mysl

1. stvoř se jara květ zemský ráj, to na pohled! a to jest ta krásna,
2. ja = snou, znika ždar, a tu si = lu vzdoru smar to je Čechů slavno

1. Země země česká domov můj! země česká domov můj!
2. plémě, mezi Čechy domo můj! mezi Čechy domov můj!

Violino d. *pp* *pp* *dimin.*

V Praze, dne 1^{ho} srpna 1860 *J. Skroup*

Poslední Skroupův rukopis.

Výnos téhož školského referátu, čís. 2613/pres., ze dne 19. října 1921, publikovaný v témže Věstníku, roč. III., str. 553, stanoví: Při oficiálních slavnostech má býti vždy vedle slovenské hrána nebo zpívána hymna česká.

Sedmý výnos vydalo ministerstvo národní obrany dne 11. ledna 1927, čís. 6815. Obsah: Vojenským hudbám se přiděluje originální znění státní hymny a písně „Kdož jste boží bojovníci“; tonina Es-dur pro „Kde domov můj?“, c-moll pro „Nad Tatrou sa blýska“ a zakazuje se hráti jiné úpravy.

Konečně vydány byly ještě dva velmi důležité výnosy ministerstvem školství a národní osvěty. První je ze dne 15. prosince 1930, čís. 8532 pres., o pořadí obou slok státní hymny československé.

V ministerské radě, konané dne 5. prosince 1930, bylo usneseno, že státní hymnu československou tvoří prvá sloka písně „Kde domov můj?“ a prvá sloka písně „Nad Tatrou sa blýska“; při hraní a zpěvu sluší vždy toto pořadí slok zachovávat. O tom se uvědomují všechny školské úřady, ústavy, ředitelství a správy škol s právem veřejnosti, pokud patří v resort ministerstva školství a národní osvěty.

Poslední výnos téhož ministerstva ze dne 9. května 1933, čís. 52.255—I., vyhlašuje československé, německé a maďarské znění státní hymny československé. Práví se v něm:

Dodatkem k výnosu ze dne 15. prosince 1930, čís. 8523 pres. (Věstník XIII., str. 20), vyhlašuje se až na další opatření československé, německé a maďarské znění státní hymny československé, které budiž zpíváno při všech oficiálních slavnostech školních ve školách příslušného jazyka vyučovacího do doby, než bude úředně vyhlášena definitivní úprava textové části státní hymny ve všech jazycích Československé republiky.

Německé znění státní hymny, uznané prozatímne za oficiální, pochází od W. K. Ernsta, překladatele písně „Kde domov můj?“ a od Otty Wiltnera, překladatele „Nad Tatrou sa blýska“. Překlad maďarský je dílem dr. G. Mészárose.

Z citovaných výnosů vychází najevo, že naše státní hymna nebyla a není stanovena a chráněna zákonem. Tento fakt zdůraznil ve svém jubilejním článku v „Pol. listě“ (21. XII. 1934) posl. Jiří Stříbrný: „Zákon však chybí. Chybí také zákonná ochrana hymny. V zákoně na ochranu republiky č. 50 z roku 1923 bere se v ochranu jméno republiky, její znak, vlajka, barvy republiky i vypodobnění presidenta republiky, ale nechrání se státní hymna... Ač od té doby, zvláště dnešní koalice několikrát novelisovala zákon na ochranu republiky, nenašla ještě příležitost chrániti státní hymnu. Snad by to bylo nejučelnější oslavení stého jubilea.“

Ihned po vyjití posledního výnosu ustanovujícího oficiální německé a maďarské znění státní hymny vyskytly se v „Poledním listě“ hlasy odporu, aby naše hymna, k níž může míti vřelý poměr jenom Čech a Slovák, byla oficiálně překládána pro Němce a Maďary; československá národně uvědomělá veřejnost se právem obává, aby naše hymna, složená z písní tak velkého historického významu, nebyla Němci a Maďary, o jejichž upřímném poměru k československému státu lze právem pochybovati, jak to ostatně bezpočet případů jasně dokazuje, zlehčována tak, jako se to nejednou stalo s vlajkou republiky.

Poslední výnos o čsl. státní hymně však napovídá ještě něco nemálo pozoruhodného a význačného!

JE NAŠE STÁTNÍ HYMNA DEFINITIVNÍ?*

V citovaném výnosu ministerstva školství a národní osvěty ze dne 9. května 1933 se výslovně poznamenává:

„... do doby, než bude úředně vyhlášena definitivní úprava textové části státní hymny ve všech jazycích Československé republiky“.

To znamená, že dnešní znění státní hymny dlužno považovati za prozatímní, že se tudíž počítá s novým textem, který by pak byl přeložen do všech jazyků vyskytujících se v republice.

Výnos mluví pouze o textové části. Pak si uvedený výrok můžeme vykládati dvojím způsobem: buď se uvažuje o nových překladech, neboť Tyla opravovati přece nemůžeme a nesmíme, nebo se počítá s možností nového textu, patrně pro oba nápěvy, když se výnos o melodii nezmiňuje.

A tu se dostáváme k velmi ožehavé otázce nové státní hymny československé, k níž však nutno předeslati i útoky na „Kde domov můj?“ z doby předpřevratové.

Již v letech sedmdesátých počali někteří nespokojenci kritizovati českou národní hymnu; hledal se nový text a Bedřich Smetana byl vyzván, aby složil novou hymnu. Rovněž byly vedeny diskuse o tom, která skladba by mohla nahraditi „Kde domov můj?“, jež pro „cukrkandlový“ obsah i nápěv odsoudil velmi ostře Jan Kosina v „Hovorech olympských“. Při 50. výročí hymny zastali se jí vřele nejznamenitější kritikové Otakar Hostinský a Václav Vlad. Zelený. Ani nový útok Lva Janáčka, který žádal alespoň nový text, nesetkal se s úspěchem.

Roku 1907 napsal skladatel Konrád Pospíšil do týdeníku „Národní obzor“ článek, v němž po uvedení vad naší hymny prohlásoval, že potřebujeme zcela novou českou národní hymnu. Tehdejší ředitel Národního divadla F. A. Šubrt navrhl na to za českou hymnu sbor ze Smetanovy opery na Sabinovo libreto — „Braniboři v Čechách“: „Udeřila naše hodina, otevřely se brány...“ Žádal však nový text, který by odpovídal velebnosti nápěvu. Ale i tento pokus ztroskotal.

Krátce po převratu 1918 odevzdal pražský velkoobchodník V. Chmel 3000 Kč Radě českého spisovatelstva jako cenu na novou republikánskou hymnu, která měla býti do roka udělena.

Výsledek byl opět negativní a obnos byl věnován legionářskému básníku, tehdy plukovníku Rudolfu Medkovi za jeho básnickou sbírku „Lví srdce“, vydanou r. 1918 v Irkutsku. V tisku bylo o tom referováno dne 26. října 1919.

Téhož roku vydal nakladatel Kočí píseň „Udeřila naše hodina“, již pro zpěv upravil A. Šn. a H. D. podle Smetanova sboru. Současně vydal hudební nakladatel F. A. Urbánek hymnu od sklad. Jindřicha Jindřicha na slova Šubertova, nalezená v jeho pozůstalosti:

*Udeřila naše hodina,
k svobodě znova národ vstává,
za svoji čest, jazyk, za svůj krov,
za svoje práva v boj se dává.*

*Kupředu kráčeť každý vlasti syn,
nadšení změň se v mužný ducha čin,
ke skvělé slávě věků minulých
námi se nová připoj sláva.*

Rovněž v devatenáctém roce objevila se v novinách zpráva, že se již kdesi hraje nová státní hymna. Časopis „Zvon“ (č. 10, roč. XX.) komentoval ji těmito slovy:

„Ohradili jsme se proti tomu již jednou, aby za hymnu „Kde domov můj?“, s níž na rtech šly do bojů naše legie, která je posvěcená památkou nejdojemnějších okamžiků naší osvobozenké snahy, nenastupovala náhražka. „Kde domov můj?“ nelze nahraditi, jako nelze nahraditi „Marseillaisu“.

V č. 45, roč. I. z r. 1919 časopisu „Cesta“ čteme:

„S naší národní samostatností procitla i otázka naší národní hymny. Četli jsme četné výtky i obhajoby, jedni hájili „Kde domov můj?“ jako poklidný, zádumčivý chorál, naplněný mimo slova a melodií i citovou tradicí národa, kdežto druzí vytýkali jeho intimní lyrický ráz, nevyhovující ani měkkým rytmem, ani krajinomalebými slovy pojmu hymny svobodného lidu, v níž má mimo jeho duši zníti i jeho majestát. Je jisto, že obě strany mají z části pravdu: ale národní hymny nedají se libovolně předpisovati a měniti, neboť vedle hudebníka tvoří je i lid, jenž je zpívá a který dává jim i svůj obsah, jenž zůstane nesmazatelný nad obsahem slov a not. „Kde domov můj?“ není pro nás již pouze roztouženou písní po domovině, rozkvetlé jarem, písní, již složil Škroup na slova Tylova, ale pro nás je i písní českých vystěhovalců, vzpomínajících na březích nového světa své malé, poraněné vlasti, písní nadějí a úzkostí, již zpíval lid po desítilétí vždy, když jeho nitro bylo rozechvěno, uraženo a odhodláno. Pro nás je i modlitbou důvěry, kus melodie našich polí, strání a lesů, písní, jež vyvolává v nás určitý obraz, vzpomínky a stav povznesení, jehož posud nedovede nám dáti jiná píseň“.

Podobně psal i dr. K. Kačer v týdeníku „Národ“ č. 28 z roku 1919. Odmítá reformu naší národní hymny a praví, že „kdyby nebyla měla schopnost státi se nositelkou a výrazem národního sebevědomí ve chvílích jistě nejvypjatějších, jaké mohou nastati v životě národa, kdyby nebyla vyhovovala jeho náladě ať již obsahem nebo formou — byla by jistě nastoupila na její místo píseň nová, vyvolaná potřebou oněch velkých a vzrušených dnů a měla by pak tato nová hymna aspoň pro přítomnost posvěcení státi se novým výrazem jednotné vůle a jednotného cítění národa. To se však nestalo — proto by byla každá změna neúctou k svědku dob méně

radostných a šťastných, nýbrž byla by přímo činem protizákonným, násilně vnuceným tam, kde přirozeným vývojem nebyl požadován a vytvořen“.

Roku 1921 otiskla „Slovenská politika“ i jiné listy zprávu, že bude svolána anketa odborníků, která by se radila o otázce nové státní hymny, již prý je zapotřebí s ohledem na různé národnosti naší republiky. Literární kritik „Národní Politiky“ prof. F. Sekanina odpověděl feuilletonem dne 9. března téhož roku.

„Ať se vypíše konkurs na novou snad hymnu vítěznou“, praví tam, „na hymnu osvobození, na hymnu nového národního rozmachu, na hymnu českých legií — ale ponechme si v úctě a teplé národní lásce tu starou, slavnou, zasloužilou a mile rozechřívající píseň Tylovu. Je oslavou naší země a její přírody, je oslavou jejího lidu, který se v ní rodí, žije a umírá, mluví k srdci všech obyvatelů, je v ní láska ke všem a k nikomu nenávisti. Nikdo, jenž žije na naší půdě, nemá příčiny nemít ji rád“.

Tak i další útoky proti naší národní hymně byly odraženy a nové pokusy, tlumočené r. 1933 v „Českém Slově“ zapadly úplně bez odezvy.

Až teprve v roce 100. jubilea písně „Kde domov můj?“ zvedl hlas pro novou státní hymnu první československý ministr pro Slovensko dr. Vávro Šrobár, a to přímo ve Škroupově rodišti, v Osicích u Pardubic.

„Máme dnes dvě státní hymny“, pravil, „jednu českou, jednu slovenskou. Jiní národové byli šťastnější. Neboť jejich hymny tvořily revoluce jednotné. My jsme měli revoluce dvě, českou proti Vídní, slovenskou proti Budapešti. Proto také máme i hymny dvě. Obě vznikly v dobách, kdy náš lid trpěl velikým útlakem jednak Vídně, jednak Budapešti. Tehdy bylo třeba, aby jazyk, který se u našich porobitelů netěšil úctě, byl pozdvižen a národ s ním. Bylo tenkrát zejména třeba, aby inteligence národ neopustila a zamílovala si zemi, hodnou krásy a úcty. A skladatelé našich hymen jistě našli vhodný způsob, jak slovem a hudbou promluvit k srdci národa“.

Ale přece jen žádá řečník novou státní hymnu, volá v rodišti Škroupově po novém Tylu a Škroupovi.

To bylo dne 23. září r. 1934!

Bylo to volání do pouště, zahalivší se v mlčení, které také znamenalo odpověď.

Národ nereagoval na slova, v nichž po povinné pokloně mrtvým velikánům se zdůrazňovala nutnost nalézt nového Tyla a Škroupa, aby nám napsali novou hymnu.

Neboť náš národ si svou hymnu určil sám a sám také si bude o ní rozhodovati.

Národ je suverénem ve svém státě!

JE OPRAVDU TEXT TYLŮV NAIVNÍ?

Stoupenci nové státní hymny prohlašují, že nynější hymna neodpovídá svým textem i melodií novým poměrům. Největší útoky směřovaly a směřují proti Tylovu znění. Především se mu vytýká, že je naivní, či dokonce nedůstojný svobodného národa.

Slovenská sloka, pokud vím, byla dosud ušetřena výtek, ač je to právě ona, která po pravdě „neodpovídá novým poměrům“. Uchránil ji však její bojovný obsah.

Zdá se, že vykládati stoupencům nové hymny, která se ovšem ještě nenalezla a sotva nalezne, o slavné minulosti a tradici písně „Kde domov můj?“, bylo by házením hrachu na stěnu.

Jsou však ještě jiné zbraně pro obranu „naivního“ textu Tylova!

Je nutno jen rozebrati jeho verše, postaviti jeho odpůrcům jeden za druhým před oči a požádati je o odpovědi na několik prostých otázek:

Což nehučí již vody po lučinách a nešumí hory po skalínách, jako tomu bylo v době Tylově a Škroupově?

Cožpak se již dnes neskví v sadě jara květ jako tenkrát, v době Jungmannově, Palackého a Hanky?

Což lze dnes něco namítati proti verši „a to je ta krásná země“? Není snad po 28. říjnu 1918 naše vlast stejně krásnou jako v létech obrozenských?

A mohou vznésti jedině slovo proti Tylovu výkřiku, že „země česká domov můj!“? Či se snad po státním převratu u nás poměry změnilы tak dalece, že nám naše česká země přestala býti domovem?

Ne! Obsahově odpovídají verše Tylovy i dnešní době, neboť naše vlast zůstala stejně krásnou a je stejně milována a milovaným domovem.

A tím méně dalo by se co namítati proti druhé sloce — nepřípadající ovšem v otázce státní hymny v úvahu — která opěvuje dobré vlastnosti našeho národa a dokonce výstražně hlásí „vzdoru zmar“, hovoříc dále o slavném plemeni českém.

Ne, nemáme vskutku zapotřebí hymny, která by opěvovala něco jiného než naši vlast. Jen monarchie mohou si objednat hymnu, v níž by byly vyzdvihovány ctnosti panovnickovy a jeho rodiny a ve které by národ prosil Boha o ochranu královu nebo císařovu.

Jedině, jak jsem již poznamenal, bylo by možno namítnouti proti hymně slovenské její neaktuálnost: nad Tatrami vládne již pokoj a mír, Slováci se dočkali svobody a ožili v samostatném státě Čechů a Slováků.

Tu si však položme otázku: „Nastal, či nastává teprve Francii den slávy? Vlaje dosud krvavá korouhev tyranie proti Francouzům?“ Již dávno ne a přece se nenašel v národě francouzském po-

šetilec, který by prohlašoval, že „Marseillaisa“ neodpovídá dnes „novým, porevolučním poměrům“.

Je zbytečno hovořiti o naivním textu československé státní hymny! Úmyslně uvedu zde pro porovnání texty několika cizích hymen. Jen zarputilec a notorický rýpal odváží se pak pokračovati ve svých útocích proti Tylově sloce. Jen je porovnejte! Jistě přijdete k názoru, že ten Tylův text české hymny není o nic naivnější, než znění hymen jiných národů a států. A pak si jen také uvědomte, že ony druhé „naivní“ hymny jsou a povždy zůstanou drahé národům, jejichž jsou vlastnictvím, byť jediná z nich a snad žádná hymna na světě se nemůže honositi takovou historií, jakou má „Kde domov můj?“

Porovnejte jeho text s textem hymny Spojených států:

*„Vlasti má, tebe jen,
svobody 'sladkou zem,
chci opěvat.
Zem, kde můj otec mřel,
zem, na niž s pýchou zřel,
svobody hlas kde zněl
nám 'odevsad.*

*Rodná ty země má,
volná a šlechetná,
jak rád tě mám.
Drahé mi skály tvé,
jich bory šumivé,
v rozkoši srdce mé
vznáší se k vám.“*

Nebo s hymnou estonskou:

*„Má otčino, ty blaho mé,
jak milovaná jsi mi,
ve světě širém nenajdu,
ve světě širém nenajdu,
co by mně bylo milejší
jak ty, má otčino!“*

Podobný případ skýtá i hymna lotyšská:

*„Lotyšsko, Bože, chraň,
nechť svatá Tvoje dlaň
promění v zemský ráj
Tvých Lotyšů kraj.
Zem, kde zpěv synů Tvých
zní i dcer šťastný smích,
Lotyšsko, Bože náš,
kéž nám požehnáš.“*

Většina hymen objednaných odpovídá si obsahem jako vejce vejci, jak ostatně lze vypořádati již z úvodních veršů:

Ruská (carská):

„Bože, cara chraň . . .“

Anglická:

*„Bože, nám krále chraň,
Bože, nám krále braň . . .“*

Rakousko-uherská:

*„Zachovej nám, Hospodine,
císaře a naši zem . . .“*

Bojovné texty měly zajisté svůj původ v bouřlivé, válečné nebo revoluční době a zůstávají nadále aktuální již proto jen, aby i v klidných, od revolucí a převratů dávno vzdálených dobách připomínaly novým generacím činy otců. Tak je tomu u „Marseillaisy“, u belgické „Brabançonne“, u italské hymny Garibaldiho, u hymny polské „Jeszcze Polska niezginieła“, u bývalé černoohorské „Onam onamo“, u bulharské „Šumí Marica“ a jiných.

Naše hymna naopak, vzniknuvší v klidném roce a v době burcování našeho národního uvědomění, musí připomínati šťastnějším pokolením onu drobnou, houževnatou práci českých vlastenců, buditelů, těch, kteří pro národ se dovedli upracovati k smrti a kteří nám zachránili jazyk a vědomí češství, aby tím položili základy k příštím samostatnému státu československému, jehož předchůdce — království české zaniklo u zdi letohrádku „Hvězdy“. Bez nich, bez těch Thamů, Tylů, Jungmannů, Šafaříků, Klicperů a ostatních, sotva bychom se byli dočkali návratu věcí našich do našich rukou . . .

V posledních letech vznikly se státním, nacionálním převratem nové hymny, které byly z moci úřední připojeny k oficiální státní hymně. Nebyly objednány; jak náhle se objevily, tak rychle se ujaly v lidu a byly pasovány na druhou hymnu nacionálního státu. Je to především italská fašistická „Giovinezza“ a německá hakenkreuzlerská „Horst-Wesselslied“. Tyto dva případy jsou nejlepším dokladem toho, že v pohnutých chvílích a cítili-li národ potřebu toho, mohou vzniknouti hymny nové.

V našich dějinných chvílích, na evropských frontách světové války i doma zůstali Čechoslováci věrni starým hymnám, v nich nalézali nejvyšší, nejúčinnější posilu a s nimi uvítali prvý den svobody i vracející se hrdiny.

To je opravdu nejskvostnějším důkazem, že národ necítil potřebu jiné písně a že zůstal věren hymně veliké tradice.

Novou hymnu si můžete objednat, ale vnutit ji národu nedokáže nikdo!

OBRANA ŠKROUPOVA NÁPĚVU

Ani Škroupova melodie k Tylově písni nebyla ušetřena. Je podivuhodné, s jakou rozkoší nespokojení kritikové dovedli pitvati naši hymnu, nalézající na ní hned to a hned zas ono a přehlížejíce důsledně její úžasný význam a vliv.

Zprvu vytýkali Škroupově melodii, že není česká a že byla napsána pod vlivem cizí hudební tvorby.

Později psali i o „cukrkandlovém“ nápěvu a snažili se prostě všemi prostředky snížití národní hymnu v očích veřejnosti.

„O nápěvu „Kde domov můj?“ často slýcháme, že nemá rázu českého. Je to pravda — ale není to výtká. „Fidlovačka“ zajisté znamená šťastný krok kupředu tím, že Škroup hned v ouvertuře a pak ještě na jiných místech partitury své použil přímo národních písni. Ale byl to jen krok první na dráze tehdy zcela nové; most mezi písněmi lidu a hudbou umělcovou nebyl ještě překlenut tak, aby duchem písni těch prodchnuta byla fantasie skladatelova při výtvořech jeho vlastních, samostatných, kde neběželo o přímé napodobení nápěvů prstonárodních. A výtvořem takovým patrně měla býti také píseň starého houslisty ve „Fidlovačce“: nebyla hned zpředu určena k tomu, aby znárodněla a — znárodněla přece. Neboť jest to melodie lahodná, plynná, pěkně stupňovaná a zaokrouhlená, při tom vroucná, hlubokého výrazu schopná, je to bez odporu nejušlechtilejší melodický útvar Škroupův. Onen v našich očích zajisté nečeský sentimentální nádech, plynoucí z německé hudby pobeethovenovské, tenkrát nikomu nevadil, aniž si kdo kalil dojem písni té otázkou, je-li naveskrz originální. Proč by se tedy byla nelíbila. Hymnem národním pak stala se, když byla již oblíbena a rozšířena, a sice právě proto, že takovou byla v době, kdy události historické nedostatek hymnu takového učinily citelným. Že Škroup té doby se dožil, bylo pro něho nejkrásnější odměnou za onu nadšenou horlivost, s níž kdysi jal se pěstovati českou hudbu dramatickou první a po dlouhý čas toliko jediný“.

Tak napsal estetik O. Hostinský r. 1885 a podobně vyzněly i obhajoby z doby pozdější a dnešní.

„Je nesporné“, praví Adolf Cmíral, „že v písni „Kde domov můj?“ vytvořil Škroup svou *nejkrásnější melodií*, která absolutní *hodnotou* převyšuje také písňové nápěvy ostatních skladatelů tehdejší doby. S hlediska hudební formy je to ovšem spíše arie než píseň. Je vytvořena výrazovými prostředky tehdy moderními, vyjadřujíc umělecký vkus své doby. Proto je přirozeno, že se v ní obrážejí hudební vlivy soudobé; na jejím hudebním rouchu jsou zřejmy vlivy doznívajícího klasicismu, vyspělého romantismu i bujně melodiky italské. Přes to však jsou výtky do nečeského rázu písni „Kde domov můj?“ *bezpodstatné*. Neměla naše tehdejší hudba vůbec národního rázu v dnešním smyslu, ačkoliv u nejednoho skladatele té doby i časů dřívějších vyskytují se leckdy určité,

byť i neuvědomělé hudební prvky a názvuky slovanské i české. Podobně tomu bylo ostatně také v hudbě jiných národů. Hudba doby klasické a zčásti i romantické měla celkem ráz kosmopolitický; znárodnění hudby v dnešním významu přinesl vlastně teprve Bedřich Smetana. I když tedy připustíme, že nemá píseň Škroupova hudebních rysů výlučně českých podle dnešních našich pojmů, musíme doznati, že vyniká melodickou krásou, srdečností a tklivostí, jež dovede promluvit k české duši vskutku jímavě“.

A. Cmíral uvádí ve své práci „O správném zpěvu naší hymny“ i obranu Z. Nejedlého, otištěnou již r. 1904 v V. roč. „Zvonu“:

„Často slyšíme, že máme hymnu s melodií nečeskou. Absolutně vzato, jest to pravda. Avšak znárodnění ukazuje, že odpovídá tehdejšímu vkusu českého lidu, a že tedy nečeskost její týká se jen dnes nás. V době Smetanově byla by ovšem vznikla jiná píseň, avšak v tom právě jest vše: píseň „Kde domov můj?“ vznikla 30 let před Smetanou . . . mohli bychom býti spokojeni, kdyby celý náš národní život vynikal tou ušlechtilostí jako naše národní hymna. V melodii jest cena Škroupovy písně.“

Bedřich Smetana, byv požádán v letech sedmdesátých o nápěv nové české hymny, odmítl resolutně nabídku na schůzi umělců těmito slovy (podle Turnovského):

„Pravá hymna národní musí vytrysknout sama ze srdce lidu. Kterou píseň lid sám na svou hymnu povznesl, ta hymnou jeho také zůstane. Až dosud píseň „Kde domov můj?“ jest hymnou českého lidu — nechmež ji zpívati tak dlouho, pokud našemu lidu jiná do srdce nevnikne.“

Až na popařížštěného Martinů vyslovili se konečně v předvečer 100. jubilea „Kde domov můj?“ čeští skladatelé o naší národní hymně s nejvyšší úctou a uznáním (viz kap. VII.).

Bylo by zbytečností shledávati všechny výroky na obranu melodie Škroupovy. Vzpomeneme-li si jen, jak působila na českého a slovanského člověka, jak působila za hranicemi, jak dojímala i korunované hlavy i finanční magnáty a jak působila na frontách, považujeme každý další útok na píseň Tylovu a Škroupovu, na její text i melodii za cynism a urážku.

O DEFINITIVNÍ STÁTNÍ HYMNU

Přece však, jak napovídá výnos ministerstva školství a národní osvěty z 9. května 1933, počítá se s novou hymnou, alespoň s novým textem.

Nevezmeme-li již v úvahu všechny výtky dosud vznesené, pak musíme uvažovati o jediné nevýhodě, která se za naší státní hymnou skrývá a pro níž i četní ctitelé písně Tylovu a Škroupovu i písně Matúškovy kolísají.

Naše státní hymna obsahuje písně *dvě!*

Podle V. Šrobára proto, že jsme měli dvě revoluce, českou proti Vídni a slovenskou proti Budapešti.

Lze ovšem namítnouti, že to byla však také revoluce společná proti monarchii rakousko-uherské, že celý odboj byl veden jednotně jak v říši tak i za hranicemi. Výsledkem společného odboje jest společný stát Čechů a Slováků, v němž jedni jsou rovni druhým, jednotný stát československý bez dualistické formy.

Tuto jednotu nutno manifestovati navenek nejen jednou státní vlajkou, jednotnou armádou, platidly a pod., nýbrž i jednotnou státní hymnou, neboť, jak bylo již podotknuto, jako státní vlajka jest i státní hymna vrcholným odznakem státu.

Naše státní hymna však na cizinu působí dojmem hymny státu dualistického a snad dualističtějšího než bylo Rakousko-Uhersko, které se navenek representovalo jednou hymnou.

Nesčetněkrátě měli jsme při nejrůznějších příležitostech možnost pozorovati nevýhodu dvou hymen, oddělených pausou, byť nepatrnou. Zahranichní hosté, při jejichž návštěvě se státní hymna hraje, přestávají zdravít, jakmile hudba skončí „Kde domov můj?“ a teprve pohled na trvajícím pozdrav domácích lidí je upozorňuje na to, že hymna pokračuje novou melodií.

Druhou nevýhodou je skutečnost, že slovenská hymna na druhém místě, jak to stanoví výnos ze dne 15. prosince 1930, vyvolává u Slováků dojem jejich druhořadosti ve státě.

Třetí nevýhoda vyplývá z otázky hymny autonomní Podkarpatské Rusi. Autonomní Podkarpatská Rus se dožaduje, aby ke státní hymně byla připojena i sloka hymny podkarpatoruské.

Tak se může státi, že bude vláda jednou postavena před neobyčejně delikátní, ožehavý a nebezpečný problém: buď státní hymna o třech slokách s různými melodiemi, nebo nová jednotná, celostátní hymna. A právě s ohledem na jednotné vystoupení před cizinou nebude možno udržeti hymnu rozpadající se na tři části.

Je sice pravda, že jihoslovanská hymna se skládá ze tří hymen, ale tu třeba upozorniti na jejich hudební zkloubení, které budí dojem jednotlitosti.

Ve studiu minulosti hymny „Kde domov můj?“ nalezl jsem jediné možné řešení otázky československé státní hymny, které by nejen vyhovovalo na venek svou jednotností, ale jež by jistě nenalezlo odporu ani u Slováků ani u Podkarpatských Rusů.

Tento návrh stavím na společné melodii Škroupově.

Je drahá Čechům a právě ona skutečnost, že si ji rázem přisvojili i na Moravě, ve Slezsku, *na Slovensku* a ve všech slovan-
ských zemích, podloživše ji svými texty, dokazuje, že stejně tak na-

lezla oblibu i v národech mluvících jiným jazykem slovanským. Příští kapitola o variantech a parafrázích písně „Kde domov můj?“, které přináší druhá část této knihy, potvrdí jen správnost tohoto tvrzení.

Text státní hymny tvořily by tři sloky: česká Tylova, jedna z historických variant slovenských a nová sloka podkarpatoruská.

V mezinárodním styku a při slavnostních příležitostech, kdy jest hymna jen *hrána*, hrála by se pouze jednou, čímž by byla manifestována jednota státu.

Pokud pak se zpěvu týče, bylo by možno připustiti buď zpěv jediné sloky a to vždy té, v jejíž zemi se zpívá, nebo všech tří slok a to s přednostním právem pro sloku země, v níž jest hymna zpívána.

Tak bychom odstranili jednak dojem druhořadosti na Slovensku i na Podkarpatské Rusi, jednak dojem nejednotnosti státu u ciziny.

Je tudíž na Slovácích, aby v zájmu státu i se zřetelem na vztah jejich otců k písni Tylově a Škroupově přijali nápěv Škroupův a sami si zvolili jednu ze slok variant slovenských a je na básnících podkarpatoruských, aby podložili tento nápěv vhodnou slokou podkarpatoruskou.

Správně podotýká prof. Strejček ve svém článku „Jazykové zvláštnosti naší hymny“ uveřejněném v 1. sešitě „Naší řeči“ (listopad 1934): „Především je třeba Tylovu textu dobře rozumět, dobře chápat jeho smysl, a kdo má srdce na pravém místě, dovede pak píseň také procítit. Nebylo ani třeba pro republiku hymnu rozšiřovat o druhou její část, slovenskou, neboť Tyl měl na mysli celý národ český, tedy i Slováky“.

Tak to také vyslovil v České Včele z 26. února 1847 J. J. Melichar:

*Proto Morava, Slovensko, Čechy jsou
jedním domovem mi, vlastí jedinou.
Svoji buďme, bratří, jedna vlast nechť žije,
jež nám rtoma mluvíc věrným srdcem bije!*

A neřekl to stručněji, ale hezky zřetelně P. Andrej Hlinka v Praze za války? Že Čech a Slovák jedno jest? Že co Čech — to Slovák a co Slovák to Čech?

Připomeňme si konečně, že „Nad Tatrou sa blýska“ byla povýšena na slovenskou hymnu teprve v našem zahraničním vojsku, ne-li až po převratu. Slováci sami jistě přisvědčí, že jejich národní hymnou byla Tomášikova píseň „Hej Slováci!“, píseň daleko slavnější, účinnější a rozšířenější nejen na Slovensku, ale v celém slo-

vanském světě, než pozdější píseň Matúškova. (Nad Tatrou sa blýska“ zbásnil slovenský vlastenec a revolucionář Janko Matúška r. 1844 za demonstrativního odchodu části Štúrovců z Prešpurku do Levoče. Pro své verše použil melodii národní písně „U studánky stála, napájela páva“. Matúška se narodil 10. I. 1821 v Dol. Kubíně v župě Oravské, zemřel 11. I. 1877.).

V knize Fr. Strnada „O našich hymnách a jejich osudech“ stojí výslovně: „Velebná tato slovenská hymna nebyla u nás až do převratu všeobecně známa, ale v těch dnech po příkladě legionářů zpívána byla společně s hymnou „Kde domov můj?“ při každém slavnostním projevu a ministerstvo národní obrany nařídilo dne 16. prosince 1918, aby při všech příležitostech, kde se hraje národní hymna, hrána byla bezprostředně za hymnou „Kde domov můj?“ též slovenská hymna národní „Nad Tatrou sa blýska“, jež se tak stala naší druhou hymnou státní“.

Historická Tomášikova hymna byla z nepochopitelné příčiny odsunuta do pozadí, ač je a zůstane věčně aktuální.

Předkládám zde návrh diktovaný výhradně upřímným ohledem na stát a stejně tak na city Slováků a Podkarpatorusů, návrh, který — opakuji — vyplynul z poctivého studia historie písně „Kde domov můj?“ i z poznání historií hymen ostatních, domácích i cizích.

Je-li text naší hymny opravdu provisorním a uzná-li jednou stát za účelné přistoupení k provedení reformy a k definitivnímu znění, pak myslím, že tento návrh mohl by býti bezbolestnou základem pro řešení otázky definitivní hymny Československé republiky.

ŠKROUPOVA MELODIE V RŮZNÝCH ÚPRAVÁCH

Na jiném místě bylo již řečeno, že se motivu „Kde domov můj?“ zmocnili nejen básníci, ale i spisovatelé, výtvarní umělci a hudební skladatelé.

O posledních nalézáme přehledné pojednání v příspěvku R. Smetany a B. Václavka v ročence „Chudým dětem“ (1934):

„... je třeba zmíniti se o vynikající úloze, kterou v této věci hrálo otištění „Kde domov můj?“ ve „Věnci“ z r. 1835 v úpravě pro zpěv a klavír, takže mohla býti provozována nejen koncertními pěvci, Kar. Strakatým, Jan. Kř. Piškem, basistou Illnerem, Jos. Theod. Krovem, dvor. pěvcem Al. Andrlem a j., nýbrž i ochotníky, a hlavně pak o úloze, kterou hrály společenské zpěvníky, z nichž dobrá polovice je opatřena notovou sazbou nápěvů písní a v nichž je nápěv „Kde domov můj?“ otiskován s většími anebo menšími

odchytkami zpravidla buď v tonině E-dur nebo F-dur jako nápěv jedné z nejpřednějších českých umělých písní. Tato řada otisků počíná zpěvníkem Slovanské Lípy z r. 1848 a v dobách pozdějších není v těchto zpěvnících opravdu ani jediné písně, která by byla tištěna tak pravidelně a soustavně jako píseň naše. Po tom je ovšem samozřejmé, že se tato melodie uplatnila zcela mimořádně i jako píseň upravená pro sborový zpěv český, k jehož rozmachu došlo v 60. letech minulého století. Z té doby je jako první sborová úprava Tylovy a Škroupovy písně známá harmonisace Ferd. Hellera, která byla provedena po prvé při pěveckých slavnostech o svatojanských svátcích r. 1862 v Praze. Jí následuje v r. 1864 úprava Em. Vašáka (Nár. zpěv a ples) a řada dalších, z nichž stojí za zmínku pro svou zvláštní koncepci harmonisace litomyšlského učitele Romana Nejedlého, vydavatele velmi obsáhlých sbírek mužských i smíšených sborů, která je otištěna v 20. seš. Nejedlého „Vlastimila“ jako č. 106. Harmonisace Nejedlého usiluje o zcela zvláštní zpracování této písně tím, že dává zpívat Škroupův nápěv prvnímu basu, ponechávajíc ostatním hlasům, tedy i prvnímu tenoru, úlohu prostých, volných hlasů harmonických. O úpravě Fr. Picky, vydané ve sbírce mužských čtvero zpěvů „Daliboru“ (seš. XVII.), redigované tehdy Zd. Fibichem, je třeba se zmíniti jako o nejrozšířenější a nejoblíbenější harmonisaci, jež bývá zpívána dodnes.

Vedle nesčetných vydání „Kde domov můj?“ v úpravě pro klavír na dvě ruce bez zpěvního partu (z nichž je známa hlavně úprava Pivodova z r. 1863 a vydání vdovy Jana Hoffmanna, nesoucí za titulem skladby a za označením „Česká píseň“ opusové číslo 26, č. 1) prostředkovaly rozšíření této melodie bez textu asi nejspíše orchestrální směsi, jejichž obzvláštní obliba u obecnstva padá asi do 40. let minulého století a souvisí s neobyčejnou oblibou lidových a vlasteneckých písní, z nichž byly tvořeny. Z těch bývá připomínáno orchestrální potpourri pražského kapelníka J. Procházky, pro rozšíření melodie „Kde domov můj?“ padá však asi nejvíce na váhu proslulá směs Labického z r. 1838 (viz Květy, 1838, str. 216) a jeho další potpourri z roku 40. V těchto smích, a ovšem také v potpourriích jiných skladatelů, šířila a stále se ještě šíří Škroupova píseň — ovšem že jako melodie anonymní — nejen po venkově uvnitř československých hranic, nýbrž i daleko za ně. (Podle zprávy ze soukromého pramene byla na př. tato melodie provozována ještě před dvěma roky jakýmsi kapelníkem v směsi bývalého chebského kapelníka K. Kopeckého při zahradní slavnosti v Maishofenu v Solnohradsku, aniž kdo z hudebníků i obecnstva ovšem tušil, že jde o státní čsl. hymnu.) Podobně se uplatňovala tato melodie v smích, upravených pro klavír. Z těch je nejznámější několikrát vydaná směs z písní česko-slovanských „Čechův sen“ od Josefa Illnera, kde je Škroupova melodie obsažena dokonce dvakrát, ale píseň „Kde domov můj?“ ocitla se i v míchanicích

František Škroup.

vlasteneckých písní v úpravě pro mužský sbor, kde se jí dostávalo ovšem místa velmi nestejného. (V anonymní směsi „Míchance vlasteneckých písní“, původu pravděpodobně moravského, navazuje jakási moravská varianta Tylovy skladby s nápěvem Škroupovým na píseň „Pode mlejnem na vrbince . . .“)

Je však zajímavé, že na druhé straně nebylo lze objeviti úpravy této písně pro různé nástroje. Vlastní úprava Škroupova této melodie pro lesní roh, o které se zde zmiňujeme spíše jen pro zajímavost a proto, že byla podle vlastního přání jejího tvůrce hrána na Škroupově posmrtné slavnosti několik dnů po Škroupově pohřbu hornistou rotterdamského divadla Fischerem pod titulem „Czechich Volkslied van F. Skraup“, nepadá v této věci ovšem na váhu.

Sledovali-li jsme dosud výhradně jen rozšíření nápěvu „Kde domov můj?“, které vede směrem dolů k oblasti lidové, jeví se o to zajímavěji pak rozšíření, jehož se dostalo tomuto melodickému útvaru v hudbě umělé. Je tak veliké, že se jí v této věci nemůže rovnat žádná jiná píseň mezi českými písněmi zlidovělymi. Nejstarší umělou skladbou, která obsahuje motivický materiál Škroupovy melodie, je pravděpodobně ouvertura, kterou složil bratr Fr. Škroupa *Jan Nepomuk* k otevření českého divadla v Praze dne 28. září 1842. Jan Nep. Škroup, vyhovuje tehdejší oblíbenosti písně „Kde domov můj?“, věnil do této ouvertury vedle písně „Za dnů mladosti“ také píseň svého skladatelsky šťastnějšího bratra a sklídil tím podle současných zpráv značný úspěch (viz *Květy*, 1842, str. 321). Další umělé skladbě s citáty této melodie, *Dvořákově* ouvertuře „Můj domov“ je v tomto sborníku věnována samostatná stať. J. L. *Bella* užívá tematiky této písně v skladbě pro housle a klavír, nazvané „V cudzině“ (prov. po prvé 1927; viz *Kolísek* l. c. str. 43). V oboru melodramatu lze zaznamenati dokonce dvě skladby. První je melodram Karla *Moor*a na slova R. *Maříka* (vyd. J. Springer v Praze), druhý je melodram Karla *Pospíšila* na text *Vlasty Pittnerové* („Zastaveníčko v ráji“). Ojedinele vyskytuje se melodika Škroupova nápěvu v kantátě pro mužský sbor a orchestr, komponované Bohuslavem *Jeremiášem* na text Ad. *Heyduka* „Hej Slované“ (klav. výtah vyd. Moj. Urbánek v Praze). Podobně zaznívá motiv „Kde domov můj?“ v značně rozšířené zlidovělé písni neznámého skladatele „Jak bolno u srdce v nevlídné cizině“ (zápis ve sbírkách Stát. ústavu pro lid. píseň, mor.-slez. odb. v Brně, II. 2182, z Vel. Lhoty u Dačic a jiný zápis z Nov. Hrozenkova) nad textem posledního verše všech sloh, znějícím: »„Kde domov můj?“ si zpívám« . . .

Obecná rozmanitost (těchto) odchylek je, i když povšechný obrys Škroupova nápěvu zůstává uchován, tak veliká, že vyvolala dokonce i opravné pokusy; tak na př. věnoval chybnému zpěvu této písně *Fr. Waic* samostatnou, byť nevelkou brožuru, kde jednak vyznačuje všechny rytmické i melodické chyby, jež se v interpre-

taci tohoto nápěvu objevují, a kde se jednak pokouší zevrubným výkladem melodie po stránce rytmické i harmonické, opírající se zároveň také o text hymny, čelí tímto změnám. Podobně si počíná i *Vorel* (Naše písně, pozn. 129), *Cmíral* (Zpěvem k srdci, 1924) a j. Tuto snahu sledují pak také přesná vydání melodie podle zachovaných autogramů Škroupových (*Kuba*, Slovanstvo ve svých zpěvech, kn. I., 1884/8, č. 124; *Cmíral*, l. c., *A. Cmíral* a *J. Novák*, Naše hymny, č. 3 a j.).

Vychází-li svou povahou tento nápěv, který zůstal přes své zlidovění ve své koncepci přece jen umělou, divadelní melodií, komponovanou pro sólové pěvce a nikoli pro lid, tímto změnám přímo vstříc, podléhá pak tato melodie ještě daleko hlubším změnám, je-li slučována s texty, komponovanými buď více anebo méně volně podle vzoru písně Tylovy. Jediný doklad o tom, který se v naší zpěvníkové literatuře objevuje, je nápěv přizpůsobený textu „Kde vlast je má, kde domov můj?“ (Posvátná Čechův chloub, otištěná v III. vyd. *Pichlova* Společ. zpěvníku čes., na str. 22), kde Škroupova melodie je zachována jen ve svých nejpovšednějších rysech. Stejně je tomu asi také v případech, jež jsou známy jen z literárních svědectví (na př. ze záznamu Ant. *Blažka*, O našich písních kramářských, Lidopisné a kulturní črty z Chrudimska, 1909, str. 32, podle kterého byla zpívána s tímto nápěvem i jakási píseň poutnická) . . .

Osudy písně „Kde domov můj?“ nebyly by zde vyličený úplně, kdybychom nevzpomněli ještě dvojího jejího vydání jekatěrinburského pro potřebu čsl. vojsk na Rusi, kde byla tato Škroupova píseň zpívána při večerních rozkazech vojska a při pohřbech padlých legionářů; jedno je obsaženo v úpravě pro zpěv a klavír, pořizované O. *Blehou* v „Českosl. písních“ (vydalo [sic!] inf. osv. odborem min. voj., Jekatěrinburg, 1919) a druhé pro vojenské dechové hudby v partituře bez udání autora instrumentace, týmž nákladem.

Pro úplnost je třeba zmíniti se ještě o úpravě „Kde domov můj?“ pro symfonický orchestr od Otakara *Jeremiáše*, jež je dnes nejužívanější úpravou tohoto druhu.“

Různé úpravy naší národní hymny uvedl také B. *Brosman* v „Národním Osvobození“ z 19. prosince 1934:

„Nápěvu tohoto milého hudebního pokladu použito bylo v různých změnách v mnohých uměleckých, zpěvních i hudebních skladbách, jednohlasných s klavírem (*Škroup*, *Kubát*, *Cmíral*), čtyřhlasých pro ženský sbor (*Vl. Malacka*), čtyřhlasých pro mužské hlasy (*Říhovský*, *Picka*, *Šťastný*, *Piskáček*, *dr. Vignatti*) i v smíšených pěveckých sborech (*Říhovský*), v melodramech (*Moor*, *Pospíšil*, *Čelenský*, *Kubát*), ve skladbách pro klavír na dvě ruce (*Malát*, *Máslo*, *Kraus*, *Zelinka*) i na čtyři ruce (*Weis*, *A. Dvořák*),

pro smyčcové kvarteto (Kubát) a pro kvintet (Václav Dvořák), pro orchestr (Flégl). Mistr Antonín Dvořák použil její melodie při vstupní přehře k Šamberkově hře „Josef Kajetán Tyl“, „Můj domov“; v drobnějších skladbách ji mají také Förster, Polášek a j. — Oslavný sbor „Naší hymně Kde domov můj“ na slova Khemlova pro smíšené hlasy složil Bohumil Vendler.“

*

O konečné instrumentaci a harmonisaci „Kde domov můj?“ napsal úvodní článek „Neznámé dílo Františka Škroupa“ ve „Frontě“ z 8. listopadu 1934 (č. 12, roč. 7) Zygota. Navazuje na feuilleton dra Josefa Plavce v „Chrudimském kraji“ z 20. října 1934. Ze Zygotovy stati cituji tyto řádky:

„Drahnou dobu se už uvažuje o tak zvané definitivní úpravě písně „Kde domov můj“ pro orchestr; jde o tak zv. „konečnou instrumentaci a harmonisaci prvního dílu naší státní hymny“. A při tom už *osmnáct let existuje autentická úprava „Kde domov můj?“ pro velký orchestr*, a autorem této úpravy je — *skladatel František Škroup sám!* Bohužel, tato úprava je, kupodivu, zcela neznámá, poněvadž — *rukopis tlí v hudebním oddělení pražské univerzitní knihovny!*

Zdá se nám to sice kulturní záhadou a nepochopitelnou ne-tečností vůči skladbě, která jest, nebo má býti považována za první z prvních v české hudbě vůbec, avšak pravda je, že onen Škroupův neznámý rukopis existuje a že za osmdesát let se nenašel (nebo nebyl hledán) hudební skladatel, který by jej vydal (aniž by se našla instituce, která by se o to postarala).

Všechny dobré nápady přicházejí zvenčí a tak i tentokrát nás musil na tuto ostudu upozornit — venkovský list. Hudební enthu-siast dr. Josef *Plavec* upozorňuje na to ve feuilletonu „Chrudimského kraje“ dne 20. října t. r. Přejímám z něho stručná data, tý-kající se této věci:

Rod skladatele Františka Škroupa (praděd, děd i otec) pochází z Chrudimska a skladatel sám lnul přátelskými svazky k tehdejší kulturně vyspělé Chrudimi Klimšově. Vyjádřil tu lásku způsobem ušlechtilým: když 22. července 1854 Chrudim otvírala své znovu-zřízené divadlo, byl pozván František Škroup, aby řídil zahajovací představení, operu „Alessandro Stradella“. Škroup vskutku toto představení absolvoval, ale kromě toho ještě napsal pro Chrudim a pro toto slavnostní otevření divadla zvláštní přehru. A v této „*Chrudimské přehře*“ (velký orchestr) zpracoval dva motivy — první je melodie písně „Červená růžičko, proč se nerozvíjíš“ a dru-hý — „Kde domov můj?“. Touto písní, jak dr. Plavec píše, skladba vrcholí.

Rukopis „Chrudimské přehry“ byl původně v majetku vo-jenského kapelníka Pehela, odkud přešel do pražské univerzitní

knihovny, kde je dodnes. „Chrudim si opravdu může pokládati za čest,“ praví dr. Plavec, „že jí jediné určena byla na sklonku Škroupova života skladba, jež je vlastně apoteosou písně tehdy již znárodnělé a od té doby — v průběhu osmdesáti let — povýšené až na symbol samostatného středoevropského státu.“

*

V „Nár. Politice“ pojednal dne 17. března 1935 sklad. Karel Weiss o zásadách a směrnicích, podle nichž by měla býti provedena nová úprava národní hymny. Poukázal zejména na čtyři střední takty (8. až 11.), které prý musí býti nezbytně převedeny z rytmu čtyřdílného na trojdílný. V témže listě uveřejnil dne 31. března vlastní úpravu v touto vysvětlivkou:

„Aby bylo mé práci plně porozuměno, připomínám, že jsem se při úpravě přidržoval staré, vžitě tradice, bez jakéhokoliv umělkování, a domnívám se, že jsem se od této tradice neodchýlil ani v naznačených čtyřech taktech, neboť lid, když zpíval hymnu bez hudebního doprovodu, sám si nevědomky ony takty zkracoval. Je to tedy korektura, vzniklá vlastně sama sebou. Jen na jednom ještě místě jsem provedl nepatrnou korekturu, t. j. v druhé půli šestého taktu, kde jsem v nápěvu zrušil ligaturu, spojující třetí čtvrt se čtvrtí čtvrtou, čímž zmizí dosavadní nehezké: „póóóó skalínách“ ... a „v těěéle čilém...“. Tóninu volil jsem původní Škroupovu (E-dur), poněvadž je sytější, než navrhovaná F-dur a odpovídá rozsahu středního hlasu. Klavírní doprovod provedl jsem docela nezávisle na zpěvním hlasu, jako samostatnou novou úpravu hymny, myšlenou orchestrálně.“

JAK NUTNO ZPÍVATI NÁRODNÍ HYMNU

Je to kapitola velmi důležitá a u nás, bohužel, i velmi nutná. Cituji zde dva hlasy: lektora nauky o společenském chování dr. Jiřího Gutha-Jarkovského a hudebního odborníka, profesora státní konservatoře Adolfa Cmírala.

„Nedosti vytríben zdá se býti náš pojem o drahém nám zpěvu písně „Kde domov můj?“ — napsal již v roce 1917 dr. Jiří Guth-Jarkovský do Časopisu turistů (převzato pak do jeho knihy „Pozdrav“) — a četli jsme nejednou rozhořčená slova, hněvající se proto, že kdesi v hospodě při hraní hymny „Kde domov můj?“ obecnost nepovstalo a neuctilo hymny náležitě. — Dojista právem máme za to, že každá národní hymna má svůj obzvláštní význam jakožto slyšitelný, krásný a umělecký projev nadšení pro vlast a národ, tedy city svrchovaně vznešené a ušlechtilé. Sice každý vlastenec má v srdci svoje nadšení, spojené s nesmírnou láskou k vlasti, každé chvíle, ale ne každé chvíle dává tomuto citění náležitý výraz. To jenom tenkrát, když je toho potřebí, při příčinách slav-

nostních a ve chvílích, kdy toto nadšení živelně propuká. Člověk, který by měl stále svoje vlastenectví na jazyku, záhy by se nám zprotivil. Hymna národní zejména jest projevem, ať tak díme, svátečním, výjimečným, a má býti hrána nebo zpívána nikoli každého dne a kdekoli a kdykoli, nýbrž jen ve chvílích obzvláště slavnostních anebo k nadšení vlasteneckému vyzývajících. Nelze dobře chvíle tyto vypočítávati, jsou četné a rozmanité, a rozhoduje tu namnoze i takt společenský. Ale myslíme, že nevhodno jest hráti a zpívati hymnu po hospodách a při obyčejných zábavách, dokonce prostřed hlučné nějaké pitky, — toť profanací národní hymny. Tím méně se hodí národní hymna k takové příležitosti, poněvadž je společenskou povinností přítomného, aby na znamení úcty k významu národní hymny vyslechl ji stoje a — nezpívá-li s sebou — mlčky a klidně, kde toho potřebí i s hlavou odkrytou. Myslete si teď místnost zakouřenou, páchnoucí alkoholem nebo pivem blahé paměti, obecenstvo více rozpařené nežli rozjařené, sem tam snad nejisté v nohách . . . a tak dále . . . a teď do toho národní hymnu, kterou dokonce nejisté hlasy by zpívaly s sebou! . . . Anebo rozvrzaný kolovrátek u cesty, že by hymnou národní projadřoval své vlastenectví! . . . Je-li zapotřebí při nějakém shromáždění národní hymny, přísluší jí jen první místo na počátku produkce a jaksi v úřední části shromáždění, nikdy ne v části zábavné nebo na konec. Leč by v konci vyvrcholilo vlastenecké nadšení, za hlav naprosto jasných. Zpívati hymnu zároveň s hudbou možno jen tenkrát, když jsme si jisti dobrým zpěvem a umíme-li hymnu pořádně celou. Také jenom tehda, když jsme přesvědčeni, že bude zpívati shromáždění veškero, nikoli jen několik vzácných jednotlivců. Nejméně však vyrukujeme se svou hymnou národní tam, kde možno očekávati proti ní silný a účinný odpor, znamenalo by to vydávati ji v šanc pohaně — čehož nesmíme připustiti za živý svět. Bylo by také zneužívání hymny, kdybychom jí chtěli drážditi některé posluchače a vyzývati je tím ku projevům nepřátelským, nemůžeme-li těchto projevů udusiti v zárodku.

Arci nezabraňujeme zvukům národní hymny při zábavě, jakou jest divadlo, zahajuje-li se jí nějaké představení nebo ozve-li se hymna jako součást kusu a také při oficiálních banketech má národní hymna svoje čestné a pěkné místo. Jsou, kdož v závěti nařizují, aby národní hymna byla jim zahrána nebo zapěna nad otevřeným jich hrobem jakožto poslední pozdrav milované vlasti. Kdo můžeš, vyhov s ochotou tomuto dojemnému přání, kterým význam hymny jenom zvyšujeme. Jako neradi slycháme národní hymnu při všedních příležitostech na ulici, tak nemohl jsem zazlívati dobrému Čechu, kdesi v odlehlé ulici dalekého amerického městečka, který i proti obecné slušnosti, asi jat náhlým steskem po domově, pískal sobě melodii drahé písně. Poznal jsem ho podle toho, zastavil bez rozpaků českým oslovením a upřímně jsme si ruku stiskli. Také zamhouříme oko — ucho nelze říci — slyšíme-li

pilného učně komoliti ten vzácný český zpěv na některý hudební nástroj, neboť jenom cvičení vede k umění, s jakým jedině a výhradně dlužno hráti i zpívati píseň, českou národní hymnu „Kde domov můj?“

V této stati nalézáme i odpověď na častou otázku, je-li třeba povstati při „Kde domov můj?“ ve „Fidlovačce“. V tomto případě nutno vzdáti této písni poctu povstáním tím spíše, že v rámci „Fidlovačky“ musíme si připomenouti celou historii, kterou prodělala od svého vzniku a své premiéry až po naše doby.

O zpěvu písně „Kde domov můj?“ napsal velmi pěkné a účelné pojednání prof. Adolf *Cmíral* ve IV. ročníku časopisu „Hudba a škola“ (č. 9—10), jež bylo vydáno jako zvláštní brožura.

„Píseň ‚Kde domov můj?‘ — praví — jest po stránce správného provedení dosti obtížná a proto se v ní zakořenily hojné chyby, namnoze hudebního rázu. Také v písni ‚Nad Tatrou sa blýska‘ při zpěvu místy se chybuje, a chyby jsou většinou slovné.“

„V původním rukopisu Škroupově je předepsán (slovně i metronomicky) nepřiliš volný pohyb. (Andante con moto! = 88); tudíž je nesprávně zpívati píseň rozvláčně. Kromě toho jest příliš volné tempo příčinou, že vznikají četné chyby, zejména rytmické. Duchu skladby nejlépe odpovídá pohyb střední; tedy ani volný ani příliš rychlý. — Ve školských sborech a lidových shromážděních zní tato píseň nejpůsobivěji v provedení jednohlasém. — Původní tonina E-dur je pro sborový jednohlas přiměřená.“

Z chyb, na které prof. *Cmíral* upozorňuje, uveďme nejdůležitější:

„Za slovem ‚hučí‘ nepřestávejme; náleží smyslem k dalším slovům ‚po lučinách‘. Podobně při druhé sloce. Na předložku ‚po‘ (skalinách) zpívejme dva tóny (e - dis) a nikoliv až na další slabiku ‚ska‘. Správný rytmus vyžaduje, aby slovo ‚skví‘ (nikoli stkví) znělo po dvě a půl doby. Správně ‚jara květ‘, ne z jara květ. Správně ‚znik‘, nikoli vznik. Chceme-li pro správnou deklamaci slov s krátkými samohláskami ‚květ‘ a ‚zdar‘ poněkud zkrátiti platnost půlové noty, prodloužíme zase trvání pomlčky tak, aby se zachoval celkový rytmus tohoto taktu. Slovo ‚zemský‘ zpívejme dvěma týmiž tóny (h - h -); nápěv vystupuje vzhůru na dis až při slově ‚ráj‘. Pět slabik ‚a to je ta krá-‘ nutno zpívati na téměř tónu (gis), potom nápěv vystupuje dvěma celými tóny vzhůru (gis - ais - his). Toto mimořádné zvýšení při slově ‚krásná‘ musí se intonovati dokonale zvýšeně a čistě, jinak by v této části byla píseň zcela zkreslena. Slabika ‚krá-‘ má 2 tóny (gis - ais).“

Když byla píseň nacvičena intonačně a rytmicky, snažíme se vypracovati skladbu deklamačně a přednesově. Pečlivá deklamace vyplyne z přirozené výslovnosti slov, v nichž dlouhé slabiky vyslovíme dlouze, krátké krátce, přízvučné silněji, nepřízvučné slaběji. Slabiky a slova mají zníti na ušlechtilých a nenásilně tvořených tónech. Přednes má býti vždy přirozený, vkusný a citově vroucí.

Myšlenkový a hudební vrchol skladby jest v taktech 14—15 při slovech „země česká domov můj!“ Tato slova možno zpívati nejsilněji a s výrazným přízvukem na první slabice slova „česká“. K tomuto vrcholu směřují takty předcházející (12—13). V posledních třech taktech dobře se uplatní přiměřené zvolnění; zvláště poslední dvě slova „domov můj!“ lze zvolniti.“

Na jiném místě svého pojednání prof. Cmíral upozorňuje:

„Někdy vkrádá se v reprodukci nevkusný nádech sentimentality. Tomu čelíme mužnou, jadrnou reprodukcí. Je třeba si uvědomiti, že plyná a ušlechtilá melodie písně žádá výraznou a oduševnělou reprodukci, která je schopna vroucího výrazu, ale má býti prosta mělké sentimentality. V taktech 12. a 13, kde nastává modulační vybočení do cis-moll, v melodii se velmi zhusta chybuje. Místo správného postupu *gis-ais-his-cis* zpívá se obyčejně některý z těchto způsobů:

1. *a to je ta krásná země*

2. *a to je ta krásná země*

3. *a to je ta krásná země*

Hrubé porušení rytmické, jímž se rytmická podoba písně podstatně mění, nastává v reprodukci skladby dosti často tím, že se předepsaný takt 4/4 změní v nesprávný takt tříčtvrtkový. Někdy již první dva takty bývají rytmicky nepřesné, ale zvláště čtvrtý a pátý takt změnou taktu se zkreslují. Rovněž takty osmý až třináctý (včetně) bývají rytmicky nepřesné hlavně proto, že se náležitě nevydržuje tón vyznačený půlovou notou a že se nedbá platnosti pomlček. Následkem toho nastává záměna taktu 4/4 za nesprávný tříčtvrteční. Změny melodické, dále řada změn rytmických, konečně příliš zdlouhavé tempo a sentimentální přednes, to vše zavinuje, že nesprávně reprodukováná píseň činí dojem nepřesnosti, nerozhodnosti a změkčilosti. Dlužno to ovšem přičísti spíše na vrub chybné reprodukci než hudebnímu charakteru skladby.“

Ti, kteří vyjdou ze škol, budou jednou zpívati národní hymnu při významných příležitostech a slavnostních okamžicích. Proto právem smíme žádati, aby správnému nacvičení hymny byla ve školách věnována co největší péče.

VII. STO LET HYMNY „KDE DOMOV MŮJ?“

SLAVNOSTI ZE DNE 15. A 16. PROSINCE 1934

Dne 21. prosince 1934 uplynulo prvé století naší národní hymny „Kde domov můj?“

Neříkám, že nebylo oslaveno důstojně; tvrdím jen, že mohlo býti oslaveno důstojněji, že oslavy měly býti připraveny s mnohem větším promyšlením a že měly vyzníti ve slavnosti celonárodní, či lépe celostátní s patričnou ozvěnou ve státech slovanských.

Porobený národ byl by dovedl sté jubileum své národní hymny tak úžasné minulosti oslaviti rozhodně velkolepěji, mohutněji a výmluvněji než národ svobodný ve vlastním státě.

Zatím co jedna část tisku věnovala již před jubilejním dnem písni a jejím tvůrcům i propagátorům hodně místa ve svých stránkách, druhá část přešla výročí provokativním mlčením, nejvýše několika řádky v denních zprávách.

Vrcholem oslav bylo představení „Fidlovačky“ ve Stavovském divadle, odhalení desky Tylovy na kasárnách krále Jiřího a Škroupovy na jeho úmrtním domě v Rotterdamu a program Čsl. rozhlasu. K tomu přidružila se vzpomínková oslava u hrobu K. Strakatého na hřbitově vysehradském, oslava plzeňská a j.

Knižně vyšly všeho všudy dvě závažné práce: archivá brožurka prof. Ferd. Strejčka „Kde domov můj? 1834—1934“ (nákladem Matice divadelní v Praze) a sborník „Kde domov můj?“, který vyšel jako 46. svazek brněnské dobročinné ročenky „Chudým dětem“ za redakce Hany Humlové s bohatým a pozoruhodným materiálem, jež v této knize nejednou citujeme.

Významné příspěvky přinesly ovšem i některé denní listy, jako „Národní Politika“, která věnovala naší hymně spolu s „Poledním listem“ mimořádný zájem, „Nedělní list“, „Lidové Noviny“, „Večerní České slovo“ a „Národní Osvobození“.

Na oslavu hymny vytvořil relief, ne právě šťastný, sochař V. Remeš. Zpodobnil na něm hlavy obou tvůrců a prvního pěvce

hymny Strakatého; byl vydán také v reprodukci na tuhém žlutém papíře. Ústřední Matice divadelního ochotnictva čsl. vydala pamětní peníz, ministerstvo pošt jubilejní známky (viz Dodatky).

*

Do rámce oslav patřilo ovšem i odhalení pamětní desky Škroupovy v Rotterdamu dne 15. prosince. Zpravodaj ČTK. podal o něm do Prahy tuto zprávu:

„Slavnost odhalení pamětní desky autoru národní hymny „Kde domov můj?“ Františku Škroupovi v ulici Hang na domě číslo 31, kde Škroup zemřel, se konala dnes odpoledne za účasti čs. vyslanec v Haagu dra Iv. Krno, starosty města Rotterdamu Mr. P. Drooglee-ver Fortuyn, čs. honorárního konsula v Rotterdamu dra J. Dutilha, zástupců konsulárního sboru, členů městské rady rotterdamské s městskými funkcionáři, předsednictva Společnosti československo-nizozemské, tisku a četných jiných význačných osobností. Předseda Společnosti nizozemsko-československé prof. dr. Slothouwer pozdravil účastníky, vzpomněl vzniku národní hymny a jejího stého výročí a ocenil vřele význam skladatele Františka Škroupa.

Vyslanec dr. Krno poděkoval Společnosti nizozemsko-československé, která organisovala dnešní slavnost, a pravil, že hymna „Kde domov můj?“ vyjadřující před válkou naši bolest a naši naději, stala se po válce písní a modlitbou vděčnosti. Byla vždy věrným výrazem neochvějné přichylnosti k naší více než tisícileté vlasti a tvoří stále drahocenný prvek našeho národního dědictví. Muž, který ji složil, zasloužil se o vlast. Františku Škroupu, apostrofoval vyslanec zesnulého skladatele, můžeš spát klidně. Dnešní slavnost ukazuje, že neodpočíváš v zemi lhostejné ani cizí. Četní přátelé také zde uctívají Tvoji památku. Jako Tvůj slavný krajan, který odpočívá v Naardenu, stal jsi se i Ty pojítkem mezi našimi dvěma národy.

Rotterdamský starosta srdečnými slovy vzdal čest památce Františka Škroupa a ujistil vřele jménem municipality, že bude deska v péči udržována jako jedna ze symbolů, vyjadřujících přátelství mezi oběma národy. V závěru slavnosti zapěl pěvecký sbor Spangensch Koor státní hymnu československou a holandskou.“

*

Slavnosti hymny „Kde domov můj?“ byly zahájeny 16. prosince holdem tvůrcům naší hymny a odhalením desky Tylovy. Zpravodaj „Poledního listu“ o tom vypravuje:

„Významného výročí toho vzpomenuto bylo včera dopoledne slavnostním aktem ve Smetanově síni Obecního domu, který byl vděčným holdem oběma tvůrcům národní hymny.

Povznášejícím úvodem k slavnosti byla Dvořáková „Předehra J. K. Tyl“, kterou přednesla Česká Filharmonie. Předseda Národní rady československé prof. dr. Němec obsáhl ve svém zahajovacím projevu význam slavnosti a načrtl současně historii písně „Kde domov můj?“ Ministr školství dr. Krčmář nadšenými slovy zhodnotil význam národní a státní hymny.

Několika milostnými tahy štětce, několika prostými a pravdivými slovy, melodií jednoduchou a zpěvnou vypsali a vyzpívali Tyl i Škroup povahu a tvář naší domoviny, její utěšenou a lákavou krásu. Není to grandiosní краса velehor, pyšná краса oceánu, drtivá краса pouště, je to klidná, milá, srdečná a úsměvná краса země, kterou ne neprávem nazývají srdcem Evropy.

Není to píseň nepřátelství, sváru, msty, útoku a boje, je to píseň lásky, píseň srdce. Jak jinak by mohlo zpívat srdce Evropy?

Chudičkový Tyl a Škroup si zasloužili, aby jejich prostá píseň zaznívala po věky ve chvílích významných a velkých. Vždyť jsou v ní opravdu skryty nejvzácnější prvky naší národní duše. Je to skutečná hymna této krásné a slavné země.

Pěvecké mužské sbory Velké Prahy zazpívaly Škroupův „Sbor bojovníků“, načež univ. prof. dr. Hýsek ve svém projevu zmínil se nejdříve o životních osudech obou autorů písně „Kde domov můj?“ Zanícenými slovy vylíčil poté vznik pozdější národní hymny.

Jako prostá, tklivá písnička z lidové hry rozlétla se po celé vlasti, zapálila duše a srdce, srostla s nimi, stala se více než písní, stala se manifestací, demonstrací a hlasem, kterým porobený národ vyzpíval své národní tužby, stala se hymnou národní.

Za války byla vlastně českým svědomím. Dnes se z té tklivé písně stala státní hymna. Právem. Vždyť svou historií jest vlastně součástí českého života.

Jí se modlily, věřily a přísahaly čtyři generace českého národa před námi, ona byla také spolubojovnicí za naši samostatnost.

Po slovech prof. dra Hýska rozletěla se síní krásná melodie Marešovy písně z „Fidlovačky“ „Kde domov můj?“, kterou za doprovodu České Filharmonie zazpíval člen opery Národního divadla Zdeněk Otava.

Včerejšímu vzpomínkovému aktu byli přítomni představitelé veřejného života politického, kulturního i hospodářského, zástupci vysokých škol, generalita a zástupci důstojnického sboru pražské posádky, dále zástupci úřadů, korporací, institucí a spolků.

Současně vzdali vojíni 28. pěšího pluku spolu se Svazem československých rotmistrů hold Josefu Kajetánu Tylovi. Na kasárnách Jiřího z Poděbrad, na Náměstí Republiky, v nichž Tyl, tehdy furýr 28. pěšího pluku, napsal slavná slova svému národu, byla zasažena péčí pluku a Svazu československých rotmistrů pamětní deska.

Po slavnostních fanfárách proslovil slavnostní řeč velitel 28. pěšího pluku Tyrše a Fügnera, pluk. gen. štábu Dvořák. Za pro-

sincového večera 1834 dokončil Tyl v Josefských kasárnách, dnešních kasárnách Jiřího z Poděbrad, za erárním stolkem svoji Fidlovačku, jejíž 19. číslo obsahovalo vlasteneckou píseň „Kde domov můj?“. Ještě téhož prosince složil František Jan Škroup její nápěv v domě „U Bonů“ v Myslíkově ulici. Slaví-li náš stát, pokračoval mluvčí, sté výročí státní hymny, připojuje se vroucně a srdečně k velkému jubileu i naše armáda.

Jménem československých rotmistrů proslovil slavnostní řeč předseda Svazu, štábní rotmistr Galuška. Zdůraznil, že Josef Kajetán Tyl napsal hymnu jako rakouský voják, v rakouských kasárnách a erárním inkoustem. Napsal ji syn starého napoleonského vojáka.

Vojáci jsou hrdí na to, že jako furýr, to jest účetní rotmistr, tuto národní modlitbu napsal.

Slavnosti, která byla vysílána Čsl. rozhlasem, byli kromě Tylova vnuka a pravnuka, C. a O. Forchheimových, přítomni četní zástupci armády, úřadů, spolků a korporací. Na pamětní desku byly zavěšeny věnce od Ústřední jednoty divadelních ochotníků, Tylovy obce ochotnické, Spolku pražské děti 28. pěšího pluku a m. j.“

OSLAVY V DEN 100. JUBILEA

V jubilejní den o 4. hod. odpolední pořádal Osvětový klub na vyšehradském hřbitově pietní vzpomínku u hrobu Karla Strakatého, kterou zahájil předseda klubu prof. Ant. Srba. Po vzpomínkovém projevu zazpívali účastníci, mezi nimiž i vnuk pěvcův, red. J. K. Strakatý, státní hymnu.

V téže době konala se pietní slavnost i u hrobu Tylova na hřbitově sv. Mikuláše v Plzni. Referát Nár. Politiky z 22. XII. praví:

„U hrobu Tylova byla na stožáru vztyčena státní vlajka, kolem rovu stála čestná stráž sokolská s tasenými rapíry. Hrob byl osvětlen třemi velkými elektrickými reflektory. Za přítomnosti vojska, zástupců úřadů, sokolstva, pěvectva, ochotnictva, kruhů uměleckých, novinářských a ohromného davu obecního byla zahájena pietní oslava Smetanovým slavnostním chorálem, jež zahrála vojenská hudba a Smetanovým sborem „Sláva Tobě“, jež zapělo plzeňské pěvectvo za řízení hudebního skladatele prof. J. Bartovského.

Následovaly proslovy plzeňského starosty posl. L. Pika, který poděkoval Tylovi za vzácný dar národu, náměstka starosty a dr. A. Šípa za ČOS., inž. E. Mareše za Českosl. obec ochotnickou a starosty pěvecké župy Pallovy E. Mattase za Československé pěvectvo. Pěvectvo zapělo potom obě sloky písně „Kde domov můj?“ načež recitátor Rud. Andrée přednesl báseň Svatopluka Čecha

„Kde domov můj?“. Prapory kolem hrobu se sklonily a vojenská hudba zahrála státní hymnu. Tím byl akt národního vděku J. K. Tylovi ukončen.

Ještě dlouho do večera byl ozářený a četnými věnci ozdobený hrob cílem plzeňského občanstva. Také dům v Říšské ulici, v němž J. K. Tyl zemřel, byl včera ozdoben státními vlajkami.“

Oslavy ve Stavovském divadle a v Uranii v Praze líčí referáty „Poledního listu“ takto:

Pražské obecnstvo nadšeno „Fidlovačkou“

Jako před sto lety

Obecnstvo vstává a zpívá píseň písní národa českého. — Národní vzplanutí za přítomnosti členů vlády, která tleskala duchu českého sebevědomí.

K oficiální oslavě stého výročí vzniku národní hymny „Kde domov můj?“ nastudovala znovu naše státní scéna frašku z doby českého národního probuzení, J. K. Tyla a Fr. Škroupa „Fidlovačku“. Ve Stavovském divadle, na téže scéně, kde právě před sto lety byla po první 21. prosince 1834 provedena jako vážný pokus zbavit české divadlo německého vlivu a české prostředí kazů německého ducha, byla včera v pátek provedena táž hra, jejíž 19. zpěvní vložka píseň „Kde domov můj?“ překonala století a stala se hymnou osvobozeného státu československého.

Oficielnost oslavy ve Stavovském divadle byla patrna již na vnější úpravě divadelní budovy. Její průčelí i bočná stěna byly skrášleny chvojm, které v kruhu i v závěsech zdobily letopočet 1834—1934, slovanské trikolory a státní vlajky v záři světél doplňovaly dekoraci upoutávající zdaleka pozornost. Také dekorované proscenium a rampa připomínaly slavnostní ráz naplněného divadla, v němž čestnou stráž tvořily sokolské čety. Slavnostní nálada lišila se od jiných divadelních okázalostí hned s počátku srdečností a živostí obecnstva, v jehož blízkosti zasedli četní členové vlády v čele s panem ministerským předsedou Malypetrem. Prostá lidová hra ještě po stu letech dovedla již od prvních scén soustřediti plný zájem obecnstva, které stejně jako dříve chápalo národní smysl hry a vyjadřovalo častým potleskem své sympatie s uvědoměným češtvím, jímž promlouvaly postavy prostých pražských občanů.

Nové nastudování za režie Hilarovy, známé ještě z představení předešlé sezony, zachovalo charakter živelné lidovosti a zvláště v uplatnění bodrého veselí a se souhrou představení splynuly dobře také nově obsazené role: Jeník v temperamentním podání p. Pivce, staropanensky křehká Markyta sl. Půlpánová a Klinkáč-

ková, matrona sl. Ježkové. Počáteční neklid odplýval dalšími scénami, v nichž některé výstupy, zvláště národní tendence, byly provázeny potleskem při otevřené scéně.

Nejvrcholnější rozechvění nastalo při V. obraze, kdy na scénu přichází slepý houslista, aby uprostřed lidového veselí zahrál a zazpíval píseň „Kde domov můj?“. První akordy písně, přednesené pěvcem Konstantinem zněly hledištěm, které doposud sedělo. Jen několik taktů a celé divadlo povstává, hledištěm zní v tichém doprovodu jen píseň velké lásky i touhy, prostá, ale mohutná citem i obětmi, které byly položeny jejímu duchu. V té chvíli cítíte nespornou jednotnost všech, neboť nikdo z českého rodu nemůže se ubránit spontánnímu pohnutí. A tak s počátku nesměle, ale čím dále tím radostněji připojuje se celé divadlo k scénickému přednesu písně. Tehdy mladí autoři promlouvají i dnes k mládí, jež nahore na galeriích a balkonech začíná prvé tóny melodie a strhuje pak všechny ostatní bez rozdílu stavu a stáří k společnému zpěvu. Krátké ticho přerušil opět jakoby nesmělý potlesk, ale pak prudčeji a prudčeji zesiluje se jako přirozené uvolnění silného dojmu a pohnutí. Ještě několikrát aplauduje obecenstvo hercům za jejich tlumočení odkazu národních buditelů a dlouho po skončení představení vyvolává je znovu a znovu před oponu, která uzavřela jeden z nejvýznamnějších obrazů trvalé síly národního sebevědomí.
ej.

Zatím co Stavovské divadlo oslavilo sté výročí národní hymny památnou Fidlovačkou v plném lesku jubilejního představení, v holešovickém divadle Urania proměnila se tato vzpomínková slavnost při prvním finale zpěvohry „Děti Slovače“ nejen v poctu písni Tylově a Škroupově, ale i v povznášející manifestaci jednoty Čechů a Slováků. Nelze porovnávat Fidlovačku z roku 1834 s Děti Slovače z r. 1934, přece však bylo něco symbolického mezi oběma představeními. Tam sto let stará fraška, dnes stejně jako před stoletím burcující národ k vlasteneckému uvědomění, a oprávněně se vysmívající oněm kruhům, které považují němčinu za něco vznešenějšího než jazyk český, tu současná zpěvohra vyzdvihuje krásy Slovače a nalézá vřelá slova pro náš poměr ke Slovákům a Slováků k Čechům, kalený jen uměle patolízaly všeho německého. Dojemněji nežli kdy jindy promluvil včera na prknech staré Uranie herec František Čekanský v roli statkáře k slovenskému lidu a v hledišti zavládlo hluboké ticho, když Jánuška pí Celerové navazujíc na jeho slova, vzpomněla nesmrtelné písně Tylovy a Škroupovy, která hrála na Slovensku kdysi také svoji významnou úlohu a tu se v orchestru ozvaly tóny této písně, kterou všichni na jevišti shromáždění pod májí ozdobenou bohatě slovanskými stuhami počali zpívat sborem. Obecenstvo vyslechlo hymnu stojíc a jakmile dozněla pozdravilo ji bouřlivým, dlouho trvajícím potleskem a a starý divadelník Faltys (v úloze praž. továrníka) nadšeně odpo-

věděl představitelům Slováků, jak se k té písni Tylově a Škroupově připojila slovenská „Nad Tatrou sa blýska . . .“, kterou rovněž herci zazpívali, zatím co obecenstvo ji provázelo touž poctou jako hymnu českou. —šm—“

VZPOMÍNÁ SE TAKÉ BARYTONISTY J. PÍŠKA

Barytonisty Píška bylo u příležitosti oslav vzpomenuo pouze v tisku. „Národní Politika“ přinesla dva pěkné feuilletony, které pro zajímavé podrobnosti o tomto vynikajícím českém pěvci částečně otiskují.

Ve feuilletonu „Průkopníci písně Kde domov můj?“ (22. XII.) vypráví dr. Al. Hnílička:

Jan Píšek narodil se 14. října 1814 ve Mšeně. Studoval gymnasium v České Lípě a zároveň účinkoval jako vokalista na kůru tamního chrámu. V 18. roce vstoupil v Praze do filosofie. Vedle studií zabýval se hlavně zpěvem a hrou na varhany. Při mutaci hlasové vyvinul se u něho zvučný basový hlas a to rozhodlo o jeho budoucnosti. Jal se konati usilovně studia ve zpěvu dramatickém. V červnu 1835 jako mladý právník byl na doporučení kapelníka Triebensea angažován ředitelem Stögrem na 5 let, intrikami však vyštván po roce divadlo opustil, aby se věnoval ve Vídni dráze právnické. Vášnivá touha po divadle svedla jej z této dráhy. Rozhodla tu náhoda. V r. 1838 při nahodilém jeho pobytu v Brně dávala se tam zpěvohra „Puritáni“ a ježto tehdy právě první baryton brněnské scény odtud prchl, převzal Píšek jeho úlohu po jediné zkoušce — a strhl svým zpěvem obecenstvo v pravé nadšení. Tím započala jeho kariéra umělecká, které již zůstal věren, kráčeje od úspěchu k úspěchu na různých divadlech ve Vídni, Badenu, Paříži a jinde. Podle „Bohemie“ z r. 1841 č. 107 přednesl v koncertu, jež Liszt 28. srpna 1841 pořádal ve Frankfurtu, píseň „Kde domov můj?“, která se tak líbila, že musila býti opakována.

Od r. 1842 byl Píšek angažován k Dvornímu divadlu ve Stuttgartě. Tam působil 20 let, těše se neobmezené úctě ve všech tamních kruzích. Za tu celou dobu vykonal sedmkrát umělecké cesty po Anglii, Německu, Rakousku, Švýcarsku a Holandsku. Všude klidil vavříny uznání svého neobyčejného umění pěveckého. Neobyčejná obliba, již píseň „Kde domov můj?“ úspěchy jeho umění za hranicemi, jmenovitě v Anglii, dosáhla, byla další příčinou, že i ve vlasti měla všeobecné uznání. Do Čech přicházel Píšek později již velice zřídka. Za manželku pojal Janu Heinzovou ze Mšena (zemř. roku 1847). R. 1849 oženil se po druhé se sestrou první své choti. Z prvního manželství měl dvě dcery. Starší vstoupila do kláštera ve Stuttgartě, mladší provdala se do Sigmarink. Z druhého manželství měl dvě děti, z nichž syn stal se v království virtemberském

nejprv ministrem vnitra a po odchodu svob. p. Mittnachta ministerským předsedou.

Dne 1. července 1863 rozloučil se Píšek s divadlem a od té doby žil jen pro blaho své rodiny. Zemřel v Sigmarinkách u své dcery, u které prodléval od svátků vánočních r. 1872, srdeční vadou dne 16. února 1873. V časopisech našich nalézáme v letech 1844—1851 hojně zprávy o něm, zejména v „Daliboru“ z r. 1861 (str. 122) a z r. 1862 (str. 152), zajímavé zprávy o něm přináší Berliozova „Hudební cesta po Čechách“ (zde nazván Píšek „prvním zpěvákem v Evropě“), pak lipská Allg. Musik-Ztg. z r. 1844 (str. 185).

V nekrologu P. Zimmerta uvádí se o Píškovi toto: „Kdo zesnulého blíže znal za jeho života, ví, že v jeho hrudi se v tóny a písně přetvořovalo vše, co jej v radosti a bolesti jímalo, vše, co mu bylo drahé a cenné; proto také náboženství bylo mu povoláním, jeho umění bohoslužbou, jeho modlitba zpěvem. Zůstalo mně nezapomenutelné, jak mně před lety zesnulý, pln svatého ohně, zpíval staré české církevní písně a latinské hymny na důkaz jak se modlí a vypravoval, jak jej nutká, chce-li se hodně tklivě pomodlit, aby zpěvem vyložil před Bohem všechna svoje přání, vše, co cítí, celé svoje srdce. Tři dni před svou smrtí dal se ještě uvésti ke klavíru a hrál svoje nejmilejší písně s vřelostí, které jeho nejbližší jistě rozuměli, a kterou také slzy v očích pěvcových projevíly: zvuky těmi vědomě se rozloučil pro vezdejší život s milovaným nástrojem, do něhož tak často vdechoval svoji duši.“

Na rodném domě Píškově ve Mšeně čp. 260 byla zasazena a dne 12. července 1891 odhalena pamětní deska s nápisem: „Rodinný dům Jana Píška, operního pěvce, * 14. října 1814, † 16. února 1873. Pořízeno péčí zpěváckého spolku „Vyšehrad“ ve Mšeně. 1891.“ Píškův syn zprvu zmíněný, přijel před lety do Mšena, podívat se na rodné město a rodný dům svého otce a tu ministr — podle sdělení tehdejšího měšťanosty mšenského Janatky — nejevil pro rodiště otcovo nijak zvláštního zájmu, rodný dům svého otce pozoroval zcela chladně, a česká pamětní deska otce-pěvce byla mu nesrozumitelná.

Hniličkovy informace doplňuje feuilleton H. Laška, (21. XII.) jež uvádím doslovně:

Bylo to v letech sedmdesátých, kdy hrdá královna anglická Viktorie vládla všemocně nejen britské říši, ale i rozsáhlým koloniím indickým i Australii. Bylo tehdy ustáleným zvykem, že k vánočním dávala královna Viktorie velkolepé dvorní slavnosti, k nimž byly zvány korunované hlavy všech velmocí evropských, ba i velmoži američtí i místokrál australský. K těmto velkolepým slavnostem dvorním byl také pozván velkovévoda virtemberský Albrecht, panovník vzácných osobních vlastností, štědrý podporovatel všeho umění ve Virtembersku, zejména však svého dvor-

ního divadla ve Štuttgartu, které za jeho panování bylo nejvýznamnějším divadlem celého Německa, ba i Evropy.

V době vlády Albrechtovy působil na dvorním divadle ve Štuttgartu náš slavný krajan Jan Píšek, kterého „Stuttgarter Bote“ nazývá „králem německých barytonů“, obrovského hlasu a vzácné kultury hlasové. Píšek zpíval nejen po celém Německu, ale i v Holandsku, Petrohradě, Moskvě, Londýně a j.

Náš slavný baryton Píšek dekorován šesti řády německých panovníků, ruského cara Mikuláše, byl komorním pěvcem šesti dvorních divadel v Německu. Právě arcivévoda Albrecht byl pozván k dvorním slavnostem do Londýna. Odjel s celým svým dvorem, ale nezapomněl vzít svého miláčka, našeho Píška, dobře věda, že „jeho“ pěvec bude sensací dvorních slavností, což se také doslova splnilo.

Nadešel slavný večer dvorního koncertu v nádherném paláci Windsorském. K tomuto koncertu byla také pozvána tehdejší královna koloraturního zpěvu americká Adelina Patti a tenor Odvardo Massini.

Dvorní koncert byl zahájen oficiální královskou hymnou. „God Save the Queen“. Poté vystoupil náš Píšek. Zpíval velkou arii barytonovou ze Spohrovy opery „Jessonda“. Svým nádherným „královským hlasem“ vzbudil Píšek opravdový obdiv u vznešené společnosti lordů a hlav korunovaných . . .

Když sama královna Viktorie dala podnět k potlesku, vznešené obecenstvo v nadšení neustalo až náš Píšek se vítězoslavně objevil na podiu a počal za hrobového ticha zpívat naši národní hymnu „Kde domov můj?“

Vznešené obecenstvo zbožně naslouchalo nádherné melodii Škroupově a Píšek, dozpívav naši hymnu, byl sám z té duše rozrušen, že se ukláněl se zaroseným zrakem. Po naší národní hymně byl pozván Píšek do královské lóže královnou Viktorií, která našemu Píškovi srdečně blahopřála a vyslovila přání, aby jí byl poslán klavírní part naší národní hymny, kterémuž přání bylo samozřejmě s upřímnou radostí a pýchou vyhověno. Královna Viktorie byla dobrou pianistkou i pěvkyní.

Jan Píšek, opouštěje jako vítěz Londýn, vyznamenán byl královnou Viktorií velkokřížem pro vědu a umění na zlaté stuze. Náš slavený krajan, odešel do soukromí, usídlil se v Göttingenách, kde trávil klidné dny minulé své slávy v zámečku své choti, kde také vydechl svou šlechtnou a vlasteneckou duši.

ČEŠTÍ SKLADATELĚ O „KDE DOMOV MŮJ?“

Redakce „Večerního Čes. slova“ požádala přední české hudební skladatele o vysvětlení, „jaký podíl na popularisaci písně „Kde domov můj?“ měl její nápěv a v jaké míře tedy František

Škroup přínosem své hudby přispěl k povýšení této písně na hymnu národní“. Se svolením redakce cituji buď úplně nebo částečně jednotlivé příspěvky s výjimkou příspěvku skladatele B. Martinů (Paříž), který je jediný odmítavý a nestojí rozhodně za to, aby byl dále šířen. Příspěvky byly otištěny dne 20. prosince pod titulem „Píseň českých srdcí“:

Dr. J. B. FOERSTER,

president České akademie:

Naše hymna „Kde domov můj?“ byla diktována srdcem a proto je vysloveně lyrická, ale v závěru je hymnický vzlet. Tím je vystižena naše česká měkkost i síla.

Soudím, že se vám dostane se všech stran jediné odpovědi: Škroupova-Tylova píseň děkuje za své zlidovění lyrické kráse své melodie a vzletnému závěru.

Dr. J. SUK,

rektor Státní konservatoře hudby:

Zajisté, že nejen vroucí slova textu, ale i líbezný nápěv písně „Kde domov můj?“ podmínil její oblibu u našeho lidu, jehož vlastenecké city živila, až se stala hymnou národní. Pokud měl náš lid vždy více tuto píseň rád, nemohla se také po převratu státi státní hymnou píseň jiná — nově k tomuto úkolu utvořená.

Dr. EMIL AXMAN,

hudební skladatel v Praze:

... jistě v té chvíli umělec Škroup tvořil hudební skladbu vzácné ceny, melodii krásně zvlněnou, nápěvně rozmanitou, modulačně členěnou, plnou citové vláhy a kouzla, s připraveným a přesvědčujícím vrcholem, který doznívá — zase neobyčejně zdařile — v mírné kadenci.

Skladatel Fr. Škroup složil dokonalou, krásnou píseň, víc nechtěl a nemohl chtít. To, co se stalo dál, na to neměl a nemohl mít vlivu. Nemohl už za to, že píseň svou citovou náplní, měkkou, srdečnou kantilénou odpovídá povaze našeho lidu, neměl už vlivu na to, že píseň se zakrátko rozletěla po Praze, pak po venkově, že ve zpěvnících se pak objevovala vždy na prvním místě, že děti se jí učily ve školách, že ji hrály hudby při významných příležitostech, že byla písní, v níž vojáci za války vzpomínali svých domovů, že při ní tuchou cítili jsme vyplnění našeho národně-politického snu, že za jejich zvuků k útoku šly naše pluky, a že i nyní, hraje-li se jako státní hymna, stojíme přísně vzpřímeni, ale i citově zjihlí a podmaněni — tou písní, která nás všechny přežije, ale národ by nepřežila!

JINDŘICH JINDŘICH,

hudební skladatel v Domažlicích:

Její nápěv je vroucí, srdečný a cituplný! Domnívám se, že pro tuto vnitřní hřejivost ji lid povýšil za národní hymnu.

Prof. K. B. JIRÁK,

šéf hudebního odboru Radiojournalu:

Co můžeme po čistě hudební stránce proti „Kde domov můj?“ namítati? Je to skladba nevšední, spontánně vytrysklá, vzdálená každé šablony. Nebyla svým vznikem určena pro hromadné zpívání lidem — zaplať Pánbůh za to! Je to v každém směru „vážná hudba“, umělecký výtvar, neohlížejíce se na snadnou zpěvnost. Podívejme se jen, jak umně, skoro by se mohlo říci výstředně moduluje! Je proto také intonačně velmi těžká. Má to ovšem nevýhodu, že se často zpívá s tolika chybami, jak na to po prvé upozornil prof. Cmíral. Ale to spraví školy řádným nacvičováním. Také po stránce formy je to výbor nevšední. Provedl jsem ve své knize „Nauka o hudebních formách (II. vydání) její formální rozbor, a tu je nejlépe viděti, jak složitá je její periodicita. Hrozím se nestvůry, která by vznikla nějakou soutěží pod heslem „lidovosti, zpěvnosti, pádnosti“ a pod. Jaký fádň, bezbarvý pochod, vykračující si podle pravidla „po čtyřech“ taktech, by nám tu byl naoktrojován jako oficiální hymna! Děkujme nebesům, že melodie „Kde domov můj?“ není taková. Odlišuje se od hymen jiných národů — ale cožpak je to chyba a nikoliv přednost?

Ovšem měla by se přednášet nikoliv rozbředle, jak se dosud často děje, nýbrž vážně sice, ale pevně, řekl bych chorálně, velebně. Doufejme, že soutěž na jednotnou harmonisaci, vypsaná ministerstvem školství a národní osvěty, zavede pořádek a jednotnost i v tempu a v přednesu. (P. a.: viz Dodatky.)

A ještě něco. Vždycky od mládí mne mrzelo, že se „Kde domov můj?“ hraje na pohřbech, nejnověji i v krematoriích. Akcentuje se tím, zcela proti duchu autorů, její sentimentálnost, dělá-li se z ní pohřební píseň. Pokud nejde o pohřby státníků nebo vojáků, kde má státní hymna svůj význam a svou státní funkci, nemělo by se hymny zneužívat na pohřbech. Je to pozůstatek dřívějšího falešného pojetí této písně. Dnes, kdy je státní hymnou (a kdy, doufám, státní hymnou i zůstane) měla by se tato věc upravit nějakým nařízením.

Klaním se hluboko před touto písní i před jejími autory.

JAROSLAV KŘIČKA,

profesor Státní konservatoře hudby:*)

... je to píseň pěkná a její obliba tedy zasloužená. Jistě je to nejpěknější melodie Škroupova, velmi výrazná, ušlechtilá i vzletná, ve stavbě nevšední. (Všimněme si už prvního úryvku lichého. Končí ve třetím taktu. Dále najdeme jakési 3 díly, ale bez obvyklého návratu k úvodnímu motivu. Celek plyne svobodně, diktován zřejmě nikoli formálním kadlubem, ale nadšením a inspirací.)

*) Prof. Kříčka jako sbormistr pražského Hlaholu dirigoval slavnostní provedení hymny v památný den 28. října 1918 na Václavském náměstí v Praze. Bylo to první provedení písně „Kde domov můj?“ svobodným národem.

Vysloveně česká ta melodie není, protože vznikla v době, kdy tvůrce české hudby — Smetana se narodil r. 1824 — chodil teprve do školy. Ráz písně je tedy mezinárodní. Ale vroucnost a tklivost melodie našla v našem lidu mocný ohlas. Líbeznost, vroucnost, ba lze říci i dojemnost. Naše hymna nevznikla jako projev síly a sebevědomí, nýbrž ze stesku a touhy. Mějme ji v úctě za to, co vykonala. Můžeme se k ní hlásit. Je to hymna důstojná.

IŠA KREJČÍ,

hudební skladatel-modernista:

Klasickou hymnou je francouzská Marseillaisa, jakožto typ revoluční a hymna anglická nebo bývalá rakouská, jakožto typy dynastické hymny. Tyto hymny, k nimž možno ještě přičíst překrásnou archaisující hymnu holandskou, jsou nedostižné ve své účelnosti a jejich absolutně hudební cena je zcela mimořádná. Nepocháme-li však tyto klasické výtvořy stranou a probíráme-li se hymnami ostatních národů, tu myslím, že naše hymna patří nejen k nejlepším, ale že mezi nimi jest na prvním místě vůbec. Nesmíme státní hymnu ani s čistě uměleckého stanoviska podceňovati. Píseň „Kde domov můj?“ je slohově čistá, velmi krásná a ve spojení s tak kontrastující písní, jako je „Nad Tatrou sa blýska“, za hymnu i velmi vhodná.

VIII. NOVÉ SLOKY NA STARÝ NÁPĚV

VARIANTY A PARAFRÁZE ZEMSKÉ

„Slova „Kde domov můj?“ byla později všelijak přeměňována, v rozličných krajinách lokalisována a nesčítnými přídávky opatřována. Také byla přeložena záhy do jiných jazykův“, zaznamenal Bačkovský r. 1884.

Jak by byl překvapen, kdyby mohl dnes listovati v druhé části této knihy, která po padesáti letech od jeho dvaatřicetistránkové brožurky přináší dosud nejbohatší sbírku variantů, parafrází a překladů „Kde domov můj?“

Varianty a parafráze československé třídím do tří skupin: zemské, místní (lokální) a zvláštní. Omezil jsem se výhradně na ona znění, která odpovídají nápěvu Škroupovu a z přecetných nápodobenin, nemajících již s melodií Škroupovou pranic společného, přináším pouze několik ukázek.

Po první milostné parafrázi Pickově přišel s první zemskou variantou František Matouš *Klácel* (1808—1882), zajímavý zjev v naší literatuře i svým životem. Roku 1838 napsal variantu moravskou, kterou, jak vpředu vyprávěno, téhož roku dne 30. září zpíval v Brně barytonista Píšek, při jehož koncertu* byla již u pokladny prodávána jako separátní výtisk. Tvoří ji dvě sloky, jež byly otištěny v referátě Šemberově o koncertu v příloze „Květů“ z 8. října 1838. Klácel, tehdy profesor filosofie v Brně, nezůstal však posledním variátorem Tylovy písně: roku 1862 bylo již napočteno šest moravských variant. Zajímavé jest, že moravský „Kde domov můj?“ v Národním zpěvníku česko-americkém, vydaném v Omaze, Neb., USA., nákladem Národní tiskárny (2. vyd. r. 1909), liší se od II. moravského „Kde domov můj?“ z této knihy pouze tím, že vynechává první sloku (Svatopluka hrad kde stojí), kterou, jak uvidíme, má na prvním místě ve svém slovanském „Kde domov můj?“, pak sloku pátou, jež je zasazena jako devátá sloka slovan-

* Ve starém městském král. divadle na Zelném trhu.

ského a že maličko mění sloku poslední: „velký Bože“ místo „mocný Bože“ a „chraň Moravu, národ můj!“ místo „domov můj!“

První česká zemská parafráze vyskytuje se teprve dvanáct let po parafrázi moravské. Je to téměř neznámá, sotva kde zaznamenaná parafráze ze „Zpěvníku pro mládež československou“, který byl „složen od kněze Pant. *Neumanna*, nápěvy opatřen od Frant. *Kavána*, vychovatele ve hraběcím *Chotkovském* domě, a Jos. *Procházky*, učitele v *Klomíně*“, svazek I., vydaný v Praze 1850 tiskem a nákladem Jar. *Pospíšila*. *Neumannova* parafráze, ve sbírce č. 45, čítající devět slok, je provázena poznámkou: „Dá se píseň tato tak rozdělit, že se může zpívat po první sloka 1., 3., 4., 7. a 9., po druhé sloka 2., 5., 6. a 9.“ *Neumann* projevuje se v ní jako veliký vlastenec, který, byť kněz, nebojí se opěvovati v sedmé sloce dokonce i *Žižku* a *Mistra Jana* z *Husinec*; toto vlastenectví neseslabuje ani to, že napsal ještě dvě parafráze na „*Zachovej nám, Hospodine*“ (ve svazku I. č. 46., ve svazku II. z r. 1853 č. 19: „*Bože, zachovej nám krále*“).

O dvě léta později vyšla sbírka „*Básně*“ kněze *Josefa Tichého*, v níž se objevují dvě nové české zemské parafráze. Prvou z nich, básní „*Kde vlast je má?*“ *Tichý* svou sbírku zahajuje, ale její popularita daleko pokulhává za číslem XXVI. „*Má vlast*“ (*Kde vlast je má? Kde domov můj?!*), která byla v Čechách neobyčejně oblíbená a již si lid hojně opisoval; prof. *Strejček* ji našel ve starém zpěvníku písní českých a německých psaných rukou *Havlíčkovy* přítele z německobrodského gymnasia *Eduarda Svobody*, cituje ji ve své brožurě „*Kde domov můj?*“ (1934) a podotýká, že věří, že „mezi upravovateli dolejšího textu nebyl *Havlíček* poslední“. Při porovnání originálu *Tichého* a textu citovaného *F. Strejčkem* shledáme, že se tento uchyluje od parafráze *Tichého* nevelkými změnami v jednotlivých slokách a především obměnou v posledních dvou verších; kromě toho jest parafráze ze zpěvníku *Svobodova* bohatší o sloku husitskou.

Všechny sloky parafráze ze zpěvníku *Svobodova* našel jsem také ve zpěvníku „*Písně Baborovy* psany v *Vídni* 1838“; je to sešitek, do něhož si od onoho roku přepisoval mistr *krejčovský Petr Babor*, otec známého „*rohmistra*“ *Babora* z orchestru *Národního divadla* v Praze, oblíbené německé písně a které mu od r. 1840 rozmnožoval českými vlasteneckými a ostře protiněmeckými písněmi jeho přítel *Bušta*. Tato česká řada počíná oběma slokami *Tylovými* se zajímavou obměnou (byť bylo dole připsáno: *J. K. Týl*) a dvěma parafrázemi.

První z obou má za první sloku pátou sloku parafráze zpěvníku *Svobodova* (husitskou); druhá sloka je překvapující variantou druhé strofy *Tylovy*, třetí sloka je první z I. varianty moravské a čtvrtá jest úplně nová.

Druhá varianta ze zpěvníku *Baborova*, který je majetkem *Národního musea*, odpovídá až na menší změny, mnohdy způsobené

opisováním, parafrázi ze zpěvníku Svobodova, dokonce i postupem slok, vynechává však sloku pátou, husitskou, čímž se přibližuje originálu Tichého, ač opět přehazuje poslední dvě sloky: poslední sloka u Tichého je předposlední u Babora.

Dalo by se tudíž hovořiti vlastně o variantách parafráze Tichého.

Zajímavou studii o populární parafrázi „Tichého“ (Tam, kde Praha stověžatá . . .) přinesl v Lidových Novinách dne 20. prosince 1934 dr. Fr. Tichý pod titulem „Kollárova Modlitba vlastence“. Otiskují ji celou, jen sloky parafráze přenáším do II. dílu.

„V rukopisné pozůstalosti Kollárově, v majetku Národního musea v Praze, chová se osmerkové dvoulistí, datované W Pešti 18. zářj 1839. Na str. 2—4 je tu pod nápisem Modlitba vlastence rukou Kollárovou zapsána parafráze písně Kde domov můj, která se tu se svolením správy knihovny Národního musea po první otiskuje (sedm slok parafráze, viz II. díl, str. 183).

Tato parafráze není skladbou Kollárovou. Nadpis Modlitba vlastence se k ní podle všeho ani nevztahuje. Tento nadpis je napsán právě tak jako dva texty, které předcházejí latinkou, kdežto parafráze sama švabachem. Kollár napsal pod nadpis také latinkou již i první slovo Modlitba vlastence (Až), avšak později je přetrhl a švabachem napsal vlastní nadpis parafráze: Pokračování písně Kde domov můj; od p. Koubka.

Parafráze, jejíž nejstarší verzi nám zachoval zápis Kollárův, je značně rozšířena. Jiný variant s počátku let čtyřicátých zaznamenal F. Strejček v jubilejní brožuře, vydané Maticí divadelní, z rukopisného zpěvníku. R. 1841 byl jeho majitelem K. Havlíček, později Edv. Svoboda, jehož rukou je tu naše parafráze zapsána. První verš každé sloky tu zní Kde vlasti (!) má, kde domov můj a tento obludný tvar je i v refrénu Tam v té zemi jest má vlasti. Tento variant má šest slok, z nichž první čtyři se obsahově shodují s prvními čtyřmi našimi, avšak čtvrtá sloka, věnovaná Žižkovi vynechává a první zbožně retušuje kněz Josef Tichý, který naši parafrázi otiskl ve svých Básních (Praha 1852) jako vlastní plod. Další varianty o čtyřech slokách nacházíme v třech tiscích kramářských (pražské tisky B. Stýbla z r. 1848 a J. Janů bez roku, litomyšlský z r. 1866 u Jos. Berrové) a v řadě společenských zpěvníků, často jako pokračování písně Tylovy.

Kollárův zápis je nejen nejstarší, ale i nejúplnější; dvě jeho poslední sloky byly dosud neznámy. Kdo je skladatelem, těžko říci. Fr. Bačkovský v brožuře, kterou s Rob. Růžičkou vydal k padesátiletí naší písně, byl mylně přesvědčen, že autorem je Josef Tichý. F. Strejček se domnívá, že mezi upravovateli textu nebyl Havlíček poslední, rovněž asi mylně. Kollár zaznamenal, že toto pokračování písně Kde domov můj je od J. P. Koubka. Může to ovšem také znamenat, že mu Koubek text pouze poskytl. Avšak jedno je jisto: že

parafráze, jejíž nejstarší, nejúplnějši a nejčistší text máme zachován z drahocenného pera Slováka Jana Kollára, znárodněla. A znárodněla právě tak, jako každá lidová píseň je res nullius. Nezáleží na tom, kdo ji složil: Je ničí a všech.“

Od neznámého lidového autora pochází třísloková parafráze připojená ke slokám Tylovým a rozšiřovaná kramářskými tisky Al. Landfrasa a syna (Jindř. Hradec), Jos. Bergerové (Litomyšl) a B. Meisnera (Praha, Platejs); v žádném případě nebyl udán rok vydání.

Záhy po moravské variantě objevila se varianta slovenská; zaslal ji redakci „Květů“ v dopise vlasteneckého rázu, v němž píše o výletu na Kriváň, jistý Drahotín r. 1840. Otištěna byla 24. září 1840. Čítá rovněž dvě sloky psané česky: teprve po čtyřech letech došlo ke Štúrově akci, která nahradila na Slovensku spisovnou češtinu slovenčinou.

II. slovenský „Kde domov můj?“ tvoří druhá sloka první varianty a dvě nové od neznámého autora. Další slovenské varianty pocházejí zřejmě z doby po roce 1844 (Štúrova odluka), neboť jsou již psány spisovnou slovenčinou. III. slovenský „Kde domov môj?“ uveřejnil Michal *Chrások* r. 1862 ve svém „Věnci národních slovenských písní“ (nazval ji „Domov Slováka“). Tato má čtyři sloky: první a třetí jsou slovenským překladem obou slok I. varianty s nepatrnými změnami. IV. slovenský variant „Kde dom je môj?“ skládá se ze šesti zcela nových slok a opěvováním různých míst na Slovensku nápadně upomíná na českou parafrázi „Kde vlast je má? Kde domov můj?“, známou z „Básní“ Tichého („Má vlast“) z r. 1852; již z toho, že ji August *Krčméry* napsal a otiskl v Živěně o rok později (1853) a že ji rovněž pojmenoval „Vlast moja“ může nám býti důkazem, že mu parafráze Tichého sloužila za vzor.

V. slovenský variant napsal teprve r. 1882 těšínský abiturient, později bohoslovec ve Vídni Ferdinand Pěčka *Místecký*; onoho roku jej otiskly „Studentské listy“.

„Společný Kde domov můj?“, rozšiřovaný prof. Ševčíkem hlavně na Slovensku, převedl do slovenštiny štiavnický dopisovatel časopisu „Sokol“ a zaslal jej red. P. Dobšinskému; byl otištěn v I. ročníku jmenovaného časopisu na str. 110. V tomto překladu máme (až na „slovenská“ místo „česká“) slovenský převod obou slok Tylových.

V brněnské ročence „Chudým dětem“ píše Frant. Tichý ve stati „Kde domov můj? a Slovensko“:

„Humoristická příloha „Sokola“, nazvaná „Černokňazník“, otiskla ve svém III. ročníku r. 1864 hned na 1. straně čtyřslokovou parodii naší písně, dokonce československou formou.

Živý vztah k písni „Kde domov můj“ projevili nestor našich hudebních skladatelů československých, Slováci Ján Levoslav Bella, dnes dvaadevadesátiletý. R. 1868 složil šest charakteristických piec

pro housle a klavír, které nazval „Dumky“. Teskně zabarvené Dumky mladého Slováka líčí tužbu Slovana v cizině po domově. A k vyjádření této tužby užil Bella motivu „Kde domov můj“. Když pak r. 1869 vydával ve Vídni u Fr. Glöggla první sešit svých „Slovenských štvorspevů“, zařadil sem J. L. Bella i Škroupovu píseň „Kde domov můj?“.

Počátkem tohoto století vydal Josef Škultéty v Turčianském Svätém Martině „Veniec slovenských národných piesní“, který od té doby vyšel ještě několikrát. Zařadil sem také čtyřslokovou slovenskou úpravou naší písně. (Prvá sloka je totožná s první slokou úpravy, citované zde nahoře na prvním místě, čtvrtá sloka pak je totožná s desátou slokou vydání Ševčíkova, též zde nahoře citovaného.)

Našli bychom zajisté ještě další doklady rozšířené písně „Kde domov můj“ na Slovensku. Ty však, jež jsme uvedli, beze vší pochyby stačí k tomu, co jsme chtěli ukázat: že píseň „Kde domov můj“ byla od doby, kdy vznikla, domovem právě tak na Slovensku jako na Moravě a v Čechách. Je to zároveň též jeden z nespočetných dokladů kulturní a národní jednoty československé.“

V Urbánkově „Věstníku bibliografickém“ (1881, 249) se objevila varianta slezská, jejímž autorem byl František *Polášek*, učitel v Orlové.

„Kde domov můj? pro všechny země národa českého“, jak jej uveřejňuje Bačkovský, skládá se z devíti slok: první dvě jsou Tylovy, kýmsi nepatrně pozměněné, třetí sloku nalézáme jako první v II. variantě moravské, čtvrtá sloka je jiným zněním sloky druhé téže varianty, sloka pátá je taktéž změněnou čtvrtou slokou II. varianty moravské, šestá sloka je táž jako první II. varianty slovenské; sedmá je slokou Pěčky Místeckého, osmá je slezská varianta Polášková a devátá od neznámého básníka vztahuje se na všechny země společně. Tento rozšířený „Kde domov můj?“ byl dán dohromady roku 1882, nebo po něm, jak je vidno z účasti sloky Místeckého.

Podobným souborem je Slovanský „Kde domov můj?“, který jsem převzal z „Národního zpěvníku česko-amerického“. Čítá již deset slok: první sloka — 1. s. II. mor., druhá sloka — 1. s. Tylova, třetí sloka — 1. s. II. slov., čtvrtá sloka — 2. s. Tyl., pátá sloka — 2. s. II. mor., šestá sloka — s malou změnou 2. s. II. slov., sedmá sloka — se změnou „slovanská“ místo „slovenská“ 3. s. II. slov., osmá sloka — velmi změněná 4. s. II. slov., devátá sloka — 5. s. II. mor., desátá sloka — táž jako 9. s. „pro všechny země“.

Tentýž „Kde domov můj?“ s plným počtem deseti slok, z nichž pouze první čtyři jsou jinak sestaveny — první sloka — 1. Tyl., druhá sloka — 1. s. II. mor., třetí sloka — 1. s. II. slov., čtvrtá sloka — 2. s. Tylova — poslal mi dr. Jan Heyer z Ústřední knihovny Komenského ve Vídni s touto velmi zajímavou poznámkou:

„Ve Vídni, na Moravě a na Slovensku ji (původní „Kde domov můj?“) horlivě rozšiřoval známý vlastenec a lidumil, vídeňský profesor František Ševčík-Jedovnický, jeden ze zakladatelů Zpěváckého spolku slovanského. Menšinový archiv při Ústřední knihovně „Komenského“ chová pěkný čtyřstránkový tisk „Kde domov můj?“ na žlutém papíře z tiskárny Mechitharistů ve Vídni. Na první stránce jest nářev s podloženým textem 4 strof, na 2. a 3. stránce následuje ještě 6 strof textu. Jen 1. a 4. strofa se shoduje s oficiálním textem obou strof naší hymny. Ostatní jsou přidané a sledují slovanskou ideu cyrilometodějskou. Autorství (J. N. Soukupa a j.?) by bylo teprve zjistiti. Na poslední stránce jest výčet prodejen této písně v čsl. zemích. Ve Vídni ji prodával „slovanský“ knihkupec a nakladatel Leop. Grund na Štěpánském náměstí. Dole jest připsáno rukou vdovy pí Frant. Ševčíkové: „Tuto národní hymnu dal můj choť v 1000 expl. tisknouti a rozdával ji sám krajanům na Slovensku — u příležitosti slavnosti na Velehradě (tuším r. 1860) k oslavení 1000leté památky pokřesťení Moravanů. Fr. Ševčíková. Jde asi o r. 1863.“

Je tudíž patrné, že všechny nové sloky ze Ševčíkova a Slovanského „Kde domov můj?“ vznikly do r. 1863 a že sestavu „pro všechny země národu českého“ dal dohromady kdosi, a snad sám Bačkovský, po dvaceti letech.

Tisk Ševčíkův dostal se mi o několik dnů později do ruky, díky laskavosti p. Boh. Jandy z Vysoké nad Jizerou. Na jeho poslední stránce čteme: „Může se dostati: ve Vídni u Leopolda Grunda na Štěpánském náměstí, v Praze u Jaroslava Pospíšila, v Praze u Františka Řivnáče, v Brně u Antonína Nitsche na Velkém náměstí, v Olomúci u Ed. Hölzel-a, v Báňské Bystřici (na Slovensku) u Eug. Krčméry-ho, v Trenčíně (na Slovensku) u Ed. Moessner-a. V deváté sloce je tučnými písmenkami vysázeno slovo „Velehradě“ v desáté slovo „Slovanský“.

Dr. Heyer uvádí v závorce jméno „J. N. Soukup“ v souvislosti s neznámými autory přidaných slok. S jeho jménem jsem se však při studiu pramenů v žádném případě nesetkal.

Prof. Hýsek poznamenává v soukromém listě: „Bylo by to ovšem v tomto případě možné, protože F. B. Ševčík byl z Jedovnic u Brna a Soukup farářoval nedaleko v Lipovci. Ale v pozůstalostních básních, které vydal jeho synovec, varianta není. Na dálku bych hádal na vídeňského Furcha.“

MÍSTNÍ PŘÍDAVKY

O místních variantách nalezl jsem v tylovské a škroupovské literatuře pouze skoupé zmínky. Tak uvádí prof. Hýsek a po něm prof. Strejček, že lokální varianty vznikaly od let čtyřicátých a z nich že byly známy královdvorská, poděbradská, mšenská, měl-

nická a brandýsská. Některé z lokálních přídavků byly v různých letech minulého století otištěny v časopisech, některé byly pouze zaznamenány, sebrány nebyly však nikdy, nikdo, myslím, se o to ani nepokoušel.

Prof. Hýsek mi přímo naznačil, kde mám hledati otištěné, či jen zaznamenané varianty a současně mne upozornil na existenci varianty města Telče na Moravě. Čtyři varianty, které jsem takto získal, nezůstaly osamoceny, jakmile jsem se obrátil výzvou v „Poledním listě“ na různé osvětové sbory i činitele a na veřejnost o zaslání všelikých a tudíž i lokálních variant a parafrází písně „Kde domov můj?“ Stejnou žádost zaslal jsem městským úřadům asi třiceti českých měst.

Tímto způsobem podařilo se mi rozšířiti počet lokálních variant ze čtyř na dvaadvacet (devatenácti měst).

Jednou z nejstarších je varianta *telecká*. Profesor náboženství v Telči Josef *Rampula* poznamenal k jejímu opisu:

„V městském museu máme za rámečkem následující otisk:

— Sloka přibásněná k národní hymně rodákem teleckým Janem *Vlkem*, pozdějším notářem ve Znojmě: (následuje opis varianty). Zpíval Jan Vlk v zámeckém divadle v Telči asi roku 1841 při Klicperově hře: „Divotvorný klobouk“.

Tato varianta byla otištěna r. 1843 v č. 74 „Pražských novin“.

Místní osvětová komise v Novém Městě nad Metují zaslala dvě *novoměstské* varianty, z nichž druhou, novější dal mi také k dispozici ředitel Jan Frič z Vysokého Veselí. Prvá varianta pochází asi z let 1848—1850. Byla vepsána do staré kroniky novoměstské, jež je opisem kroniky Jana Nep. *Padiara*, kdysi kaplana v Novém Městě nad Metují, později kanovníka v Mikulově; tato kronika, první to kronika novoměstská, sepsána byla r. 1818 a existuje v několika opisech, z nichž jeden tvoří dnes první „Pamětní knihu“ novoměstského archivu. Varianta sem vepsaná má název „Vzpomínka na Nové Město“ a obsahuje sedm slok.

O sloku méně má novější varianta s názvem „Rodácká“. Jejím autorem byl novoměstský rodák Václav Otto Albín *Pumr*, bělič na novoměstském bělidle firmy Dlabola, dnes Demuth, narozený v r. 1817 v Novém Městě, kde též r. 1878 zemřel a kde byl pochován. Jeho variantu upravil Josef *Jodas*, tehdejší novoměstský okresní tajemník a zakladatel Sokola. Jodas upravil vlastně celou sbírku Pumrových básní opěvujících Nové Město, která vyšla r. 1878 tiskem a nákladem Theodora Böhma pod názvem: „Ohlas písní samouka Václava Otty Albína Pumra, běliče a rodáka Novoměstského n./Met.“ Mnozí občané v Novém Městě n. Met. chovají dosud tuto knížečku jako vzácnou památku.

Jednatel místní osvětové komise v Novém Městě nad Metují připojil k těmto dvěma variantám ještě sloku náchodskou. *Náchodská* varianta čítá dvě sloky, jež zaslal městský úřad v Ná-

chodě. Vznikla nepochybně v letech devadesátých a jejím autorem byl pravděpodobně neznámý student, jelikož se zpívala ponejvíce ve vlasteneckých kroužcích studentských, později i ve školách. Vyšla i tiskem — nákladem Sokola náchodského z knihtiskárny B. Ryšavého, t. č. v Novém Městě n. M. Podle p. Aloise Bureše z Náchoda byl jejím autorem patrně Jan Karel *Hraše*.

O parafrázi *kutnohorské* cituji dopis ředitele měšťanské školy v. v. Aloise *Horáčka* z Kutné Hory:

„Tento text složil v Hoře Kutné za svého pobytu sám Josef Kaj. *Tyl*. Můj tchán, pan Jos. Polák nám jej napsal jako učitel obecné školy ve Vlašském dvoře r. 1877 a zpívali jsme jej; pamatuji se, že s opravdovým nadšením a s hrdostí. Když pak jsem se sám stal učitelem v Hoře Kutné, zpíval jsem jej asi r. 1890 na škole obecné a r. 1900 na škole měšťanské. Také v kroužku sokolském jsme jej zpívali.“

Parafráze byla otištěna na prvé straně *Horáčkova* školního zpěvníku. Byla mi zaslána také nějakým neznámým, nepodepsaným zájemcem s poznámkou: „Zpívala se v Kutné Hoře ve škole v době persekuce, kdy byl „Kde domov můj?“ zakázán“; tedy za *Bacha*.

Kutnohorskou parafrázi jsem též našel v jubilejní knize „Kutná Hora J. K. Tylovi“, vydané „k památnému dni otevření Tylova divadla v Kutné Hoře dne 12. listopadu 1933.“ Uvádí ji závěrem svého článku „Tyl a Kutná Hora“ *František Grimm*. Zajímavé je, že první a třetí sloka odpovídají téměř na vlas znění z *Horáčkova* školního zpěvníku, zatím co druhá sloka je naprosto jiná. Ke svému znění *F. Grimm* poznamenává: „Se jménem Tylovým souvisí úzce kutnohorská varianta jeho písně „Kde domov můj?“

Rozdíl mezi oběma texty tkví rovněž v opakování otázky. *Horáčkův* zpěvník uvádí: „Kde domov můj, kde vlast je má?“, *Grimm* však: „Kde domov můj? Kde domov můj?“

Byl-li autorem kutnohorské parafráze skutečně sám J. K. Tyl, které znění pak napsal? Ostatně, byl jím opravdu?

Od městského úřadu ve Dvoře Králové nad Labem dostal jsem variantu *královédvorskou* s poznámkou: „vznikla patrně krátce po původním textu písně „Kde domov můj?“ Vyjadřuje velikou lásku skladatelovu k rodnému městu, které se stalo tehdy proslulým nalezením Rukopisu královédvorského. Kdo byl tímto skladatelem není zdejšímu úřadu známo, pravděpodobně byl to některý ze zdejších rukopisných vlastenců“.

V *Ant. Schulze* „Stoletých rukopisných jubileích“ (1918) čteme:

„Nelze popřít, že Rukopis Královédvorský byl ještě před 40 lety palladiem všeho českého. Pochopitelně, že vlastenecky cítící Dvůr Králové miloval svůj Rukopis jako matka své dítě. Důkazů podal hojnost. Jen na doklad toho, že Dvůr Králové považoval Rukopis nejen nalezištěm, nýbrž i původem za svůj, uvádíme krá-

lovědvorskou národní hymnu, jež se v brzku po Tylově hymně ve Dvoře objevila a od té doby podle svědectví starých vlastenců zpívána byla. Zní takto: (varianta)“. Schulzův otisk královské varianty uchyluje se na četných místech od popisu, jež mi zaslal městský úřad; v II. části knihy uvedena jsou obě znění. Prof. Hýsek mne upozornil, že autorem varianty je J. *Brdička* a že byla zbasněna r. 1845 ke Královské besedě, což vše Schulz neuvádí.

Jako Nové Město n. Met., i Mělník se může pochlubit dvojicí variant na Tylovy sloky. Původ obou *mělnických* variant je dobře znám; jedna i druhá byla napsána k slavnostní příležitosti.

Prvou zbasnil několik hodin před „besedou hudební a deklamatorní“, která se konala dne 23. června r. 1861 v Mělníce a k níž přijeli z Prahy Pivoda, Lukes a Procházka, místní básník a velký národovec Bedřich *Peška*. Nejen autor, i mělničtí občané považovali za vzácnou čest, že sám Lukes jim tuto variantu první zazpíval. O dva dny později byla otištěna při referátu o besedě v „Boleslavanu“ (I., 1861, 25. červen).

Druhá mělnická varianta byla napsána až po čtrnácti letech, r. 1875, k příležitosti první schůze mělnického vinařského spolku. Předseda J. Šimáček pověřil tehdy člena poštmistra *Valentu*, znamenitého hudebníka a skladatele, aby složil nápěv k písni, v níž pan Pejcha opěval Mělník. Poštmistr Valenta Pejchův text opravil, zhudebnil, ale, jak již byl v ráži, složil ještě ódu na mělnické víno a do třetice také variantu na „Kde domov můj?“ o sedmi slokách. Úspěch měl na tehdejší schůzi, konané dne 14. března 1875 v zasedací síni obecního zastupitelstva, mělnický laudator Valenta neobyčejný.

„Jestli s tím shromáždění souhlasí,“ pravil po přednesu, „dám ji vytisknouti a můžeme si pak příležitostně zazpívat.“ Shromáždění samozřejmě ochotně a nadšeně souhlasilo.

Poštmiřův syn, mělnický MrPh. Antonín Valenta, hudební nadání po otci zdědil a je, myslím, jediným známým potomkem jednoho z tvůrců místních variant na naši národní hymnu.

Mšenskou variantu cituje v referátě o mšenském plese, který se konal dne 15. II. r. 1847, A. Háek v „Květech“ z 9. III. 1847.

„Byl jsem již na mnoha bálech,“ píše, „ale tolik dobře zrostlých, zdravých, boubelatých, bez líčidla různotvárných krasavic jsem nikde neviděl, takže jsem ke mšenské sloce: (následuje opis varianty) bezděky pro Mšeno ještě jednu sloku ukovati musel: (druhá sloka).“

Poděbradskou variantu zbasnil místní rodák Václav Hynek *Pok Poděbradský*, který vydal dějepisnou práci o poděbradském hradě, do níž své znění vložil. Kromě toho otištěna byla poděbradská varianta také ve „Včele“ ze dne 28. června r. 1848.

Parafrázi *pardubickou* zaslala mi paní Marta Novotná z Pardubic s poznámkou: „Je to místní variant, ale kdo jej složil, bohužel nevím. Zpívaly jsme jej jako děti již před padesáti lety.“

O *Soukalově* parafrázi *prosečké* přináším podrobnosti v Dodatcích.

Jar. Šulc přinesl v brněnské ročence „Chudým dětem“ dvě lokální parafráze: prvou ze Sobotky na Jičínsku a frenštátskou. O *sobotecké* vypravuje: „Ve starém psaném zpěvníku, do kterého si má matka, rodem ze Sobotky na Jičínsku v Čechách, v dívčích letech zapisovala písně, jež ji zaujaly a jež ráda zpívala, našel jsem na prvním místě následující variaci textu naší národní hymny: (parafráze).

Na konci poslední (šesté) sloky je poznačeno jméno domnělého autora: *Václav Šolc* (1838—1871), záhy zesnulý autor *Prvosenek* a *Písní o bledé dívce*, rodák ze Sobotky.

Stavba vět, užívání přívlastků a celá vnitřní náplň výše uvedených veršů, neodpovídá však způsobu tvorby *Václava Šolce*. Zdá se, že autorem bude někdo jiný. Některé skladebné nedokonalosti (*Bořenov* se svým stojí mlýnem větrným) nebo i chyby ve skloňování (hájemi) napovídaly by, že autorem mohl býti někdo z nadšených, prostých občanů *soboteckých*. Ale i tu zase možno pochybovati, že by tímto autorem byl kdosi z neučeného lidu, když jinde pozorujeme značnou technickou pohotovost a zvláště velké množství přívlastků. Tyto přívlastky a jejich značná nezvyklost v lidové řeči (blahostný kraj, živné údolí, ozvěnné údolí, vlny pěnné a j. v.) upomínají spíše na původce, jenž byl školen na textech klasických.

Proto také je možno dáti za pravdu názoru, jež se vši určitostí zastává *sobotecký* rodák a pamětník dob, kdy tato variace mohla vzniknout, pan *Jan Kubů*, který označuje za původce této krajové variace naší národní hymny *Františka Věnceslava Jeřábka* (1836—1893), rodáka *soboteckého*, jenž později vynikl jako obratný dramatik.

Tyto sloky o rodném *soboteckém* kraji, z básněné do rytmu znárodnělé tehdy již písně „Kde domov můj?“ odpovídají také jeho technice veršové. Různé chyby můžeme si vysvětliti z toho, že tyto verše psal *F. V. Jeřábek* jako gymnasista nebo též nepřesným opisováním.“

O parafrázi *frenštátské* Šulc cituje úryvek z článku *Jar. Parmy* ve *Výstavním věstníku* ve *Frenštátě* pod *Radhoštěm* ze dne 17. srpna 1934 (č. 12.):

„... A svou hymnu na nápěv národní hymny mají i *Frenštačané*, bohužel, však zapomenutou. Neznám skladatele této písně ani dobu, kdy vzešla. Přesto však je jisté, že je stará, neboť ji zpívala moje stařenka již před sedmdesáti lety. V ní „*Frenštačan*“ hlásá světu, kde je jeho rodná hrouda, určuje místo, kde leží jeho chudobná chaloupka a kamenité políčko a chlubí se, že se zrodil pod posvátným *Radhoštěm*, horou, odkud vzešlo světlo křesťanství do celé země...“

K opisu omladinářské parafráze připojil Frant. Rosenbaum z Chrudimi i parafrázi *přibyslavskou*, kterou slyšel také zpívat při schůzkách omladinářů v letech devadesátých.

Parafráze *volyňská* došla jednou z Volyně samé a dvakrát z Čes. Budějovic. V II. části otiskují ji ve dvou zněních, lišících se menšími úchylkami.

Ve svém příspěvu sděluje Frant. Podlešák z Čes. Budějovic, že autor parafráze není znám, píseň že se však zpívá odedávna. Městský duchovní ve Volyni Jan Braun uvádí, že „tento variant zpíval Kašpárek loutkového divadla Václava *Kopeckého*, kterýžto Kopecký dne 14. července r. 1871 zemřel ve volyňském chudobinci a jest pochován na hřbitově Malšičce ve Volyni. Nemohu se dopátrat, kdo byl původcem tohoto variantu; snad některý z tehdejších vlasteneckých učitelů volyňských. Tvořil třetí sloku“. V poznámkách k volyňské parafrázi pisatelé připomínají, že Andělem ve druhém verši jest míněna kaple na zalesněném kopci nad Volyní; „Malšička je terasovitý hřbitov na zalesněném vrchu proti Andělíčku.“

Ve sbírkách Ústavu pro lidovou píseň v Praze nalézá se lokální parafráze *předslavická* (okres volyňský), zapsaná r. 1907 Kestnerem, jak podotýkají R. Smetana a B. Václavek v ročence „Chudým dětem“.

Sloka *jaroměřská* vyšla v „Sokole“, společenském zpěvníku od Frant. Aug. Urbánka, který vyšel v Praze v letech sedmdesátých u B. Stýbla.

Parafrázi *podlipanskou*, jak se zmiňují již v předmluvě, napsal jsem za světové války o prázdninách r. 1917 v Hořanech pod vlivem Bačkovského brožurky z r. 1883. Bylo mi tehdy líto, že starý autor slok opěvujících Prahu, Žernoseky s Mělníkem, Blaník s okolím a Karlovy Vary zapomněl na kraj kolem Českého Brodu, kde také kráčely dějiny a který mi tolik přirostl k srdci. A tak jsem si složil pro útěchu parafrázi podlipanskou, o jejíž rozšíření jsem se nikterak nepokoušel.

Štramberskou parafrázi poskytl mi městský úřad ve Štramberku; napsal ji před více jak padesáti lety tamní rodák farář Petr Hykal „pro obyvatele Štramberka“.

Autorem parafráze *přerovské*, kterou dala k dispozici městská rada v Přerově, jest Václav *Kalmus*; byla otištěna r. 1895 v „Písniích výletních sokola přerovského“.

O existenci parafráze *brandýsské* dozvěděl jsem se z Urbánkova Věstníku bibliografického (IV., 1872). Její autor Jan *Michal* narodil se dne 23. března r. 1818 v Oucmanicích u Brandýsa nad Orlicí, stal se polním knězem v Krakově, kdež také dne 26. listopadu r. 1861 zemřel. Odpočívá tam na vojenském hřbitově, daleko od domova, který, zůstav věrným Čechem i v cizině, neskonale miloval. Jeho parafrázi měl v rukopise děkan Jos. *Krška* z Heřmanova Městce.

Podnikaje vše možné, abych jí doplnil serii místních parafrází, dotázal jsem se obecního úřadu v Heřmanově Městci, nezůstal-li tam Michalův rukopis v pozůstalosti Krškově. Od místního D. P. děkana obdržel jsem tuto odpověď:

„Pan děkan Krška zemřel před padesáti lety. Kam se dostala jeho písemná pozůstalost, není známo. V budově zdejšího děkanství zůstalo několik knih bohoslovných. Žádaná parafráze se zde nenachází ani v archivu farním, ani v hudebním archivu kostela. Pan děkan Krška byl dobrým zdejším patriotem a mám zato, že takové věci přešly po jeho smrti v majetek města. Museum městské zde bohužel není. Museální věci jsou z části v opatrování p. kom. rady Jos. Plavce, na kterého by bylo dobře se obrátiti přímo, nebo lépe na jeho syna, dra Jos. Plavce, profesora reálky na Smetance, který je hudebním skladatelem a mohl by o parafrázi věděti...“

Zvláštní náhodou získal jsem tuto parafrázi, dík sl. A. Podhorníkové z Chocně, od býv. koldínského hudebníka Františka Králíka v prvních dnech ledna 1935.

Tím uzavírám výčet skutečných místních parafrází; jsem přesvědčen, že se mi nepodařilo vyhrabati ze zapomenutí všechny lokální parafráze, jež kdy na melodii Škroupovu v zemi Svatováclavské koruny vznikly. Ale i tato žeň je zajisté uspokojující.

Z nepřímých místních slok skládá se ovšem i oblíbená parafráze „Má vlast“, přeložená, jak uvidíme v poslední kapitole, dokonce i do němčiny, neboť v ní opěvuje básník Prahu, Žernoseky s Mělníkem, kraj pod Blaníkem a Karlovy Vary.

Lokální variantou je konečně i radwořská z Lužice, o níž se však, ježto nebyla napsána v řeči české nebo slovenské, zmiňuji na místě jiném.

PARAFRÁZE ČESKO-AMERICKÉ A ZVLÁŠTNÍ

Parafráze česko-americké známe dvě. Prvou pokřtil Atlantický oceán, druhá vznikla přímo na půdě Spojených států severoamerických.

První složil na palubě transoceánského parníku dne 11. června r. 1882 Čeněk *Kment*, emigrující z Čech do země Pruhů a Hvězd, který se usadil v Colfaxu, Co. Vyšla v č. 38 amerického „Pokroku západu“ r. 1883.

Druhou parafrází zahájen je zmíněný již „Národní zpěvník česko-americký“, vydaný v Omaze. Jejím autorem, česko-americkým básníkem Aloisem *Jandou* byly přeloženy do češtiny také nejpopulárnější písně Spojených států, jako hymna „My Country!“, „O Kolumbie, ty skvoste moří“, „Hvězdnatý prapor“, „Zdar Kolumbii!“, „Sladký domov“, „Yankee Doodle“, „Shermanův pochod k moři“, „Za Janem Brownem“ a j. Parafráze Jandova je nesporně dokonalejší a i vlastenečtější než *Kmentova*.

Porovnáváme-li je, konfrontujeme vlastně myšlenky Čecha vlast teprve opouštějícího a věřícího v lepší úděl za velkou louží s myšlenkami krajana v Americe dlouhou dobu usazeného, pro něhož je vlast, stará vlast již jen vzpomínkou.

*

Je zajímavé, že jsou to právě parafráze zvláštní, které mají primát mezi všemi parafrázemi písně „Kde domov můj?“

Roku 1837 napsal Václav Jaromír *Picek* (Podsvijanský — 1812—1869), básník v širokých vrstvách oblíbený, *milostnou* parafrázi „Kde děva má?“, již otiskl v Chmelenského písňovém sborníku „Kytka“. „Že se hojně zpívala“ — napsal mi prof. Hýsek — „viděl jsem v Hronově ze zápisníku Knahlova (Jiráskova Kaliny z „U nás“); celou si ji opsal.“

Jinou milostnou parafrázi připojil neznámý básník ke slokám Tylovým, v nichž několik změn vzniklo nepochybně z nedokonalé znalosti správného znění. Originál, dnes již hodně zažloutlý, zapůjčil mi pokladník Městské pražské spořitelny p. Josef Nováček; na první stránce stojí psáno rukou neznámého: „Kde domov můj — Od I. Tyla. Hudba od Skropa“. Na druhé stránce nalézáme první sloku pod nápěvem — notové linky jsou rovněž prací pisatelovou — a sloku druhou, na třetí stránce jsou další tři sloky, vlastní milostná parafráze a pod poslední z nich datum: 5. 6. 1845.

Pozornost jistě si vynucují parafráze politické, či spíše *politicko-satirické*. A není jich málo. Nejstarší bude patrně *Havlíčkův* „Ruský domov“, napsaný ve vyhnanství v Brixenu, tedy někdy mezi r. 1852—1855. Obsahově je palčivou satirou na poměry starého carského Ruska.

Byla publikována prvně v „Boleslavanu“ ze 17. července 1863, nejnověji v Quisově vydání Havlíčkových básní v „Českých spisovatelích XIX. století“ (svazek I, str. 47). V opisech byla aplikována na naše české poměry (místo kozáka četník a pod.) pod titulem „Sídlo absolutismu“.

Velmi zajímavou je nesporně parafráze neznámého autora, otištěná dne 6. dubna r. 1870 v čís. 78 „Moravské orlice“. S jeho svérázným posledním veršem „tam o tam hm — domov můj!“ setkáváme se v pozdější, rovněž politicko-satirické parafrázi, z čehož je bez všech pochybností patrné, že byla jejímu autoru známa a že naň také zapůsobila. Parafráze byla otištěna v feuilletonu, kde se dočítáme, že byla čtena před porotním soudem.

Čtvrtou parafrázi dostal jsem dvakrát a v druhém díle otiskuji obě znění, ježto se od sebe liší jednak tím, že prvé čítá čtyři a druhé jen dvě sloky, jednak úchyly ne právě podřadnými.

K prvnímu znění poznamenal obchodník Boh. Janda z Vysoké n. Jiz., že se pravděpodobně zpívalo na „Meetingu“ v r. 1868 na Petruškových vrších u Vysokého nad Jizerou. Ant. Mrázek z Hlu-

Dům „U Bonů“, kde Škroup napsal nápěv písně „Kde domov můj?“

Pamětní deska F. J. Škroupa na domě „U Bonů“.

boké, který zaslal druhé znění, podotýká, že tuto píseň slyšel roku 1871, v době „Královského reskriptu“ (t. zv. „zářijový reskript“), kdy mu bylo 18 let, v Chlumci nad Cidlinou. „Bylo to v době persekuční; kdo ji tenkrát rozhodil mezi lid, nevím.“

Pátá parafráze, kterou napsal r. 1859 Jan *Neruda* a otiskl ve „Zbytku veršů“ (str. 26, Topičovo vydání), překvapí snad nejvíce, hlavně pro svou první sloku, již Neruda ve své zatrpklosti bodá citelně do českého masa. V „Listech filologických“ z r. 1907 jest tato parafráze rovněž s poznámkou, že Neruda „humoristicky přetvořil národní hymnu“ u Anny *Holínové*.

Šestá parafráze, ostře protirakouská v první sloce a s výtkou do českých řad ve strofě druhé, byla napsána Boleslavem *Sokolem* a otištěna ve Vilímkových „Humoristických Listech“ v roce 1909.

Na sedmou parafrázi byl jsem upozorněn prof. Hýskem, který ve svém „J. K. Tylu“ praví, že v době světové války „prostý Tylův ‚Kde domov můj?‘ byl písní české revoluce za hranicemi; i tam byl již obměňován s aplikací na válečné poměry (Ferd. Písecký)“.

Ferdinand *Písecký* (nar. r. 1879 v Žižkově) byl francouzským legionářem a pobočníkem gen. Štefánika; po návratu do svobodné vlasti stal se ředitelem učitelského ústavu v Modre na Slovensku, pak zemským inspektorem v Bratislavě. Mezi básněmi, které napsal v letech 1914—1918 a které r. 1919 vydalo nakladatelství B. Kočího (část těchto veršů, psaných v ruském zajetí i na dlouhých cestách světem, vydal r. 1917 v Chicagu pod pseudonymem Jiří *Mařín* v knize „Pod mraky“, věnované Českému Národnímu Sdružení v Americe, která jest již rozebrána), nalézáme několik parafrází na národní písně: „Hej, Slované“, „Kde domov můj?“, „Moravo, Moravo“, „Ještě Polska nezhyňula“ a j.

Dříve, než jsem se o Píseckého sbírce „Když tekla krev“ dověděl, poslal jsem řed. Píseckému dopis, v němž jsem ho žádal, aby mi svou parafrázi dal k dispozici. Na odpověď jsem však marně čekal. Můj dopis zastihl Píseckého na úmrtním loži. A den po Píseckého smrti (v říjnu 1934) zapůjčil mi archiv Památníku Osvození uvedenou sbírku veršů. Jak z obsahu Píseckého parafráze vysvítá, nemá s naším zahraničním odbojem docela nic společného a spíše by ukazovala na vznik ve vlasti. *Vojenskou* parafrázi z Vlašimska zaznamenal Fr. Homolka (uložena v archivu Stát. ústavu pro lidovou píseň v Praze).

Politickou, revolucionářskou parafrázi je *omladinářský* „Kde domov můj?“, jedna z nejkrásnějších parafrází vůbec, o níž se zmiňuje B. Weigert ve „Vzpomínkách z rakouských trestnic“ (1896). Vypravuje, jak ji uvěznění omladináři (1893) u zamřížovaných oken zpívali a jak je proto od nich nadávající dozorcí odháněli.

Jedním takovým datem, kdy ji zpívali večer stojíce u oken „Novoměstské bastily“ jest 7. listopad r. 1893; jak známo, došlo k zatýkání omladinářů v srpnu a v září téhož roku.

František Rosenbaum z Chrudimi provází opis této parafráze přípisem: „Při schůzkách Omladinářů, které se někdy konaly u nás v bytě v Praze V., Maiselova ulice, slýchával jsem zpívati tyto sloky na nápěv naší hymny“.

V zajímavém článku v ročence „Chudým dětem“ uveřejnil Albert Pražák *legionářskou* parafrázi, otištěnou v „Čechoslováku“ (č. 27) r. 1915. A. Pražák se domnívá, že vznikla asi mezi zajatci nebo prvními dobrovolci po zprávách o zatčení Kramářové, Rašínové, Klofáčové a Scheinerové, že měla asi verbovati do českých legií a vzněcovati k pomoci cizí, zejména ruské prostředí.

Dojemnou *vlasteneckou* parafrázi napsal a uveřejnil ve svém „Zpěvníku pro mládež českoslovanskou“ (Svazek I., píseň č. 45. Nápěv opatřen od Frant. *Kavána*, vychovatele v hraběcím Chotkovském domě, a Jos. *Procházky*, učitele v Klomíně. Tiskem a nákladem Jar. Pospíšila) kněz Pantaleon *Neumann*, jeden ze zapadlých, zapomenutých vlastenců. Je pozoruhodné, že v této parafrázi katolického kněze čteme v sedmé sloce jméno Žižkovo a Husovo (Jan).

Oč méně tolerantní byl již Václav *Hronek*, kněz církevní v arcidiecési pražské! Nespokojen s textem Tylovým, prý „nábožensky lhostejným“, napsal r. 1843 desetislokovou parafrázi *katolickou*, básnicky slabou, vysloveně náboženskou, již otiskl v témže roce „Časopis katolického duchovenstva“ (521/3).

Katolickou parafrázi, avšak *vlastenecky* zabarvenou, jest parafráze, kterou za éry Bachovy, kdy byl „Kde domov můj?“ policejně zakázán, složil na popud kněze P. Matěje *Petráše* řídící učitel obecné školy ve Vřeskovících u Plzně a tamní regenschori František *Sládek* (nar. 25. prosince 1801 v Praze, zemřel 30. června 1879), který na vřeskovické škole působil plných 59 let.

Řídící učitel obecné školy ve Vřeskovících mi napsal: „Sběhal jsem všechny ty nejstarší zdejší osadníky a pouze jediný z nich se pamatuje, že skutečně se zde na nápěv písně „Kde domov můj?“ zpívala píseň kostelní, ale text už nezná — jest mu již 86 roků. Podle jeho mínění jej složil zdejší řídící učitel a výborný varhaník František *Sládek*.“

Vřeskovický text mi opsal prof. *Hýsek* s poznámkou, že „mládež tak zpívala ve škole i v kostele (při obětování nebo graduale)“. Text jest podle sdělení Sládkova žáka K. *Vitanovského*. Publikován byl v článku Ant. *Zoglmanna* „Dvě zajímavé písně“ v „Brdském kraji“ (III., 1911).

Náboženský je i text parafráze neznámého autora, který se zpíval před válkou v Brandýse nad Orlicí v kostele po slokách Tylových.

Tvoří také druhou sloku *vlastenecké* parafráze z r. 1872, zapsané v rukopisném zpěvníku Aloise Hansta, jenž je uložen v Národopisném museu Plzeňska.

Dík magistrát. radovi města Znojma Em. Blatnému zaslal mně farář Josef *Rudolecký* z Únanova u Znojma výtisk svých rozebraných „Písní Orlů únanovských“ (1921). Prvá část zpěvníku — Hymny národů slovanských v ohlase *orelském* — obsahuje Rudoleckého parafráze na hymny: Kde domov můj?, Nad Tatrou sa blýska, Moravo, Moravo, Hej Slované, Šumí Marica, Krásná Lužice, Ještě Polska nezhylnula, Neumřeli Ukrajiny slavní dnové a Lepá naše domovina; na str. 32 nalezáme rovněž jeho parafrázi na francouzskou Marseillaisu.

„Upozorňuji ještě,“ napsal mi P. Rudolecký 16. XII. 1934, „na jednu snad význačnější parafrázi naší hymny. Napsal jsem ji u příležitosti tábora českého *Znojemska* v Únanově v září 1918. Byla uveřejněna v „Ochraně“, jediném tehdá za války českém týdeníku znojmském v září 1918 v „Besídce“ v „Mých písničkách“ (podepsán: „Kantor“).“

Popřevratová parafráze básníka a spisovatele Karla *Legera* (* 1859 v Kolíně, † 1933), obsahově nábožensko-vlastenecká a náležející patrně mezi pokusy o novou hymnu, byla hojně v Čechách zpívána a to v kostelích jak katolických tak i evangelických; evangelíci ji také zařadili do svých zpěvníků.

Za tyto náboženské parafráze možno zařaditi i *spiritický* „Kde domov můj?“, jehož opis z „Písní spiritických“ (původu medijního) mi zaslali B. Janda z Vysokého n. J. a Ant. Mrázek z Hluboké. Ve znění prvního zní předposlední verš sloky: „Ach, tam jest krajina krásná“ a předposlední verš třetí sloky: „Ach, tam jest nebeská říše“, ve znění Mrázkově je to obráceně. Mrázek připsal k této parafrázi i „Kde domov můj?“ Legerův a píše: „Tyto dvě písně se zpívají v spiritistických kroužcích v Čes. Budějovicích a v okolí: spiritistické písně sebral doktor filosofie F. Škoda a vydal je Jan Cípra ve Zdicích r. 1900“. K těm ovšem Legerovo znění nepatří.

Protinárodního charakteru jsou parafráze dělnické a kosmopolitická. První *dělnická* parafráze má název „Hymna dělnická“ a její opis nalézáme v rukopisném zpěvníku manželů Tužinských (ze Železnice u Jičína), datovaném v Turnově 1888—9 (uvádím ze stati R. Smetany a B. Václavka v brněnské ročence „Chudým dětem“). Tříslokovou (sociálně-demokratickou) parafrázi dělnickou napsal Leo *Kochmann* a vyšla r. 1903 v Jul. Myslíka „Dělnických písních“.

Ostřejší těchto jest *kosmopolitická* parafráze Františka Vl. *Lorence*, neuznávající ani vlast ani národ. Byla otištěna ve „Sbírcce revolučních písní a básní proletáře československého“ — „Bouře“, vydané skupinou „Bezvládí“ v New Yorku r. 1906.

Zajímavým zjevem jsou čtyři další parafráze starého data: uvítací, námořnická, myslivecká a studentská.

Uvítací parafrázi „Kde otec náš?“ vložil do své hry „Vilém Rožmberk“ Václav Jaromír *Pícek*. Zpívá ji při vítání pana Viléma Rožmberka jeho poddanými „Lubor, starý zpěvec“. Hra měla premiéru dne 12. ledna r. 1840 ve Stavovském divadle.

Námořnický „Kde domov tvůj?“ je vyňat z „Nejnovější písně“, z jedné z těch kdysi tak oblíbených „nejnovějších písní“, prodávaných ponejvíce na jarmarcích, s milostným, historickým nebo „hrůzostrašným“ obsahem, naivním rýmováním a tahavým nápěvem. Tato nejnovější píseň se jmenovala „Vzhůru, Češi, na nepřitele“ a její podtitul zněl: „Věvec z českých národních písní, francouzskými a sardinskými promíchán, upleten a věnován českým dobrovolníkům. — Vlastnost a k dostání u Ivana Diblíka, Na Zde- raze č. 278. Cena 2 nové krejcary. V Praze 1859. Tisk Bernharda Ferd. Wohrmanna, Liliová.“

Text námořnické parafráze chce zachytiti náladu uprostřed moře za plavby k novému domovu, jehož jméno může si každý podle vůle vložit na místo „H“ Nad parafrází je přímo podotknuto, že se zpívá jako „Kde domov můj?“

V „Písních Velebína *Podtřemšínského*“, věnovaných opěvování povolání a života mysliveckého nalézáme vedle dvou nimrodských parafrází písně „Hej Slované!“ i *mysliveckou* parafrázi „Kde domov můj?“ Objemná tato sbírka vyšla r. 1860.

V knize Jana Voborníka „Fr. V. Jeřábek — Obraz životopisně-literární“ (1923) nalezl jsem zmínku, že podle zachovaných rukopisů nebyla první *Jeřábkova* báseň věnována dívce, „nýbrž příteli a byla věrným ohlasem Tylovy písně národní“. Jmenovala se „Kde přítel můj?“, ale ač jsme s drem Frant. Pátou prohledali *Jeřábkovy* rukopisy (dar Voborníkův) v archivu Akademie věd a umění co nejdůkladněji, tuto parafrázi jsme bohužel nenalezli.

Že se písně „Kde domov můj?“ zmocnili i vysokoškolští studenti, není ani divu. V památný den 21. prosince 1934 odeslal mi p. Jan Janák, ředitel kůru v Klatovech *parafrázi pochlučačů vysoké školy technické* v Praze, nazvanou „Hymna českých techniků“. Provází ji tímto přípisem:

„Technický „Kde domov můj?“ jsem si opsal od kteréhosi kolegy za svých studií na čes. technice v Praze do studentského kalendáře na šk. rok 1889—90 (vydal Akad. čten. spolek). Byl jsem tehdy ve 2. roce studií. Technikové bývali vždy v čele národního studentstva; i nemá býti tato parafráze snad snižováním hymny. Kolega-básník prostě vylíčil studium u různých profesorů písní nám nejmilejší . . .“

K této parafrázi třeba ještě poznamenati: p. Šimáně (ve 2. sloce) býval v oné době portýrem v technice; 3. sloka se vztahuje na matematika prof. Ed. Weyra, 5. sloka na prof. deskript. geometrie Frant. Tilšera, 6. sloka na prof. fyziky K. Zengera; p.

Holec v 7. sloce byl školníkem a sluhou u prof. Liebschera; 8. sloka se vztahuje na prof. Ant. Salabu, 9. sloka na architekturu a prof. Jos. Schulze; „zdehlen“ v 10. sloce nahrazovalo prof. Müllerovi slůvko „zde“.

Velmi pěkná a tklivá je parafráze *pohřební*: „Kde domov tvůj?“, jež s parafrází námořnickou tvoří dvojici s „tvůj“ místo „můj“. Složil ji věrný přítel Tylův, profesor fyziky na filosofickém ústavě v Plzni, velký národovec, učenec, satirik a básník Josef František *Smetana*, rodák ze Svinišťan u Čes. Skalice (1801—1861) k pohřbu Tylově r. 1856. Tato parafráze byla vytištěna a rozšířena mezi účastníky pohřbu, kteří se jejím zpěvem rozloučili s miláčkem národa a básníkem české národní hymny.

Jako poslední uvádím básnickou parafrázi Petra *Křičky*, otištěnou v časopise „Legie“ z 20. prosince 1934 (č. 51—52). V první sloce básně pojmenované „Josef Kajetán Tyl“ dává autor mluvit samotnému Tylovi, ve které jej však již sám apostrofuje. Křičkův text odpovídá přesně melodii Škroupově a je tudíž poslední parafrází na sloky Tylovy.

Jí končím výčet variant a parafrází „Kde domov můj?“ Shrnuje zajisté všechny nejznámější texty napsané kdysi v zemích českých a na Slovenku jako přídatky ke slokám Tylovým, či pod jejich vlivem a pod melodií Škroupovu. Bůh ví, jsou-li všechny!

NĀPODOBENINY A OZVĚNY

Přes dvě stě nových slok napsali čeští, slovenští a slovanští básníci a vlastenci podle Tylova vzoru pod nápěv Škroupův!

Jak úžasný vliv měla ta prostá, něžná píseň dvou roduvěrných z romantické éry!

K novým slokám, k variantám a parafrázím „Kde domov můj?“ družily se však ještě verše inspirované sice touto písní, ale vymikající se již z rámce Škroupova nápěvu. Jsou to tylovské motivy odlišného básnického vzorce, které v nejednom případě našly nové melodie.

Právě z této příčiny se s nimi nesetkáte v II. díle této knihy shrnující výhradně všechny sloky odpovídající Škroupově melodii.

Sebrati je, znamenalo by počítati s knihou jistě značného rozsahu; v této kapitole chceme se spokojiti pouze s několika příklady skutečně typickými.

Roku 1837 otiskl V. J. *Picek* ve „Věnci“ svou napodobeninu „Slovo k vlasti“, hojně otiskovanou ve zpěvnících, z nichž uvedme na čelném místě „Sokol — Společenský zpěvník český“, který sestavil r. 1872 Fr. A. Urbánek. První sloka zmíněného ohlasu zní:

*O vlasti má, ty krásná země.
Ty ráji v světě jediný,
Jen pro tě bije srdce ve mně
A pro tvůj národ mileny.*

Dvouslokovým ohlasem je veršování neznámého lidového básníka „Čí dítě jsem?“, rozšiřované kdysi kramářským tiskem Karla Wetterla:

*Čí dítě jsem? Kdo matka má?
Bůh otec můj, vlast matka má!
V jejich svaté náruči,
syn milovat se naučí!
K spáse mu cesta vykvétá!
Vlasti české dítě já,
země česká matka má!*

*Čí dítě jsem? Kdo bratr můj?
Vlast matka má, Čech bratr můj!
V jejich věrném objetí
duch z těsné schránky zaletí
a hvězdám se nesa blaženým!
Země Česká matka má!*

Vzorným příkladem je báseň Drahotína Marie barona Villaniho, otištěná v I. svazku jeho zábavných spisů, v „Lyře a Meči“ (1844; „Lípy květ“):

*Kde domov můj?
Tam kde milohlasé zpěvy
vezdy slyšet hlaholit,
cudné přemilostné děvy
jimi vždy se veselit:
Tam domov můj!*

*Kde domov můj?
V bohatém kvetoucím kraji,
kde lid nezná lest a hněv,
slávu kde a právo hájí
statně štítem ohně lev:
Tam domov můj!*

*Kde domov můj?
Tam, kde čisté srdce — mravy,
krásná řeč kde panuje,
kde se dědic otců slávy
hrdě Čechem jmenuje:
Tam domov můj!*

Baron Villani (1818—1848), od jehož smrti právě uplynulo v jubilejním roce 1934 šedesát let, byl známý český vlastenec, ve-

litel českého sboru Svornosti v Praze, poslanec a básník. Jeho vrstevník, František Jaroslav Vacek-Kamenický (1806—1869) rodák z Kamenice n. L. a děkan v Blovicích, nezřídka sentimentální básník z družiny Čelakovského a vlastenec, napsal vedle mnohých jiných vlasteneckých básní, které byly zhudebněny, také tuto známou píseň, již řadíme do kategorie nápodobenin: (Píseň Čecha)

*Kde můj je kraj, kde má je vlast?
To jméno má největší slast!
Není to blud, není to klam,
zem českou za svou vlast že mám;
není mi země jako země,
hlas přírody mluví to ve mně,
a srdce mé volá s plesem,
v Čechách jen já že doma jsem!*

Píseň, která má celkem pět slok, objevila se prvně ve „Věnci“ r. 1839 s melodií V. J. Rosenkrance (1797—1861), hořínského rodáka, českého kantora a skladatele vlasteneckých písní. Její obliba způsobila, že nebylo snad společenského zpěvníku, aby v něm nebyla otištěna. Otiskl jsem ji ze „Sokola — Společenského zpěvníku českého“.

Na Tylův text upomíná i J. Voglem zhudebněná báseň „Hlas domova“:

*Jak sladce hlas zaznívá,
ten hlas: Kde domov náš?
Duch blahem se rozplývá —
kdo's v cizinách, to znáš;
Kdo z vlasti hlahol provolá,
hned vstříc mu duše plápolá.
Tak sladce hlas zaznívá,
ten hlas: Kde domov náš! (atd.)*

Podobně i Chmelenského „Na vlast“ na nápěv F. A. Boildieua, francouzského mistra komické opery, vynikající lidovou melodikou, z níž uvádím:

*O vlasti má, slavná ty vlasti česká!
Jeť slávy tvé památník Vyšehrad;
Ne Praha jen, mnohá i kaple veská
Ctné předky tvé slaví, nám ukazuje v lesku
na sta vnaď;
Tvé slávy květ již zahlazen,
Vrací se zpět jsa omlazen
Tou láskou přátel tvých,
ty vlasti má česká!
To česká vlast má krásná,
Je česká vlast má krásná!*

Obsahově je mu ovšem mnohem bližší *Pickova* „Země česká“, k níž napsal melodii Karel Slavík; má celkem čtyři sloky:

*Znáte pláně utěšené,
kde se vlídně nebe klene,
kde zní zpěvy les i háj?
Ježto věncí modré hory,
aby v jejich lůně tvory
samy měly tento ráj?
To je země, česká země,
jižto pěstí naše plémě. (atd.)*

Je-li satirickou napodobeninou Tylovy písně a především parafrází zde citované „Písně Čecha“ Vacka-Kamenického báseň „Píseň odrodilce“:

*Kde má, se ptáš, je vlast?
To má nejmenší strast!
To jméno sotva znám,
já žádnou vlast nemám.
Kde roste dobré víno,
kde jím v žilách topíno,
kde zapije se strast,
tu všude má je vlast ... (atd.),*

je-li jí i hospodský ohlas „Píseň Čecha za našich dnů“ (Satyra z r. 1860), z jehož pěti slok, otištěných drem Čeňkem Zíbrtem v jeho „Pivu v písních lidových a znárodnělých“ (1909), první zní:

*Kde domov můj? Kde má je vlast?
Tam, kde je denně notný chlast!
Není to blud, není to klam
že hospodu za domov mám.
Není mi každé místo stejné,
hlas přírody mluví to zřejmě.
A srdce mé volá s plesem,
že v hospodě jen doma jsem!,*

není jí, jak by se snad zdálo na první pohled, rebelantská, protiněmecká píseň z r. 1848, kterou jsem našel ve zpěvníku Baborově: „Kde pak je Švábův domov, kde?“:

*Kde pak je Švábův domov, kde? —
Snad Sviňský Brod, snad Frankobrod,
tam kde na Čechy čumějí,
snad v Štětínách tam vězejí?
O ne, ne, ne,
za pecí Švábův domov je!*

*Jak pak se těch Švábův sprostíme?
Snad mečem je Čech vybijе,
snad vezmem na ně sudlice
a rozbijem jim palice?
O ne, ne, ne,
do vody šváby hodíme!*

Tato posměšná písnička, dnes naprosto neznámá, jedna z četných „Písní o Němcích“, zaznamenaných v Baborově zpěvníku, jest parafrází na německou píseň „Wo ist der Deutschen Vaterland?“, na jejíž melodii lze ji též zpívati.

Shledáváme-li příbuznost mezi touto německou písní a naší hymnou, uvědomujіce si, že „Kde domov můj?“, jak znalci tvrdí, jest parafrází Turinského „Kde vlast je tvá?“ (z „Angeliny“, r. 1821), která jest opět parafrází Goetheovy písně „Mignon“, tím spíše se zastavíme nad básní „An mein theures Vaterland“ od Karla Viktora *Hansgirga*, zhudebněnou „Wenzlem Tomaschkem“ — Václavem J. *Tomáškem* — a uveřejněnou v časopise „*Libussa*“ (roč. IX., 1850):

*O! schönes, wunderreiches Land,
dich hält ein Bergekreuz umspannt,
und mitten 'd'rin lacht helle Saat,
winkt goldnes Korne und lust'ge Maht;
wer hat nicht glücklich dich genannt:
O! Böhmen, du 'mein Vaterland!*

Tato píseň řadící se do dlouhé řady básní a písní ovlivněných písní Tyla a Škroupa, byla zpívána 21. dubna r. 1849 na Žofíně na hudební akademii. *Hansgirgové* byla známá vlastenecká rodina, v níž vynikli nejvíce: Antonín *Hansgirk*, spisovatel, jeho žena *Františka*, autorka cenných pedagogických prací pro ženy a jejich syn Antonín, český botanik a universitní profesor. Václav Jan *Tomášek* (1774—1850), pražský rodák, byl hudebním skladatelem.

Zajímavou napodobeninu otiskli R. Smetana a B. Václavek v ročence „*Chudým dětem*“: „Historické reminiscence . . . zcela zaplavují parafrázi, kterou jsme našli v rukopisném zápisníku Ant. Jos. Vilímka, mlynáře dolnotýništského (zapsána asi v r. 1856)“: (šest slok). Cituji zde pouze dvě, prvou a poslední:

*Tam vlasti má, tam domov můj!
kde Sámo rozložil stan svůj;
tam, kde Bořivoj s Ludmilou,
chotí svojí, Bohu milou,
modly pohanův rozkotali,
víru pravou v Krista přijali,
tam jest mé drahé vlasti stan,
svatá Lidmilo ji ochraň!*

*Svatí čeští dědicové,
naši věrní obhájcové,
nás své věrné syny chraňte,
naši vlast, náš jazyk braňte,
abychom tou libou mateřskou
řečí od vás zděděnou českou,
mohli Boha vždy velebit,
i Vás společně s ním chválit!*

Duch této lidové básně je vlastenecko-katolický.

R. Smetana a B. Václavek zmiňují se též o ohlasu dotýkajícím se současných událostí: „Vzpomenutý již Ant. Jos. Vilímek má ve svém zápisníku zapsánu z doby kolem r. 1862 desetislohou parafrázi (Patři na požehnané kraje“), ve které připomíná ztýrání „nevinného lidu“ vojskem, potupení národní slavnosti v Pardubicích „od zajíce“ (?), konflikt s vojskem v Kolíně pro pestrý šat českých junáků, honbu „na lid tichý“ v Poděbradech pro českou řeč, krvavé činy vojska v Jičíně a v počernické hospodě i utrpení Grégra, Rauvolfa, Vilímka, Štulce a jiných „pro vlastenecké kroky“.

Pozoruhodnou chorvatskou napodobeninou je báseň „Gdě je slavská domovina?“ od Ivana *Kukuljeviće-Sakcinského*, (1816—1889), vynikajícího chorvatského básníka, dějepisce, politika, buditele a jednoho z vůdců národního hnutí, který pronesl myšlenku svolati historický Slovanský sjezd v Praze r. 1848. Jeho píseň na Winterovu melodii zní:

*Gdě je slavská domovina?
Dal je zemlja Poljskog sina,
gdě junacki narod stoji,
za slobodu ljubav goji?
Poljsku zove Slavjan svom,
al je širji slavski dom.*

*Gdě je slavská domovina?
Dal je veća njoj širina,
il zar tamo 'kroj svoj ima,
Čech gdě vlada s Moravcima?
Češku zove Slavjan svom,
al je širji slavski 'dom.*

*Gdě je slavská domovina?
Dal je gola tam visina,
gdě Tatranski Slovak chodi,
k novom žitju bratju 'vodi?
Tatriu zove Slavjan svom,
al je širji slavski dom.*

*Gdě je slavská domovina?
Stan pomorskog Dalmatina,
Gorlivoga i Hrvata,
i Srbskoga njevog brata?
Tu stan slove Slavjan svom,
al je širji slavski dom.*

*Gdě je slavská domovina?
Čelog sveta okružina,
gdě slavjanska narav prosta,
gdě duch pravi ljudski osta,
široki je světi dom,
sviuh granag Slavjanom.*

*Gdě god slavski jezik vlada,
od sjevera do zapada,
i sva zemlja preširoka,
sve od juga do iztoka,
slavjanski je mili dom
na velikom světu tom.*

Vliv „Kde domov můj?“ v Lužici odráží se i ve vlastenecké poesii lužicko-srbské, jak o tom svědčí Handrija Zejlerja báseň „Mój wótcny kraj“, otištěný r. 1856 v Časopise Matice Srbské a v III. svazku jeho sebraných spisů (str. 219); cituji z ní třetí a poslední sloku:

*Wěš mi mój rjany wótcny kraj?
Na němski kraj mi njuhóda j,
mój kćějata je wobnožka
na štom je sławnoh' Słowjanstwa —
Haj, to wón je! a njespadnje,
a Łužica so mjenuje.*

*Ta je, ta je mój wótcny kraj,
mój serbski dom a zbóžny raj,
a kiž tu rodža kćěć a rosć,
tym k zbožu je tež wulka dosć —
Kćěj, krajo, kćěj! ty jasniši
na česćach a na pěknosći!*

Báseň, kterou slavný Zejleř napsal 18. srpna 1856, zhudebnil E. Frencl. K ní druží se rovněž Zejlerova „Ja znaju kraj“ ze „Serbského kwasu“ (1845—6):

*Ja znaju kraj, so zeleni a kćeje
a tuk a žohnowanje džakny da,
wón rjanosć, plód a sławne mjeno změje,
dónž nad nim módrja so tu njebjesa.
A tutón kraj, naš luby raj
je serbska zemja lužiska,
a to naš kwas tak porjeńša.*

Dvě sloky opěvují zem, druhé dvě lid:

*Ja znaju lud, kiž steji njepowalny
w wšěch wichorach tak kruty, wobstajny
kaž jeho krajnych horow khribjet skalny,
a tola miłosćiwy, želniwy.
A tutón luď, naš dobry lud
je serbski narod dostojny;
duž je naš kwas tak wjesoly.*

Přímější vliv Tylův na Zejlerja ukazuje jeho „Što je Serbow wótcny kraj?“ z r. 1839 (Sebrané spisy sv. II., str. 115), zpívaný na „známý německý nápěv“ a připomínající značně píseň Chorvata Kukuljeviće „Gdě je slavska domovina?“ i „Kde pak je Švábův domov, kde?“ z Baborova zpěvníku. Poznáváme, že tato Zejlerjova báseň je, podobně jako česká parodie, složená pod Arndtův nápěv „Was ist des Deutschen Vaterland?“:

*Ha što je Serbow wótcny kraj?
Je morawski, je česki kraj?
Ach, Čechow móc je wotkćěla,
jich swobodnosć je spadnyła.
O ně, o ně,
naš wótcny kraj ma wjetši być!,*

říká třetí sloka, zatím co ostatní sloky jsou věnovány ostatním Slovanům, Lužičany samými počínaje; poslední sloka odpovídá na otázku sedmkrát opakovanou:

*Duž powěz mi tón wulki kraj!
Wot Łobja dže hač k Dunawje,
wot čornoh' morja k lodowom',
wot Baltiskoh' hač k Kamčatskom',
to je, to je
naš Serbow wulki wótcny kraj!*

Handrij Zejler, u něhož je, jako u všech lužických básníků, český vliv pochopitelný, náleží do řady nejpřednějších Lužičanů (1804—1872). Tento hornolužický evangelický farář byl velkým básníkem a velkým vlastencem, národním buditelem, k jehož přčetným zásluhám nutno přičísti i založení „Serbskich Nowin“.

K napodobeninám patří i vlastenecká šantánová píseň, dueto „Má vlast“ od nezapomenutelného A. B. *Kohna*, jenž byl typem starých, samorostlých a čestných zpěváků ryzí české ráže, kteří žili a umírali jen pro své umění,“ jak o něm napsal nebožtík V. V. Tomek ve své knize „Ze starých pražských šantánů“; starý Kohn se oběsil ke konci světové války, nenalézá je jiné východisko z bídy. „Má vlast“ bývala nejkrásnějším číslem „Račic“, sester Kristiny a Anny Rakových v šantáně u Bucků („Buckárna“). V. V. Tomek o tom vypravuje:

„Ale ze všech nejkrásnější bylo vlastenecké dueto: „Má vlast“ od A. B. Kohna, které zapěly sestry Rakovy mistrně a s veškerým temperamentem opravdových našich vlastenek v stejnokroji sokolském, jehož byly samy tvůrkyněmi dříve ještě než byl uveden v život stejnokroj pro členky našeho „Sokola“. Jim tedy náleží primát sokolského stejnokroje pro ženy. Byly to věru chvíle nezapomenutelné, když se počaly obě sestry zvolna rozezpívat svým lahodným, sametovým a hebounkým hlasem:

*Luhy, krásné luhy české,
váš kraj rodí děvy hezké,
i syny rádně odchová,
ku blahu svého národa.
A stověžatá Praha má,
ty sídlo králů Čech,
pro tebe Slovan horuje,
ty máti měst jsi všech.*

*[: Kde domov můj?
Kde vlast je má?
Ta píseň srdce dojíhá,
a Čechy, Slezsko s Moravou sesterskou,
k sobě láskou lnou. :]*

*Čech vždy hrdý na své muže
každému se rovnat může,
vždyť národ jeho jediný
má přeslavné tak dějiny.
Co slavných mužů hostila
ta Praha matička,
Čech v myslí svojí stále má
i Husa, Havlička.*

*[: Kde domov můj?
Kde vlast je má?
Své mučedníky také má,
ty v myslí Čech vždy uchoval,
z nich každý pro vlast bojoval. :]*

*Bůh až žití naše zkrátí,
k nebes branám chcem se bráti,
k svým bratrům půjdem nahoru
již všici dlí tam ve sboru.
Neb Čecha když se Petr ptá,
co v světě vykonal,
hned do nebe jej pustí rád
když tak mu zazpívá:*

[: *Kde domov můj?
Kde vlast je má?
Ta nepřátelů hojnost má,
s těmi já jsem bojoval,
bych drahou vlast si zachoval. :*]

Těmito řádky chci také podtrhnouti vlastenecké poslání starých šantánů, posláních, které naše doba nedovede již spravedlivě oceniti.

Krásnou ozvěnou nejen Tylovy písně, ale i jejího vzniku jest báseň velkého německého lyrika Rainera Marie *Rilke* (* 1875 † 1926), pražského rodáka zpřízněného s Juliem Zeyerem, „Kajetan Tyl“:

KAJETAN TYL.

(Bei Betrachtung seines Zimmerchens.)

*Da also hat der arme Tyl
Sein Lied „Kde domov můj“ geschrieben.
In Wahrheit: Wen die Musen lieben,
Dem gibt das Leben nicht zuviel.*

*Ein Stübchen — nicht zu klein dem Flug
Des Geistes; nicht zu gross zur Ruhe. —
Ein Stuhl, als Schreibtisch eine Truhe;
Ein Bett, ein Holzkreuz und ein Krug.*

*Doch wäre er nicht für tausend Louis
Von Böhmen fort. Mit jeder Fiber
hing er daran. — „Ich bleibe lieber“,
Hätte er gesagt, „Kde domov můj“.*

Tuto báseň napsal Rilke pod dojmem návštěvy Tylovy světničky na Národopisné výstavě r. 1895, která měla ukázati, jak vypadal domov Tylův, přechodný domov kočovného herce, když skládal píseň „Kde domov můj?“ Prof. Hýsek v „J. K. Tylovi“ k tomuto výstavnímu omylu poznamenává: „... nevádí, že svůj text Tyl napsal asi u erárního stolu ve vojenské své světnici, nikoliv u této bedny na cestách“.

Evangelickou napodobeninu nalezneme v „Hlasech ze Siona“ od evang. učitele Josefa *Bašteckého*; první sloka napodobeniny zní:

*Kde domov můj? Kde vlast je má?
Kde čeká mne největší slast?
Jest země to, na níž teď dlím?
Zdaž navždy tady zůstat smím?
O jistě, že po krátké době
i mé si tělo pospí v hrobě.
Svět ten se vším jest marnost jen,
Tam vlast je má, kde věčný den!*

Tuto myšlenku opakuje Baštecký i v „Lýře Sionské“ (1871), v napodobenině s touto první slokou:

*Ptáte se, kde vlast jest moje,
svůj kde pravý domov mám?
Vlast má tam, kde blaha zdroje,
tam, kde věčné lásky chrám,
Vlast má tam, kde blaha zdroje,
tam, kde věčné lásky chrám!
kde blaha zdroj, kde lásky chrám,
tam můj domov, tam vlast svou mám.*

Ozvěnou naší hymny jest i píseň „Kde domov můj si zazpívám“, kterou zpívali výravští hoši r. 1915 v garnisonním vězení v Josefově. Tuto píseň, jakož i satirickou píseň „Domov můj“ (z let šedesátých) zaslal mi p. Alois Bureš z Náchoda, který byl rovněž zavřen proto, že dne 11. července 1915 zamezil pruským rekonvalescentům zpívati na náchodské ulici „Wacht am Rhein“. Z obou písní uvádím jen několik slok:

DOMOV MŮJ.

*Kde pěnná Vltava zem naši probíhá
[: a tam, kde český zpěv mile se ozývá :]
kde v kraji tam celém Slovan své bratry má;
Ach, ano, tam je moje drahá vlast, má otčina,
tam domov můj.*

*Ach, ano tam, o tam je moje drahá vlast,
ó jak je krásný ten domov můj!*

*Kde občané školy sobě vystavěli
[: by Becirksšubрати nimi teď vládnuli :]
kde každý občan se hned rebelantem zve.
Ach, atd.*

*Kde Národní a pokrok denně vycházejí
[: a 6krát za týden jim jej konfiskují :]
kde redaktor více sedí než chodívá.
Ach, atd.*

*Tam, kde narovnání bylo jim slíbeno
[: a slovo vladaře větrem odněšeno :]
kde vesnice, města vojskem obsazena.
Ach, atd.*

KDE DOMOV MŮJ SI ZAZPÍVÁM.

*Jak teskno u srdce v nevlídné cizině,
jak často slzy mé smáčejí líc,
mysl má přes moře zalétá k dědině,
kterou já, bohužel, nespatriím víc.*

*A zrak můj stále hledí v dál,
kde jsem vše drahé zanechal:
[: útěchu žádnou když nemám,
„kde domov můj“ si zazpívám. :]*

*V té víšce tichounké, hájčkem vroubené,
kaplička na návsí pod lipami,
a za ní chaloupka ze dřeva stavěná,
stávala chudobná kolébka má.
Dětský máj, dobu kratičkou,
žil jsem tam s otcem, matičkou:
[: ta když po práci mívala,
„kde domov můj“ si zpívala. :]*

*Okolo kostela hřbitov se zelená,
lípy tam tajemně šepotají,
dřímá tam věčný sen otec, máš milená,
růže jim na hrobě vykvétají.
Tam jsem pod večer chodíval
a jejich hroby zdobíval,
[: když na ty hroby vzpomínám,
„kde domov můj“ si zazpívám. :]*

S napodobeninami Tylovy písně a s básněmi jí ovlivněnými setkáváme se nejen v době předbřeznové i po ní a dále v letech šedesátých, ale i mnohem později. Předposlední z nich je satirická napodobenina mladého básníka a spisovatele z nacionálního tábora Vojtěcha Roznera v cyklu *České sloky* ve sbírce „Rozjizvené srdce“ z r. 1928:

*Kde domov můj? — Kde vlast je má? —
Že květ a luh a zemský ráj? —
Zřím jen škodolibých tváří řev
a patřím na mumraj.*

Po dalších čtyřech slokách básně končí:

Kde domov můj? Kde vlast je má?

— — — — —
*Tam, uprostřed hnidaření,
klidné soužití kde místa nemá,
jeden na druhého štěká, vrčí —
to jsi vždy jen u nás — doma.*

Jak by si nad touto slokou člověk nevzpomněl na palčivou satirickou parafrázi „Kde domov můj?“ Jana Nerudy, na to jeho trpké „Mezi křeny domov můj!“ A jak by si nad ní nepřipomenul osud Tylův, Škroupův, Smetanův, Mánesův, Alšův a ostatních, na které nebylo jen štěkáno, ale kteří byli u nás doma a svými — pokousáni!

„Kde domov můj?“ na ozdobeném voze skupiny 2. roty 7. střeleckého pluku.

Vůz technické roty.

Na poslední báseň, která je spíše vlasteneckým výkřikem s dovoláním se veršů Tylových, upozornil mne měsíčník „Příboj“ (č. 4, září 1934) kritikou první sbírky lyriky Jindřicha Černého „Boží muka“. V básni „Vzpomínka“ zajímají nás poslední dvě sloky:

*Zemský ráj na pohled; škoda, že cizí . . .
Praha je daleko . . . věřím, ba rád!
Labe, ač naše, nám v cizině mizí . . .
Domov náš? — Možná! Až později snad!*

*Mláď mé toulá se v horách a v lese,
jara květ nedozrál ve chladu skal . . .
píseň „Kde domov můj?“ trpce se nese,
cizák kde po vůli zbojniči dál!*

Výkřik hraničáře, píseň, které měla dozněti navždy v dopoledních hodinách 28. října 1918. Kdo odpovídá národu za to, že nedozněla?

Na jiném místě píši, že písní „Kde domov můj?“, jak bylo zvykem hlavně na venkově, končívala poslední cesta českých národovců. Ale i na pomníkových nápisech odráží se tklivý text Tylův, jak vidíme na př. na hřbitově v Kutné Hoře na pomníku Václava Vocela:

*Kde domov můj, kde vlast je má?
Zde tělo mé, kde duše má?
Tu manželko milá se synem stůj,
zde jest tichý domov můj.*

Podobných veršů našli bychom na českých hřbitovech bezpočet.

PARODIE

Je u nás všedním zjevem, že populární, oblíbená píseň, ať národní nebo umělá, ať vážná nebo pouhý „šlágr“, bývá parodována. Příkladem zmiňme se o parodii na zlidovělé písně „Nad Berouňkou pod Tetínem“ a „V borovém na skále hájí“ a z nejnovější doby o parodii na „Marion“ a „Cikánku“.

Ani „Kde domov můj?“ nešel tomuto osudu. Parodiemi jsou vlastně některé parafráze politické, resp. satiricko-politické, zvláště Nerudova, parodií je vojenská písnička z Vlašimska zaznamenaná Fr. Homolkou a uložena ve sbírce Státního ústavu pro lidovou píseň v Praze, parodií je pětisloková *pijácká* báseň otištěná v „Humoristických listech“ č. 6 z r. 1859.

Zvláštním zjevem je tu však nesporně parodie *dětská*, která se objevuje v různých krajích různě pozměněná, ale vždy stejného podkladu. Do své rukopisné sbírky pražských periferijních písní zapsal si E. F. Burian toto znění:

*Kde domov můj — pod lavicí
Kde vlast je má — na ulici.
Voda hučí ve štandlíku
táta volá na maminku,
v sadě skví se paprika
fotr řeže Pepíka.
Pepík křičí co může,
fotr bije do kůže.*

Přibližuje se jí těsně znění, jež Albert Pražák v „Chudým dětem“ považuje za výrobek protistátní irredenty, která jí skutečně zesměšňuje naši hymnu, a o níž praví R. Smetana a B. Václavek, že „je však starší, než soudí Pražák; zpívaly ji, pokud víme, děti na Vsetíně již r. 1914“. Oba zmiňují se též o dětské parodii ze Zlo-sejna („Táta bije Pepíka, Pepík smutně nařiká“).

Jak jsem již podotkl, vycházejí všechny tyto varianty dětské parodie z jedné základní, která vznikla ještě před rokem 1914 a ku podivu se rozšířila. Pamatuji se, že ji zpívali školáci-uličníci v Čes. Budějovicích; zapamatoval jsem si však jen tyto verše:

*Voda hučí skrz mé boty,
vítr fouká skrz kalhoty,
táta bije Pepíka,
Pepík strašně nařiká ...*

O nějaké oblibě této parodie nemůže býti ani řeči, zatím co parodie císařské hymny kvetla utěšeně až do převratu.

Že si tuto naivní dětskou parodii vypůjčila pro svůj rozvratný arsenál protistátní irredenta, nemusí nás překvapovati, ani trá-piti. Svědčí to jen o hezky nízké úrovni lidí druhu Jedliczkova. Irredentistická parodie naší státní hymny zní:

*Kde domov můj? Na ulici!
Kde vlast je má? Na silnici!
Voda hučí do papučí,
vítr fouká do klobouka.
Franta bije Pepíka,
Pepík křičí: Bože můj!
pod stolem je domov můj!*

*Nad Tatrou sa blýska
Čech Slováka tríska,
slobodu už máme,
o ňu si nedbáme!*

Vtip v tom marně hledáte. Znam několik písní jiných irredent a politických emigrantů, jediná z nich však nedá se přirovnati k této hloupé a naivní rýmovačce, kterou bohužel nelze v tomto rámci přehlédnouti. Dodejme, že se neuchytila!

IX. TYLOVY SLOKY V CIZÍCH JAZYCÍCH

OD BRASILIE PO NIPPON

V II. díle nalezne čtenář tři sbírky, které si zaslouží jeho pozornosti: sbírku českých a slovenských variantů a parafrází na Tylovy sloky, sbírku variantů a parafrází ostatních Slovanů a sbírku čistých překladů. Výklady k dvěma posledním obsahují příští stránky.

Chci zde jen říci tolik, že jsem nevýslovně hrdý a spokojený, přehlížím-li onu část, která obsahuje čisté převody.

Do 1. září 1934 existovaly:

Varianty a parafráze v těchto jazycích (nepočítaje slovenský, desátý): v hornolužickém, dolnolužickém, polském, ukrajinském, bulharském, srbském, chorvatském, slovinském a německém; *čisté překlady*: v ruštině, běloruštině, ukrajinštině, polštině, bulharštině, němčině, maďarštině, franštině, italštině, portugalsštině, angličtině, dánštině, švédštině, lotyštině, latině a v esperantu — tedy v šestnácti jazycích.

Nebyl jsem spokojen s tímto číslem. Přál jsem si, aby té naší Písni rozuměli národové od břehů Chile až po východní břehy Japonska, od severního polárního kruhu až po Kapské Město a jižní břehy Austrálie. Chtěl jsem něco vykonati pro naši Píseň písní, chtěl jsem jí vzdáti poctu, kterou je jí dlužen každý Čech. Myslím, že jsem našel nejvhodnější způsob. Dal jsem ji přeložiti do celé řady jazyků, evropských i orientálních.

Hornolužickou, dolnolužickou a jihoslovanské varianty jsem upravil na čistý překlad a postaral jsem se o nové překlady: polský, bulharský, německý, francouzský, italský, portugalský a latinský.

Konečně jsem opatřil překlady do jazyků, do nichž nebyla naše hymna dosud přeložena a to: do jazyka rumunského, španělského, katalánského, provençalského, baskického, bretoňského, holandského, flámského, norského, litevského, estonského, finského, starořeckého i novořeckého, cikánského, albánského, tureckého, arabského, perského, hebrejského, arménského, kalmyckého, siam-

ského, Hindi, Urdu, čínského, japonského a do occidentalu. Tedy do dvacetisedmi řečí; v mnohých jazycích sešlo se mi překladů několik.

Podářilo se mi zvýšiti počet jazyků ze sedmnácti na padesát včetně slovenčtiny. Celý kulturní svět má dnes možnost poznati znění naší národní hymny.

Nebyla to snadná práce, již pro krátkost lhůty!

Zdařila-li se tak, že v II. díle je sebrán „Kde domov můj?“ v jazycích čtyřiceti šesti národů, národ československý vyjímaje, a ve více jak sto třiceti mimo československých variantech, parafrázích a překladech, pak mohu za tento úspěch děkovati především neobyčejné ochotě vyslanectev a konsulátů cizích států v Praze a v jednom případě (Siam) v Londýně, našemu ministerstvu zahraničních věcí a našim zastupitelským úřadům v zahraničí, jakož i mým přátelům, jak cizincům tak znalcům cizích jazyků, s jejichž jmény se setkáte v pojednání o překladech.

Celá řada překladů je pozoruhodná již z té příčiny, že jsou to první překlady z češtiny do té či oné řeči vůbec (baskický, irský, bretoňský, většina orientálních a j.).

Valná část překladů je zpěvná, jiné jsou pouze básnické; nejmenší počet náleží překladům doslovným, nevázaným ani poeticky, ani melodií.

Opakuji, že jsem spokojen. Neboť není hymny na světě, která by byla přeložena do padesáti jazyků!

S dojetím vzpomínám nad touto číslicí na Františka Bačkovského, sběratele variant, parafrází a překladů za prvé padesátiletí naší hymny. A říkám si:

Jaká to satisfakce pro ubohého Josefa Kajetána Tyla a pro Františka Jana Škroupa!

Jaká to satisfakce pro — devatenácté číslo z jejich prosté, vlastenecké frašky, z „Fidlovačky“!

O TEXTECH LUŽICKÝCH

Prvním čistým překladem písně „Kde domov můj?“ je vlastně překlad německý, pořizený V. A. *Svobodou*. Uváděné překlady do jazyků slovanských z doby předbřeznové i pobřeznové jsou pouze varianty a parafráze lokálně přizpůsobené. Slovanští vlastenečtí překladatelé, znajíce vliv této písně na český národ, upravili ji tak, aby mohla působiti stejným vlivem v národě, z něhož vyšli.

Tak vznikly varianty hornolužická, dolnolužická a chorvatská a parafráze srbské, slovinská, bulharská i polské.

Věnujme pozornost nejprve variantám *lužicko-srbským*, variantám národa nám nejbližšího.

„Čechowje běchu Serbam z příkladom skoro we všem narodnym prócowanju“ a není tedy divu, že Jan Ernst *Smoleř*, chloubá

Lužice, který „bě přeni wutrajny a wědomy Słowjan mjez Serbami“, neváhal přeložiti „Kde domov můj?“ do lužičtiny a upravití jej na lužické poměry. J. E. Smoleř (1816—1884) je nejlépe charakterisován dr. Jos. Pátou v jeho „Z českého listowanja Jana Arnošta Smolerja“: „A čítamy-li Jana Arnošta Smolerjowe dopisy a slědujemy-li Smolerja na jeho studijach w Budyšinje a we Wrótsławju, widźimy, kak horliwje džela k spomoženju swojeho naroda, kak pučuje po serbskim kraju, kak zbudža lud a sam so při tom zdžěhuje, kak zwjazuje přecelske počahi ze Słowjanami, kak porjedža serbski prawopis a wudawa narodne pěsnje, kak je basnik, wučenc, redaktor a wudawař, kajki je stačan we léce 1848, kak dawa swojemu narodej Maćicu Serbsku a Serbski dom, kak je we wšěm njewustawacy a wšudžom na swojim městnje, přecy woporniwy narodowc a při tom dobry přecel, čłowjek, nadobny a zahorjeny Słowjan“. Byl přítelem velké řady nejproslulejších slovanských pracovníků, z nichž uveďme jen našeho Čelakovského, Hanku, Douchu, Jezberu, Vinařického, Staňka, Palackého a Kollára.

Lužický časopis „Tydžeńska Nowina“ přinesl r. 1845 na str. 162—163 oznámení, že v pátek dne 17. října odpoledne se bude konati Serbski spjewanski Swedžen, „na kotrymž so Serbske spjowy, kaž tež Čzjeske, Pólske a Ruske Hłosy z podloženy m serbskim Tekstom spjewacz budža . . .“

Slavnost se konala v budyšínské Střelnici. Smoleř referoval o ní v dopise ze dne 26. října 1845, odeslaném z Łazu (Lohsa bei Hoyerswerda, Prus. Lužice) Douchovi s prosbou, aby zprávu použil pro „Kwěty“. Vlastní referát sestavil Smoleř pro Douchu německy.

A zde se dočítáme: „Darauf folgten unter immer steigendem Beifalle die übrigen Gesänge von denen No: 3 ebenfalls eine czechische Melodie hatte, nähmlich die des bekannten Liedes: Kde domek můj?!, dem J. E. Smoleř folgenden Text nachgebildet hatte: . . .“ Následuje Smoleřova lužická varianta „Hdže statok můj?!“.

Doucha Smoleřův referát ještě rozšířil a napsal do „Květů“ (1845, str. 522—524) článek „O zpěvní slavnosti Srbů Lužických“, v němž Smoleřův dopis uvádí doslovně.

Ve Smoleřově originálu nalézáme úchylku, byť nepatrnou, od textu, který znám z některých lužických zpěvníků a jež také otiskl Bačkovský, jemuž jej zaslal věhlasný Lužičan Michal Hórnik, farář a redaktor v Budyšině.

Smoleř píše mylně „domek“ místo „domov“. Domek je lužicky „statok“, „khěžka“ (české chýška); domov lužicky jest „domizna“ nebo „wótcny kraj“.

Opravy, kterými se liší text zaslaný z Lužice Bačkovskému (v Lužici také vžitý) od původního znění Smoleřova, jsou dílem samotného Hórniky.

Opravená varianta záhy v Lužici zdomácněla. Nalezneme ji v každém větším zpěvníku (na př. K. A. Fiedlerjowy „Towařšny Spěwnik za serbski lud“). Nechybí ani v „Liederbuch für den Marienjungfrauenverein Hainitz“, sestaveném Lužičanem Mikławšem Andrickim (Im Selbstverlage des Vereins. Hainitz - Bautzen, 1905. Druck von Marko Smoleř im Serbski dom), v němž jsou písně německé, české, lužické a jedna latinská; v české serii jsou tyto písně: Aj to plémě odrodilců, Hej Slované, Hřbitove, Kde domov můj?, Má zlatá Mařenko!, Měltě Adam sedm synů, Praho má!, V Čechách, tam já jsem zrozena, po níž následuje „Hdže statok můj?“.

A kolik vlasteneckých schůzí lužických bylo zakončeno touto písní, nelze vypočítati. Jen tolik můžeme klidně dodat, že po zemích českých jest Lužice téměř druhým domovem Škroupovy písně.

Zajímavé je však, že za autora byl vždy a všude uváděn Smoleř, nikoliv Tyl. Teprve nejvýznamnější lužický skladatel Bjarnat Krawc uvádí správně J. K. Tyla jako autora ve sbírce hornolužických dvojzpěvů „Žorleško“ (Budyšín, 1925).

Nejvýše však pozoruhodné je, že v Lužici vznikla dokonce i lokální parafráze na „Hdže statok můj?“

Vznikla v roce 1894, tedy před 40 lety, ve velké a národně uvědomělé hornolužické obci Radwoři nedaleko Budyšina (a nebyla tudíž napsána teprve r. 1934 pro Všespolkový sjezd „domowinski“ v Radwoři, jak stojí mylně v „Lužickosrbském Věstníku“ z 25. září 1934).

V článku, v němž „Čichimichał“ zve Lužičany v budyšínském lužickém deníku „Serbske Nowiny“ ze dne 15. června 1934 na radwořský sjezd, čteme:

„Radwoř je jenička wjes za wulki domowinski zlět. Sto procentowska serbska wosada z dobrymi zwiskami do wšěch kónčin kraja, to je za nas, kaž stworjene . . . A, myslće sebi jenož, Radwoř ma samo, jako jenička serbska wjes, swoju wjesnu hymnu. Njedawno běch tam na kwasu a sym sebi ju při tutej skladnosći skuko wot spěwarja wotpisał. Je hižo na wšě 40 lět stara, a tekst dopakaza jasnje, zo je ju jedyn humora poľny ludowy basnik napisał. Tohodla je tu slyšće . . . (parafráze!) Hdžež so tak cunjo spěwa, tam je wěsće rjenje, tohodla wšitcy do Radworja!“.

Čistý překlad „Kde domov můj?“ do hornolužičtiny pořídil jsem koncem října 1934. Opravil jsem především chybu „statok“, nahradiv jej správným „wótcny kraj“; na místo slova „luboznosć“ (lepost, krása) položil jsem Tylův „zemský ráj“ — zemski raj“. Ve druhé sloce snažil jsem se rovněž přiblížiti se znění Tylovu, odstraniv slova „pobožnosć“ (zbožnost), „wjeseľosć“ (veselost) a „hódnny“ a dav místo nich slova „khrobľosć“ (chrabrost), „móc“ (síla), „zmužitosć“ (zmužilost) a slawny“ (slavný).

Dolnolužický překlad Smoleřova variantu mám od Václava Srba z Chejnic u Prahy. Ve svém dopise ze 4. listopadu 1934, psaném dolnolužicky, uvádí, že jej opsal ze zpěvníku „Styrygłosne spiwańa za mužske towařstwa. — Zestawił K. A. Kocor. — Dolnołužyske teksty spisał H. J. Budyšyn. — Z nakładom Mašice Serbskeje 1886“. Rovněž poukazuje na to, že byl otištěn v „Serbske narodne arije“. — Zestajal K. Jordan — psípodla do nimskego pšestajil F. Rocha. — Z nakładom Mašice Serbskeje. — We Chóšebuzu 1930.“ Jak vidíme, připojen byl v tomto vydání (k příležitosti 50. výročí Mašice Serbskeje) i německý překlad *Rochův*; čtenář jej nalezne ve II. díle. K dolnolužickému textu V. Srb podotýká, že: „wěs jo pšawa stara fórna, nic wěš“ (viz první slovo 2. verše 2. sloky).

Autorem dolnolužického překladu Smoleřovy hornolužické varianty jest Hendrich *Jordan*, „hucabnik w Popojcach“, popojcký učitel; zmíněný K. Jordan, učitel v Husokej u Wětošowa, jest syn prvního.

Mluvě o dolnolužické variantě, dr. J. Páta poukazuje na „Nowe a stare serbske arije za dwa głosa“ (vydáno r. 1900 v Budyšině).

Zajímavost ještě je, že jako Smoleř změnil název písně na „Mój statok“, tak i Jordan, naprosto věrný jeho překladatel, nazval svůj převod „Moj dom“.

VARIANTY A PŘEKLADY POLSKÉ

Ve své knížečce Bačkovský vypravoval, že v Mariánských Lázních přítomným Polákům a Rusům se „Kde domov můj?“, zpívaný Strakatým, tak líbil, že „nestačilo se ani tuto píseň opisovati“ a že „s Poláky a Rusy putovala textem více méně pozměněným na všechny strany“.

To bylo roku 1843; o úspěchu Strakatého a vlivu Tylovy písně na domácí i zahraniční hosty dočítáme se v „Příloze k Věnci“, roč. 1843, na str. 5.:

„Když výborného našeho Škroupa touhyplnou, srdcejemnou píseň „Kde domov můj?“ dozpíval, povstala v sále mocná bouře potlesku, která tak dlouho trvala, pokud ji p. Strakatý opětně přelíbeznými zvuky této písně co čarovným prutem ukonejšiti se odhodlal — načež zase čiré ticho nastalo. Veškeré obecenstvo bylo tak dojata a poslouchalo s takovou upjatostí, že se zdálo, jakoby všickni krajany byli a blazí citové lásky k vlasti v duších jejich se prýstily; a přece snad slovům těm jen nemnozí zúplna, někteří jako Rusové a Poláci, jichž se byl hojný počet sešel, jen z části porozuměli, a ostatní zhola nic.“

A již v únorovém čísle „Květů“ z r. 1844 (roč. XI., č. 22, str. 87) oznamuje K. V. Zap, tedy úředník ve Lvově, že slyšel na koncertě dne 2. ledna (1844) „Kde domov můj?“ v *polské* úpravě; Tylovův text byl prý změněn pro „naše zdejší okoličnosti“.

„... byl přijat od Poláků s nelíčenou radostí, tím více, čím řídkěji zde v národním jazyku něco zpíváno bývá“.

Autorem varianty ve Lvově zpívané byl Ignác *Kamieński*, člen redakce „Gazety lwowské“. Její znění Bačkovskému nedodal však Zap, nýbrž onen si je prostě opsal z „Květů“ (str. 80), kde jej Zap k svému referátu pro zajímavost připojil.

Povšimněme si, že *Kamieński* ve svém textu nejmenuje ani opěvovanou zemi, ani národ a spokojuje se pouze zemí horskou a horským slavným plemenem. Jeho překlad zpíval na koncertě v Praze pěvec *Negrone* r. 1845.

Ne tak druhý překladatel, *Zenon Przesmycki* (*Miriam*), známý polský básník, překladatel *Zeyera* a *Vrchlického*. Z jeho překladu vysvítá, že měl na mysli skutečně převod a nikoliv variantu a že nepovažoval za nutné zaměnit zemi a plémě Čechů za Polsko a Poláky. Na rozdíl od *Kamieňského* užívá správně slova „kraj“; od *Tylova* textu se uchyluje místy zřejmě jen z důvodu básnického.

Miriamovo znění poslal Bačkovskému *Eduard Jelínek*, redaktor „Slovanského sborníku“.

Do domácích zpěvníků polských pronikla nejvíce parafráze neznámého básníka (č. 2), otištěná prvně ve „*Śpiwniku wielkopolském*“, vydaném *Petzyńským*. „V tom je celé Polsko, plastický ohlas a výraz polské tragedie“, napsal o ní dr. *J. Páta* do své studie. Poznává též, že lidové vydání „*Śpiwnik narodowy*“ v *Mikolově* ve *Slezsku* (rok vydání není znám) má ve 3. sloce této parafráze zajímavý aktuální nádech:

„a udziałem jego glód!“

Nový polský překlad pořídil r. 1925 *PhDr. Henryk Batowski*; prvně byl otištěn v únoru 1926 v „*Myśl Akademicka*“ (roč. III., č. 2), tehdy ve Lvově vycházejícím časopise vysokoškolského studentstva, ve článku „*Hymny słowiańskie*“. U nás jej otiskla „*Československá republika*“ v č. 49 z 18. února 1926 spolu s jeho překlady hymny slovenské a všeslovanské.

Ve svém dopise z 11. října 1934 odeslaném mi ze Lvova, dr. *Batowski* navrhl několik změn, jež čtenář nalezne v II. díle v jeho druhém znění. Zjistiv však v obou případech nesrovnalost s melodií ve 4. a 5. verši druhé sloky, navrhl jsem překladateli nepatrnou opravu, kterou týž schválil (3. znění *Batowského*).

Dr. *Batowski* (* 12. května 1907), lvovský rodák, je horlivý pracovník, odborný i praktický, na poli slovanské vzájemnosti. Doktorem filosofie byl vyhlášen na základě své disertace o bohemismech *Kosmovy kroniky*, velmi dobře přijaté českými filosofickými kruhy. Osm let byl slovanským zahraničně-politickým redaktorem „*Słowa Polského*“ (zaniklo 1934), v poslední době se stal tajemníkem „*Slovníku slovanských starožitností*“.

Polský překladatel státní hymny československé, zpívané na polských školách na *Těšínsku*, je neznámý.

VARIANTY, PARAFRÁZE A PŘEKLADY SLOVANŮ BALKÁNSKÝCH.

Již roku 1839 rozšířil vlastenecký a slavjanofilský biskup Štěpán *Moyses* (Moyzes, nar. 1797 ve Veselí na Slovensku, zemřel r. 1869), přítel lidu, předseda Matice slovenské a spisovatel, z jehož podnětu se učilo na katolickém gymnasiu v Báňské Bystrici česky, „Kde domov můj?“ v Záhřebě. V „Československo-jihoslovenské revui“ (roč. IV., listopad 1934) vypravuje o tom Oton *Berkopec* ve studii „Kde domov můj?“ pri Jugoslovanih“:

V „Danici Ilirski“ z r. 1839 (štev. 16. na str. 69) čteme referát o národní zábavě, pořádané večer dne 5. dubna r. 1839 známým ilyrským předákem a chorvatským vlastencem hrabětem Janko Draškovićem v jeho paláci. Této zábavy se zúčastnili představitelé chorvatského kulturního i politického života, biskup Juraj Havlík, hrabata Oršić, Sermage, Erdödy, Festetić, Pejačević, baroni Kulmer a Rauch, velký župan Nikola Zdenčaj a jiní. Na večírku „krěpkim slavjanskim izrazom izpěvao gospodin doktor professor Štěpán Moyses lěpu i našoj československoj bratji veoma milu pėsan: „Gdě je stanak moj?“ od kapelmaistra Škrúpa“.*)

Prvně nalézáme ji otištěnu r. 1842 v I. svazku „Pěsmarice“ uspořádané D. R. a L. V., t. j. Dragutinem Rakovcem a Ljudevitěm Vukotinovićem. (Záhřeb, Gajova Ilyrská tiskárna, str. 58.) „Gdě stanak moj? sbírku zahajuje.

Překladařem Škroupovy a Tylovy písně do *chorvatštiny* byl sám dr. Moyses a jeho zásluhou se rozšířila také mezi „Ilyry“ (**). Moyses přeložil rovněž do chorvatštiny píseň „Hej Slované“, ovšem také jako parafrázi „Oj Hrvati jošte živi“, která mezi Chorvaty záhy zdomácněla. Sledovati šíření se Moysesova variantu „Kde domov můj?“ v Chorvatsku naráží bohužel na naprostý nedostatek pramenů: jisto však je, že spolu s variantou „Hej Slované!“ zpívala se hojně v bouřlivém roce 1848. R. 1872 se s ní shledáváme v knize „Pěsmarica“, vydané v Mariboru dr. J. R. Razlagem. Otištěna je též v Deželičových „Hrvatski pjesmarici ili sbirki rado pjevanih pjesama“ (Zagreb, 1918, str. 19). Její zařazení do sbírky chorvatských písní „rado pjevanih“, s oblibou zpívaných, svědčí jistě o tom, že byla Chorvaty hojně zpívána.

Slovinský překlad vznikl r. 1845; spolu s variantou chorvatskou vyšel r. 1872 ve spise „Pěsmarica“. V poznámkách sbírky písní „Zbori za štiri moške glasove“, sestavené kapelníkem Josipem Čerinem a vydané Glasbenou Maticí v Lublani r. 1897 čteme o slovinském překladu toto: „Slovencom je davno znana, ker že v „Novicah“ (na str. 93) dne 11. junija 1845. L. je natisnjen v sedmih

*) Podle dr. J. Páty zpívala „Gdje stanak moj!“ baronka Condé.

**) Znění první ve II. díle je ve starém pravopisu ilyrském; znění č. 2. je vzato ze sbírky Deželičovy.

kiticah prevod, katerega je „svobodno poleg českiga“ priredil Andrej Pirnat“. Tedy r. 1845 byl „Kde domov můj?“ přeložen A. Pirnatem do slovenštiny. K podpisu pod svou parafrází připojil Pirnat slova: „Iz Štavnice na Ogerskim“, místo, kde ji zbásnil. Týž překlad byl s melodií otištěn také r. 1877 ve sbírce „Zbirka slovenskih napevov ubranih za čvetero ali petero moških glasov“, vydané rovněž Glasbenou Maticí v Lublani.

Není známo, kdy byl „Kde domov můj?“ Slovinci prvně zpíván, jisto však jest, že to bylo nejpozději r. 1848.

O. Borkopec o tom vykládá: „V tom roce byly po celém Slovinsku pořádány národní slavnosti, na nichž byly zpívány slovinské a slovanské písně. Tak na př. čteme v „Sloveniji“ z r. 1848 na str. 192, že „v Trstu a slavnosti Slavjanskega družstva štirje gospodje in med njimi g. Smolař s prekrasnim svojim gerlom so nam zapeli Hurbanovo (!) pesem: „Hej, Slované ještě naše slovanská řeč žije“ itd. in družtvo je z neizrekljivim veseljem tako dolgo: „Živili“ kričalo in pleskalo, dokler so jo nam ponovili“.

O tom, jak Slovinci zpívali v r. 1848 i později „Kde domov můj?“ dočítáme se v „Novicah“ i v jiných slovinských časopisech. V „Novicah“ z r. 1862 na str. 78 lze čísti, že v březnu zazpívali Slovinci tuto píseň „pod oknom gimn. ravnatelja Nečáska ob priliki njegovega odhoda v Prago“.

V témže ročníku „Novic“ nacházíme dopis z Celovce z 16. února, v němž se praví, že při slavnosti u příležitosti založení tamní slovinské čítárny „govorili zdravice vrlemu gospodu Pirnatu, ki nam je prekrasno češko pesem „Kje dom je moj“ poslovenil“.

Spolu s „Hej, Slovenci, naša řeč slovenska živo klije“ otiskl „Kje dom je moj?“ dr. J. R. Razlag v „Pesmarica“ r. 1863. V té době byly již obě písně mezi Slovinci neobyčejně populární.

O její oblibě mezi Slovinci, stejně jako u ostatních Slovanů, kteří si ji přizpůsobili na vlastní poměry, nalézáme zprávu ve „Slovanu“ z r. 1884 na str. 449. Autor zde radí Slovincům, aby si koupili krásný obraz k této písni od Adolfa Liebschera, vydaný J. Ottou v Praze.

V „Květech“ z 11. března r. 1848 (č. 31) uveřejnila „Podunavka“ — časopis při Srbských novinách bělehradských vydávaný — v čís. 6. srbskou variantu písně „Kde domov můj?“ od neznámého bělehradského autora. Zápasí zřejmě s melodií, místy se jí dokonce i vymyká, což ostatně nalezneme i u překladů jiných. „Po myšlenkové stránce“, praví o ní Jul. Heidenreich v Čsl.-jihoslovanské revui (č. 1. září 1932), „nezapře, že vznikla v době okolo roku 1848, kdy se v Srbsku zásluhou mladých srbských žáků Štúrových nejvíce „slovanilo“. V duchu kollárovsko-štúrovských „Všeslávů“ (Sveslavů) opěvuje píseň slovanské Srbsko, domov kollárovské lidskosti — humanity a chloubu Slovanstva“. Druhý srbský překlad-variant napsal tvůrce moderní srbské poesie Branko Radičević záhy po r. 1848, patrně pro nějakou srbskou „besedu“ ve

Vídni, kde tehdy studoval a kde se stýkal s Čechy. Je rytmicky přesná „a se suverenním mistrovstvím rozehrávají polyfonickou hudebnost čistých a plných vokálů v efektně klidnou a vyrovnanou linii hymnické písně“ (Heidenreich). Radičević načrtává ve své variantě několika „výraznými a smělymi rysy svůj vojvodinský domov“, srbskou Vojvodinu a dotýká se v ní nedávné události, kdy uherští Srbové „vzplanuli jako saň“ k velikému boji proti Maďarům za svobodu Vojvodiny. „Politicky“, praví správně Heidenreich, „s hlediska srbského a jihoslovanského nacionalismu stojí však nesporně výše píseň bělehradská, která odpovídá na otázku „Kde domov můj?“ uvědoměle srbsky, ano velkosrbsky. Podle ní „všecky starobylé srbské země“ a „celý srbský národ“ jsou Srbovi domovem, zatím co Branko Radičević, pěvec „Studentského rozloučení“, zůstává úzkým vlastencem vojvodinského regionalismu; jeho domovem je jenom „ono druhé Srbsko“, uhersko-srbská Vojvodina“. Jeho varianta je také jedinou regionalistickou variantou písně Tylovy a Škroupovy.

Třetí srbská varianta jest vlastně překladem chorvatské Moysesovy varianty. Jen Kupu nahrazuje Morava a zem Chorvatskou a Chorvaty Srbsko a Srbové. Otištěna byla v „Ilustrovani veliki srpski narodni liri“ z r. 1893 na str. 21. (Novi Sad.)

Prvá srbská parafráze v „Podunavce“ byla provázena poznámkou: „Na ten způsob opěvoval českou vlast spisovatel p. K. Tyl. Věhlasný národ český zpívá onu píseň po celé své zemi. Na způsob české písně opěvovali všichni Slované své vlasti. Jenom my Srbové zůstali jsme posledními, a jest již čas, abychom i my přemýšleli a duševně pracovali“*.

Čisté překlady v jihoslovanských jazycích, jak se zdá, vůbec neexistovaly, ani překlad naší státní hymny. Jihoslovanské pěvecké sbory ji zpívají v českém i slovenském originálu.

Bulharská parafráze pochází od Theodosije *Jekonomova*, redaktora „Obštiho trudu“ v Bolgradě a od Vasila *D. Stojanova*, profesora bolgradského gymnasia. Jako Jihoslovani, i bulharští parafrázisté opěvují ve své úpravě Tylovy písně rodné Bulharsko; v jejich slokách nalézáme místo „vody“ Dunaj, Maricu a Vardar, místo „skalín“ Balkán a ani ohnivý junák nesmí v nich chybět.

V ročence „Chudým dětem“ je jako první příspěvek otištěn článku Vl. A. Franceva, v němž mluví o parafrázi Ivana *Simeonova*, „Blgarina iz Blgarii, Šumen“, kterou tento věnoval 14. února r. 1861 F. I. Jezberovi, docentu slovanských řečí na varšavské universitě.

Tato parafráze není nic jiného, než první sloka parafráze *Ikonomovy* s několika změnami, zaviněnými zcela jistě nepřesnou znalostí původního znění. Simeonův opis (jak jej Francev uvádí) zní:

*) Viz „Květy“ č. 31 z r. 1848 (11. březen; str. 132).

DĚ JE ROD-T MI?

*Dě je rod-t mi, dě je rod-t mi?
Tam dět teče bistr Dunav,
grozd raste v lozja-ta chubav
i Balkan-t grdeliv,
zemski raj za koj-to je živ;
tja zemlja je mnogo krasna,
Blgarsko je rod-t mi,
Blgarsko je rod-t mi.*

Dr. J. Páta píše ve své studii „Kde domov můj? ve slovanských překladech a obměnách“, že do Bulharska zanesli Tylovu a Škroupovu píseň bulharští studenti z Prahy. Nalezl pro to přímý doklad v Pamětech Atanase T. Ilieva, pedagoga a slavjanofila (vydala Bulharská akademie nauk v Sofii r. 1926), který studoval v letech šedesátých v Táboře a v Praze. Iliev vzpomíná, s jakým nadšením zpívali české vlastenecké písně, především „Kde domov můj?“

Je zajímavé, že ve všech bulharských zpěvnících uváděn jest pouze jediný autor parafráze a to Ikononov. Bačkovský dostal její text od spolupracovníka Jelínkova „Slovanského sborníku“ Ant. Voráčka, profesora ve Slivně. Má ráz východobulharského nářečí (cvjat, vjatar); ve II. díle otiskují kromě transkribce z Bačkovského i text podle 2. vydání zpěvníku St. N. Vardeva z Pirdopu (1892). Ve stejném znění, čteme ve studii dra Páty, ale ve zhoršeném otisku pravopisném setkáváme se s touto parafrází v národní „pěsnopojce“ Iv. K. Božinova (Sofie, 1897).

Parafrázi zařadil rovněž písecký rodák a učitel v Bulharsku Bohuslav Gregora do sbírky „Dvanadesjať Blgarski narodni pesni za mužsko kvarteto“, která vyšla r. 1882 v Praze u Em. Starého.

Čistý překlad bulharského Čecha inž. Jiřího Proška je dnes již nemožno sehnati. Dr. J. Páta o něm poznamenává, že byl — ač oblíben nejen u Čechů usedlých v Bulharsku, ale i u bulharských revolucionářů — zatlačen parafrází.

Postrádaje tedy čistého bulharského překladu, požádal jsem oň prof. Vladislava Šaka (nar. r. 1860 v Nalžovech), který byl profesorem na bulharských gymnasiích ve Slivnu a v Sofii, pak na vyšší škole a na universitě v Sofii. Po návratu do vlasti působil jako profesor bulharštiny a matematiky na Čsl. obchodní akademii. Za Rakouska byl čestným zástupcem bulharského ministerstva zahraničních věcí a kultu, po převratu byl jmenován bulharským generálním konsulem. Je autorem dvou velkých slovníků: Česko-bulharského a Bulharsko-českého. Uvedl celou řadu bulharských básníků do české literatury; z jeho překladů jmenujme „Sonety“ od Konstantina Veličkova, verše „Ta věčná i svatá“ od E. Bagrjany a Kyrila Christova sbírku sonet „Symfonie Prahy“. Ve „Slovanském přehledu“ přinesl poutavě psanou historii bulharského povstání z r. 1876; napsal také svou sbírku sonet „Pod Vitoší“ a ver-

šované libreto k opeře „Carmela“. Býval i publicisticky činným a v nejtěžších dobách bulharského národa hájil jej tiskem i přednáškami.

Šakův překlad vznikl v listopadu r. 1934. V lednu 1935 zaslal mi vynikající bulharský básník Kyril *Christov* (viz Dodatky) svůj převod naší hymny, poslední ze všech nových překladů.

PŘEKLADY A VARIANTY RUSKÉ, BĚLORUSKÉ A UKRAJINSKÉ

Ruských překladů sebral jsem celkem šest. Prvý pořídil r. 1891 D. N. *Vergun*, když se připravovala haličsko-ruská delegace do Prahy na jubilejní výstavu; v roce 1919 doplnil jej v Praze překladem „Nad Tatrou sa blýska“. Jeho překlad je čistý, ponechává i v ruském znění „zemi českou“ a „mezi Čechy“, jak je tomu také u ostatních překladů do ruštiny.

Dmitr Nikolajevič *Vergun* (* 1871 v haličském Gródku) je od r. 1923 profesorem ruské university v Praze pro karpatoruskou literaturu a jazyk. Již od r. 1894 propagoval všeslovanskou ideu přednáškami i tiskem v Rusku, v Bulharsku, ve Francii a v Americe; byl také členem podkarpatoruské delegace v Paříži (1919) a v Washingtonu (1920).

Další čtyři překlady, které jsem získal v archivu Památníku Národního osvobození, pocházejí z ruských legií našeho zahraničního odboje; tři z nich jsou anonymní a byly na rychlo, jak se zdá, pořizeny pro programy příležitostných slavností a koncertů našich legionářů, aby seznámily ruské obecnost s obsahem naší národní hymny.

Tak první z nich byl napsán v Kašíně ke koncertu českých důstojníků-zajatců dne 9. října 1916, který byl zahájen hymnami ruskou a českou. Z jiného programu přinášejícího ruský překlad „Kde domov můj?“ se pouze dovídáme, že byl zpíván na Českém večírku v divadle Orion, pořádaném ve čtvrtek dne 13. dubna českými dobrovolci.

Třetí překlad pochází z r. 1917 a byl napsán pro večírek českých dobrovolců ve Votkinském Zavodě.

Je rozdvojen, ježto první sloka hymny byla přeložena správně, zatím co z druhé vykouznil překladatel vlastenecko-revoluční parafrázi.

Za povšimnutí stojí „překlad“ z Kašinu; je to vlastně azbukou transkribovaný český text promíchaný několika ruskými výrazy a s vysvětlivkami šesti českých slov.

„Kde domov můj?“ přeložil též do ruštiny za války v Petrohradě náš krajan, ruský starousedlík Jindřich *Najman*, spisovatel a překladatel, nyní usazený v Plzni.

Poslední překlad, možno říci legionářský-oficiální, byl pořizen r. 1919 F. *Velichovským*. Vyšel s českým zněním ve 2. sešitě sbírky

„České písně“ (pro střední hlas s průvodem klavíru), redigované skladatelem-legionářem Oldřichem Blechou, nákladem osvětového odboru „Čechovojsk“.

Zůstane snad záhadou, jaký překlad rozšířila v Rusku kněžna Kutuzová, která slyšela „Kde domov můj?“ prvně v Mariánských Lázních v letech 1842—43; ale otázkou není, v kterém překladu jej zpívala pěvecký sbor Slavjanského, jenž jím doprovázel ruské vojáky do války za svobodu balkánských Slovanů: zpíval jej česky!

Běloruský překlad jsem získal od prof. dra Verguna. Zbásnil jej Petr Krečouski, vynikající představitel běloruské emigrace v Praze, dne 15. března 1925 a otiskl jej v běloruském sborníku „Zahraniční Bělorus“ r. 1926. Krečouski, bývalý předseda Běloruské lidové republiky, zemřel r. 1928 a odpočívá v české půdě Olšanských hřbitovů.

Ukrajinské překlady, které opatřilo tovarystvo „Prosvita“ v Užhorodě, jsou tři: dva překlady státní hymny a překlad české národní hymny. Autorem překladu celé písně „Kde domov můj?“ do ukrajinštiny jest básník Vasil Pačovskij z Přemyšlu, od něhož pochází i překlad hymny slovenské. Státní hymnu přeložil stát. profesor Boris Martinovič z Užhorodu v listopadu r. 1933 a kněz Zoreslav z Užhorodu, který otiskl svůj převod v časopise „Učitel'skij Golos“ v červnu r. 1934.

K *haličské* parafrázi dr. Jos. Páta poznamenává: „V tomto znění a pravopise nacházíme ukrajinský variant také v jiných zpěvnících, na př. v edicích Lvovské Společnosti jména M. Kačkovského Narodnyje russkije pěsni, 3. vyd. 1907, pod číslem 3, str. 6—7. Ale v lidu žil tento variant s drobnými obměnami, které ještě lépe vyznačovaly haličskou oblast slovem *Ruś*. Také výslovnost byla jiná, jak mi aspoň jednou slokou naznačil prof. Kyril Studyňskij ve Lvově v listě ze dne 12. září 1934 (viz Dodatky):

*De dim je mij, de Ruś moja?
De Dniester naš bystrotečnyj,
Bezpredil'nyj, bezkonečnyj,
Tam, de Sjan i Buh i Prut
Serebrom v ruslach tekut,
Tam strana moja ridnaja,
[: Tam mij dim i Ruś' moja! :]*

Parafráze vznikla r. 1868 při kladení základního kamene Nár. divadla v Praze.

Dr. J. Páta uzavírá svou studii „Kde domov můj? ve slovan-ských překladech a obměnách“ výkladem o překládání slova „domov“ do slovenských jazyků chybným „statok“, „stanak“, „domek“ atd. a praví:

„Celkem možno říci, že nešlo upravovatelům ani překladatelům o přesný překlad. Všichni se podřizovali melodii a rytmu své předlohy, které činili rozmanité ústupky. Neubráníl se tomu ani

Przesmycki v polském překladu ani Vergun v překladu ruském. Dá se to zjistit pouhým srovnáním obou textů s českým originálem. Také Smoleř musil český „jara květ“ — jistě z důvodů veršových a zpěvných — zaměnit za dosti všeobecné: kvítky kvetou tu a tam . . . Také Kamiěnski ve své úpravě musil učiniti drobné odchylky. Jest však podivné, že někteří překladatelé nebo upravovatelé nahrazovali české slovo „domov“, nám úplně totožné se slovem „otčina, domovina“ (připomínám oblíbené měnění vstupu ve 2. sloce: „Kde domov můj? Kde vlast je má?“) poněkud užším slovem ve smyslu „příbytek, obydlí“, ovšem zřejmě ve smyslu obrazném, pars pro toto: tak srbochorvatské „stanak“, kde se jinak užívá krásného slova „domovina“, nebo polské „domek“, kde docela jinak zní „ojczyzna“, lužické „statok“ místo běžného „wótcny kraj“, bulharské „rod“ místo plnějšiho „rodina“ atd. Jistě zde upravovatelé musili vyhovovati úsečnému vstupnímu dotazu: Kde domov můj, pro nějž nemohli užiti dlouhého slova běžného. Je také jisto, jak jsem už naznačil, že zpěváci, znalí dobře české melodie, musili někde text stahovat, aby dosáhli správného zpěvu a účinu rytmického.“

Ve II. díle této knihy odděluji slovanské varianty a parafráze od t. zv. čistých překladů. Slovanští patrioti, kteří je pořídili, vzali si za vzor Tylův text a buď jej přeložili se svými obměnami, plynoucími z odlišné mentality — na př. jihoslovanské a bulharské junáctví, lužická zbožnost a j. — a z názoru, že je nutno zesílit účinek písně lokálními jmény (Sáva, Kupa, Dunaj atd.), nebo prostě básnili vlastní sloky pod Škroupovu melodii. Ústupky i v překladech čistých (Vergun a pod.) jsou samozřejmé; sotva kdy se podaří přeložiti báseň do cizí řeči naprosto doslovně; a doslovný překlad textu písně, závislého na melodii s nutným ohledem na krátké a dlouhé tóny je ještě nesnadnější. U všech překladů, které byly dosud známy i u těch, které ve své knize prvně veřejnosti předkládám, je patrné, že překladatelé činili vše možné, aby — držíce se, kde to bylo možno melodie — podali věrný překlad a musili-li se uchýlit k pochopitelným dovoleným ústupkům, pak vždy se vynasnažili zachovati Tylovu myšlenku. Vzácnou výjimku tvoří jedině některé legionářské překlady, jejichž původci pod vlivem okolností si dovolili pozměnití mírný Tylův text revoluční variací, ač rozhodně neměli v úmyslu rozmnožiti řady starých autorů parafrází „Kdo domov můj?“

Je tu ještě otázka překladů slova „domov“. Zvláště nápadný je mně omyl v lužické variantě „Hdže statok mój?!“ V dopise jejího autora J. E. Smoleře Douchovi, který cituji z knihy dra J. Páty „Z českého listowanja J. E. Smolerja“ a v němž Smoleř svou variantu uvádí, čteme:

„ . . . nähmlich die des bekannten Liedes: Kde *domek* můj?!, dem J. E. Smoleř folgenden Text nachgebildet hatte: (následuje lužická varianta)“.

Z této věty se zdá, že Smoleř si nějakým způsobem zaměnil „domov“ „domkem“ a že pracoval při překladu s tímto bezděčným omylem. Není mi známo, jak dalece ovládal tehdy devětadvaceti-letý Smoleř jazyk český, přece však považuji tento výklad za dosti pravděpodobný.

A to tím spíše, že pro Smoleře by zajisté nebylo bývalo zatěžko přeložiti „domov“ slovem „wótcny kraj“, jako jsem to učinil ve své úpravě hornolužického textu.

Konečně není bez zajímavosti, že i náš Jos. Wenzig, druhý překladatel „Kde domov můj?“ do němčiny, známý překladatel do německého jazyka, počíná svůj překlad této písně slovy: „Mein Vaterhaus? Mein Vaterhaus?“

A že Moyses, který přece byl Slovák ovládající češtinu a z jehož podnětu se učilo na gymnasiu v Báňské Bystrici česky, přeložil rovněž „domov“ ve své chorvatské variantě slovem „stanak“, zatím co Polák Przesmycki překládal správně „mój kraj“.

Hle otázky, na které mrtví nikdy neodpoví.

PŘEKLADY FRANCOUZSKÉ, ITALSKÉ A RUMUNSKÝ

Při shánění překladů *francouzských* obrátil jsem se především na spisovatele dr. Hanuše *Jelínka*. Dne 3. října 1934 napsal mi tento dopis z Hronova:

„Podařilo se mi nalézt ve starých papírech překlad, který jsem před pětatřiceti lety pořídil se svým zesnulým přítelem, básníkem *Marc Legrandem*. Mám dnes proti němu námítky, a pokoušel jsem se dokonce jej přepracovat, ale jakmile jsem změnil jeden verš, shroutilo se to všechno, a tak Vám posílám ten starý překlad, který ostatně zachycuje tu romanticky neurčitou banalitu originálu, i když není zcela doslovný. A má tu výhodu, že se dá dobře zpívat.“

Jiný překlad francouzský pochází z válečného roku 1915 a byl i s českým zněním pod melodií vydán nákladem Maxe Eschiga v Paříži; na obálce vidíme zdravícího Sokola s praporem v ruce a korunu svatováclavskou nad znaky Moravy, Čech a Slezska (maloval *Dérice*). Hymnu „přeložila“ nakladatelova choť, paní *C. Eschigová* k harmonisaci Josefa Szulce.

Francouzské znění však nemá s českým textem téměř nic společného, až na několik výrazů: vody, hory, ráj a náš domov. Jinak jakoby naň vrhla trochu bojovného paprsku francouzská revoluční *Marseillaisa*, neboť se tu slibuje osvoboditi domov, drahý nám pro jeho utrpení. Text *C. Eschigové* nedrží se místy ani nápěvu, ale tomu Szulc odpomohl přidáním nových tónů, snaže se však, aby co nejméně porušil Škroupův nápěv. Zajímavost jest, že na konci písně přidal ještě dva takty, jež jsou podloženy slovy: „Cher pays!“ „Drahá země!“ a v českém znění opakovaným: „Domov můj!“

„Kde domov můj?“ na břehu Dněstru.
(4. rota České družiny zpívá hymnu před rakouskými zákopy 102. p. pluku.)

Egyptský král Faud naslouchá čsl. státní hymně.

Spolu s belgickou žurnalistkou, paní Juníí *Letty* jsem upravil její původní překlad 1. sloky, otištěný ve sbírce „Pravda vítězí“ (viz str. 164) a připojil i sloku druhou.

Dne 16. října 1934 jsem požádal náš konsulát v Marseille, aby mi, je-li to v jeho možnosti, dal přeložiti „Kde domov můj?“ do *provençalštiny*. Konsulát odpověděl dne 28. listopadu:

„... konsulát Vám posílá v příloze překlad obou státních hymen a to francouzský a provençalský. Překlad francouzský je přesný, nikoliv však příliš libozvučný. Za to překlad do provençalštiny je proveden největším znalcem tohoto nářečí, profesorem university v Aix-en-Provence p. Emilem *Ripertem*. Profesor Ripert je sám básník velmi ceněný a proto bylo jeho snahou co možná zhudebniti reprodukci doslovného překladu. Jeho kandidatura v posledních volbách bohužel překlad poněkud zdržela.“ Prof. Ripert přeložil obě sloky české národní hymny a tři sloky hymny slovenské.

Staré překlady *italské* mne naprosto nemohly uspokojiti; tři mají první ovšem historickou cenu: překlad *Ranieri Mucciho*, *A. Canossiho* a *modenský*; vyšly tiskem v době působení našich legií na italské frontě. Druhý, popřevratový překlad je společnou prací našeho dekadentního lyrika *Julia Škarlandta* a italského slavisty prof. *Urbanaz Urbaniho*, kteří přeložili rovněž „Nad Tatrou sa blýska“.

Na můj popud pořídil v listopadu 1934 nový a doposud nejlepší italský překlad slavista a sekretář pražského *Istituto di cultura Italiana*, spis. dr. *Renardo Poggioli*, znamenitý překladatel z moderní ruské literatury. Dr. Poggioli se narodil r. 1907 ve Florencii.

Maje na zřeteli zvláštní poměr mezi Rumunskem a Československem, byl jsem nemálo překvapen ujištěním našeho vyslanectví v Bukurešti, že „Kde domov můj?“ a „Nad Tatrou sa blýská“ nebyly do *rumunštiny* přeloženy. „Zdejší pěvecké sbory zpívaly naši hymnu při různých oslavách dosud jen v českém znění. Je však možno, že překlad existuje u p. prof. G. Staca, rumunského gen. konsula v Praze.“

Neexistoval a byla to dosti dlouhá cesta, než jsem našel ochotnou překladatelku v rumunské operní pěvkyni, žijící v Praze; překlad, který pořídila paní *Vera Mora*, je nejen doslovný, ale i dokonale zpěvný a náleží mezi nejlepší překlady naší hymny.

VE ŠPANĚLŠTINĚ, KATALÁNŠTINĚ A PORTUGALŠTINĚ

Naše vyslanectví v Madridě, oznamujíc, že španělský překlad hymny „Kde domov můj?“ neexistuje a když, tedy jedině snad v jižní Americe, odkázalo mne na dra R. J. Slabého, lektora Karlovy university v Praze a stálého přísežného soudního tlumočnicka

španělštiny, katalánštiny a portugalštiny, s nímž jsem však již o překladu nedlouho před odesláním dopisu do Madridu hovořil. To již, ujistiv mne, že o španělském překladu naší hymny mu není zcela nic známo, měl jsem jeho slib, že se sám pokusí hymnu přeložiti. Po madridské odpovědi hovořili jsme spolu po druhé; tentokráte — bylo to v říjnu 1934 — rozšířil slib na katalánštinu, portugalštinu a jazyk španělských Basků.

Prof. Slabý tento slib také dokonale splnil!

Překlady do jazyků *iberských* zahrnují překlady španělské, katalánské, portugalské a baskický. Byly pořízeny vesměs prací nebo podnětem dra R. J. *Slabého*, lektora Karlovy university, profesora jazyka španělského na Československé akademii obchodní v Praze, jenž jako bývalý profesor libre university barcelonské a absolvent tamní konservatoře pracoval po dlouhá leta na šíření známosti o literatuře a kultuře slovanské v zemích iberoamerických, zvláště jako spolupracovník největšího světového slovníku naučného „Enciclopedia Espasa“. Spolu s Jar. Kvapilem a Oskarem Nedbalem uspořádal v r. 1924 umělecký zájezd bratislavské opery do Barcelony a Madridu; k tomuto účelu přeložil tehdy libreto „Prodané nevěsty“ a „Rusalky“ do španělštiny; při překladu „Rusalky“ spolupracoval s ním španělský básník a umělecký kritik J. Pérez Hervás, který se známým hudebním spisovatelem a básníkem barcelonským Joaquimen Penou pomáhal i na překladu katalánském. Téhož roku vyšly z pera prof. Slabého i překlady „Babičky“ do španělštiny a katalánštiny. Katalánská revue „D'ací i d'allá“ uveřejnila tehdy jeho pojednání o dějinách čsl. opery, v nichž podán i nástin vzniku národní hymny a promluveno o Tylovi a Škroupovi.

R. 1932 provázal prof. Slabý Pěvecké sdružení učitelů moravských do Španělska a Portugalska. Československá hymna byla tehdy zpívána na všech koncertech španělských — Madrid, Bilbao, Gijón, Santander, Barcelona, Gerona, Reus, Lérida, Tarragona, Figueras — i portugalských, v Oportu a v Lisaboně. Tehdy zazněla naše čsl. hymna z úst Moravských učitelů při veřejném holdu u pomníku Camoesova v Lisaboně, v Oportě u pomníku portugalských hrdinů padlých za války světové, jakož i u pomníku Cervantesova v Madridě.

Prvé pokusy prof. Slabého o překlad státní hymny do *španělštiny* spadají právě do těchto let 1924 a 1932. K definitivnímu překladu přistoupil však po našem rozhovoru počátkem října 1934. Při překládání jak do španělštiny, tak i do katalánštiny a portugalštiny vznikla řada versí; všechny vynikají velkou úrovní a bylo by chybou jedinou z nich vypustiti.

Španělská řada je věnována Pěveckému sdružení učitelů moravských.

Překladu španělskému dal svou sankci jednak spisovatel J. *Pérez Hervás*, který s prof. Slabým přeložil i celou trilogii „Hipo-

damii“ Jar. Vrchlického ve formě veršové, a dříve již také některé básně epické i lyrické od téhož básníka, jakož i J. E. španělský vyslanec v Praze D. Francisco de *Agramonte y Cortijo*, nadšený pěstitel kulturních styků českošpanělských. Překlad *katalánský*, který zajímal již r. 1914 velkého katalánského dramatika a upřímného přítele našeho národa A. *Guimeru*, autora známého u nás dramatu „Nížiny“, byl pořízen taktéž v několika zněních. Katalánský žurnalista F. *Grau i Ros*, jenž pobyl i v Praze a nadšeně psal pak o Československu v Barceloně, překládal podle doslovného převodu R. J. Slabého, který jeho překlad metricky upravil. První přímý převod pořídil pak R. J. Slabý, jehož text přehlédli neodvisle mladá básnička katalánská *Mercé Rodoreda*, již pro věc získal ředitel obch. lycea v Barceloně a upřímný přítel Československa *Delfí Dalmau*, a žurnalista *Ricart Roig (Ric — Roc)*, úředník sanatoria v Torre Bonica v Tarrase, velký přítel slovanské kultury. Převod katalánský je věnován slavnému sborovému tělesu *Orfeó Català* v Barceloně, které uspořádalo r. 1932 v Barceloně velký umělecký hold Moravským učitelům ve svém *Palau de la Música Catalana*, kde i moravští pěvci zapěli vybrané skladby, jež skončily hymnou „Kde domov můj?“, která byla zazpívána také u pomníku *Verdaguero* v Barceloně.

Portugalský překlad první sloky pořídil ve volné formě největší současný básník J. *Teixeira de Pascoaes*, jehož stěžejní dílo, náboženský epos *Návrat do ráje (Regresso ao Paraíso)* byl do češtiny tlumočen R. J. Slabým a Jar. Boreckým (dosud v rukopise). Úplný překlad formálně i hudebně vyhovující originálu pořídil R. J. Slabý podle původního náčrtku z r. 1932, u příležitosti účinkování Moravských učitelů v Lisaboně. Převod tento schválil J. E. pan *José da Costa Carneiro*, portugalský vyslanec v Praze i pan J. *Rodrigues Dias Correia*, konsul portugalský v Praze. Je to první veršovaný překlad z češtiny do jazyka portugalského. Prosaický překlad prvé sloky české hymny uveřejnil r. 1926 čl. vyslanec dr. *Vlastimil Kybal* v knize *Um anno no Brasil (Rio de Janeiro 1926, str. 83)* vydané v *Brasílii*, kde vyšel také r. 1917 v *São Paulo* F. V. *Lorenzův* překlad *Komenského* „Labyrintu světa“ a „Ráje srdce“.

Dne 20. listopadu 1934 dostal jsem od prof. *Palaty*, překladatele českých básníků i naší hymny do latiny, dopis, v němž jsem našel německý překlad *Dostála-Lutinova* a — portugalský překlad dvou slok české a dvou slok slovenské hymny otištěný v „*Lidových Novinách*“ r. 1928 jakožto překlad „španělský“.

A o den později doručilo mi ministerstvo zahraničních věcí tři portugalské překlady, zaslané pro mne naším vyslanectvím v *Rio de Janeiro*, s poznámkou, že pocházejí ze sbírky „*Pequena Anthologia Tcheca*“ J. *Veselého* a F. *Lorenze*. Prvý překlad jest prací F. V. *Lorenze*, druhý dra *Jana Veselého* a třetí, týž, který otiskly r. 1928 „*Lidové Noviny*“, pořídil *D. Frederico*; tento převod byl prvně uveřejněn v časopise „*A Escola Normal*“, roč. 3., č. 23. Máme tedy

celkem čtyři staré portugalské překlady vzniklé na brasílské půdě; nezpěvnost je jejich nevýhodou, což nelze říci o překladech pořizovaných a opatřených prof. Slabým.

ANGLIE, SKANDINAVIE, HOLANDSKO A POBALTÍ

Do *angličtiny* přeložil po prvé „Kde domov můj?“ sám český básník Josef V. Sládek r. 1881, tedy jedenáct let po návratu z Ameriky, z níž si přinesl tolik skvostných popudů obohativších českou literaturu; již jen jeho překlad Longfellowovy „Hiawaty“ (The Song of Hiawata) znamenal vzácný přírůstek do naší literatury překladové. Se Sládkovým překladem *) naší hymny setkáváme se i v „Národním zpěvníku česko-americkém“. Druhý, rovněž velmi zdařilý překlad vyšel r. 1912 ve sbírce „Twenty-Two Bohemian Folk-Songs“ (22 českých lidových písní), téměř přepychově vydané v New York City a věnované překladatelem, Rev. Vincentem Pískem, D. D., pastorem „of the Jan Hus Bohemian Presbyterian Church“ v New Yorku „paní Helen Hartley Jenkinsové, dobré a ušlechtilé přítelkyni slovanských přistěhovalců.“ Třetí anglický překlad našel jsem v „Pravda vítězí — 10 československých vlasteneckých zpěvů s obrazy a výzdobou Jana Dědiny“ (Hudba: Jaroslav Mádle. Vydal a upravil Benjamin Szalatnay.) Pořídil jej r. 1926 L. A. Hudson.

Dánský překlad bez udání překladatele nalézáme v „Dánské mluvnici a cvičebnici“ Ingeborgy Stemannové, lektorky skandinávských jazyků na poznaňské universitě, vydané v Praze r. 1927.

Upozornil mne naň pražský velkoobchodník Miloš Halík, čilý pěstitel česko-dánských styků.

Norsko bylo s Dánskem spojeno přes čtyři století, od r. 1380 do r. 1814; proto dánština se stala poznenáhlu v Norsku jazykem spisovným a řečí inteligence a měst, zatím co ze starého norského jazyka se zachovala pouze lidová nářečí. Ježto se norština od dánštiny liší vesměs pravopisem, nebylo třeba hledati pro překlad norský překladatele, nýbrž jen upravovatele. *Norskou* úpravu překladu „Kde domov můj?“ provedla znalkyně skandinávských jazyků paní Milada Lesná-Krausová.

Do *švédštiny* byla naše hymna přeložena již dříve spolu s hymnou slovenskou paní Brigitou Hebbeovou z Upsaly.

Opatřilo mně je naše vyslanectví ve Štokholmu.

Zdařilý *holandský* převod je dílem pražského holandského konsula p. Adriana M. Doorna. Byl skončen v posledních říjnových dnech r. 1934.

Převod do *flámštiny* obstaralo vyslanectví Československé republiky v Bruselu v listopadu 1934. Snaha našeho vyslanectví

*) Podle Bačkovského je prý originál uložen v Náprstkově knihovně; marně jsem se tam však po něm sháněl.

o získání překladu básnického nesetkala se s úspěchem, proto spokojilo se pouze překladem doslovným. Flámové jsou belgičtí občané germánského původu žijící hlavně v provinciích: Antverpy, Brabant, Flandry a Linburg; užívají spisovné holandštiny.

Ze států baltických byli to první *Lotyšši*, kteří si pospíšili přeložit českou národní hymnu do své mateřštiny, o níž se tolik zasloužil český učenec, univ. prof. Josef Zubatý. Vztahy československo-lotyšské, posvěcené věrným spojenectvím lotyšských střelců s našimi legionáři v bitvě u Zborova, rozvinuly se za samostatnosti naší i lotyšské tak slibně, že překlady hymen obou národů byly samozřejmostí. Lotyšský překlad „Kde domov můj?“ napsal básník Jānis Akuraters, taktéž překladatel hymny „Nad Tatrou sa blýska“; prvně byl u nás otištěn 17. listopadu 1928 v „Českém slově“, redigovaném tehdy šéfred. Ot. Skýpalou, spolu s mým překladatelem hymny lotyšské „Lotyšsko, Bože, chraň!“ u příležitosti 10. výročí lotyšské samostatnosti.

Žurnalista a spisovatel Jānis Akuraters narodil se v roce 1876 v Zemgale. Pro účast v revolučním hnutí byl uvězněn a poslán do vyhnanství. Cestu literární nastoupil roku 1895. Akuraters je autorem básní, povídek, dramátů a románů.

Po překladu lotyšském přišel na řadu překlad *litevský*, který je prací prvního legačního sekretáře litevského vyslanectví v Praze Pranase *Sidzikauskase* za přispění vrch. správce kanceláře vyslanectví Ladislava *Nováka*.

Pochybuje o úspěchu dotazu u našeho vyslanectví v *estonském* Tallinnu, požádal jsem o přeložení české národní hymny paní Zinaidu *Ingrid Renning-Igenbergovou* (* 21. XII. 1909), dříve attaché Estonské republiky v Praze, nyní choť lotyšského attaché v Praze. Přeložila pouze prvou sloku, ale za nedlouho po té dostal jsem od vrch. kancel. oficiála čsl. vyslanectví v Tallinnu Jindřicha Schrödera úplný překlad s tímto přepisem:

„Pokud je mi známo, nebyla naše hymna dosud do estonštiny přeložena. Stalo-li se tak za pobytu pěveckého sboru Křížkovský v Tallinnu r. 1928, nevím, jelikož jsem zde tehdy ještě nebyl a nemohu se také nikde doptati, ač jsem se o to telefonicky pokoušel. Zasílám Vám doslovný překlad, který pořídila dnes (12. říjen 1934) naše úřední tlumočnice sl. Amanda *Nieländerová* z doslovného překladu německého, který jsem jí dodal . . .“

V prvé půli listopadu (1934) poslala mi pí Igenbergová novou úpravu svého zpěvného překladu.

První *finský* překlad hymny „Kde domov můj?“, volný, zaslalo mně dne 13. října 1934 naše vyslanectví v Helsinkách. Druhý, básnický a zpěvný překlad pořídil býv. zástupce finského exportního svazu v Praze, nyní úředník finského vyslanectví v Praze Adolf *Nyström* (* 1906 v Helsinkách), dne 18. října 1934.

PŘEKLADY NĚMECKÉ A BOJ O DEFINITIVNÍ ZNĚNÍ

Prvním německým překladem „Kde domov můj?“ byl „Mein Heimatland“ od Václava Aloise Svobody, podle rodiště Navarova (1791—1849) Navarovského, kdysi přítele Hankova a českého vlastence, Slovana a básníka, později — za profesorské kariéry — reakcionáře, klerikála a dokonce i odrodilce a německého básníka. Rukopis jeho překladu s překlady několika jiných národních písní — ač měl býti již dávno v majetku Národního musea — nalézá se dosud v rukou hudebního nakladatelství Jana Hoffmanna vdova v Praze I., podobně jako Škroupem psaná a podepsaná smlouva týkající se „Kde domov můj?“ a dalších tří českých a tří německých písní, která pochází z 13. července r. 1860. Svobodův překlad vznikl v době předbřeznové.

Před rokem 1848 přeložil Tylovu píseň do němčiny i Josef Wenzig, pražský rodák (1807—1876), český školní rada, ředitel 1. reálky v Praze v Ječné ulici, bolzanovec, průkopník národní výchovy, organisátor reálek a škol odborných, překladatel českých básníků do němčiny a autor operních textů, z nichž uvedme „Libuši“ a „Dalibora“ pro Bedřicha Smetanu. V jeho antologiích bychom překlad naší hymny hledali marně; prof. reálky v Ječné ulici dr. Josef Bartoš, který studuje Wenzigovu rukopisnou pozůstatost r. 1933 v reálce nalezenou, mne upozornil, že Wenzig vložil svůj překlad do „Die Umgebungen Prags“ (1857). Počíná prý slovy: „Mein Vaterhaus?“ Tak potvrdil správnost mé domněnky, že překlad, který jsem našel pod českým textem ve vydání „Böhmisches Volkslied, für Pianoforte bearbeitet von Franz Škraup. Op. 26. No 1. Čj slo I.“ (Prag bei J. Hoffmann), aniž by tu bylo uvedeno jméno překladatelovo, jest Wenzigův.

Na počátku války, dne 24. srpna 1914 otiskl „Neues Wiener Journal“ článek o české hymně, vlastně „písni“ (!), kterou zpívají čeští vojáci při mobilisaci a jejíž obsah není buřičský, neboť jí uklidňují občanstvo. K článku byl připojen překlad zápasící s nápevem.

Z doby světové války pochází překlad od nejmenovaného čtenáře pražského německého deníku „Bohemia“. U nás je snad vůbec neznámý překlad emer. ředitele knihovny vysoké školy technické ve Vídni dra Eduarda *Fechtnera-Štáhlavského*, který, tiskem nevydaný, mi zaslal dr. Jan Heyer, ředitel Ústřední knihovny Komenského ve Vídni.

Dík prof. Palatovi získal jsem jiný válečný překlad a to Karla *Dostála-Lutinova* (* 1871 v Lutíně, † 1923), faráře v Prostějově, básníka a organisátora katolické moderny. S českým zněním byl rozšířen na polních lístcích (Feldpost), které vydala „Archa“ v Prostějově.

Zajímavý překlad do němčiny byl napsán dne 28. října 1918, tedy o našem převratu, v Temešváru. „Národní Politika“ (odpol. vydání) z 28. listopadu 1934 přináší o tom vzpomínku z pera A. Modena pod čarou pod titulem „Malá vzpomínka na velkou vojnu“:

„Bylo to v Temešváru, dne 28. října r. 1918. V den pro nás historický, který se stal pro celý náš národ národním svátkem . . . V jednom velkém skladišti v Temešváru bylo uvězněno asi 150 desertérů, příslušníků t. zv. „zeleného kádru“. Byli mezi nimi Češi, Němci i Maďaři. Snášeli se dobře . . . Ten dne 28. října 1918 téměř celý den zpívali národní písně. Každá národnost svoje. — Češi ovšem mezi jinými písněmi také „Kde domov můj?“ A nejednou tuto píseň si zazpívali. Několika německým poddůstojníkům se píseň zalíbila. Tázali se přítomného tehdy akt. hejtmana (jenž měl službu) Ant. *Ganmitzera*, rozumí-li textu písně a mohl-li by jim říci její obsah. Rakouský hejtman, ale inteligentní a sečtělý člověk, znalý češtiny, projevil v sobě ducha básnického. *Přeložil* naši národní píseň, naši potomní národní hymnu: „Kde domov můj?“ *do němčiny*. — Tužkou napsal svůj překlad na kus papíru, *aniž přihlížel k melodii* písně. Snažil se zachytit slova ve věrném překladu. *Byl a je to jistě první překlad* naší české státní hymny *do němčiny*.“

R. 1925 přeložil „Kde domov můj?“ do němčiny žurnalista spisovatel Rudolf *Fuchs* (* 1890 v Poděbradech), z jehož prací jmenujeme básnické sbírky „Meteor“ a „Karawane“, dále „Ein Erntekranz aus hundert Jahren tschechischer Dichtung“ a překlad Bezručova díla: „Schlesische Lieder“ a „Lieder eines schlesischen Bergmannes“. Jeho znamenitý převod Petra Bezruče v době světové války byl básnickým i politickým činem. Svůj překlad „Wo ist mein Heim? Mein Vaterland?“ otiskl v „Čechoslovakische Korrespondenz“ a ve feuilletonu „Kde domov můj?“ v „Prager Abendblattu“ r. 1925.

Z r. 1929 pochází překlad české i slovenské hymny (všech slok) od Richarda *Wolfa*, profesora v Boskovicích u Brna. Tento převod byl otištěn ve zpěvníku „Liederbüchlein“ (1929).

U německých překladů je třeba zmíniti se o t. zv. boji o definitivní překlad státní hymny. Diskuse trvá již od r. 1929 a nebyla vlastně dosud skončena, ač výnosem ministerstva školství a národní osvěty ze dne 9. května 1933 byl stanoven prozatímně za definitivní překlad státní hymny překlad Ernstův (*Mein Heimatland*) a Willnerův (*Ob der Tatra blitzt es*).

Před několika lety vyzvalo Státní nakladatelství v Praze básníka a hudebního skladatele, vlád. radu v. v. Rudolfa Frant. *Procházku*, aby pořídil překlad hymny pro chystanou školní cvičebnici. „Prager Abendblatt“ uveřejnil Procházkův překlad i s melodií a klavírním doprovodem dne 31. prosince 1930.

Ačkoli byl Procházkův překlad uznán kritikou celé řady listů za znamenitý a plně vyhovující, ministerstvo se rozhodlo doporučiti za prozatímně definitivní překlad práci Ernstovu, starší sice a prý

zazpívanou, rozhodně však slabší a méně zpěvnou než je Procházková, na níž okamžitě vidíme, že se jí obíral jak hudebník tak i básník.

Odmítám „oficielní“ překlad naší národní hymny, písně vlastenců Tyla a Škroupa, do němčiny a maďarštiny. Pohlížím na zápas o německé znění pouze jako na spor o nejdokonalejší německý překlad. A tím je nesporně překlad Procházkův. Jen byrokrati-laici mohou míti odlišné mínění.

Cituji zde názor spis. dr. Quido Maria Vyskočila, v němž jest uveden i názor básníka F. S. Procházky:

„Mimo tento Procházkův překlad existují ještě jiné známé a neznámé překlady. Ministerstvem však *uznaný zatímní překlad* zní: (text. Viz II. díl, str. 282).

První napsal Karel Václav *Ernst*, zemřelý 1910; narodil se 1830 v Röhrsdorfu, byl výtečným učitelem a nadaným básníkem domova. Však, hned na počátku v první řádce jeho překladu jsou dvě chyby. První slohově nesprávná, zcela proti smyslu Tylovy písně a se špatným slovním přízvukem. Slovo „Heim“ značí byt, obydlí, a ne vlast, t. j. „Vaterland“; tentýž smysl mají i poslední slova básně. Procházka užil správně slova „Vaterland“.

I další dvě řádky jsou nesprávné. Potok nehlučí („brausen“); to je výraz jen pro hluk moře a velikých vod; rovněž slova „sausen“ je nesprávně užito. Ani zpěvný přízvuk není správný. Následující slova „schmückt“ — „entzükt“ jsou krátká, zatím co melodie má půlovou notu. Nesprávně je užito slov: „Böhmen ist mein“; Procházka má správně „schönes Böhmen“.

Druhý díl hymny je přeložen Ottou Willnerem. Již z počátku je ve slově „Tatra“ nemožný přízvuk. Zní T ā t r ā, místo krátkého Tatra. Procházka má i zeměpisně správné „Hohen Tatra“. Slova „Krachen — Erwachen“ jsou na místě, kde jsou noty delšího trvání!

Jelikož není dosud ustanoven definitivní text, doporučuje se vypsati veřejnou soutěž. Básník *F. S. Procházka* píše v literárním týdeníku „*Zvon*“ (čís. ze dne 30. května 1934): „Srovnáme-li oba texty (I. dílu) shledáme, že Procházkův je lepší v přízvuku, tedy zpěvnější, i v ekvivalentu slovním, tedy věrnější, což jest ostatně patrné na první pohled. Nerozhoduje, je-li starší překlad Ernstův již zazpívanější, rozhodující přece musí býti, že *Procházkův převod zazpívá se mnohem snáze*. Ostatně definitivní návrh by měla ministerstvu podati komise, složená z básníků, komponistů a zpěváků jak českých tak německých, mělo by o tom být rozhodnuto do *prosincového jubilea státní hymny*.“ Nestalo se tak!

Tento překlad nemá jen politický, ale i jiný důležitý význam a neměl býti vybrán jen jednou osobou, a zvláště takovou, která neovládá dostatečně látku ve všech směrech.

A není to podivné, že uplynulo 15 let, než byl uznán tento německý text Ernstův, který již tak dlouho odpočíval?“

K obhájcům překladu Procházkova připojil se i prof. Ant. Srba, který ve článku „O německý text státní hymny“ v Národních listech z 16. listopadu 1934 píše m. j.: „O vroucím poměru Procházkově k tvůrci státní hymny vydává svědectví závěr jeho článku, jehož nelze čísti bez pohnutí:

„Daleko od domoviny, po níž horoucně toužil, i když mu jako tak mnohému velikánu odpírala díky a uznání, hluboce dotčen bezprávím (jeho žádost za místo kapelníka českých oper v prozatímním divadle byla zamítnuta), zarmoucen neúspěchem svých „kapelnických“ oper — umřel skladatel písně „Kde domov můj?“, jež se mu stala otázkou osudovou. Za velké účasti obyvatelstva rotterdamského, miláček tamního publika, byl pohřben. Jeho hrob je dnes neznám . . .“

Uvedl jsem výše mínění dvou básníků*), kteří žádají, aby ministerstvo rozhodlo brzo pro překlad Procházkův jako básničtější a hudebnější nežli text školám zatímně doporučený. Dovolují si při tom s oběma vysloviti plný souhlas. Jedinou změnu navrhuji — ovšem s případným svolením Procházkovým — aby totiž v prvním verši byla podle Ernsta zachována otázka:

„Wo ist mein Heim, mein Vaterland?“

Je to věrné**) a namístě; další překlad jest pádný, kdežto Ernstova čtyři tázací „wo“ mění podstatně tvářnost písně, Procházka ji zachovává.

Nakonec pak nikoli nedůležitou věc. Nezáleží jen na tom, jaký jest překlad, ale taky kdo překládal. Nedávno jsme se dočtli v novinách, že německý školní inspektor v Opavě, taky překladatel státní hymny, byl pro zpronevěry zatčen. Není vyloučeno, že překlad hymny byl mu cestičkami k místu inspektorskému, ve kterém tak zklamal. Naproti tomu min. rada Rudolf Procházka, šlechtic rodem i šlechtic ducha, osvědčoval se vždy i za Rakouska ve své úřední i neúřední funkci upřímným přítelem našeho národa, vymohl již tehdy ve Vídni státní subvenci pro Českou Filharmonii, zabránil za války rozpuštění pražského „Hlaholu“, zachránil při rekvisicích kovů mnoho historických českých zvonů a varhan atd. Jako vynikající hudební historik dal ve svých dějinách „Abriss der Musikgeschichte“ (v Lipsku vydaných) čestné místo české hudbě, jak tomu není v žádných dějinách jinojazyčných. On také první vyslovil myšlenku, že čeští skladatelé, emigranti i domácí, nebyli jenom odleskem klasiků vídeňských, nýbrž pouze jejich slávou zastíněni. A to napsal nejlepší znatel klasiků („Mozart in Prag“) a romantiků („Das musikromantische Prag“)!

Zaslouhuje-li kdo, aby jeho překlad státní hymny byl uznán za závazný, pak je to i pro básnické a hudební hodnoty práce i pro

*) Prof. Srba citoval též F. S. Procházku a Q. M. Vyskočila.

**) Slovo „Heim“ věrné není, jak již bylo uvedeno. V II. díle na str. 255 přináším novou úpravu sklad. Procházky, která je nejdokonalejším německým překladem vůbec.

svůj čistý poměr k našemu národu a státu Rudolf Procházka, nositel státní ceny jubilejní r. 1928.“

R. F. Procházka přeložil státní hymnu, tedy první sloku hymny české a hymny slovenské. Na mé přání přeložil v říjnu 1934 i druhou sloku „Kde domov můj?“. Z vlastního popudu opravil současně sloku prvou a v listopadu mi zaslal další opravu první strofy jako „nové znění“.

Jedním z novějších překladů německých jest také převod Eduarda *Neumanna*, který mi překladatel zaslal v polovině prosince z Karlových Varů s poznámkou: „Černý Kostelec, v prosinci 1934“. O tom, že existuje ještě celá řada jiných německých překladů netřeba pochybovati.

OD ŘECKA PO IRSKO

Překlady do jazyků národů evropských zakončíme zajímavou skupinou. Jsou to převody: maďarský, řecký, cikánský, albánský, baskický, bretoňský a irský.

Bez diskusí prošel u nás *maďarský* „oficiální“ překlad státní hymny od dra Gézy *Meszárose*, středoškolského profesora v Bratislavě, jenž přeložil i druhou sloku Tylovu i ostatní sloky Matúškovy.

V „Kertfalu“, obrázkové čítance pro IV. třídu maďarské obecné školy, kterou redigovali škol. inspektor Baltazár Boldizsár a stát. učitel Samuel Czabán (Praha, 1930), našel jsem jiné překlady všech slok hymny české i slovenské od neznámého překladatele. Zajímavě je, že obě jsou od sebe oddělené (česká na str. 244, slovenská na str. 248) a že v této čítance tudíž postrádáme hymnu státní!

Řecký (новоřecký) překlad pořídilo vyslanectví republiky Řecké v prvé polovině listopadu 1934.

O získání překladu *albánského* (Albánci - Škipetaři, Arnauti - jsou potomky Illyrů) přičinil se albánský konsulát v Praze, naleznuv překladatele, jimiž jsou albánští příslušníci Gafur *Langu* z Tirany (nar. r. 1905 v jihoslovanském Debaru), studující zemědělství a dopisovatel albánských novin a Anton *Luffi*, rodák sarajevský, studující architektury. Překlad je básnický.

Do jazyka *cikánského*, přesněji — do dialektu východoevropských Cikánů přeložil „Kde domov můj?“ a naši státní hymnu Ladislav *Hegeduš*, učitel na cikánské škole v Užhorodě; je to jediná škola toho druhu na světě. Učitel Hegeduš, Slovák za Spišského Podhradia, který cikánský jazyk dokonale ovládá, přeložil hymnu na rozhraní listopadu a prosince 1934. Ve svém dopise z 2. prosince podotýká: „ . . . vzhľadom na to, že Cigáni nemajú svoj vlastný pravopis (písmo), píše sa vždy pravopisom toho národa, u koho sú oni usídlení. Tak som písal i já v našom pravopisu. Vyslovovať treba jak čítáme . . .“

Převod *baskický* (Baskové, sami se nazývající Euskaldunak, obývají západní část Pyrenejí jednak ve Španělsku, jednak ve Francii při zálivu Biskajském. Je jich asi 700 tisíc; uhájivše si svobodu proti Římanům, Visigotům a Frankům, podlehl Španělům a Francouzům. Za republiky ve Španělsku bojují spolu s Katalánci o svou autonomii. Pierre Loti je proslavil románem „Ramuntcho“. Baskové jsou zbytkem starých Iberů a nejstaršími obyvateli Evropy.) pořídil největší současný znalec jazyka baskického a jeho vědecký jednotitel, kněz Resurrección María de Azkue, president baskické akademie (Euskaltzaindi) v Bilbau, na základě doslovného překladu prof. R. J. Slabého. Azkue, jenž je znám nejen jako autor četných monumentálních děl filologických o jazyce baskickém, ale také jako vynikající folklorista, hudební skladatel a autor několika oper, vyslechl „Kde domov můj?“ při koncertě Moravských učitelů v Bilbau r. 1932 a již tehdy projevil úmysl přeložiti jej do baskičtiny, což se však stalo skutkem teprve v říjnu 1934. Jeho překlad je zároveň prvním překladem baskickým z češtiny.

Maje v rukou překlad baskický, nemohl jsem opomenouti ani *Bretoňsko*, kraj „Rybáře Islandského“, „Mého bratra Yvese“ a „Dcer mořských vlků“. Nevěda si jiné rady, obrátil jsem se dopisem z 18. října 1934 na starostu města Brestu.

Dne 8. listopadu přišla odpověď:

„Le Sénateur — Maire de la ville de Brest à Monsieur J. V. ŠMEJKAL, rédacteur au Journal „Polední list“, PRAHA, Jungmannova 26, TCHÉCOSLOVAQUIE. — Monsieur, En réponse à votre lettre du 18 octobre dernier, j'ai l'honneur de vous remettre ci-joint une traduction en langue bretonne de l'hymne national tchèque „Où est ma Patrie?“ Le traducteur à qui je me suis adressé a exprimé le désir de conserver l'anonymat...“*)

Bretoňsky, jazykem patřícím do britské skupiny jazyků keltských, mluví přes milion obyvatelů.

Irský překlad opatřil náš konsulát v Dublině, hlavním městě Irského svobodného státu (The Irish Free State, keltsky Saorstát Eireann); pořídil jej Oscar Mac *Uillis*. Irštinu, jazyk národa původu keltského, ovládá pouze malý zlomek obyvatelstva; teprve od r. 1921 se datuje jeho obrození, které však pokračuje velmi pomalu.

V ŘEČECH BLÍZKÉHO I DÁLNÉHO ORIENTU

Sám jsem byl překvapen, že se mi podařilo rozšířiti řadu překladů naší národní hymny i o slušný počet předních jazyků exotických národů. Máme-li dnes přeloženu píseň „Kde domov můj?“ do

*) Senátor-starosta města Brestu panu... — Pane, odpovídaje na Váš dopis ze dne 18. října t. r., kladu si za čest odevzdati Vám připojený překlad české národní hymny „Kde domov můj?“ do jazyka bretoňského. Překladatel, na nějž jsem se obrátil, vyslovil přání, aby byla zachována jeho anonymita...

několika jazyků orientálních, a to nejen Blízkého, nýbrž i Dálného Východu, můžeme směle prohlásiti, že v tomto směru se nemůže naši hymně vyrovnati žádná jiná. Pražská vyslanectví a konsuláty vyšly mi neobyčejně ochotně vstříc a stejně tak i moji exotičtí přátelé.

Hebrejský překlad, básnický a zpěvný, pořídil učitel Jiří *Langer*, znamenitý znalec hebrejštiny a autor sbírky básní v tomto jazyku. Z jeho dopisu uvádím: „Posílám žádaný překlad písně „Kde domov můj?“ do hebrejštiny i fonetickou transkripci, která ovšem se neřídí zcela platnými zvyklostmi, ježto některé hebrejské hlásky nemají v evropských jazycích analogie.“

Hebrejštiny náleží ke skupině jazyků semitských, jejichž vlastní byla Syrie. Ježto podle zachovaného jazykového materiálu mluvili hebrejsky patrně i Kananejci, Foiničané, Moabští, Ammonité a nomádové jižní Palestiny, byla hebrejštiny od nejstarších dob také jazykem Palestiny. Vymřela za Makkabejských, takže v době Kristově již neexistovala. V tomto čase vykazovala vedle zbytků ryze hebrejských hojně aramejštiny a v této podobě se jí užívalo jako spisovného jazyka až do nové doby. Touto hebrejštinou byl napsán i Starý zákon. Dnes je jazykem Národního židovského státu, zřízeného r. 1917 Angličany.

Do *arménštiny* přeložil „Kde domov můj?“ počátkem listopadu 1934 arch. Babken *Rašmadžian* přímo z češtiny, kterou ovládá. Je nejen básnický, ale i zpěvný a reprezentuje nářečí východoarménské.

Arch. *Rašmadžian*, syn arménské univ. profesora, se narodil r. 1901 v Tebrizu v Persii; mládí prožil v Alexandropolu na Kavkaze a v Erivanu, hlavním městě Armenie. V roce 1921 odejel do Tebrizu, odkud s několika krajany podnikl strastiplnou a dobrodružnou cestu do Mesopotamie a Syrie, která trvala půldruhého roku. Z Malé Asie se vydali do Evropy, kde našli (r. 1923) útulek v Československu. Zde také vystudoval na vysoké škole technické.

Druhý arménský překlad je prací dra Nišana *Mardirosiana*, jemuž jsem oň psal ještě před seznámením s arch. *Rašmadžianem*. Tento překlad má svou malou episodku. Dr. *Mardirosian*, nevěda jak by mi poskytl úhledný přepis překladu tiskacími písmenkami, zaslal jej k otištění arménskému deníku v Cařihradě „*Arevelk*“. Redakce „*Arevelku*“ překlad skutečně otiskla dne 18. listopadu 1934 a odtud jsem jej převzal do této knihy. Dr. *Mardirosian* byl za války v Čechách internován a po převratě jim už zůstal věren. Na rozdíl od prvního překladu reprezentuje jeho převod nářečí západoarménské.

Arméni, proslulí jak píli, obchodním talentem a krásnými dívkami, tak i tragickou historií dosud neskončenou, jsou míšenci chaldejských praobyvatelů s indogermánskými kmeny. Arménština indogermánského původu změnila se hlavně vlivem tureckým; písmo se ustálilo v V. stol. p. K. podle abecedy řecké, syrské a perské.

Do *turečtiny* byl „Kde domov můj?“ přeložen počátkem listopadu 1934 tureckým občanem, který mne požádal o zachování jeho anonymity. Druhý překlad napsal dr. N. Mardirosian.

Překlad *arabský* pořídil Hadži Mohamed Abdullah *Brikcius*, první a dosud jediný Čechoslovák, jenž procestoval a probádal nepřístupné a málo známé kraje poloostrova Arabského: Yemen, Asir, Nedž, Oman, Hedžas a který navštívil nejposvátnější místa Islamu, všem Evropanům zakázaná: Mekku a Medinu. Podrobil se všem ceremoniím a náboženským obřadům, spojeným s přestupem k islamu, stal se pobočníkem Imáma Jahji a krále svobodné Arabie Ibn Sauda a přítelem irackého krále Faisala. Po návratu do vlasti uložil své vzpomínky a zkušenosti do řady článků v časopise „Oasa“ a do cestopisů. Hadži Brikcius, narozený r. 1903 v Bohinske Bistrici v Jugoslavii, přeložil „Kde domov můj?“ do arabštiny v listopadu 1934. Že při své práci narazil na nejednu jazykovou překážku, je samozřejmě pro každého, kdo se s jazykem arabským seznámil.

Další překlad, *perský*, je prací Vladimíra *Rafalského* (nar. 29. června 1886 ve Volyňské gubernii v Rusku), Rusa žijícího v Praze. Rafalský absolvoval dvě vysoké školy orientálních jazyků, moskevskou a petrohradskou a před válkou působil jako diplomat v Orientě i jinde. Nyní je soudním tlumočnickem jazyka českého, perského, tureckého, arabského, ruského, anglického, francouzského, italského a německého v Praze. Překládal též z orientálních jazyků do ruštiny, z perštiny na příklad Hafiza a Omar-Chejjáma. Dopis provázející jeho překlad naší hymny (z 10. prosince 1934) končí:

„Těšilo mne velice, že jsem mohl také něčím přispěti k oslavám vzácného jubilea překrásné české hymny.“

Vladimír Rafalský pořídil svůj překlad, poslední ze všech, dne 4. prosince 1934.

Překlad do *kalmyčtiny*, jazyka mongolského národa Kalmyků, je dílem kalmyckého emigranta v Praze jménem Mirma *Šichanje-Kuvun*.

Šichanje-Kuvun se narodil r. 1906 v kalmycké stanici Denisovskoj. Jako emigrant žije již od r. 1920. V roce 1923 našel útul a pohostinství v Československu, kde mohl vystudovati na gymnasiu a pokračovati ve studiích na pražské technice. Nepříznivé materiální poměry přinutily ho však v posledním ročníku vzdáti se studií a hledati zaměstnání. Sen o inženýrském diplomu se rozplynul; Mirma Šichanje-Kuvun stojí teď v loubí domu ve Spálené ulici, před obchodem „U města Pekingu“ a nabízí mimojdoucím čínsko-japonské ozdobné drobnůstky. A zde, za stolem s miniaturními Budhy a jinými upomínkami na Daleký Východ, přeložil Mirma Šichanje-Kuvun píseň z doby českého obrození a hymnu českého národa — „Kde domov můj?“, „Hama minjen nutok?“

Snad nad ní vzpomínal na svou vzdálenou domovinu a na svůj národ, na Chošoty v Tibetu při jezeře Kuku-nor, na Džungary mezi

Ťanšanem a Altajem, na Dorboty na Donu a na Torgoty v Turkestanu a v ruské střední Asii. A na tisíce kalmyckých synů, rozptýlených a živořících na evropské půdě.

V chudobě vznikla Píseň písní českého národa. Ale v mnohem větší chudobě přeložil ji do své mateřštiny kalmycký emigrant . . . „Je mi tak smutno . . .“, četl jsem v závěru dopisu, kterým provázal Mirma Šichanje Kuvun svůj překlad.

Ale i mně bylo smutno, když jsem psal tyto řádky.

Druhý překlad kalmycký zbásnil dr. B. *Ulanov*, žijící v Praze; byl otištěn v „Ranních novinách“ ze dne 21. listopadu 1934.

Do jazyků *Hindi* a *Urdu* přeložil českou národní hymnu Pandit *Tarachand Roy*, narozený dne 6. října r. 1890 v Lahore, kde také skončil svá studia, načež v nich pokračoval na universitách v Berlíně, v Lipsku a v Heidelbergu; nyní působí jako lektor jazyka indického na berlínské universitě. Za svého přednáškového turné navštívil také Československo.

Ind A. C. Nambiar, který mezi námi prostředkoval, podotýká ve svém přípisu tolik: „Řeč *Hindi* jest jednou z nejpřednějších v Indii. Mluví jí přibližně 100,000.000 lidí a jest zároveň dorozumivacím jazykem v celé ostatní Indii; jest nejvíce oprávněná býti zvanu „řečí budoucnosti . . .“

Jazykem *Urdu* hovoří indiští mohamedáni. A. C. Nambiar píše: „Řeč *Urdu* a *Hindi* jsou nejvýznačnější v celé Indii; jejich hlavní pravidla jsou společná. Rozdíl mezi nimi spočívá v tom, že řeč *Hindi* jest bohatší na výrazy pocházející ze sanskrtu, kdežto *Urdu* na výrazy z perštiny a arabštiny. Jsou však vlastně dvěma výrazy jedné řeči. *Hindi* se píše z leva do prava a používá písmen abecedy sanskrtu, *Urdu* z prava do leva písmenami abecedy arabské“.

Přiznávám, že jsem naprosto nevěřil v úspěšný výsledek dopisu, který jsem adresoval vyslanectví J. V. krále Siamského v Londýně, s jehož úředníkem a členem královny družiny v době pobytu siamských Veličenstev v Praze jsem navázal přátelský styk.

A jistě i toto seznámení mělo svůj podíl na příznivé odpovědi z Londýna. Dne 17. listopadu 1934 přišel odtamtud dopis s červenou hlavičkou a znakem královského domu siamského, který Praha zná jednak z velké vlajky zdobící ve dnech návštěvy J. V. krále Pradžadhipoka a J. V. královny Rambai jejich dočasnou residenci, hotel Alcron, jednak z vlajky na královském voze.

Dopis (č. 328-11), datovaný dne 15. listopadu 1934, zněl:

„Dear Sir, I am in receipt of your letter of the 7th instant, and, in compliance with your request, I have pleasure in enclosing herewith a Siamese translation in verse of the Czech national Hymn, with a phonetic transcription of the Siamese characters.

Yours faithfully

(p o d p i s)

First Secretary of Legation.“

V příloze našel jsem *siamský* překlad naší hymny „Kde domov můj?“ psaný jednak siamským písmem, jednak v anglické transkripci. V druhé příloze byla fotografie překladatelova s jeho vlastnoručním podpisem a poznámka, že překladatelem jest *Khun Bibidh Virajjakar*, sekretář vyslanectví Jeho Veličenstva krále Siamského v Londýně, Anglie, narozený v Hua Hin v Siamu dne 22. srpna 1904.

„Kde domov můj?“, siamsky „An tin ni ji khatt prades kha“, jest taktéž prvním překladem z jazyka českého do jazyka siamského. Je básnický a jeho zajímavostí jest — totéž jako u překladu čínského — omyl překladatelův, který v dobré snaze nahrazuje „zemi českou“ — „zemi československou“. Překladateli sloužily za vzor dobré a věrné překlady anglické, Sládkův a Pískův.

S těmito předlohami pracoval i *čínský* překladatel, chargé d’Affaires čínského vyslanectví v Praze *Lone Liang*.

Na přání pana Lianga došlo dne 16. listopadu 1934 k mé návštěvě na vyslanectví, kde mi odevzdal svůj básnický překlad naší národní hymny v originále i transkripci (české) a svou podobenku a dal si vyprávěti historii Tylovy a Škroupovy písně.

Jak jsem již při siamském překladu poznamenal, dopustil se p. Lone Liang bona fide téže chyby jako p. Khun Bibidh Virajjakar, nahradiv „českou zemi“ Československem.

Pan Lone Liang jest prvním reprezentantem vlády republiky Čínské v Praze, která u nás zřídila své vyslanectví r. 1933. Narodil se r. 1894 v Kantonu.

Za překlad *japonský* vděčím především dru Gerolfu Coudenhove-Kalergimu z japonského vyslanectví v Praze, který získal překladatele v dru Kenkiči *Joshidovi* a p. Shinanotaro *Watanabeovi*. Dr. Joshida z Tokia je attaché a S. Watanabe, rovněž z Tokia, kancléř vyslanectví J. V. císaře Japonského v Praze. Jako řada jiných překladů, mnou vyžádaných, vznikl v listopadu r. 1934.

PŘEKLADY DO JAZYKŮ MRTVÝCH A UMĚLÝCH

Překlady *latinské* přináším dva: novější Fuchsův a starší Palatův, na jehož existenci mne upozornil dr. Ryba, klasik z Karlovy university, několik dnů po získání prvního, jež dr. Fuchs na mé přání ochotně zbásnil.

Autorem staršího překladu je profesor v. v. František *Palata*, narozený r. 1870 v Dašicích u Pardubic. Jako profesor působil na různých gymnasiích v Čechách a na Moravě, nejdéle v Prostějově a v Třebíči, kde také, když jako šedesátník odešel na odpočinek, se usadil. Literárně byl částečně činný v oboru latinské skladby a dějin novolatinské poesie, hlavně však překládal české a německé básně v antických rozměrech do latiny; z českých básníků překlá-

dal hlavně Nerudu, Erbena, Vrchlického, Sládka a Machara. Své překlady uveřejňoval v gymnasijských programech, v různých časopisech (posledně v turinském *Il Mondo Classico*) a v brožurkách „*Nugae metricae*“ (1911), „*Horae subsecivae*“ (1926) a „*Lyra Romana*“ (1928). Jeho překlad „Kde domov můj?“ v antickém verši vyšel prvně v „*Horae subsecivae*“ r. 1926, kdy vznikl.

Druhý překlad pocházející z počátku listopadu 1934 pořídil dr. Alfred *Fuchs*, narozený r. 1892 na Král. Vinohradech, odborový rada v Tiskovém odboru presidia ministerské rady. Na rozdíl od Palatova „klasického“ překladu jest jeho překlad rýmovaný a zpěvný.

Do jazyka slavných Hellenů, do *starořečtiny* přeložil „Kde domov můj?“ koncem listopadu 1934 podle Palatova převodu prof. Miloš *Lukáš* z Trnavy. Ve svém dopise provází překlad touto poznámkou:

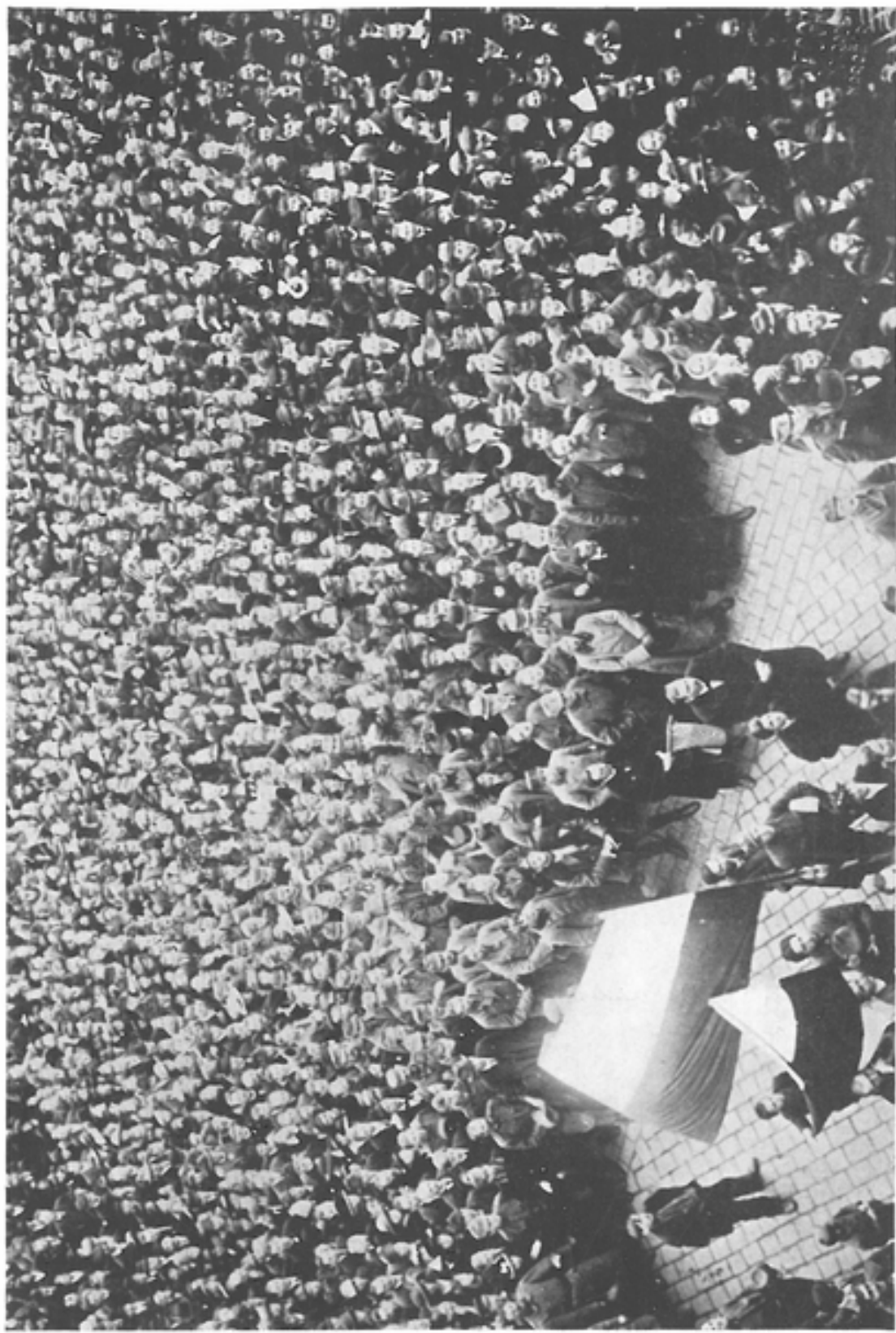
„Vyzkoušel jsem několik forem — nakonec jsem se rozhodl pro t. zv. první systém Archilochův. Použil jsem v podstatě nářečí staroionského (homérského), ale vmísil jsem do něho i atticismy (*ῥύακες, ψιδυρίξει, πέτρινα, ἀκέραιον*); výrazy *Βοημῖς* a *Βοημοί* jsem arci přejal z novořečtiny, kde jejich pravopis není ustálen: píše se *Βοεμῖς, Βοεμοί*.

Bohatou řadu překladů uzavírají převody do jazyků umělých a to do esperanta a do occidentalu.

Esperanto, jak je konečně známo, jest umělý, pomocný mezinárodní jazyk, jehož otcem byl varšavský Žid, lékař dr. Lazar, L. Zamenhof r. 1887.

Esperantské překlady jsem získal od řed. Al. Horáčka z Kutné Hory a od uč. ředitele v. v. Jana Doležala ze Skalice. Překlad odb. odb. učitele Jana *Kudrny* je z r. 1910; dále je tu několik pěkných převodů prof. Miloše *Lukáše* a práce neznámého překladatele z „*Esperanto, klíč a slovník*“ (A. Janečka a J. Babince, M. Ostrava).

V říjnu 1934 požádal jsem p. Josefa Ševce z Buro del lingue international Occidental o překlad české národní hymny do *occidental*. Ježto tento překlad dosud neexistoval, vyzval p. Švec Jar. *Podobského*, aby se oň pokusil. Podobského „*traduction in auxiliari lingue inter national Occidental*“ je tudíž prvý v této nejnovější umělé řeči, kterou její tvůrce prof. Edgar de Wahl z Revalu publikoval r. 1922.

Triumf písně „Kde domov můj?“
(28. října 1918.)

DÍL DRUHÝ

POD NÁPĚVEM ŠKROUPOVÝM

I. Znění původní a obměny

II. Varianty a parafráze

III. Slovanské varianty a parafráze

IV. Překlady variant a parafrází

V. Překlady Tylových slok

VI. Československá státní hymna

I. Znění původní a obměny

Pjeseň.

Děln domow miy?!
Güj mowda po lüinüif,
Gowj stüij po skatinüif,
Do jedo skroj so yoww kwit -
Zmystkj näy so na pohlad!
O to yw to knäjsüi z mui -
Eüfki zamü - - domow miy!

Děln domow miy?!
Zowto w knuzi bofünitlün
Eüfki dñjta w tñln iilun,
Gowjwui myfl zuit w zlas,
O to sjiü, wzdomü zman
To yw Eüfki stauüi plauüi -
Mazj Eüfy - - domow miy!

J. V. Týl

KDE DOMOW MŪG?

Kde domow mŭg? Kde domow mŭg?
Hučj woda po lučinách,
Bory ssumj po skalinách,
W sadě sŭwj se gara ŭwět —
Zemský rág to na pohled!
A to ge ta krásná země —
[: Česká země — — domow mŭg! :]

Kde domow mŭg? Kde domow mŭg?
Znáte w fragi bohumilém
Tiché dusse w těle čilém,
Gasnau mysel, zniř a zdar,
a tu sŭlu, wzdoru zmar:
To je Čechŭ slawné plemě —
[: Mezi Čechy — — domow mŭg! :]

(Z „Bohemie“, 23. XII. 1834.)

KDE DOMOW MŪG?

Kde domow mŭg? Kde domow mŭg?
woda hučj po lučinách,
bory ssumj po skalinách,
w sadě sŭwj se gara ŭwět —
zemský rág to na pohled!
A to ge ta krásná země —
[: země česká — domow mŭg! :]

Kde domow mŭg? Kde domow mŭg?
w fragi znáss-li bohumilém
dusse autlé w těle čilém,
mysl gasnau, zniř a zdar,
a tu sŭlu, wzdoru zmar:
To je Čechŭ slawné plemě —
[: Mezi Čechy — — domow mŭg! :]

(Škroupova úprava.)

KDE DOMOV MŮJ?

Kde domov můj? Kde domov můj? Voda hučí po lučinách, bory šumí po skalinách, v sadě skví se jara květ — zemský ráj to na pohled! A to je ta krásná země — [: země česká — domov můj! :]	Kde domov můj? Kde domov můj? V kraji znáš-li bohumilém duše útlé v těle čilém, mysl jasnou, znik a zdar, a tu sílu, vzdoru zmar: to je Čechů slavné plémě — [: mezi Čechy — domov můj! :]
---	--

(Definitivní znění.)

Dvě obměny.

KDE DOMOW MŮG?

Kde domow můg, kde domow můg? Woda hučí po lučinách, Bory šumi po skalinách, W sadech skwi se garni kwět; Zemský rág to na pohled: A to gest ta krásná země, [: Země česká domow můg. :]	Kde domow můg? Kde domow můg? W kragi znássli Bohů milém, Dusse autlé w těle čilém, Mysl gasnau, znik a zdar, A tu silu, wzdoru zmar; To gest Čechů slawné plémě, [: Mezi Čechy domow můg. :]
--	---

(5. VII. 1845.)

KDE DOMOV MŮJ?

Kde domov můj, kde domov můj? Voda hučí po lučinách, bory šumí po skalinách, v sadě stkví se jara květ, zemský ráj to na pohled! A to jest ta krásná země, [: země česká domov můj! :]	Kde domov můj, kde domov můj? V kraji znáš-li bohumilém, duše čistá v těle čilém, mysl jasná, veselá, síla rázná, statečná. To jest Čechův slavné plémě, [: mezi Čechy domov můj! :]
--	--

(Ze zpěvníku Baborova.)

II. Varianty a parafráze

1. Z e m s k é

KDE DOMOV MŮJ? KDE VLAST JE MÁ?

Kde domov můj? Kde vlast je má? Kde domov můj? Kde vlast je má?
Zem nad jiné upřímnější,
povahy jsou srdečnější,
již ta její podoba
srdéčku se podobá;
země česká, země krásná
je můj domov, vlast je má!

Země, jejíž hravé vlny
perel zářivých jsou plny,
kovem hory se rdějí,
doly klasem se skvějí;
země česká, země krásná
je můj domov, vlast je má!

Kde domov můj? Kde vlast je má? Kde domov můj? Kde vlast je má?
Zem, v níž bydlí svými činy
ctný rod Slávy, jehož syny
předními se Češi zvou,
hrdi na minulost svou;
země česká, země krásná
je můj domov, vlast je má!

Zem, již nebe láskou zňato
dalo mimo skvostné zlato
révu s jiskrou ohnivou,
vodu s mocí léčivou;
země česká, země krásná
je můj domov, vlast je má!

Kde domov můj? Kde vlast je má? Kde domov můj? Kde vlast je má?
Země, kde zpěv, hudba s plesem
domem zní, zní polem, lesem;
tu děv sličných měkký hlas,
slavičí tam tlukot zas;
země česká, země krásná
je můj domov, vlast je má!

Země, která v kruté seči
často s vítěznými meči
dav nepřátel pobila,
svobody si dobyla;
země česká, země krásná
je můj domov, vlast je má!

Kde domov můj? Kde vlast je má? Země, kterou Vojtěch žehnal, z které Žižka rabství sehnal, o níž Lumír libě pěl, v níž Jan proti hříchu hřměl; země česká, země krásná je můj domov, vlast je má!	Kde domov můj? Kde vlast je má? Země, která drahé kosti vlastenců svých s uctivostí ve svatyních objímá, srdce synů zajímá: země česká, země krásná je můj domov, vlast je má!
---	--

Kde domov můj? Kde vlast je má?
Sláva Tobě, česká země!
Tebou pyšní se tvé plémě!
Budiž šťastna! Já, syn tvůj,
vzdávám tobě život svůj,
země česká, země krásná,
Tys můj domov, vlast jsi má!

(Pantaleon Neumann.)

KDE VLAST JE MÁ?

Kde vlast je má? Kde vlast je má? Znáš ten věnec z hor a lesů, plný krásy, plný plesů, plný rolí, hájů, luk, a ty zdobí toků zvuk? Tam v tom věnci čarokrásném, [: v onom ráji — vlast je má! :]	Kde vlast je má? Kde vlast je má? Znáš té země hory, doly, kde byl vítěz nad Mongoly, když se z bitvy vrátil k nim, věncem vítán bobkovým? Tam v těch horách, tam v těch dolích [: věčně drahá — vlast je má! :]
--	--

Kde vlast je má? Kde vlast je má? Znáš-li zem' tu, kde se lila krev pradědův ušlechtilá pro vrch každý, každý les, každý údol, každou mez? Tam v té zemi chrabrých reků [: v zemi krásné — vlast je má! :]	Kde vlast je má? Kde vlast je má? Znáš té země svaté kraje, znáš ty nivy, znáš ty háje, kde proléval chrabrý lev pro jich blaho svoji krev? Tam v té zemi trpkých citů [: v zemi české — vlast je má! :]
--	--

(Josef Tichý.)

MODLITBA VLASTENCE.

Kde domov můj? Kde domov můj? Tam, kde Praha stověžatá Vlastenců svých těla svatá Chová jako skvostný lem Drahá kvítka v lůně svém, Tam v té zemi jsi, má vlasti, Tam v tom ráji domov můj!	Kde domov můj? Kde domov můj? Tam, kde Labe stříbrošedé Hučící své vlny vede Mezi křovím chvátavě Od Vrchlabí k Vltavě, Tam v tom ráji jsi, má vlasti, Tam v tom ráji domov můj!
---	--

Kde domov můj? Kde domov můj? Kde domov můj? Kde domov můj?
Tam, kde révy žernosecké Tam, kde Lužnice se vine
Zdobí kraje vlastenecké, Ke své milé sestře jiné,
Tam, kde Mělník nad Labem Tam, kde slavný Žižka náš
Vinným kmenem šatí zem, Vystavil svým Čechům stráž,
Tam v té zemi jsi, má vlasti, Tam v té zemi jsi, má vlasti,
[: Tam v tom ráji domov můj. :] [: Tam v tom ráji domov můj!:]

Kde domov můj? Kde domov můj? Kde domov můj? Kde domov můj?
Tam, kde Karlovy jsou Vary, Tam, kde Otakara krále
Tam, kde vítěz nad Tatary, Město kvete neustále,
Jemuž patří všechna čest, Tam, kde mezi ostrovy
Mezi bratry zrozen jest, Plavou lodě Lannovy,
Tam v tom ráji jsi, má vlasti, Tam v té zemi jsi, má vlasti,
[: Tam v tom ráji domov můj!:] [: Tam v tom ráji domov můj!:]

Kde domov můj? Kde domov můj?
Tam, kde vyšehradské skály
Nesou důkaz české slávy,
Kde hospůdka v Podolu
Spojila nás pospolu,
Tam v té zemi jsi, má vlasti,
Tam v tom ráji domov můj!

KDE VLAST JE MÁ? KDE DOMOV MŮJ?

Kde vlast je má? Kde domov můj? Kde vlast je má? Kde domov můj?
Tam, kde Praha stověžatá Tam, kde révy žernosecké
vlastenců svých těla svatá kraje zdobí vlastenecké,
chová zbožně v lůně svém tam, kde Mělník nad Labem
v chrámu Páně velebném: vinným kmenem šatí zem':
tam, ó, tam je zbožná vlast má, tam, ó, tam je svatá vlast má,
[: tam v tom ráji — domov můj! :] [: tam v tom ráji — domov můj! :]

Kde vlast je má? Kde domov můj? Kde vlast je má? Kde domov můj?
Tam, kde Labe stříbrošedé Tam, kde slyšet zpěvy české,
hučící své proudy vede dívenky kde vidět hezké,
s hor spěchajíc chvátavě tam, kde Blaník s lesem svým
od Vrchlabí k Vltavě: k drahým hledí dolům mým:
tam, ó, tam je krásná vlast má, tam, ó, tam je drahá vlast má,
[: tam v tom ráji — domov můj! :] [: tam v tom ráji — domov můj! :]

Kde vlast je má? Kde domov můj?
Tam, kde Karlovy jsou Vary,
tam, kde vítěz nad Tatary,
jemuž sluší všechna čest,
mezi bratry zrozen jest:
tam, ó, tam je slavná vlast má,
[: v zemi české — domov můj!:]

KDE VLASTI MÁ?

Kde vlasti má, kde domov můj?
Tam, kde Praha stověžatá
vlastenců svých těla svatá
chová jako skvostný lem
drahá kvítka v lůnu svém,
tam v té zemi jest má vlasti,
[: tam v tom ráji domov můj! :]

Kde vlasti má, kde domov můj?
Tam, kde Labe stříbrošedé
hučící své vlny vede
skrže křoví chvátavě
od Vrchlabí k Vltavě,
tam v té zemi jest má vlasti,
[: tam v tom ráji domov můj! :]

Kde vlasti má, kde domov můj?
Tam, kde révy černosecké
ráje zdobí vlastenecké,
tam, kde Mělník nad Labem
vinným kmenem šatí zem,
tam v té zemi jest má vlasti,
[: tam v tom ráji domov můj! :]

Kde vlasti má, kde domov můj?
Tam, kde Karlovy jsou Vary,
tam, kde vítěz nad Tatary,
jemuž patří všechna čest,
mezi bratry zrozen jest,
tam v té zemi jest má vlasti,
[: tam v tom ráji domov můj! :]

Kde vlasti má, kde domov můj?
Tam, kde Žižka světu známý
s svýma dvěma Prokopami
světu dal naučení,
že není k přemožení,
tam v té zemi jest má vlasti,
[: tam v tom ráji domov můj! :]

Kde vlasti má, kde domov můj?
Tam, kde slyšet zpěvy české,
dívenky kde vidět hezké,
tam, kde Blaník s lesem svým
hrdě hledí k dolům mým,
tam v té zemi jest má vlasti,
[: tam v tom ráji domov můj! :]

(Ze zpěvníku Ed. Svobody.)

KDE DOMOV MŮJ?

Kde domov můj, kde domov můj?
Tam, kde Žižka světoznámý
svýma dvěma Prokopami
králům dal naučení,
že není k přemožení.
A to jest ten muž tak velký,
[: Žižka Achil, vůdce náš! :]

Kde domov můj, kde domov můj?
V zemi znáš-li blahorodné
duše věrné, lásky hodné,
mysl jasnou, vznik a zdar
a tu sílu, vzdoru zmar?
A to jest ta krásná země,
[: země česká domov můj! :]

Kde domov můj, kde domov můj?
Kde češtinou duch okřívá,
vlastenský se hlas ozývá
po městech a dědinách,
ve školách a našich hrách.
Metodův jest sídlo dávné
[: drahocenný domov můj! :]

Kde domov můj, kde domov můj?
Tam, kde otec odpočívá,
dobrý Čech si naň vzpomíná,
tam na hradě práchniví
a na nás smutně hledí.
A to jest ten muž tak velký,
[: Karel Čtvrtý, otec náš! :]

(Ze zpěvníku Baborova.)

ČECH V CIZINĚ.

Kde domov můj, kde vlasti má?
Tam, kde kvítí po lučinách
v zemi české po dolinách
vůni libou vydává
kde Čech vždycky okřívá.
A to jest ta krásná země
[: země česká domov můj. :]

Kde domov můj, kde domov můj?
Tam, kde české věrné děvče
po lučinách trávu seče,
tam, kde plesá slavný Čech,
tam on jest vždy jak na spěch
a to jest ta krásná země
[: země česká domov můj. :]

Kde domov můj, kde vlasti má?
Tam, kde jsou česká děvčátka,
krásná co růže poupátka,
tam se Čech vždy raduje,
děvče své tam celuje,
a to jest ta krásná země,
[: země česká domov můj. :]

MÁ OTČINA.

Kde domov můj? Kde domov můj?
Tam kde věnčí modré hory
tisíc hradů svými bory,
s Krkonošem Šumava,
s Labem jásá Vltava!
Tam je otců země krásná,
[: vlast rekovná, domov můj! :]

Kde domov můj? Kde domov můj?
Kde Vltavská pne se skála,
na níž matka králů stála,
Vyšehrad se v zlatě skvěl,
pod nímž Lumír písně pěl:
Ona země slávohlasná,
[: má je vlast a domov můj! :]

Kde domov můj? Kde domov můj?
Tam kde v chrámě Svantovíta
Čech své krále svaté sčítá,
Václava ctí, Karla má,
„Pomiluj ny“ zazpívá:
Tam je moje půda spásná,
[: půda svatá, domov můj! :]

(V. J. Pícek.)

ZEMĚ ČESKÁ.

(Vlastenecko-historická národní píseň. Nápěv jako: Kde domov můj?)

O vlasti má — o vlasti má!
Okem když patřím na tebe,
zdáš se být pozemské nebe!
Na tvém vidím oboru
divukrásných výtvorů,
o ty požehnaná země!
[: vlasti Česká rozmilá! :]

O vlasti má — o vlasti má!
Od počátku na tvé šíji
vody mořské se proudily;
když ušly dlouhé věky,
tu vln tvých mořských vzteky
prorazily si skalný břeh
[: vlasti Česká rozmilá! :]

O vlasti má — o vlasti má!
Na osáchlé této poušti
vzrostlo bujných lesů houští;
rozličné zvěře plémě
vzniklo v obor té země:
v ní se rychle rozšířilo,
[: vlasti Česká rozmilá! :]

O vlasti má — o vlasti má!
Čech a s ním též lid pohanský,
národ to slavný slovanský,
byliť té země celé
první obyvatelé.
Z nichžto povstal národ Český
[: vlasti Česká rozmilá! :]

O vlasti má — o vlasti má!
Víry Kristové když světlo
v zemi České bylo zkvetlo,
tuť povstal ráj milostný,
neb lidé zbožní, ctnostní,
každý den v ní přibývali,
[: vlasti Česká rozmilá! :]

O vlasti má — o vlasti má!
Jak tě mám pojmenovati,
chci-li pravdu o tě psáti?
Tys sídlo učenosti,
i vítěz v udatnosti;
slavných's reků otčina —
[: vlasti Česká rozmilá! :]

O vlasti má — o vlasti má!
Města své máš krásné, pevné,
i vesnice zalidněné.
Máš dost úrodných sadů,
luk, rolí, vinohradů,
také lesů velké množství.
[: Vlasti Česká rozmilá! :]

O vlasti má — o vlasti má!
Tvoje tajné země báně,
jsou bohatstvím pozeňnané;
drahý kov — stříbra množství,
rozličné rudy dosti
z tvých dolů se hojnost těží —
[: vlasti Česká rozmilá! :]

O vlasti má — o vlasti má!
K tobě se chci věrně znáti,
jsa tvým synem, ty mou máti;
v tobě zrozen, vychován,
v tobě chci být pochován,
když dokončím cíl své pouti
[: Vlasti Česká rozmilá! :]

(Václav Krejza.)

KDE DOMOV MŮJ?

Kde domov můj? Kde domov můj? Kde domov můj? Kde domov můj?
Tu kde Čechů slavné plémě
osedlo překrásné země,
zpěvem českým ctí se Bůh,
libě k druhu mluví druh.
A to jest ta krásná země,
[: země česká domov můj. :]

Tam kde Boží věčná záře
sluhů svatých blaží tváře,
tam chce přijít duše má,
až si ji Bůh zavolá.
A v té blahé nebes říši,
[: tam jest pravý domov můj. :]

<p>Kde domov můj? Kde domov můj? Svatováclavská koruna Bílé Hoře sklesla do lůna, tam spí Čechů svoboda z nesvornosti národa. A to jest ta krásná země, [: země česká domov můj. :]</p>	<p>Kde domov můj? Kde domov můj? Kde železný a zlatý král Přemysl velký Otakar, tento chrabřý slavný rek, vrahů porážival vztek. A v té krásné zemi české, [: tam jest milý domov můj. :]</p>
---	---

Kde domov můj? Kde domov můj?
Minulosti vzpomínejme,
svornost bratří v sobě mějme,
svornost sílu mocnou dá,
z síly vzkvete svoboda.
A v té zemi čarokrásné,
[: v zemi Čechů domov můj. :]

MORAVSKÝ KDE DOMOV MŮJ?

<p>Kde domov můj? Kde domov můj? Kde slovanský duch okřívá, vlastenský se hlas ozývá, po městách a dědinách, ve školách a v našich hrách: Methoděje sídlo dávné, [: drahocenný — domov můj! :]</p>	<p>Kde domov můj? Kde domov můj? Kde se k pravdě jasně svítá, strom vědecký mužně zkvítá, umělec dobývá čest, dobrá vůle chvalná jest: na Moravě staroslavné — [: na Moravě — domov můj! :]</p>
--	---

(F. M. Klácel.)

MORAVSKÝ KDE DOMOV MŮJ?

<p>Kde domov můj? Kde domov můj? Svatopluka hrad kde stojí, Hana s Moravou se pojí, Jaroslav kde světa rek porazil Tatarů vztek: a to je ta krásná země, [: zem' moravská — domov můj! :]</p>	<p>Kde domov můj? Kde domov můj? Pro minulost nezoufejme, času novému se vzdejme, času duch otvírá nám nové slávy jasný chrám: též se hlásí k matce Slávě [: zem' moravská — domov můj! :]</p>
---	--

<p>Kde domov můj? Kde domov můj? Velkomoravská koruna klesla do mořského lůna, nezůstal nám z oněch dob ani našich králů hrob: byla druhdy veleslavná [: zem' moravská — domov můj! :]</p>	<p>Kde domov můj? Kde domov můj? Bujará Orlice pestrá Lva bílého věrná sestra, snášela s ním nehodu, cítí s ním i svobodu: s českým Lvem se nerozloučí [: zem' moravská — domov můj! :]</p>
--	---

Kde domov můj? Kde domov můj?
Tam, kde lidu moravskému,
českému i slovenskému
apoštolé slovanští
zvěštovali křesťanství:
na posvátném Velehradě —
[: na Moravě — domov můj! :]

Kde domov můj? Kde domov můj?
Bože, mocný Hospodine,
ruka Tvoje světům kyne,
Tebe vzývá národ můj,
mocný Bože, při něm stůj:
světovládny Hospodine,
[: chraň Moravu — domov můj! :]

MORAVSKÝ KDE DOMOV MŮJ?

Kde domov můj, kde domov můj?
Bože, velký Hospodine,
ruka Tvoje světům kyne,
Tebe vzývá národ můj,
velký Bože, při něm stůj;
světovládny Hospodine,
[: chraň Moravu, národ můj! :]

(Ze „Zpěvníku česko-amerického“.)

SLEZSKÝ KDE DOMOV MŮJ?

Kde domov můj? Kde domov můj?
Od Praděda k Lysé hoře,
Ostrava kde plyne k Odře,
Opavěnka vévodí,
dobrý lid kde se rodí:
to je Slezů krásná země,
[: země slezská — domov můj! :]

(Fr. Polášek.)

SLOVENSKÝ KDE DOMOV MŮJ?

Kde domov můj? Kde domov můj?
Kde se pne Kriváňa hlava,
kde bystrý Váh zpod skal stává,
dcery kde Sláva rodí
a zpěv srdci lahodí,
ó, to jest ta krásná země,
[: Podtatransko domov můj! :]

Kde domov můj? Kde domov můj?
Kde slovenský větrík věje,
Svatopluka slavné děje
ožívají v srdcích svých
potomků rodu věrných,
ó, to jest ta krásná země,
[: zem Slovenská domov můj! :]

(Z „Květů“ roč. 1840.)

SLOVENSKÝ KDE DOMOV MŮJ?

Kde domov můj? Kde domov můj? Kde domov můj? Kde domov můj?
Kde slovenský větrík věje, Co zhynulo, nevzbudíme,
Svatopluka slavné děje Svatopluka nevzkřísíme,
oživujíc v srdcích svých aniž jeho města zdi
potomků rodu věrných: zrak náš kdy již uvidí:
a to je ta krásná země, avšak nová sláva vítá
[: zem' slovenská — domov můj! :] [: zem' slovenskou — domov můj! :]

Kde domov můj? Kde domov můj?
Pro minulost nezoufejme,
nové naději se vzdejme,
posud živ náš národ jest,
mužně zastává svou čest:
v nové jarní kráse zkvétá
[: zem' slovenská — domov můj! :]

DOMOV SLOVÁKA.

Kde domov môj?! Kde domov môj?! Kde domov môj?! Kde domov môj?!
Kde sa pne Kriváňa hlava, Kde slovenský vetrik veje,
kde bystrý Váh zpod skal vstáva, Svatopluka slavné deje
dcéry kde Sláva rodí, oživujú v srdci svých
a spev srdciem ľahodí: potomkov rodu verných:
a to je tá spanilá zem — a to je ta slavná krajna —
[: zem slovenská — domov môj! :] [: na Slovensku — domov môj! :]

Kde domov môj?! Kde domov môj?! Kde domov môj?! Kde domov môj?!
Znáš, kde kraj ten krásny leží, Bože, veľký Hospodine,
po ňomž Váh, Hron, Nitra beží, ruka Tvoja svetom kynie,
kde hrdé Tatry čnejú, Teba vzýva národ môj,
kde slavské hlasy znejú: veľký Bože, pri ňom stoj:
a to je tá spanilá zem — svetovládny Hospodine,
[: zem slovenská — domov môj! :] [: chráň Slovensko — domov môj! :]

VLAST' MOJA.

Kde dom je môj? Kde vlast' moja? Kde dom je môj? Kde vlast' moja?
Či znáš ten kraj utešený, Či slyšíš tie milé spevy
kde sa Hron, Váh, Nitra pení, plynúť z duše švárnej devy,
kde Kriváňa veleba toho chrámu milosti,
pne sa k modrinám neba? dobroty, lásky čnosti?
Ach to je ten rozkošný kraj — Táto vlast' anjelských spevov —
[: zem slovenská — vlast' moja! :] [: je Slovensko — vlast' moja! :]

<p>Kde dom je môj? Kde vlasť moja? Či znáš, kde spevec dunajský v piesni objal svet slovanský a hlasom harfy uvätej odkiaľ hroby zakliate? Táto zem vzkriesenia Slávy — [: je Slovensko — vlasť moja! :]</p>	<p>Kde dom je môj? Kde vlasť moja? Kde Štiavnica zlatorudá, Kremnica, Bystrica hrdá, Nitra Svatoplukova, Trenčín, tvrdz Matúšova: toto je môj rodinný kraj — [: zem slovenská — vlasť moja! :]</p>
--	--

<p>Kde dom je môj? Kde vlasť moja? Kde piešťanské, sliačské vary, kde ne jeden hrad prastarý, pomníky dávnej slávy skloňujú svoje hlavy: táto zem pamiatok žiaľnych — [: je Slovensko — vlasť moja! :]</p>	<p>Kde dom je môj? Kde vlasť moja? Kde z hôr dumný šum zavieva, kde sa fujara ozieva, kde je mravov prostota, a pohostinstva cnota: to je ten kraj premilený — [: zem slovenská — vlasť moja! :]</p>
--	--

(August Krčméry.)

SLOVENSKÝ KDE DOMOV MŮJ?

Kde domov můj?! Kde domov můj?!
 Tam kde z Tater štítů sněžných
 řine Váh se v proudech něžných,
 zpěvů pln jest luh i háj,
 jakých nezná jiný kraj:
 Slováků to krásná země —
 [: zem' slovenská — domov můj! :]

(F. Pěčka Místecký.)

SPOLEČNÝ KDE DOMOV MŮJ?

<p>Kde domov můj, kde domov můj? Voda hučí po lučinách, bory šumí po skalínách, v sadě skví se jara květ — zemský ráj to na pohled! A to je ta krásná země — [: země česká, domov můj! :]</p>	<p>Kde domov můj, kde domov můj? Kde slovenský větrík věje, Svatopluka slavné děje ožívují v srdci svých potomkův rodu věrných; a to jest ta krásná kraj'na, [: zem slovenská, domov můj! :]</p>
---	--

<p>Kde domov můj, kde domov můj? Svatopluka hrad kde stojí, Hana s Moravou se pojí, Jaroslav kde světa rek porazil Tatarů vztek; a to jest ta krásná země, [: zem moravská, domov můj! :]</p>	<p>Kde domov můj, kde domov můj? V kraji znáš-li bohumilém duše útlé v těle čilém, mysl jasnou, znik a zdar, a tu sílu, vzdoru zmar: to je Čechů slavné plémě — [: mezi Čechy, domov můj! :]</p>
---	--

Kde domov můj, kde domov můj?
Velkomoravská koruna
klesla do mořského lůna,
a kde našich králů hrob,
nezůstalo žádných stop,
avšak nová sláva vítá
[: zem moravskou, domov můj! :]

Kde domov můj, kde domov můj?
Bujará orlice peštrá,
lva bílého věrná sestra,
své perutě rozpíná,
na svou slávu vzpomíná;
v nové jarní kráse zkvétá
[: zem moravská, domov můj! :]

Kde domov můj, kde domov můj?
Co zhynulo, nezbudíme,
Svatopluka nezkřísíme,
aniž jeho města zdi
zrak náš více uvidí;
avšak nová sláva vítá
[: zem slovenskou, domov můj! :]

Kde domov můj, kde domov můj?
Tam kde lidu moravskému,
českému i slovenskému
apoštolé slovanští
zvěstovali křesťanství,
na posvátném Velehradě,
[: na Moravě domov můj! :]

Kde domov můj, kde domov můj?
Pro minulost nezoufejme,
nové naději se vzdejme,
posud živ náš národ jest,
mužně zastává svou čest;
v nové jarní kráse zkvétá
[: zem slovanská, domov můj! :]

Kde domov můj, kde domov můj?
Bože, velký Hospodine,
ruka Tvoje světům kyne,
Tebe vzývá národ můj,
Velký Bože, při něm stůj;
Světovládny Hospodine,
Chraň s l o v a n s k ý domov můj!

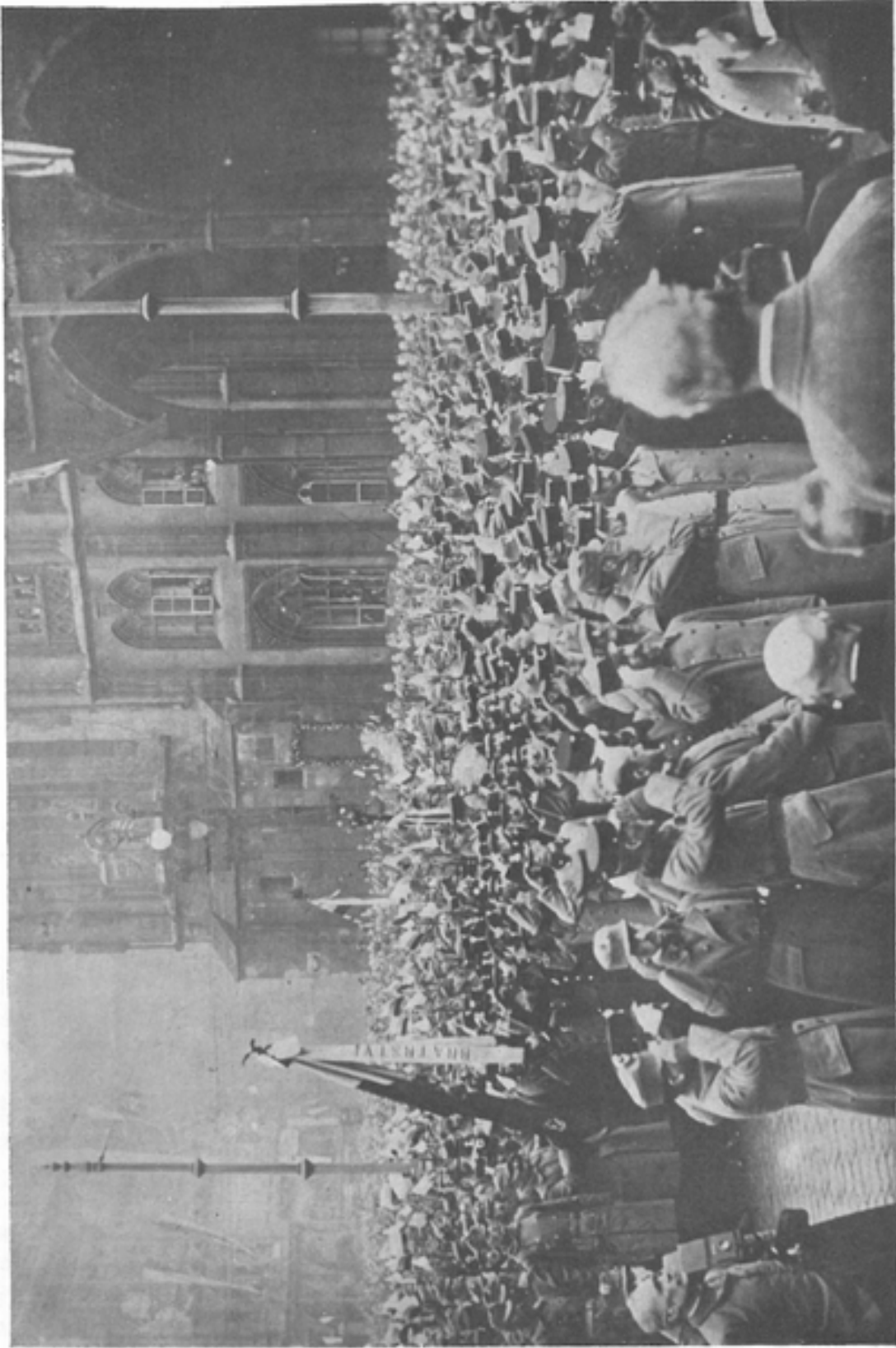
SLOVENSKÝ KDE DOMOV MÔJ?

Kde domov môj, kde domov môj?
Voda hučí po lúčinách,
bory šumia po skalinách,
v sade skvie sa jara kvet,
zemský ráj to na pohľad.
A to je tá krásna zeme,
[: zem slovenská domov môj. :]

Kde domov môj, kde domov môj?
Kde slovenský vetrik veje,
Svatopluka slávne deje
oživujú v srdci svých
potomkov rodu verných.
A to je tá krásna zeme,
[: zem slovenská domov môj. :]

Kde domov môj, kde domov môj?
Svatopluka hrad kde stojí,
Hron, Váh s Dunajom sa pojí,
Jaroslav kde, sveta rek,
porazil Tatarov vztek.
A to je tá krásna zeme,
[: zem slovenská domov môj. :]

Kde domov môj, kde domov môj?
V kraji znáš-li bohu milom,
duše útle v tele čulom,
mysel' jasnú, znik a zdar,
a tú silu, vzdorov zmar.
A to je tá krásna zeme,
[: zem slovenská domov môj. :]

Triumf písně „Kde domov můj?“
(První domácí vojsko československé vzdává poctu písní Tylové a Škroupové.)

Kde domov môj, kde domov môj?
Velkomoravská koruna
klesla do morského lóna,
a kde našich kráľov hrob,
nezostalo žiadnych stop.
Avšak nová sláva víta
[: zem slovenskú, domov môj! :]

Kde domov môj, kde domov môj?
Bujará orlica pestrá,
ľva bieleho verná sestra,
své perute rozpína,
na svú slávu spomína.
V novej jarnej kráse zkvéta
[: zem slovenská, domov môj! :]

Kde domov môj, kde domov môj?
Čo zhynulo, nezbudíme,
Svatopluka nezkriesíme,
ani jeho mesta zdi
zrak náš viac neuvidí.
Avšak nová sláva víta
[: zem slovenskú, domov môj! :]

Kde domov môj, kde domov môj?
Tam, kde ľudu moravskému,
českému i slovenskému
apoštolia slovanstva
hlásali moc kresťanstva
na posvatnom Velehrade,
[: na Slovensku domov môj! :]

Kde domov môj, kde domov môj?
Pre minulosť nezúfajme,
novej nádeji sa vzdajme,
posiaľ živ náš národ jest,
mužne zastáva svú češť,
v novej jarnej kráse zkvéta
[: zem slovenská, domov môj! :]

Kde domov môj, kde domov môj?
Bože, veľký Hospodine,
ruka tvoja svetom kynie,
teba vzýva národ môj,
veľký Bože, pri ňom stoj.
Svetovládny Hospodine,
[: chráň Slovensko, domov môj! :]

SLOVANSKÝ KDE DOMOV MŮJ?

Kde domov můj, kde domov můj?
Svatopluka hrad kde stojí,
Hana s Moravou se pojí,
Jaroslav kde světa rek
porazil Tatarů vztek;
a to je ta krásná země,
[: zem moravská, domov můj! :]

Kde domov můj, kde domov můj?
Kde slovenský větrík věje,
Svatopluka slavné děje
oživujíc v srdcích svých
potomkův rodu věrných;
a to jest ta krásná kraj'na,
[: zem slovenská, domov můj! :]

Kde domov můj, kde domov můj?
Voda hučí po lučinách,
bory šumí po skalinách,
v sadě stkví se jara květ,
zemský ráj to na pohled;
a to jest ta krásná země,
[: země česká, domov můj! :]

Kde domov můj, kde domov můj?
V kraji znáš-li bohumilém
duše útlé v těle čilém,
mysl jasnou, vznik a zdar,
a tu sílu, vzdoru zmar!
A to jest to slavné plémě,
[: mezi Čechy domov můj! :]

Kde domov můj, kde domov můj?
Velkomoravská koruna
klesla do mořského lůna,
a kde našich králů hrob,
nezůstalo žádných stop;
avšak nová sláva vítá
[: zem moravskou, domov můj! :]

Kde domov můj, kde domov můj?
Bujará orlice pestrá,
lva bílého věrná sestra,
své perutě rozpíná,
na svou slávu vzpomíná;
v nové jarní kráse zkvétá.
[: zem moravská, domov můj! :]

Kde domov můj, kde domov můj?
Co zhynulo, nevzbudíme,
Svatopluka nevzkřísíme,
aniž jeho města zdi
zrak náš více uvidí;
avšak nová sláva vítá
[: zem slovenskou, domov můj! :]

Kde domov můj, kde domov můj?
Tam, kde lidu moravskému,
českému i slovenskému,
apoštolé slovanští
zvěštovali křesťanství,
na posvátném Velehradě,
[: na Moravě domov můj! :]

Kde domov můj, kde domov můj?
Pro minulost nezoufejme,
nové naději se vzdejme,
posud živ náš národ jest,
mužně zastává svou čest;
v nové jarní kráse zkvétá
[: zem slovanská, domov můj! :]

Kde domov můj, kde domov můj?
Bože, velký Hospodine,
ruka Tvoje světům kyne,
Tebe vzývá národ můj,
velký Bože, při něm stůj;
světovládny Hospodine,
[: chraň slovanský domov můj! :]

(Ze „Zpěvníku česko-amerického“.)

KDE DOMOV MŮJ?

pro všechny země národu českého.

Kde domov můj? Kde domov můj?
Voda hučí po lučinách,
bory šumí po skalinách,
v sadě stkví se jara květ,
zemský ráj to na pohled:
a to je ta krásná země,
[: země česká — domov můj! :]

Kde domov můj? Kde domov můj?
Svatopluka hrad kde stojí,
Hana s Moravou se pojí,
Jaroslav kde, světa rek,
porazil Tatarů vztek:
a to je ta krásná země,
[: zem' moravská — domov můj! :]

Kde domov můj? Kde domov můj?
V kraji znáš-li bohumilém
duše útlé v těle čilém,
mysl jasnou, vznik a zdar,
a tu sílu, vzdoru zmar:
to je Čechů slavné plémě,
[: mezi Čechy — domov můj! :]

Kde domov můj? Kde domov můj?
Velkomoravská koruna
klesla do mořského lůna,
a kde našich králů hrob,
nezůstalo žádných stop:
avšak nová sláva vítá
[: zem' moravskou — domov můj! :]

Kde domov můj? Kde domov můj? Kde domov můj? Kde domov můj?
 Bujará Orlice pestrá, Tam kde z Tater štítů sněžných
 Lva bílého věrná sestra, řine Váh se v proudech něžných,
 své perutě rozpíná, zpěvů pln jest luh i háj,
 na svou slávu vzpomíná: jakých nezná jiný kraj:
 v nové jarní kráse zkvétá Slováků to krásná země,
 [: zem' moravská — domov můj! :] [: zem' slovenská — domov můj! :]

Kde domov můj? Kde domov můj? Kde domov můj? Kde domov můj?
 Kde slovenský větrík věje, Od Praděda k Lysé hoře,
 Svatopluka slavné děje, Ostrava kde plyne k Odře,
 oživujíc v srdci svých Opavěnka vévodí,
 potomků rodu věrných: dobrý lid kde se rodí:
 a to je ta krásná země, to je Slezů krásná země,
 [: zem' slovenská — domov můj! :] [: země slezská — domov můj! :]

Kde domov můj? Kde domov můj?
 Bože, mocný Hospodine,
 ruka Tvoje světům kyne,
 Tebe vzývá národ můj,
 mocný Bože, při něm stůj:
 světovládný Hospodine,
 [: chraň slovanský domov můj! :]

(Podle F. Bačkovského.)

KDE DOMOV MŮJ, KDE VLAST JE MÁ?

Kde domov můj? Kde vlast je má? Kde domov můj? Kde vlast je má?
 Potem práce posvěcená, Bože věčný, láskou svojí
 utrpením vykoupená, chraň tu zemi v každém boji,
 jak ji svěřil otcům Bůh, k pilné práci sílu dej,
 hájil meč a vzdělal pluh. lidu svému požehnej!
 Drahá, krásná, slavná země, Nechať zkvétá rodná země,
 [: země česká — domov můj! :] [: země česká — domov můj! :]

(Karel Leger.)

ČESKOSLOVENSKÝ KDE DOMOV MŮJ?

Kde domov můj? Kde domov můj? Kde domov můj? Kde domov můj?
 Evropy kde v srdci hloubí Kde vždy byly nad vše statky
 s Východem se Západ snoubí — lidskost, vědy, jazyk matky —
 od Šumavy v Tisy kraj, Svobody kde vstal pak chrám
 Sudet, Tater po Dunaj — s heslem: „Vpřed a ku hvězdám!“
 v Čecho-Slovensku tom krásném, V Čecho-Slovensku tom krásném,
 [: v říši bratří, domov můj! :] [: v říši bratří, domov můj! :]

(Karel Křemen.)

2. M í s t n í

BRANDÝSSKÝ KDE DOMOV MŮJ?

Kde domov můj, kde domov můj? V posvátném kde lesa stínu slavné sídlo Žerotínů, Českých bratrů útulek, v sladké mluvě ve spolek hájili vlast rodnou svoji, [: zemi českou, domov můj! :]	Kde domov můj, kde domov můj? Tam, kde tichou nad Orlicí pro vlast svoji milující odkaz Komenský svůj psal, řeč a víru lidu dal, v kraji tom, kde píseň česká [: k srdci zní „Kde domov můj?“ :]
--	--

(Jan Michal.)

FRENŠTÁTSKÝ KDE DOMOV MŮJ?

Kde domov můj, kde domov můj?
Ve Frenštátě u Příbora,
nedaleko Lysá hora,
napravo je Javorník
a nalevo Ondřejník,
a uprostřed hora Radhošť,
[: pod Radhoštěm domov můj! :]

JAROMĚŘSKÝ KDE DOMOV MŮJ?

Kde domov můj? Kde domov můj?
Kde se Úpa s Labem pojí,
tam Jaroměř pevně stojí,
již založil Jaromír
a svým jménem ji poctil.
Jaroměř kolébka naše,
[: v Jaroměři domov můj! :]

KRÁLODVORSKÝ KDE DOMOV MŮJ?

Kde domov můj, kde domov můj? Tam kde luky královské, kde se vine Labe horské, květné louky probíhá, k stráním vlny své zdvihá. Tam ta luka svou zvu vlastí, [: tam na Labi domov můj! :]	Kde domov můj, kde domov můj? Tam kde někdy bludné chvoje zavedly k nám Bořivoje, až mu pravé cesty zjev sčaroval kohoutí zpěv. Tam kde Chvojno stával pustý, [: tam v tom háji domov můj! :]
---	---

Kde domov můj, kde domov můj?
Tam kde Čechův vůdce slavný,
by svůj tábor zmnožil dávný,
strašný stan svůj postavil,
hoře jméno zůstavil.
Žižkova kde strmí hora,
[: v údolí tom domov můj! :]

Kde domov můj, kde domov můj?
V Dvoře, v němž se choval poklad,
slávy Čechů skvělý základ!
Na obzoru duševním,
k slasti bratřím zákrevním,
jsou památky předkův mojich,
[: v tomto Dvoře domov můj! :]

KRÁLODVORSKÝ KDE DOMOV MŮJ?

Kde domov můj, kde domov můj?
Tam kde luky královské,
kde se vine Labe horské,
v květech luk těch protéká,
k stráním vlny své zdvihá.
Tam ta luka mou jsou vlastí,
[: tam na Labi domov můj! :]

Kde domov můj, kde domov můj?
Tam kde Čechův vůdce slavný,
by svůj tábor zmnožil dávný,
strašný stan svůj postavil,
hoře jméno zůstavil.
Žižkova kde strmí hůra,
[: v údolí tam domov můj! :]

Kde domov můj, kde domov můj?
Tam kde někdy bludné chvoje
zavedly k nám Bořivoje,
až mu pravé řeky zjev,
včaroval kohoutí zpěv.
Tam kde Chvojno stával český,
[: tam v těch hájích domov můj! :]

Kde domov můj, kde domov můj?
V Dvoře, v němž se choval poklad,
slávy Čechů stává základ,
na obzoru duševním,
k záští bratřím zákrevním,
jsou památky předkův mých,
[: v tomto Dvoře domov můj! :]

KUTNOHORSKÝ KDE DOMOV MŮJ?

Kde domov můj, kde vlast je má?
Tam, kde Hora pyšně hledí,
na vrcholku skály sedí,
tam, kde kovkop stříbro své
z lůna země vykope,
tam v tom ráji jest můj domov,
[: v Hoře Kutné domov můj! :]

Kde domov můj, kde vlast je má?
Tam, kde zvonek v temném lkání
časně zrána při svítání
kovkopy ku šachtě zve
hledat rudy stříbrné,
tam v tom ráji jest můj domov,
[: v Hoře Kutné domov můj! :]

Kde domov můj, kde vlast je má?
Tam, kde staroslavné město
zbožné „Zdař Bůh“ má své heslo,
tam, kde česká řeč panuje,
cizí neustupuje,
tam v tom ráji jest můj domov,
[: v Hoře Kutné domov můj! :]

KUTNOHORSKÝ KDE DOMOV MŮJ?

Kde domov můj? Kde domov můj? Kde domov můj? Kde domov můj?
Tam, kde Hora pyšně hledí, Tam, kde staroslavné město
na vrcholku skály sedí, staré „Zdař Bůh“ má své heslo,
tam, kde kovkop stříbro své, kde česká řeč panuje,
z lůna země vykope. cizí neustupuje.
Tam v tom ráji jest můj domov, Tam v tom ráji jest můj domov,
[: v Hoře Kutné domov můj. :] [: v Hoře Kutné domov můj. :]

Kde domov můj? Kde domov můj?
Kde je věž svatojakubská,
kde kvete řeč vlastenecká,
zpěvem českým ctí se Bůh,
mile k tobě mluví druh.
Tam v tom ráji jest můj domov,
[: v Hoře Kutné domov můj. :]

MĚLNICKÝ KDE DOMOV MŮJ?

Kde domov můj, kde domov můj? Kde domov můj, kde domov můj?
Tam, kde hlučnou svatbu slaví Známtž já obec požehnanou
S labskou vlnou proud Vltavy, Národností hudby brannou,
Ať, že povstal nový ruch, Kde je pevnost muž i dům
Oživuje český duch, Proti cizot návalům!
To je naše statné plémě! To je naše statné plémě,
[: Mezi Čechy domov můj! :] [: Mezi Čechy domov můj! :]

Kde domov můj, kde domov můj?
Tam, kde květou vonné révy,
Ještě líbeznější děvy,
Věrné dcery otčiny
Z klenotů všech jediný,
To je naše milé plémě!
[: Mezi Čechy domov můj! :]

(Z „Boleslavanu“ 1861.)

MĚLNICKÁ KDE VLAST JE MÁ?

Kde vlast jest má, kde domov můj? Kde vlast je má, kde domov můj?
Tam kde Labe stříbrojasné Kde co rájem ohražené,
údolí probíhá krásné, vinohrady ověčené
s Vltavou se snubuje, město k nebesům se pne,
v sňatek věčný spojuje; věkem již rozhlášené;
tam jest má otčina drahá, tam jest má otčina drahá,
[: Mělník starý, domov můj! :] [: Mělník něžný, domov můj! :]

Kde vlast je má, kde domov můj?
Tam kde Slaviborů plémě
zíralo do krásné země
z hradu svého přes Labe
v rudné až pomezí své,
tam jest má otčina drahá,
[: Mělník dávný, domov můj! :]

Kde vlast je má, kde domov můj?
Tam, kde Václav, kníže české,
kře pěstoval vlastenecké,
doby trávil blažené,
vychován od báby ctné,
tamť i má otčina drahá,
[: Mělník statný, domov můj! :]

Kde vlast je má, kde domov můj?
Kde Ludmila, kněžna svatá,
k Čechům svým láskou podjatá,
nám ku slávě zrozená,
v Krista víru pokřtěná,
tamť jest má otčina drahá,
[: Mělník slavný, domov můj! :]

Kde vlast je má, kde domov můj?
Tam, kde Karel rád prodlíval,
z krajin něžných se těšival,
z Burgund keř nám zůstavil,
město naše oslavil,
tamť i má otčina drahá,
[: Mělník slavný, domov můj! :]

Kde vlast je má, kde domov můj?
Mluva česká kde zaznívá,
píseň česká se ozývá,
české hostinství se stkví,
mělničina se pění;
tam jest má otčina drahá,
[: Mělník český, domov můj! :]

(Valenta.)

MŠENSKÝ KDE DOMOV MŮJ?

Kde domov můj, kde domov můj?
Tam, kde sladké třešně zrají,
Horem dolem chmely vlají,
Kde lid pilný, bodrý je,
Vlast svou nad vše miluje;
A to je ta rajská země,
[: Ráj ten mšenský, domov můj! :]

Kde domov můj, kde domov můj?
Tam, kde švarné, sličné děvy,
Řeč jich libá, sladké zpěvy,
Vzhled jen čistá láska jest,
Heslo jejich: Vlast a čest!
Ach, to je ta vzácná země,
[: Mšeno, ach to ráj je můj! :]

(Ant. Hak.)

NÁCHODSKÝ KDE DOMOV MŮJ?

Kde domov můj? Kde vlast je má?
Tam, kde stojí brána zemská,
brána slavná — brána česká,
pod níž nepřátelů roj,
s námi často vedl boj.
Pod tou branou město slavné,
[: město Náchod, domov můj. :]

Kde domov můj? Kde vlast je má?
Tam, kde tichá Metuj plyne,
z Adrsbašských hor se vine,
k nebi pne se pyšně hrad,
v němž náš Jiří býval rád.
Pod tím hradem město slavné,
[: město Náchod, domov můj. :]

NÁCHODSKÝ KDE DOMOV MŮJ?

Kde domov můj — kde domov můj? Kde domov můj — kde domov můj?
Tam, kde stojí brána zemská, Tam, kde Metuj tichá plyne,
brána slavná, brána česká, z Adrsbašských hor se vine,
pod níž nepřátelů voj k nebi pne se slavný hrad,
s námi častý vedl boj, v němž Jiří náš býval rád,
pod tou branou město slavné, pod tím hradem město slavné,
[: město Náchod, domov můj! :] [: město Náchod, domov můj! :]

NÁCHODSKÝ KDE DOMOV MŮJ?

Kde domov můj, kde domov můj?
Tam, kde tichá Metuj plyne,
z Adrsbašských hor se vine,
k nebi pne se starý hrad,
v němž náš Jiřík býval rád!
Pod tím hradem město krásné,
[: město Náchod, domov můj! :]

NOVOMĚSTSKÝ KDE DOMOV MŮJ?

(Vzpomínka na Nové Město.)

Kde domov můj, kde vlasti má?
Tam kde třešně tisícerá,
země té skvostná nádhera,
květouc, co se sníh třpytí,
a zrajíc, co korál stkví,
tam jest ta krásná země,
[: Nové Město, domov můj. :]

Kde domov můj, kde vlasti má?
Tam naproti tichých sadů,
kde na skalnatém vinohradu,
vlaský rožeň, zlato své
v květinový les kreje.
Tam jest ta krásná země,
[: Nové Město, domov můj. :]

Kde domov můj, kde vlasti má?
Tam kde ourodném na Bradle,
odpočívá místo padlé,
starý Výrov, nahé zdě,
pod smrkami k nebi pne.
Tam jest ta krásná země,
[: Nové Město, domov můj. :]

Kde domov můj, kde vlasti má?
Tam kde Metuj stříbrovlnné
mezi břehy květuplné,
se jak modrý had vine,
zvučně od Pekla plyne,
tam jest ta krásná země,
[: Nové Město, domov můj. :]

Kde domov můj, kde vlasti má?
Tam, kde vždy z Krčínských zvonů
píseň libá zvučných tónů
přes utichlé oudolí
vroucně ku klekání zní.
Tam jest ta krásná země,
[: Nové Město, domov můj. :]

Kde domov můj, kde vlasti má?
Kde se v nejskrovnější chýši
čisté vlastenectvo blíží
v dokonalé kráse své,
čeština kde panuje.
Tam jest ta krásná země,
[: Nové Město, domov můj. :]

Kde domov můj, kde vlasti má?
 Tam kde líbezné ohlasy
 vzpomínky na krásné časy,
 v každém srdci vzbuzují
 a jej láskou věnují.
 Tam jest ta krásná země,
 [: Nové Město, domov můj. :]

NOVOMĚSTSKÝ KDE DOMOV MŮJ?

(R o d á c k á.)

Nové Město nad Metují:
 Půlostrova na vrcholi
 věže pnou se do vůkolí,
 kolem hradeb putuje
 po lučinách Metuje. —
 V Novém Městě má kolébka,
 [: v Novém Městě domov můj! :]

Nové Město nad Metují:
 V Rezku nebe lásky — snění
 zdroj a háje k uzdravení,
 dům Boží, stan Uměny,
 sídlo víl a ozvěny.
 V Novém Městě rod mých bratrů —
 [: v Novém Městě domov můj! :]

Nové Město nad Metují:
 Vpravo, vlevo vinohrady,
 kam zrak sahá, třešňí sady:
 amarele, višně tu
 vonném co rok ve květu.
 Město Nové můj je stánek,
 [: v Novém Městě domov můj! :]

Nové Město nad Metují:
 Ráje pohled z dále hlásí
 květ a lupen lépe krásy
 na skalách i na poli,
 po stráních a v údolí.
 V Novém Městě mám svou lásku —
 [: v Novém Městě domov můj! :]

Nové Město nad Metují:
 Hrady, Vejrov s jedné strany,
 s druhé strmí Budín zvaný,
 s třetí staré Hradiště,
 brancův vlasti kolbiště.
 V Novém Městě rov mých otců —
 [: v Novém Městě domov můj! :]

Nové Město nad Metují:
 Láska, svornost u měšťana,
 Sokola a Metujana;
 spanilých ve kruhu děv,
 hlahol, ples a něžný zpěv.
 V Novém Městě aj, svět krásný —
 [: v Novém Městě domov můj! :]

(V. A. Pumr—J. Jodas.)

PARDUBICKÝ KDE DOMOV MŮJ?

Kde domov můj, kde domov můj?
 Tam, kde hora Kunětice,
 slavné město Pardubice,
 tam kde Labe s Chrudimkou
 teče krásnou rovinkou,
 tam v tom kraji bohumilém,
 [: v Pardubicích domov můj! :]

PARDUBICKÝ KDE DOMOV MŮJ?

Kde domov můj? Kde domov můj?
Tam, kde hora Kunětica,
slavné město Pardubice,
tam, kde Labe s Chrudímkou
teče tichou krajinkou,
tam v tom kraji Pardubickém,
[: tam, jen tam jest domov můj. :]

PODĚBRADSKÝ KDE DOMOV MŮJ?

Kde domov můj, kde domov můj? Nad Labem, kde v vznešenosti, Svědék slavné minulosti, Vzhůru pne se pevný hrad, Kde žil Jiří z Poděbrad. Tento zámek svou zvu vlastí, [:Poděbrady domov můj!:]	Kde domov můj, kde domov můj? V chrámu, v němž jest počívati Zbožné Kunce, „chudé máti“, Choti krále Jiřího, „Milovníci dobrého“, V církev Krista, v němž jsem přijat, [:Chrám kde ten, tam domov můj!:]
---	--

(Václav Pok Poděbradský.)

PODLIPANSKÝ KDE DOMOV MŮJ?

Kde domov můj? Kde domov můj? Tam, kde stará Chotouň leží, odkud věky brázda běží, kterou svatý Prokop snad čertu kázal vyorat. Tam v té zemi posvěcené [:pod Lipany — domov můj!:]	Kde domov můj? Kde domov můj? Tam, kde lid svůj křísil kdysi buditelů českých spisy, v Skramníku spí na vždycky rychtář Vavák milčický. V úrodném tom drahém kraji [:pod Lipany — domov můj!:]
Kde domov můj? Kde domov můj? Tam, kde Prokop Holý s pány v boji střet' se nad Lipany, tam, kde mrtvých stíny svou varují nás výstrahou. Tam ta půda krve předků [:pod Lipany — domov můj!:]	Kde domov můj? Kde domov můj? Tam, kde Český Brod můj stojí, vzorný láskou k Vlasti svojí, husitský kde vůdce náš na náměstí drží stráž, tam v tom kraji Čechů věrných [:pod Lipany — domov můj!:]

Kde domov můj? Kde domov můj?
Tam, kde z minulosti dávné
příklady nás učí slavné,
buďme předků hodni svých,
dobrých, pilných, statečných,
ať je pýchou drahé Vlasti
[:pod Lipany — domov můj!:]

(J. V. Šmejkal.)

PROSEČSKÝ KDE DOMOV MŮJ?

Kde domov můj, kde domov můj?
Tam, kde vrchol Pánův kopec,
nedaleko město Proseč,
kde Olšinka původ má
a k Polánce pospíchá —
v té krajině jest domov můj,
Bože, vždy ho opatruj!
Bože, vždy ho opatruj!

Kde domov můj, kde domov můj?
Kde pověstná jest Salava,
blíže ní Zubrova hlava,
kde poustevník dlouho žil,
v samotě Bohu sloužil.
Kol Salavy jest domov můj,
Bože, vždy ho opatruj!
Bože, vždy ho opatruj!

Kde domov můj, kde domov můj?
Kde rytíř Toulovec seděl,
v spálenišťě smutně hleděl,
po ohni nezůstal dům,
za to Proseči dán Chlum,
v tom městečku jest domov můj,
Bože, vždy ho opatruj!
Bože, vždy ho opatruj!

Kde domov můj, kde domov můj?
Kde běhával divý kanec,
tam, kde nyní Posekanec,
huť, v které se sklo robí,
již černá vížka zdobí —
tam, kde les ten, tam domov můj,
Bože, vždy ho opatruj!
Bože, vždy ho opatruj!

(Josef Soukal.)

PŘEROVSKÝ KDE DOMOV MŮJ?

(Přerovan v cizině.)

Kde domov můj, kde domov můj?
Tam kde slavný Přerov leží,
A kde Bečva tiše běží,
Tam kde zpěvy české zní,
Láska k vlasti v srdcích dlí,
Tamo, tam jest domov milý,
[: Přerov slavný, domov můj. :]

Kde domov můj, kde domov můj?
Tam kde slavný Žerotín žil,
A Blahoslav se narodil,
Tam kde Amos Komenský
Řídil stolec biskupský,
Tam a tam jsem se já zrodil,
[: Tam v Přerově domov můj. :]

Kde domov můj, kde domov můj?
Tam kde duch národní žije,
A kde srdce pro vlast bije,
Občan hájí právo své
v mladočeské zásadě,
Tam kde leží Přerov slavný,
[: Tam jest pravý domov můj. :]

(Václav Kalmus.)

PŘIBYSLAVSKÝ KDE DOMOV MŮJ?

Kde domov můj, kde domov můj?
Tu, kde otec Žižka válčil,
tu, kde krví zem promáčil,
tu, kde za nás bojoval,
tu, kde za nás umíral,
to je země otců slavných,
[:Přibyslava — domov můj!:]

SOBOTECKÝ KDE DOMOV MŮJ?

Kde domov můj? Kde domov můj? Kde domov můj? Kde domov můj?
Hájemi kol obklíčená,
dědinečka rozmilená
v srdci Čech se rozkládá
jako Boží zahrada.
A to je ten kraj blahostný,
[: v Sobotce je domov můj! :]

V lůně lesův hrad přepevný,
slávy otcův svědek zjevný.
Tu pila nepřátel zlost
tvrdá skála, pevná Kost.
Tam, kde národ žije pro vlast,
[: pod Kostí je domov můj! :]

Kde domov můj? Kde domov můj? Kde domov můj? Kde domov můj?
Tam, kde nad byty vznešený
k nebi ční chrám Magdaleny,
tam, kde Bořenov se svým
stojí mlýnem větrným,
tam v tom údolí rozkošném,
[: v Sobotce je domov můj! :]

Znáš skal údolí ozvěnné,
potůčkův kde vlny pěnné
Plakánskými průlomy
právě plynou k Střehomi.
Ach, krajina přerозkošná,
[: sobotecký domov můj! :]

Kde domov můj? Kde domov můj? Kde domov můj? Kde domov můj?
Tam, kde Humprecht k nebi hledí,
oslavuje slavné dědy,
kde Vratislav panoval,
poddané oblahoval.
V milostném údolí živném
[: pod Humprechtem domov můj! :]

Tam, kde Trosky tmavolesklé
svědkové jsou slávy české,
k nebesům se hrdě pnou,
k činům velkým Čecha zvou.
Tam, kde bydlí národ pilný,
[: pod Troskami domov můj! :]

ŠTRAMBERSKÝ KDE DOMOV MŮJ?

Kde domov můj? Kde domov můj? Kde domov můj? Kde domov můj?
Voda hučí po lučinách,
vítr šumí po skalínách,
v háji stkví se jara květ,
zemský ráj to na pohled,
a to je ta krásná země,
[: zem moravská, domov můj. :]

Pne se věž ohromná vzhůru,
v prostřed rozkopaných mūrů,
na skalnaté výsosti,
pomník předkův slavnosti,
kde před časy sláva kvetla,
[: tam nalezněš domov můj. :]

Kde domov můj? Kde domov můj? Kde domov můj? Kde domov můj?
Vidíš vrcholy skal bílých, Kde stojí lípa zelená,
obtočujíc bratrův milých, ctným obrazem okrášlená,
v tom tichouнкém údolí, Matky sedmi bolestí,
před vši světa nevolí, všem lkajícím k radosti,
v jejich přerozkošném stínu, na té tichouнкé rovině,
[: tam nalezneš domov můj. :] [: tam nalezneš domov můj. :]

Kde domov můj? Kde domov můj? Kde domov můj? Kde domov můj?
Vidíš blesk kříže svatého, Kde v tichouнкé zátočině,
až k obloze vznešeného, proud křišťalné vody plyne,
na skalnatém vrcholu, jedlemi obtočený,
všech lkajících podporu, žíznivým k občerstvení,
zde nalezneš potěšení, tam uslyšíš ptactva pěni,
[: zde nalezneš domov můj. :] [: tam nalezneš domov můj. :]

Kde domov můj? Kde domov můj? Kde domov můj? Kde domov můj?
Kde v přeutešeném háji, Kde nad městem vyvýšená,
bujným mechem obrostají, bujným hájem okrášlená,
kostely rozbořené, skalnatá rozsedlina,
od rouhačů zkazené, veselá horovina,
kde předkové Boha ctili, tam nalezneš výhled krásný,
[: tam nalezneš domov můj. :] [: tam nalezneš domov můj. :]

Kde domov můj? Kde domov můj?
Kde smrt bratrů milých schráni,
k radostnému z mrtvých vstání
po skončeném úkolu,
k odpočinku pospolu,
tam, kde bratři moji spějí,
[: tam nalezneš domov můj. :]

(Petr Hykel.)

TELČSKÝ KDE DOMOV MŮJ?

Kde domov můj? Kde domov můj?
Tam, kde mladá Dyje plyne,
lučinou se tiše vine,
slavný hrad kde Slavatských,
pánů z Růže, Podstatských.
Tam jsou hory v věnec spjaty
a v údolí domov můj.

(Jan Vlček.)

VOLYŇSKÝ KDE DOMOV MŮJ?

Kde domov můj, kde domov můj?
Tam, kde Anděl Strážce stojí
a Malšičku k sobě pojí,
tam v té krásné dolině
leží město Volyně.
A to jest ta krásná země,
[:ve Volyni domov můj!:]

VOLYŇSKÝ KDE DOMOV MŮJ?

Kde domov můj, kde domov můj?
Tam, kde Anděl Strážce stojí
a Malšičku k sobě pojí,
tam v té krásné dolině
leží město Volyně.
A to je to krásné město,
[:město Volyň — domov můj!:]

3. Česko-americké

ČESKO-AMERICKÝ KDE DOMOV MŮJ?

Kde domov můj! Kde vlast' je má!
Voda hučí po lučinách,
bory šumí po skalínách,
v sadě stkví se jara květ,
zemský ráj to na pohled!
A to je ta krásná země,
[:v níž byl někdy domov můj!:]

Kde domov můj! Kde vlast' je má!
Nyní sedím na palubě,
v duchu stále myslím sobě,
kam mě osud zavede,
kde se mnou loď přistane.
Kde bude ta nová země?
[:Kde bude teď domov můj!:]

Kde domov můj! Kde vlast' je má!
Doufám pevně v milost' Boha,
že se přiblíží ta doba,
kdež se brzy potěším,
až zas novou vlast' spatřím.
To bude ta nová země,
[:Amerika domov můj!:]

Kde domov můj! Kde vlast' je má!
Nový úkol země nová,
chci se řídit' vůlí Boha:
novým těm povinnostem
chci dostát v životě svém,
neb to žádá nová země,
[:Amerika domov můj!:]

Kde domov můj! Kde vlast' je má!
Ke cti otců též i bratrů,
ku zdaru svobodných států,
mysl, řeči, též i čin,
se zákonem souhlasím.
To jest vůle nové země,
[:Amerika domov můj!:]

Kde domov můj! Kde vlast' je má!
S Bohem budiž rodná vlasti,
v níž jsem zažil také slasti.
S Bohem sestry, bratrové,
na vždy s Bohem, přátelé,
Oceán mě dál unáší,
nový chce dát' domov můj,
Amerika domov můj!

(A. Kment.)

ČESKO-AMERICKÝ KDE DOMOV MŮJ?

Kde domov můj? Kde domov můj? Kde domov můj? Kde domov můj?
Tak se často tážu v tísní, Sbohem dal jsem vlasti naší,
v duši hlahol známých písní — svoboda mi nad vše dražší,
kolem cizí řeči zvuk, domov mám zde v cizině,
a tu srdce mého tluk a přec k drahé otčině
často praví, ne, o ne zde, zalétá duch v upomínkách —
[: v Čechách, tam je domov tvůj! :] [: ach, tam býval domov tvůj! :]

Kde domov můj? Kde domov můj?
V zemi, již dal osud v podíl,
zemru zde, — však kde se zrodil,
ona drahá česká zem
domov má vždy v srdci mém,
vždy mou tužbou, vždy mou chloubou
[:v Americe Čechem být!:]

(Alois Tichý.)

4. Zvláštní

RUSKÝ DOMOV.

Kde domov můj? Kde domov můj? Kde domov můj? Kde domov můj?
Boreáš kde věčně hučí,
šakal vyje, medvěd bručí,
tchoř a kuna v hradu svém
hody drží pod sněhem,
dobrou noc kde dávaj lišky,
[:země ruská domov můj!:]

Pro myšlenku radikální
v Kamčatce kde jsou tiskárny,
spolčování svobodné
dovolí Sibirie;
železná kde ruka vládne,
[:zem slovanská domov můj!:]

Kde domov můj? Kde domov můj? Kde domov můj? Kde domov můj?
Zákony kde píše vláda
knutou národům na záda,
přirozená práva kde
kozák ekšpliciruje,
otrokem jen jeden není,
[:mezi Rusy domov můj!:]

Veškerému kde vzdělání
prozřetelná vláda brání,
kde posud osvěty den
nezahnal pověry sen,
temná noc kde ducha svírá,
[:tam vlast má, tam domov můj!:]

(Karel Havlíček Borovský.)

POLITICKO-SATIRICKÝ KDE DOMOV MŮJ?

Kde domov můj, kde domov můj? Kde domov můj, kde domov můj?
Tam kde Slávům nemškutaři
bubnují se svatou tváří,
že svůj národ milovat,
jazyk jeho pěstovat
není leda švindl, švindl!
[:Tam o tam hm — domov můj!:]

Kde domov můj, kde domov můj?
Tam kde v posvátné čeledi
právo mluvy zkrátit hledí,
v jaké Boží miláček,
Cyrill první panáček,
Boží pravdu Slávům hlásal!
[:Tam o tam hm — domov můj!:]

<p>Kde domov můj, kde domov můj? Tam kde kromě v zachování desatera přikázání lásky důkaz zírají v tom, že Slávy týrají Trauungs- Tauf a Todtenšajny! [:Tam o tam hm — domov můj!:]</p>	<p>Kde domov můj, kde domov můj? Němečtí kde pastýřové troubit smějí pravdy nové, ku příkladu jako ta: že prý naše „telata“ v soudný den též z mrtvých vstanou! [:Tam o tam hm — domov můj!:]</p>
---	---

Kde domov můj, kde domov můj?
 Kde se svatý Methoději!
 skutky tak podivné ději,
 o nichž kdybys zašeptal,
 špicl by ti udělal
 ostudu po celém kraji!
 [:Tam o tam hm — domov můj!:]

(Z „Moravské Orlice“ 1870.)

POLITICKO-SATIRICKÝ KDE DOMOV MŮJ?

<p>Kde domov můj? Kde domov můj? Konkordát kde národ plaší, Peklem kde lid flandřák straší, Němčour kde na pána hrá, Maďar v notu krákorá, Kde slovanský národ vzdychá — [:Tam v tom hm - hm, domov můj.:]</p>	<p>Kde domov můj? Kde domov můj? Tam kde redaktorské hlasy Jaroš ssílá do šatlavy, Spolčování svobodné Kde prý Čechům záhubné, Derera kde štandrehtuje, [:Tam v tom hm - hm, domov můj.:]</p>
--	---

<p>Kde domov můj? Kde domov můj? Zákony kde píše vláda, Holí národům na záda, Přirozené práva kde Četník ekšplicíruje, Richt ajch! kde se Čechům velí, [:Tam v tom hm - hm, domov můj.:]</p>	<p>Kde domov můj? Kde domov můj? Tam kde dluhy zemi tíží, Tak, že bankrot již se blíží, Národ štve se na národ, Hlad kde světí velký hod, Tam kde Čechy ke zdi tisknou, [:Tam v tom hm - hm, domov můj.:]</p>
--	---

POLITICKO-SATIRICKÝ KDE DOMOV MŮJ?

<p>Kde domov můj, kde domov můj? Tam, kde redaktorské hlavy Jaroš sčítá do šatlavy, spolčování vzájemné jest prý Čechům záhubné. Kde slovanský národ vzdychá, tam, ach tam jest domov můj, v zemi české domov můj!</p>	<p>Kde domov můj, kde domov můj? Tam, kde vláda lidi plaší, flandřák kde lid peklem straší, Němec si na pána hrá, Maďar na to krákorá. Kde slovanský národ vzdychá, v zemi české domov můj, tam, ach tam jest domov můj.</p>
---	---

Hymna suverénního státu!

(Státní hymna při volbě dra T. G. Masaryka prezidentem republiky dne 16. května 1934. —
Předseda senátu Fr. Soukup, min. předseda Jan Malypetr, prezident T. G. Masaryk, předseda sněmovny posl. Fr. Štauděk.)

POLITICKO-SATIRICKÝ KDE DOMOV MŮJ?

Kde domov můj, kde domov můj? Kde domov můj, kde domov můj?
Tam kde pivovary strmí, Tam kde Němci na mráz troubí,
a kde sádké husy krmí, kde svoboda hledá houby,
kde mělnické vinice kde len ještě nenarost
lidem dělaj opice, lepším Čechům pro radost,
jež malínský křen zas spraví, kde na slovo šibenice,
[:mezi křeny domov můj!:] [:tam — ach na ní domov můj!:]

(Jan Neruda.)

POLITICKO-SATIRICKÝ KDE DOMOV MŮJ?

Kde domov můj? Kde domov můj? Kde domov můj? Kde domov můj?
Zákony kde píší kyje, V kraji znáš-li poněmčilém
kde rakouská provincie, duch otrocký v těle shnilém,
němčina kde úřední, starých práv úplný zmar,
kde couváme den ke dni. lev už ztratil zuby stár;
Ach to je ta krásná země, to je Čechů slavné plémě,
[:země česká, domov můj!:] [:mezi Čechy domov můj!:]

(Boleslav Sokol.)

POLITICKO-SATIRICKÝ KDE DOMOV MŮJ?

Kde domov můj? Kde domov můj? Kde domov můj? Kde domov můj?
Tam, kde žeň se povždy zdaří Tam, kde všechno všude v poli,
podle zprávy z kanceláří, muž i hoch i děd o holi,
zásoby kde bezedné, *(zabaveno c. k. censurou!)*
jistě aspoň v ústředně,
tam v tom kraji blahobytu,
[:tam je šťastný domov můj.:]
(Josef Rudolecký.)

POLITICKO-SATIRICKÝ KDE DOMOV MŮJ?

Kde domov můj, kde domov můj?
Všude stojí šibenice,
do úst dát co není více,
do všech srdcí vstoupil jed.
Žalář — smrt — kam padne hled.
A to je ta krásná země,
[:země česká, domov můj!:]

(Ferd. Piasecký.)

POLITICKÝ KDE DOMOV MŮJ?

Kde domov můj? Kde domov můj? Kde domov můj? Kde domov můj?
Les kde šumí po skalínách? V české vlasti? Nezdá se mně,
Řek kde proudy po lučinách? byť to byla předků země!
Z jara kde vždy pučí květ? Z mé ač práce kvetla jen,
Zem kde rájem na pohled? přec ten ráj mi odcizen!
Věru, kdys se zpívávalo: Jiný nám tu Čechům vládne,
[:V té že zemi domov můj!:] [:jak by měl tu domov svůj!:]

Kde domov můj? Kde domov můj?
V kraji dnes už probudilém,
v kraji lidu, Bohu milém!
Cílem všech kde vlasti zdar
svorná síla — vrahů zmar!
Zde v té volné české zemi
[:chci mít zase domov svůj. —:]

(Josef Rudolecký.)

OMLADINÁŘSKÝ KDE HROB JE NÁŠ?

Kde hrob je náš, kde hrob je náš? Kdo mstitel náš, kdo mstitel náš?
Nade Prahou bouře divá, Onen hrom, jenž věky láme,
tyran jáásá, den umdlívá, onen duch, jež v sobě máme,
zvony znějí na poplach, jenž nás učil dvě stě let
na sta reků klesá v prach, vrahů muka přetrpět,
krví rdí se Hora Bílá, ten nám k činu meče skuje,
[:hora hrůzy, hřbitov náš!:] [:vytrvalost přijde včas!:]

Kdy přijde čas, kdy přijde čas?
Rány posud nezhojené,
zraky dosud rozpálené,
dlouho-li má ještě vrah
našich otců prznit prach?
Nuže, bratří, k mečům pěstě,
[:již přichází pomsty čas!:]

(Karel Tůma.)

LEGIONÁŘSKÝ KDE DOMOV MŮJ?

Kde domov můj? Kde domov můj? Kde domov můj? Kde domov můj?
Tam, kde řádí Čechů vrazi, Ve vsi u nás jako v městě
předáky nám v žalář sází, svírají se české pěstě,
a kde úpí věrný Čech, celý národ proklíná
zakovaný v okovech, — vrahy z Vídně, z Berlína:
ta nešťastná krásná země, svobodu chce Čechů plémě,
[: země česká, domov můj! :] [: mezi Čechy, domov můj! :]

Kde domov můj? Kde domov můj?
 U nás v nejistoty muce
 zraje símě revoluce,
 a čeká se s nadějí,
 bratří že nám přispějí:
 na věky pak bude volná
 [: země česká, domov můj! :]

(J. D.)

KATOLICKÝ KDE DOMOV MŮJ?

Kde vlast jest má, kde domov můj? Kde vlast jest má, kde domov můj?
 Kde můj Bůh ve hvězdném bytu Slepý mudrák kde nelaje,
 vládne světy na blankytu, tvůrce neznámého ráje,
 jehož stín jen slunce jest, ale kde se ustydí,
 jemuž duha vzdává čest. — nehaní, co nevidí; —
 Kde můj Otec, má jsi vlasti, kde jest víra, má jsi vlasti,
 [:v nebi jestiž domov můj.:] [:v nebi jestiž domov můj.:]

Kde vlast jest má, kde domov můj? Kde vlast jest má, kde domov můj?
 Kde jest Kristus můj Spasitel, Kde blud mine s pochybností,
 ten nad smrtí Vítězitel, v úžasu tam nad bytností,
 jenž z nás i blud i hřích sňal, kteráž božská stkví se tvář
 ctnost a věčnou radost dal. — nade jasnou světla zář; —
 Kde jest Ježíš, má jsi vlasti, kde Bůh se zří, má jsi vlasti,
 [:tam jest pravý domov můj.:] [:v nebi jestiž domov můj.:]

Kde vlast jest má, kde domov můj? Kde vlast jest má, kde domov můj?
 Tam, kde štěstí nepanuje, Kde sám Seraf před tím chřadne,
 hodným ničemník nesluje, kterýž nebem mocně vládne,
 hřích se krojem víc nezve, Svatých rekovský kde řád
 má však hnusné jméno své. — Boha velebí pořád; —
 Kde jest pravda, má jsi vlasti, tam, ve svatých božích vlasti,
 [:v nebi pravý domov můj.:] [:tam jest také domov můj.:]

Kde vlast jest má, kde domov můj? Kde vlast jest má, kde domov můj?
 Kde víc těší prospěch cizí, Tam, kde Bůh se svými syny
 kde již samozištnost mizí, odpustiv jim jejich viny,
 tam, kde není čas, ni den, v církvi, království svém dlí,
 tam, tam blaží láska jen. — kde sil nabude tvor mdlý,
 A kde láska, má jsi vlasti, v království tom má jsi vlasti,
 [:v nebi jestiž domov můj.:] [:tam jest krásný domov můj.:]

Kde vlast jest má, kde domov můj? Kde vlast jest má, kde domov můj?
 S slabostmi kde potýkání Kde se někdy zas shledáme,
 pro ctnost není víc z přestání, Bohu pospol díky vzdáme,
 tělo kde nevíteží, kde víc přítel nehyne,
 kde zášť a zlost nevězí. — ale k nám se přivine. —
 Kde jest ctnost, tam má jsi vlasti, Kde jest radost, má jsi vlasti,
 [:v nebi jestiž domov můj.:] [:v nebi, tam jest domov můj.:]

(Václav Hronek.)

KATOLICKÝ KDE DOMOV MŮJ?

Kde domov můj? Kde vlast je má? Svatí čeští dědicové,
Kde Prokop bez unavení nás, své věrné syny, chraňte;
ctnost pěstoval i umění, naši vlast a národ braňte,
kde jest mlčenlivý Jan bychom libou mateřskou
mučednictvím věncován. řečí po vás zděděnou
Tam v té zemi jest má vlasti mohli Boha věčně chválit,
a v té zemi domov můj! krále svého věrně ctít
Svatý Jene, při nás stůj! a vás spolu velebit!

(Frant. Sládek.)

KATOLICKÝ KDE DOMOV MŮJ?

Kde domov můj, kde domov můj?
Tam, kde boží věčná záře
sluhů svatých blaží tváře,
tam chce přijít duše má,
až si ji Bůh povolá.
Tam v té blahé nebes říši,
[:tam jest pravý domov můj!:]

ORELSKÝ KDE DOMOV MŮJ?

Kde domov můj? Kde domov můj? Kde domov můj? Kde domov můj?
Bor kde šumí, šeptá řeka Zde, svých otců na dědictví
slavné zvěsti z dávnověka, nastupuje následnictví.
jak Čech svoji zemi ctíl, Já, jenž Orlem hrdým jsem,
jak jí chrámy vyzdobil, svojí zvat chci českou zem.
pro ni žil a pro ni zmíral, Velehrad i Praha zlatá,
[: pro zem českou, domov svůj. :] [: to jest slavný domov můj. :]

(Josef Rudolecký.)

SPIRITISTICKÝ KDE DOMOV MŮJ?

Kde domov můj, kde domov můj? Kde domov můj, kde domov můj?
Tam, kde Pán Bůh na výsosti Tam, kde láska nekonečná,
trůní, stkví se velebností, rozkoš, radost, slast je věčná,
tam, kde čistí duchové tam, kde více světů jest,
řídí světy — tvory své! tam, kde sláva, mír a čest
Ach, tam jest nebeská říše, panuje na věčné časy,
[:mezi duchy domov můj!:] [:mezi duchy domov můj!:]

Kde domov můj, kde domov můj?
Tam, kde světlo věčné svítí,
tmy již není, samé kvítí
povýšených světu jest
a o Otci dává zvěst,
ach tam jest krajina krásná,
[:mezi duchy domov můj!:]

DĚLNICKÝ KDE DOMOV MŮJ?

Kde domov můj, kde vlast je má? Tam, kde národ v lásce žije, v poddanství nesklání šíje, kapitálu na úkor člověk kde je volný tvor: Tam ta země je mou vlastí, [:tam v tom ráji domov můj!:]	Kde domov můj, kde vlast je má? Tam, kde úcta k práci vládne, kde i poměry jsou řádné, podle mravní zásady mamón nemá výsady: Tam ta země je mou vlastí, [:tam v tom ráji domov můj!:]
--	--

Kde domov můj, kde vlast je má?
Tam, kde lidé žijí v míru,
meč odloží, drží lýru,
knihy, pluh a nástroje,
s nimiž táhnou do boje:
Tam ta země je mou vlastí,
[:tam v tom ráji domov můj!:]

(Leo Kochmann.)

HYMNA DĚLNICKÁ.

Kde domov náš, kde domov náš? Všude širá pro nás země, kde jen žije lidské plémě. Všude kvete luh i sad, všude chudý trpí hlad. Všude pro nás země stejná [: všude bída, všude strast. :]	Kde domov náš, kde domov náš? Tam, kde dělník v práci svojí na svých právech lidských stojí. Tam, kde práce velká čest, pro každého z lidu jest. Tam, kde jeden v druhém ctí se [: tam, jen tam je domov náš! :]
---	--

KOSMOPOLITICKÝ KDE DOMOV MŮJ?

Kde domov můj? Kde domov můj? Není na dům omezován, kde jsem zrozen byl a chován, není ani obec jím, kde teď samostatně dlím, není jím ni kraj ni říše — [:domovem mi celý svět!:]	Kde domov můj? Kde domov můj? Není snad jen v zemi něčí, kde lid mluví stejnou řečí, to, co zovou mnozí vlast, toť je mojí jenom část. Mně je lidstvo celé rodem, [:domovem mi celý svět!:]
--	---

(Fr. Vl. Lorenc.)

KDE DĚVA MÁ?

Kde děva má? Kde děva má?
Vane větřík od Ještěda,
pěje slavík z dubu šera,
plyne potok modravý,
vedle stánek lákavý,
a tam dlí ten anděl krásný,
[:anděl český — děva má.:]

Kde děva má? Kde děva má?
Znáš-li růži v českém ráji,
když v příjemném kvete máji,
kde se kvítka jí klaní,
jí jen čest a chvála zní:
a to její kraj jest krásný,
[: blíže hor, tam děva má. :]

Kde děva má? Kde děva má?
Tam, kde v modré dálce žije
a zde pro ni srdce bije,
prahne touhou po drahé,
ji zná z doby přebahé;
znání to jen sen je spásný,
[: pravda tam, kde děva má. :]

(V. J. Picek.)

KDE DUCH JEST MŮJ?

Kde duch je můj? Kde duch je můj? Kde duše má? Kde duše má?
Tam v té nedohledné dáli, Kde andělská duše její,
Kde se vzhůru pnou ty skály, Česká ústa libě pějí,
A pod nimi Vltava: Kde mé lásky máj květe,
Tam duch můj zalétává, Kde mé nebe na světě:
Tam u pramene mojí lásky, Tam u pramene mojí lásky,
[:U milenky duch jest můj. :] [:U milenky duše má. :]

Kam touha má? Kam touha má?
Láska ňadra moje ouží,
Srdce po milence touží,
Když hledím v tu krajinu,
Kde ji k sobě přivinu:
Po té duši těla mého,
[:Po milence touha má. :]

(5. VI. 1845.)

UVÍTACÍ KDE OTEC NÁŠ?

(Z divadelní hry „Vilém Rožmberk.“)

Kde otec náš? Kde otec náš?
Opustil domácí kraje,
aby tam, kde citron zraje,
krásné prošel končiny,
smutek pojal dědiny,
slzy dítek jej provází —
[:v zemi divů — otec náš!:]

Kde otec náš? Kde otec náš?
Dlí, kde nebe jasné stále,
a předc jeho duch jen dále
zalétá, kde Šumava;
doma ruka laskavá
v činu štědrém ples nachází,
[:v cizině jest — otec náš!:]

Kde otec náš? Kde otec náš?
Již na blízku české vlasti!
Luka, háje tonou slastí,
věrné dítky jásají,
rozkoš světu hlásají,
otec chudých že přichází,
[:mezi námi — otec náš!:]

(V. J. Písek.)

NÁMOŘNICKÝ KDE DOMOV TVŮJ?

Kde domov tvůj! Kde domov tvůj!
Voda hučí kol a kolem,
vlny šumí horem dolem,
vyhlídka jen na moře,
samý smutek, strast, hoře.
A to jest ten příští domov,
[:H jest domov tvůj!:]

(1859.)

VOJENSKÝ KDE DOMOV MŮJ?

Kde domov můj? Kde domov můj?
Ruka z ramen vyražená,
levá noha vytržená,
tělo modřin jeden květ,
pláče kver i bajonet,
a to je ta vojna hezká,
[: na kavalci domov můj? :]

OBRAZ MYSLIVOSTI.

(Zpívá se jako Kde domov můj?)

Myslivosti! Myslivosti!
V dějepisu světa psáno
národu že k chloubě dáno
vítěznou-li nosil zbraň,
níž se hájil se všech stran!
Nebyla to však vraždivost —
[: v zárodku to myslivost. :]

Myslivosti! Myslivosti!
Pudem tvým mi co den přáno
čekat na zvěř večer, ráno,
všaká zvěř mi přijde vhod,
však šetřím co nese plod.
Přikazuješ ušetřivost
[: matek slavná myslivost. :]

Myslivosti! Myslivosti!
Jdu-li s mou si dvojkou z domu,
nábitek-li v brašně k tomu,
jaké tu mám radosti,
zbaven všechné starosti?
Jsa však zbaven starosti
[: slast cítím myslivosti! :]

Myslivosti! Myslivosti!
Zřím-li drůbež na rybníce,
krađu k ní se co lasice
shrbmo, klečmo, lezmo zas,
ba vodou někdy po pas!
V radost takovou plazivost
[: obrací jen myslivost. :]

Myslivosti! Myslivosti!
Máte mou hned radost znáti,
když vidím psa v poli státi —
obejdu ho do kola
neujde kohout zhola.
Kohouta rozeznánlivost —
[: přísně žádá myslivost. :]

Myslivosti! Myslivosti!
Na černou zvěř honě v lese,
myslivec každý se třese,
kanci naráz napne vstříc,
až mu ho vrazí do plic!
Života tu odvážlivost —
[: působí jen myslivost! :]

Myslivosti! Myslivosti!
Sluka, když bahní se vznese,
dychtivost myslivcem třese,
vezme ji na mušku hned,
ona spadne jakby smet! —
Té rychlé střelby dychtivost
[: vždy podá jen myslivost. :]

Myslivosti! Myslivosti!
Domov můj je v poli v lese,
tam mně stále mysl nese,
města jsou mi pustinou —
mou vlastní les jedinou.
Ve šlechetnosti poctivost,
[: vždy zdobuje myslivost. :]

(Velebín Podtřemšinský.)

STUDENTSKÝ KDE DOMOV MŮJ?

Kde domov můj, kde domov můj?
V kraji znáš-li na Karláku
obývaný od pašáků,
veliký dům jako hrom,
a dvůr ještě větší v něm?
To je naše velká škola,
[: technika je domov můj! :]

Kde domov můj, kde domov můj?
Tam, kde stojí pan Šimáně,
natahuje obě dlaně,
viržinka mu z vousů ční,
v boudě čte si „Národní“,
a to je ta krásná škola,
[: technika je domov můj! :]

Kde domov můj, kde domov můj?
Tam, kde kvetou derivace,
cosiny a integrace,
Cauchy kde je častý host
posluchačům pro radost,
tam, kde páni píší parou,
[: v technice je domov můj! :]

Kde domov můj, kde domov můj?
Tam, kde krychle, rhomboëdry
páříš se skalenoëdry,
s Feistmantlem za minut pět
procestuješ celý svět,
nerostů kde plné skříně,
[: tam v technice domov můj! :]

Kde domov můj, kde domov můj?
Tam, kde bují „tělce, bláně,
kony, kyny, křesky, stráně“
v řadě skví se celý svět
„lemniscáta“ na pohled,
a to je ta velká škola,
[: technika je domov můj! :]

Kde domov můj, kde domov můj?
Tam, kde pára, elektřina,
síla též, však forma jiná,
tam, kde bývá za tau půl
slyšet aspoň stokrát „nul“, —
a to je ta technika má,
[: v technice je domov můj! :]

Kde domov můj, kde domov můj? Kde domov můj, kde domov můj?
Kde kreslíme nosy, nohy, Tam, kde „zdehlen“ vyměřujem,
staré bohyně a bohy, počítáme a rýsujem,
Liebscher kde opravuje, pole, louky, naše vlast,
a Holec fixíruje, tyčka, řetěz, jaká slast!,
legrace kde bývá častá, dobré pivo hlavní faktor,
[: tam v technice domov můj! :] [: u Müllera domov můj! :]

Kde domov můj, kde domov můj? Kde domov můj, kde domov můj?
Voda hučí v hydraulice, Tam, kde Koula prozpěvuje,
technik sténá při statice, všude kobalt dominuje,
d' Alembert mu dělá zlost — kde se pekou skupiny,
však to není maličkost — postavy a krajiny,
a to je ta velká škola, akvarely kde se „mažou“,
[: technika je domov můj! :] [: tam v technice domov můj! :]

Kde domov můj, kde domov můj? Kde domov můj, kde domov můj?
Tam, kde nosníky a trámy V třetím roce v Pacoldovi
všude vznáší se nad námi, poznáš opět poklad nový,
kde se sádry zvedá prach, on ti poví, že „to tak
klenáků všude až strach, dopadá a nejinak.“ —
kde si hrajem na zedníky, A to je ta krásná škola,
[: tam v technice domov můj! :] [: technika je domov můj! :]

POHŘEBNÍ KDE DOMOV TVŮJ?

Kde domov tvůj? Kde domov tvůj? Kde domov tvůj? Kde domov tvůj?
Cesta tvoje dokonána, V nadehvězdě tam té vlasti,
žítí truchlohra dohrána, tam jsi zbaven zemských strastí,
milovaný pěvče náš! milostiv ti budiž Pán,
na vavříně spočíváš: před něhož jsi povolán:
v klidném lůně věrné matky, a vykaž ti v ráji věčném
[: zem' posvátná — domov tvůj! :] [: s vyvolenci — domov tvůj! :]

(J. F. Smetana.)

JOSEF KAJETÁN TYL

Kde domov můj? Kde domov můj? Kde domov tvůj? Kde domov tvůj?
Od Moravy po Šumavu Z hrobu hanby žes nás křísil,
neměl jsem kde sklonit hlavu, s chlebem hořkým slzy mísil,
hlasem božské Thalie posmíván a snižován
těše bědné parie... v potu orals tvrdý lán,
Snad až ta hrst černé země na srdci té české země
bude tichý domov můj... na věky je domov Tvůj...

(Petr Kříčka.)

III. Slovanské varianty a parafráze

1. Lužicko - srbské

Hornolužicky

MÓJ STATOK.

Hdže statok mój?! hdže statok mój?! Woda šuči po dolinach, Lěsy šumja po skalinach, Kwětki kćěja tu a tam, Luboznosć, hdžež pohladam. A to je ta rjana zemja, [: Zemja Serbska, statok mój! :]	Hdže statok mój?! hdže statok mój?! Wěš-li w kraju bohumiłym Dušje čerstwe w ćěli čilym, Myslje jasne, džěławosć, Pobožnosć a wjeselosć: To je hódny Serbski narod, [: Bjez Serbami statok mój! :]
--	--

(J. E Smoleř.)

MÓJ STATOK.

Hdže statok mój, hdže statok mój? Woda šuči po dolinach, lěsy šumja po skalinach, kwětki kćěja tu a tam, luboznosć, hdžež pohladam. A to je ta rjana zemja, [:zemja serbska, statok mój!:]	Hdže statok mój, hdže statok mój? Wěš-li w kraju bohumiłym duše čerstwe w ćěle čilym, mysle jasne, džěławosć, pobožnosć a wjeselosć; to je Serbow hódny narod, [:mjez Serbami statok mój!:]
--	---

(Hórníkova úprawa.)

RADWOŔ, STATOK MÓJ.

(Hłós: Hdže statok mój?)

Hdže statok mój, hdže statok mój? Hdžež je we wsy cyrkej stara, Zwónca drjewjaneho twara, Tam buch něhdy wukřěny, Z hnadu Božej pyšeny. — To je Radwoŕ stary, sławny, [: Radwoŕ serbski statok mój. :]	Hdže statok mój, hdže statok mój? Hdžež 'šće znaješ šulu nowu, Před njej muŕčku cyhelowu; We njej wučba spomožna Bjez kija so wudžěla. To je Radwoŕ stary, sławny, [: Radwoŕ serbski statok mój. :]
--	---

Hdže statok mój, hdže statok mój? Hdžež maš na wsy faru statu, Nawoženjam derje znatu, Tam či na pačerjach běch, Prjed' hač k wěrowanju džěch. To je Radwoř stary, sławny, [: Radwoř serbski statok mój. :]	Hdže statok mój, hdže statok mój? Hdyž pod nizki torož stupiš, Hrabinski dwór knježi widžiš. Na nim srěncy, pohončej Džowka klinka k pimpusej. To je Radwoř stary, sławny, [: Radwoř serbski statok mój. :]
---	---

Hdže statok mój, hdže statok mój? Hdže nětk cyrkej różowcowa W zahrodže tam steji nowa, We tej z róžu wosady Njedawno buch zwěr'wany. To je Radwoř stary, sławny, [: Radwoř serbski statok mój. :]	Hdže statok mój, hdže statok mój? Hdžež so cyrkej swjatoch' křiža Z pohrjebnišćom čichim zbliža, Njeh mje jónu donjesu, „Wotpočink“ zo dostanu. To je Radwoř stary, sławny, [: Radwoř serbski statok mój! :]
--	--

Dolnolužicky

ŽO JO MÓJ DOM?

Žo jo mój dom, mój luby dom? Wóda šumi pó nižynach, lěsa šunje pó hušynach, struse kwitu tud a tam, lubosnosť, žož poglědam. A to jo ta řědna zemja, [: zemja serbska a mój dom. :]	Žo jo mój dom, mój luby dom? Wěs-li ty kraj huchwalony, we nom lud tak hupyšny: jasnosť ma a žělabnosť, pobožnosť a wjasołość; to jo Serbow gódny narod, [: mjaz Serbami jo mój dom! :]
---	---

(Hendrich Jordan.)

2. *Polské*

GDZIE DOMEK MÓJ?

Gdzie domek mój? Gdzie domek mój? Woda huczy tam po błoniach, bory szumią po gór skroniach, w sadach lśni się wiosny kwiat, tam w téj ziemi rajski świat: a w téj cudnej pięknej ziemi — [: w ziemi górskiej — domek mój! :]	Gdzie domek mój? Gdzie domek mój? Znacie w kraju przyjaciele, tkliwe serca w pięknym ciele, gdzie myśl jasna szczęścia zdroj, gdzie duch łamie wszelki bój: to jest górskie sławne plemię — [: tam to w górach — domek mój! :]
--	--

(Ig. Kamieński.)

GDZIE DOM JEST MÓJ?

Gdzie dom jest mój? Gdzie strona ma? Gdzie dom jest mój? Gdzie strona ma?
Tam gdzie Gopła jasne wody, Tam gdzie kręta Odra płynie,
Gdzie nad Wisłą stare grody, Kraj z bogactwa ziemi słynie,
Gdzie na krwawym rozpiął tle W ciężkiej pracy wierny lud
Biały orzeł skrzydła swe, A udziałem jego trud,
Tam to ona lecha strona, Kraj to znany, Śląsk kochany,
[: Ziemia polska tam dom mój. :] [: Ziemia polska tam dom mój. :]

Gdzie dom jest mój? Gdzie strona ma? Gdzie dom jest mój? Gdzie strona ma?
Tam gdzie na Wawelskiej skale Tam gdzie lud za kraj i wiarę
Śpią królowie w czci i chwale, Chętnie składa krwi ofiarę,
A królowej cudów łask A obok swych cnót i wad
Z jasnej Góry bije blask. Nie popełnił nigdy zdrad,
To Sarmacka strona lacka, Tam sarmackie plemię lackię,
[: Ziemia polska tam dom mój. :] [: Ziemia polska tam dom mój. :]

3. Jihoslovanské

Chorvatsky

GDĚ STANAK MOJ?

Gdě stanak moj? Gdě stanak moj? Gdě stanak moj? Gdě stanak moj?
Sava teče po ravninah, Znaš u miru bogomilom
Kupa šumi po pećinah, Duše nježne s těla silom,
Z gore 'zvira grozda med, Miso krěpku svaki čas
Zemaljski raj na pogled. Dušmaninu na užas.
A to je ta krasna zemlja, To Horvatah slavno pleme,
[: Horvatska je stanak moj! :] [: Medj Horvatah stanak moj! :]

(Štěpán Moyses.)

GDJE JE STANAK MOJ?

Gdje je stanak moj? Gdje je stanak [moj? Gdje je stanak moj? Gdje je stanak
Sava teče po ravninah, Znaš u miru bogomilom [moj?
Kupa šumi po pećinah, Duše nježne s t'jela silom,
S gora 'zvira grozda med, Miso kriepku svaki čas
Zemaljski raj na pogled, Dušmaninu na užas,
A to je ta krasna zemlja, To j' Hrvata slavno pleme,
[: Hrvatska je stanak moj! :] [: Med Hrvati stanak moj! :]

(Štěpán Moyses.)

GDJE STANAK MOJ?

Gdje stanak moj, gdje stanak moj? Gdje stanak moj, gdje stanak moj?
Sava teče po ravninah, Znaš u miru Bogu milu
Kupa šumi po pećinah, Duše nježne u tielu čilu,
S gora 'zvira grozda med, Misao krepka svaki čas
Zemaljski raj na pogled, Dušmaninu na užas!
A to je ta krasna zemlja, To je Hrvatah slavno pleme,
[: Hrvatska je stanak moj! :] [: Medj Hrvati j' stanak moj! :]

(Štěpán Moyses.)

GDJE STANAK MOJ?

Gdje stanak moj? Gdje stanak moj? Gdje stanak moj? Gdje stanak moj?
Sava teče po ravninah, Znaš u miru bogomilom
Kupa šumi po pećinah, duše nježne s tiela silom,
s gora zvira grozda med, miso krepku svaki čas
zemaljski raj na pogled! dušmaninu na užas?
A to je ta krasna zemlja, To Hrvatah slavno pleme,
[: Hrvatska je — stanak moj! :] [: medj Hrvati — stanak moj! :]

(Štěpán Moyses.)

Srbsky

ГДЈЕ СТАНАК МОЈ?

Гдје станак мој? Гдје станак мој? Гдје станак мој? Гдје станак мој?
Там у земљи прослављеној, Знаш ли народ Богу мили,
Гдје се грле Дунав Сава, Кој с' противље врашкој сили,
Гдје хране људска права, Кома душа славјанска
Свег славјанства гдје слава — А у жила крв српска,
А то је та красна земља, То је народ славни, Српски,
[: Србија је станак мој :] [: Међ' Србима станак мој. :]

Гдје станак мој? Гдје станак мој?
По свом крају омиљеном,
Свом љепотом украшеном
Там' гдје виле бораве
Српски језик говоре —
Све старинске земље српске,
Сво србинство станак мој.

(Из „Подунавке.“)

GDJE STANAK MOJ?

Gdje stanak moj? Gdje stanak moj? Gdje stanak moj? Gdje stanak moj?
Tam' u zemlji proslavljenoj, Znaš-li narod Bogu milij,
Gdje se grle Dunav Sava, Koj s' protivlje vražkoj sili,
Gdje hrane ljudska prava, Kome duša slavjanska
Sveg slavjanstva gdje slava — A u žila krv srbska,
A to je ta krasna zemlja, To je narod slavni, Srpski,
[: Srbija je stanak moj! :] [: Med' Srbima stanak moj! :]

Gdje stanak moj? Gdje stanak moj?
Po svom kraju omiljenom,
Svom ljepotom ukrašenom
Tam' gdje vile borave
Srpskij jezik govore —
Sve starinske zemlje srpske,
Svo srbinstvo stanak moj!

(Z „Podunavky“.)

ГДЕ СТАНАК МОЈ?

(По чешком.)

Где станак мој? Где станак мој? Где станак мој? Где станак мој?
Знаш ли Дунав поносити? Знаш ли племе оно славно,
Сеја Тиса к њему хити Још славије не одавно, —
А око њих диван крај, — Када плану како змај
Овог света прави рај. Да сачува родни крај?
Знаш Србију они другу? Знаш ли Србе Војвођане?
[: Та Србија — станак мој. :] [: Код тих Срба станак мој. :]

(Бранко Радичевић.)

GDE STANAK MOJ?

(Po češkom.)

Gde stanak moj? Gde stanak moj? Gde stanak moj? Gde stanak moj?
Znaš-li Dunav ponositi? Znaš-li pleme ono slavno,
Seja Tisa k njemu hiti Još slavnije ne oдавно, —
A oko njih divan kraj, — Kada planu kako zmaј
Ovog sveta pravi raj. Da sačuva rodni kraj?
Znaš Srbiju onu drugu? Znašli Srbe Vojvodane?
[: Ta Srbija — stanak moj! :] [: Kod tih Srba stanak moj! :]

(Branko Radičević.)

Slovinsky.

KJÉ DOM JE MOJ?

(Svobodno poleg českiga.)

Kjé dom je moj? Kjé dom je moj? Sava teče po ravninah, Drava dere po pečinah; Glej, povsód spomladni cvét, Zemeljski raj na pogléd. In to je slovenska zemlja, Na Slovenskim dom je moj!	Kjé dom je moj? Kjé dom je moj? Nepoznáš-li v zemlji mili Slavskih sínov hrabrih v sili? Bister um, dušic krotkóst Ste med družmi njih lastnóst. To pa je slovenski narod, Med Slovenci dom je moj!
--	---

Kjé dom je moj? Kjé dom je moj? Tam, kjer Soča v blagim kraju Vije se — podobnim rajú; Tam, kjér žlahtne tèrtice Vénčajo goričice. In to je slovenska krajna, Na Slovenskim dom je moj!	Kjé dom je moj? Kjé dom je moj? V sinjiga morjá zerkalu — Čudopolnim ogledalu — Se primorski kraj bliší Z bréžčiki prijaznimi. To pa je slovenska zemlja, Na Slovenskim dom je moj!
---	---

Kjé dom je moj? Kjé dom je moj? Kjér slovenske slišíš péti Pésmi, kjér junaki vneti Si slovenske déklice Zbirajo za ljubice; Tam, kjér vlada glas slovenski, Na Slovenskim dom je moj!	Kjé dom je moj? Kjé dom je moj? Gorotán, Primorje, Krajna, Ž njimi Štajer — zemlja sjajna — Dom rodú so slavskiga, Dom rodú junaškiga. In to je Slovenja mila, Med Slovenci dom je moj!
--	---

Kjé dom je moj? Kjé dom je moj?
Iz orjaškíga Triglava
Gleda doli mati Slava,
Sinke kliče in budí
K délu, zlogi, sèrčnosti.
Duh slovenski zopet veje
Na Slovenskim, mojim dom!

(A. Pirnat.)

KJE DOM JE MOJ?

(Svobodno poleg českiga.)

Kje dom je moj, kje dom je moj? Sava teče po ravninah, Drava dere po pečinah, glej, povsod s pomladni cvet, zemski raj mi na pogled; in to je slovenska zemlja, [: na Slovenskem dom je moj! :]	Kje dom je moj, kje dom je moj? Tam, kjer Soča v blagem kraju vije se, podobnem rajú, tam, kjer žlahtne trtice venčajo goričice; in to je slovenska krajna, [: na Slovenskem dom je moj! :]
---	---

Kje dom je moj, kje dom je moj?
Korotan, Primorje, Krajna,
ž njimi Štajer, zemlja s'jajna,
dom rodu so slavskega,
dom rodu junaškega;
in to je Sloven'ja mila,
[: med Slovenci dom je moj! :]

Kje dom je moj, kje dom je moj?
V sinjega morja zvrkalu,
čudapolnem ogledalu,
se primorski kraj blišči
z brěžčiki prijaznimi:
to pa je slovenska zemlja —
[: na Slovenskem — dom je moj! :]

Kje dom je moj, kje dom je moj?
Ne poznašli v zemlji mili
slavskih sinov hrabrih v sili?
Bister um, dušic krotkost
ste med družmi njih lastnost:
to pa je slovenski narod —
[: med Slovenci dom je moj! :]

Kje dom je moj, kje dom je moj?
Kjer slovenske slišiš pěti
pěsmi, kjer junaki vneti
si slovenske děklice
zbirajo za ljubice:
tam, kjer vlada glas slovenski —
[: na Slovenskem — dom je moj! :]

Kje dom je moj, kje dom je moj?
Iz orjaškega Triglava
gleda doli mati Slava,
sinke kliče in budi
k dělu, slogi, srčnosti:
duh slovenski zopet vėje —
[: na Slovenskem — dom je moj! :]

(A. Pirnat.)

Bulharsky

ДѢ Й РОДЪ-ТЪ МИ?

ДѢ Й РОДЪ-ТЪ МИ? ДѢ Й РОДЪ-ТЪ МИ?
Срѣбробистъръ лѣй са Дунавъ,
Гроздъ расте въ лозм-та хубавъ,
И Балканъ-тъ гърделивъ —
Рай-земм за кой-то й живъ:
Тм земм ꙗ много красна —
Българско ꙗ родъ-тъ ми!
Българско ꙗ подъ-тъ ми!

ДѢ Й РОДЪ-ТЪ МИ? ДѢ Й РОДЪ-ТЪ МИ?
Тамъ истича й лѣй Марица
Срѣбропѣннж-тж с' водицж,
Вредъ за драгостъ цвѣтъ цвѣти
Рай-блаженство намъ вѣсти:
Тм земм ꙗ съ хубостъ пълна —
Българско ꙗ родъ-тъ ми!
Българско ꙗ родъ-тъ ми!

„Kde domov můj?“ moravských učitelů před pomníkem Cervantesovým
v Madridě r. 1932.

Дѣ ѿ родъ-тъ ми? дѣ ѿ родъ-тъ ми?
 Знаишъ ли нѣидѣ да царува,
 Честь и правда за богува,
 Мисль яснж — ѿ да напрѣдъ ...
 Дарба сочи са отъ вредъ:
 Българско-то племе ѿ славно —
 Въ Българиѿ ѿ родъ-тъ ми!
 Въ Българиѿ ѿ родъ-тъ ми!

(Т. Икономовъ.)

'Дѣ ѿ родъ-тъ ми? 'Дѣ ѿ родъ-тъ ми?
 Брѣзотечний Вардаръ быстрый,
 'Дѣ расте памукъ срѣбристый,
 'Дѣто вѣе етеръ хладенъ,
 Тамъ живѣе юнакъ пламенъ:
 Тамъ земля-та е блаженна —
 Отъ вѣка ѿ за насъ славна!
 Отъ вѣка ѿ за насъ славна!

(В. Д. Стояновъ.)

DEJ RODAT MI?

Dej rodat mi? Dej rodat mi?
 Srebrobystar lej sa Dunav,
 Grozd расте vav lozjata chubav,
 I Balkanat gordeliv —
 Raj — zemjata za kojto je živ:
 Taja zemja je mnogo krasna —
 [: Balgarsko je rodat mi! :]

Dej rodat mi? Dej rodat mi?
 Znajš-li nejde da caruva,
 čest i pravda da boguva,
 Mysal jasna — je za napred ...
 Darba soči sa ot vred:
 Balgarskoto pleme je slavno —
 [: Vav Balgarija je rodat mi! :]

(Т. Икономовъ.)

Dej rodat mi? Dej rodat mi?
 Tam ističa ji lej Marica
 Srebropenata s vodica,
 Vred za dragost cvet cavti
 Raj — blaženstvo nam vesti:
 Taja zemja je s chubost palna —
 [: Balgarsko je rodat mi! :]

Dej rodat mi? Dej rodat mi?
 Barzotečnij Vardar bistrý,
 Dej расте pamuk srebrystrý,
 Deto vjee eter chladen
 Tam živee junak plamen:
 Tam zemjata e blažena —
 [: Ot veka ji za nas slavna! :]

(Vasil D. Stojanov.)

4. Ruský (z Haliče)

ГДѢ ДОМЪ ЕСТЬ МОЙ?

Гдѣ домъ есть мой, гдѣ жизнь моя?
 Тамъ гдѣ Днѣстеръ быстротечный,
 Безпредѣльный, безконечный, —
 Тамъ гдѣ Сянъ и Бугъ и Прутъ,
 Серебромъ въ руслахъ текутъ:
 Тамъ страна моя родная,
 [: Тамъ мой домъ и жизнь моя! :]

Гдѣ домъ есть мой, гдѣ жизнь моя?
Тамъ гдѣ храмы вѣковые,
И памятники святыя,
И церковный нашъ обрядъ
О минувшемъ говорятъ:
Тамъ страна моя родная
[:И мой домъ и жизнь моя!:]

Гдѣ домъ есть мой, гдѣ жизнь моя?
Гдѣ курганы и могилы,
Городища старожила,
Прахъ богатырей хранять,
Гдѣ Бояны наши спять:
Тамъ страна моя родная
[:И мой домъ и жизнь моя!:]

Гдѣ домъ есть мой, гдѣ жизнь моя?
Гдѣ Мстиславъ, Романъ, Данило,
Левъ послѣднее свѣтило,
Край и вѣру стерегли
Отъ враговъ и гибели:
Тамъ страна моя родная
[:И мой домъ и жизнь моя:]

Гдѣ домъ есть мой, гдѣ жизнь моя?
Гдѣ народъ сердечный, добрый,
Въ битвахъ сильный и хоробрый,
Вѣрный славѣ прежнихъ дней:
Всякій часъ поетъ о ней,
Тамъ страна моя родная,
[:И мой домъ и жизнь моя:]

Гдѣ домъ есть мой, гдѣ жизнь моя?
Тамъ, гдѣ мать, отецъ старенькій
сестры, братчикъ молоденькій
Въ смиренной хатинѣ живутъ
И мене съ тоскою ждуть:
Тамъ ахъ тамъ страна родная,
[:Домъ тамъ мой и жизнь моя:]

Гдѣ домъ есть мой, гдѣ жизнь моя?
Гдѣ Русинка молодая,
Заунывно припѣвая,
Золотое жито жнетъ,
Гдѣ краса моя живетъ:
Тамъ страна моя родная,
[:Тамъ мой домъ а жизнь моя:]

(Богданъ Андреевичъ Дѣдицкій.)

GDĚ DOM JEST MOJ?

Gdě dom jest' moj, gdě žizn' moja? Gdě dom jest' moj, gdě žizn' moja?
Tam gdě Dněster bystrotečnyj, Gdě Mstislav, Roman, Danilo,
Bezpreděl'nyj, bezkonečnyj, — Lev, poslednoje světilo,
Tam gdě Sjan i Buh i Prut Kraj i věru steregli
Serebrom v ruslax tekut: Ot vragov i gibeli:
Tam strana moja rodnaja, Tam strana moja rodnaja
[: Tam moj dom a žizn' moja! :] [: I moj dom i žizn' moja! :]

Gdě dom jest' moj, gdě žizn' moja? Gdě dom jest' moj, gdě žizn' moja?
Tam gdě chramy věkovyje, Gdě narod serdečnyj, dobryj,
I pamjatniki svjatyje, V bitvax sil'nyj i chorobryj,
I cerkovnyj naš obrjad Věrnij slavě prežnich dnej;
O minuvšem govorjat: Vsjakij čas poet o něj:
Tam strana moja rodnaja, Tam strana moja rodnaja,
[: I moj dom i žizn' moja! :] [: Dom tam moj, i žizn' moja! :]

Gdě dom jest' moj, gdě žizn' moja? Gdě dom jest' moj, gdě žizn' moja?
Gdě kurgany i mogily, Tam gdě mať, otec staren'kij,
Gorodišča starožily, sestry, bratčik moloden'kij,
Prach bogatyrej chranjat, V smirnoj chatině živut!
Gdě Bojany naši spjat: I mene s toskoju ždut:
Tam strana moja rodnaja, Tam ach, tam strana rodnaja,
[: I moj dom i žizn' moja! :] [: I moj dom i žizn' moja! :]

Gdě dom jest' moj, gdě žizn' moja?
Gdě Rusinka molodaja,
Zaunyvno pripěvaja,
Zolotoje žito žnet,
Gdě krasa moja živet:
Tam strana moja rodnaja,
[: Tam moj dom a žizn' moja! :]

(Bogdan Andrejevič Dědickij.)

V. Překlady Tylových slok

1. Slovanské

Slovensky

KDE DOMOV MÔJ?

Kde domov môj, kde domov môj?
Voda hučí po lúčinách,
bory šumia po skalinách,
v sade skvie sa jara kvet,
zemský ráj to na pohľad.
A to je ta krásna zeme,
[: zeme česká, domov môj. :]

Kde domov môj, kde domov môj?
V kraji znáš-li bohu milom,
duše útle v tele čulom,
mysel' jasnú, znik a zdar,
a tú silu, vzdorov zmar.
To je Čechov slavné plemä,
[: mezi Čechov domov môj... :]

Hornolužicky

HDŽE JE MÓJ KRAJ?

Hdže je mój kraj, mój wótcny kraj?
Woda šući po dolinach,
lěsy šumja po skalinach,
kwětki kěčja tu a tam,
zemski raj, hdžež pohľadam.
A to je ta rjana zemja,
[: Čechi, mój su wótcny kraj! :]

Hdže je mój kraj, mój wótcny kraj?
Wěš-li w kraju bohumiłym,
duše čerstwe w čěle čilym,
mysle jasne, džělawosć,
khroblosć, móc a zmužitósć!
To je Čechow sławny narod,
[: mjez Čechami mój je kraj! :]

(Podle J. E. Smoleřa J. V. Šmejkal.)

Dolnolužicky

ŽO JO MÓJ DOM?

Žo jo mój dom, mój luby dom?
Wóda šumi pó nižynach,
lěsa šume pó hušynach,
struse kwitu tud a tam,
lubosnosć, žož poglědam.
A to jo ta ředna zemja,
[: zemja česka a mój dom. :]

Žo jo mój dom, mój luby dom?
Wěš-li ty kraj huchwalony,
we nom lud tak hupyšňony:
jasnosć ma a žělabnosć,
pobožnosć a wjasołosć;
to jo Čechow gódnny narod,
[: mjaz Čechami jo mój dom! :]

(Podle Hendricha Jordana.)

Polsky

OH! GDZIE MÓJ KRAJ?

Oh! gdzie mój kraj?!
Oh! gdzie mój kraj?!
Szumią wody po dolinach,
gwarzą bory na wyżynach,
w sadzie błyszczą wiosny kwiat,
jednym rajem tutaj świat:
a to jest ta piękna ziemia —
[: ziemia czeska — to mój kraj! :]

Oh! gdzie mój kraj?!
Oh! gdzie mój kraj?!
Czy wy znacie przyjaciele,
tą myśl jasną, to wesele,
silne ciało zdrowy duch,
wieczną pracę wieczny ruch?
To jest Czechów sławne plemię —
[: pośród Czechów - jest mój kraj! :]

(Z. Przesmycki.)

GDZIE DOM JEST MÓJ?

Gdzie dom jest mój,
gdzie dom jest mój?
Wody się po łąkach pienia,
szumią skały drzew zielenią,
w gaju wiosny kwiat się łśni,
ach spójrz, ziemski raj się śni!
Widzisz piękną czeską ziemię,
[: mą ojczyznę i dom mój! :]

Gdzie dom jest mój,
gdzie dom jest mój?
Znasz-li kraj ów Bogu miły,
byстрыch duchów, woli siły,
jasnych myśli, gdzie z lubości
moc i twórczość w duszach gości:
to jest Czechów sławne plemię,
[: pośród Czechów dom jest mój! :]

(Henryk Batowski.)

GDZIE KRAJ JEST MÓJ?

Gdzie kraj jest mój,
gdzie kraj jest mój?
Wody się po łąkach pienia,
szumią skały drzew zielenią,
w gaju wiosny kwiat się łśni,
spójrz ach, ziemski raj się śni!
Widzisz piękną czeską ziemię,
[: mą ojczyznę i kraj mój! :]

Gdzie kraj jest mój,
gdzie kraj jest mój?
Znasz-li kraj ów Bogu miły,
byстрыch duchów, woli siły,
jasnych myśli, gdzie z lubości
moc i twórczość w duszach gości:
to jest Czechów sławne plemię.
[: pośród Czechów kraj jest mój! :]

(Henryk Batowski.)

GDZIE KRAJ JEST MÓJ?

Gdzie kraj jest mój,
gdzie kraj jest mój?
Wody się po łąkach pienia,
szumią skały drzew zielenią,
w gaju wiosny kwiat się łśni,
spójrz ach, ziemski raj się śni!
Widzisz piękną czeską ziemię,
[: mą ojczyznę i kraj mój! :]

Gdzie kraj jest mój,
gdzie kraj jest mój?
Znasz-li kraj ów Bogu miły,
byстрыch duchów, woli siły,
jasnych myśli, z lubości
gdzie twórczość w duszach gości:
to jest Czechów sławne plemię,
[: pośród Czechów kraj jest mój! :]

(Henryk Batowski.)

Chorvatsky

GDJE DOM JE MOJ?

Gdje dom je moj? Gdje dom je moj? Gdje dom je moj? Gdje dom je moj?
Voda teče po ravninah, Znaš u miru bogomilom
šume huje po pećinah, duše nježne s tjela silom,
s gora 'zvira grozda med, misô kripku svaki čas
zemaljski raj na pogled. dušmaninu na užas,
A to je ta krasna zemlja, to je Čeha slavno pleme,
[: zemlja češka dom je moj! :] [: med Česima dom je moj! :]

Srbsky

ГДЕ ДОМ JE MOJ?

Где дом је мој? Где дом је мој? Где дом је мој? Где дом је мој?
Вода тече по равнинама, Знаш у миру богомилом
шуме хује по долинама, душе нежне с тела силом,
с горе 'звир грозда мед, мис'о крeпкy сваки час
земаљски рај на поглед. душманину на ужас.
А то је та красна земља, То је Чеха славно племе,
[: земља чешка дом је мој. :] [: међ Чесима дом је мој. :]

GDE DOM JE MOJ?

Gde dom je moj? Gde dom je moj? Gde dom je moj? Gde dom je moj?
Voda teče po ravninah, Znaš u miru bogomilom
šume huje po dolinah, duše nežne s tela silom,
s gore 'zvira grozda med, mis'о krepku svaki čas
zemaljski raj na pogled. dušmaninu na užas.
A to je ta krasna zemlja, To je Čeha slavno pleme,
[: zemlja češka dom je moj! :] [: med' Česima dom je moj! :]

Slovinsky

KJE DOM JE MOJ?

Kje dom je moj, kje dom je moj? Kje dom je moj, kje dom je moj?
Voda teče po ravninah, Znaš-li v zemlji bogu mili
bori šumijo po pećinah; rod junaški, hrabri v sili?
glej, povsôd spomladni cvét, Bister um, dušic krotkôst
zemeljski raj na pogled. ste med družmi njih lastnôst,
In to je ta krasna zemlja, to je Čehov slavno pleme,
[:zemlja češka dom je moj!:] [:tam med Čehi dom je moj!:]

Bulharsky

Гдѣ моятъ край?

Гдѣ моятъ край, милъ роденъ край?
Борѣтъ шуми въ канаритѣ
а водата въ ливадитѣ.
Цвѣтътъ сияе — ли въ май,
мислишъ, че си въ земенъ рай.
Хубава е тази земя,
моятъ роденъ чехски край,
моятъ роденъ чехски край!

Гдѣ моятъ край, милъ роденъ край?
Въ тая земя, Богу драга,
нѣжни души въ стройна снага,
съ бодра мисль, съ подвигъ благъ,
съ упоритъ духъ— страхъ на врагъ!
Славенъ родъ е въ тая земя,
въ този хубавъ чехски край,
въ моятъ роденъ чехски край!

(Владиславъ Шакъ.)

GDE MOJAT KRAJ?

Gde mojat kraj, mil roden kraj?
Boràt šumi v kanarite
a vodata v livadite.
Cvetàt sijaje-li v maj,
mysliš, če si v zemen raj.
Chubava je тази zemja,
mojat roden čečhski kraj,
mojat roden čečhski kraj!

Gde mojat kraj, mil roden kraj?
V taja zemja, bogu draga,
nežni duši v strojna snaga,
s bodra misal, s podvig blag,
s uporit duch — strach na vrag!
Slaven rod je v taja zemja,
v tozi chubav čečhski kraj,
v mojat roden čečhski kraj!

(Vladislav Šak.)

МОЙ РОДЕНЪ КРАЙ!

(Чески химнъ.)

Мой роденъ край! Мой роденъ край!
Ручеи шумятъ въ лжигѣ,
Лесове по висинитѣ,
Изъ градини цвѣтъ до цвѣтъ,
Земенъ рай за старъ и младъ!
Дивна днесъ и въ древно време—
Земльо ческа, роденъ край!
Земльо ческа, роденъ край!

Мой роденъ край! Мой роденъ край!
 Въ тебе, земльо Богу мила,
 Нѣжность съ мощь се е споила,
 Ясенъ духъ сполука знай
 Въ упоритъ отпоръ до край!
 То са чехи, славно племе—
 Между чехи роденъ край,
 Тамъ е моя роденъ край!

(Кирилъ Христовъ.)

MOJ RODEN KRAJ!

Moj roden kraj! Moj roden kraj!
 Ručei šumjat v lakite,
 Lesove po visinite,
 Iz gradini cvjat do cvjat,
 Zemen raj za star i mlad!
 Divna dnes i drevno vreme —
 Zemljo česka, roden kraj!
 Zemljo česka, roden kraj!

Moj roden kraj! Moj roden kraj!
 V tebe, zemljo Bogu mila,
 Nežnost s mošt se je spoila,
 Jasen duch spoluka znaj
 V uporit odpor do kraj!
 To sa čechi, slavno pleme —
 Meždu čechi roden kraj!
 Tam je moja roden kraj!

(Kyril Christov.)

Rusky

ГДѢ ДОМЪ РОДНОЙ?

ГдѢ домъ родной? ГдѢ домъ родной?
 Тамъ, гдѢ воды по долинамъ,
 Спорятъ съ шумомъ по стремнинамъ,
 ГдѢ весною блещетъ цвѣтъ
 Словно рай, на Божій свѣтъ,
 ГдѢ красою дышатъ земли —
 Это чешскій край родной
 Это чешскій домъ родной!

ГдѢ домъ родной? ГдѢ домъ родной?
 Тамъ, гдѢ люди Богу милы,
 Души нѣжны, живы силы,
 Съ мыслю ясной сердца жаръ,
 И упорной воли даръ! —
 Это Чеховъ славныхъ племя,
 Среди Чеховъ край родной
 Среди Чеховъ домъ родной!

(Димитрій Вергунъ.)

GDĚ DOM RODNOJ?

Gdě dom rodnoj? Gdě dom rodnoj? Gdě dom rodnoj? Gdě dom rodnoj?
Tam, gdě vody po dolinam Tam, gdě ľudi Bogu mily,
Sporjat s řumom po stremninam, Duři něžny, řivy sily,
Gdě vesnoju bleřcet cvět, S myslju jasnoj serdca řar
Slovno raj, na Bořij svět, I upornoj voli dar —
Gdě krasoju dyřat zemli — Eto řechov slavných plemja,
Eto řeřskij kraj rodnoj, Sredi řechov kraj rodnoj,
Eto řeřskij dom rodnoj! Sredi řechov dom rodnoj!

(Dimitrij Vergun.)

ГДѢ ДОМОВ МОЙ.

ГдѢ домов мой, гдѢ домов мой?
Вода гучи по лучинах,
боры шумят по скалинах,
в садѢ сквися яра квѢт;
Земскій рай то на погляд;
А то есть та красна земля,
Земля чешска домов мой.

(В Кашинь 1916 году.)

GDĚ DOMOV MOJ?

Gdě domov moj, gdě domov moj?
Voda guči po lučinach,
bory řumi po skalinach,
v sadě skvisja jara květ,
zemskij raj to na pogljad:
A to jest ta krasna zemlja,
[:zemlja řeřska domov moj!:]

(V Kařinu 1916.)

ГДѢ ОТЧІЙ ДОМЪ.

ГдѢ отчій домъ, гдѢ отчій дом?
Тамъ гдѢ гуль рѢкъ по ложбинамъ,
ЛѢсовъ шумъ по стремнинамъ,
ГдѢ веселый цвѢтъ садовъ,
Зелень яркая луговъ?
Тамъ гдѢ этотъ рай земной,
[:Туть и Чеховъ край родной!:]

Гдѣ отчій домъ, гдѣ край родной?
Мирный трудъ тамъ процвѣтаетъ,
Бодрый духъ не унываетъ.
Чехъ, какъ твердая скала,
Отразитъ напоръ врага,
Закаленъ нашъ чехъ въ бою,
[:Съ нимъ за родину умру!:]

(Въ Воткинскомъ заводѣ)

GDĚ OTČIJ DOM?

Gdě otčij dom, gdje otčij dom?
Tam gdje gul rjek po ložbinam,
ljesov šum po stremninam,
gdě veselýj cvět sadov,
zelen jarkaja lugov?
Tam gdje etot raj zemnoj,
[: tut i Čechov kraj rodnoj! :]

Gdě otčij dom, gdje kraj rodnoj?
Mirnyj trud tam procvětajet,
bodryj duch ne unyvajet.
Čech, kak tverdaja skala,
otrazit napor vraga,
zakalen naš Čech v boju,
[: s nim za roдинu umru! :]

(Ve Воткинскѣмъ заводу.)

ГДѢ ТЫ, РОДИНА МОЯ?

Гдѣ ты, родина моя?
Гдѣ ты, родина моя?
Плещутъ воды на лугахъ,
ропщутъ боры на скалахъ,
А въ саду весенній цвѣтъ,
Нѣжитъ взоръ, какъ райскій свѣтъ,
Въ этой роскоши земной,
Славныхъ чеховъ край родной,
Вотъ гдѣ родина моя?

Гдѣ ты, родина моя?
Гдѣ ты, родина моя?
Въ томъ краю, что Богу миль,
Въ нѣжныхъ душахъ бодрость силъ
Съ ясною мыслью безъ оковъ,
Съ крѣпкою мощью для враговъ,
Это чеховъ славный родъ,
Съ ними жизнь моя течетъ,
Вотъ, гдѣ родина моя?

(Театеръ „Оріонъ“.)

GDĚ TY, RODINA MOJA?

Gdě ty, rodina moja?
Gdě ty, rodina moja?
Pleščit vody na lugach,
ropščit bory na skalach,
a v sadu vesennyj cvět,
něžit vzor, kak rajskij svět,
V etoj roskoši zemnoj
slavnych Čechov kraj rodnoj,
vot gdě rodina moja!

Gdě ty, rodina moja?
Gdě ty, rodina moja?
V tom raju, čto Bogu mil,
v něžnych dušach bodrost sil,
s jasnoj myslju bez okov,
s krjepkoj moštju dlja vragov,
eto Čechov slavnyj rod,
s nimi žizn' moja tečot,
vot gdě rodina moja!

(*Těatr „Orion“.*)

ГДЪ КРАЙ РОДНОЙ?

(Чешскій народный гимнъ.)

Гдѣ край родной, мой край родной?
Воды льются между пашень,
Край природой разукрашенъ;
Съ горъ шумить дремучій боръ,
Садъ весной ласкаетъ взоръ.
Это чеховъ край прекрасный,
[:Дорогой нашъ край родной.:]

Гдѣ край родной, мой край родной?
Край чудесный пѣсенъ нѣжныхъ,
Стойкихъ душъ и рукъ прилежныхъ,
Гдѣ завѣты правъ, свободъ
Свято чтить всегда народъ.
Это славныхъ чеховъ племя,
[:Нашъ издревле край родной.:]

(*Г. Найманъ.*)

GDĚ KRAJ RODNOJ?

(Češskij narodnyj gimn.)

Gdě kraj rodnoj, moj kraj rodnoj?
Vody ljutsja meždu pašen,
Kraj prirodoy razukrašen;
S gor šumit dremučij bor,
Sad vesnoj laskajet vzor.
Eto čechov kraj prekrasnyj,
[:Dorogoj naš kraj rodnoj.:]

Gdě kraj rodnoj, moj kraj rodnoj?
Kraj čuděsnyj pěsen něžnych,
Stojkich duš i ruk priležnych,
Gdě zavěty prav, svobod
Svjato čtil vseгда narod.
Eto slavnych čechov plemja,
[:Naš izdrevle kraj rodnoj.:]

(*Jindřich Najman.*)

ГДѢ КРАЙ РОДНОЙ?*)

ГдѢ край родной, мой край родной?
ГдѢ воды шум над лугами,
шелест лѣса над скалами,
гдѢ в цвѣтах весь край весной,
точно рай один земной.
Этот рай мой край прекрасный,
[:край мой чешскій, край родной!:]

ГдѢ край родной, мой край родной?
Там, гдѢ в свѣжем, бодром тѣлѣ
Нѣга духа уцѣлѣла,
ГдѢ мысль с дѣлом в ряд идет,
И врага погибель ждет:
Это славных чехов племя
[:А их край — мой край родной!:]

(Ф. Велеховскій.)

GDĚ KRAJ RODNOJ?

Gdě kraj rodnoj, moj kraj rodnoj?	Gdě kraj rodnoj, moj kraj rodnoj?
Gdě vody šum nad lugami,	Tam, gdě v svěžem, bodrom těle
šelest lěsa nad skalami,	něga ducha ucjeljela,
gdě v cvětach ves kraj vesnoj,	gdě mysl' s dělom v rjad idět,
točno raj odin zemnoj.	i vraga pogibel ždět:
Etot raj moj kraj prekrasnij,	Eto slavných Čechov plemja
kraj moj češskyj, kraj rodnoj!	a ich kraj — moj kraj rodnoj!

(F. Velechovský.)

Bělorusky

ДЗЕ МОЙ ДОМ?

Дзе мой дом, мая айчына?	Дзе мой дом, мая айчына?
Пеняць воды сенажаці,	Знаеш край той, Богу мілы,
Скал шумяць зялёных раці,	Духам цвёрдых, з воляй сілы
Вясны кветка ў гаю зяе,	Яснай думкай-дзе прыхільна
Рай, як сон, нам абяцае,	Госьціць моц і творчасць пільна:
То айчына, то мой дом,	Гэта Чехаў слауных племя,
То айчына, то мой дом.	Сярод Чехаў і мой дом,
	Сярод Чехаў і мой дом.

(П. Кречейскій.)

*Напечатано безъ „ъ“

DZE MOJ DOM?

Dze moj dom, maja ajčina?
Penjać vody senažaci,
skał šumjać zjel'onych raci,
vjasny kvetka ũ haju zjaje,
raj, jak son, nam abjacaže,
[: to ajčina, to moj dom! :]

Dze moj dom, maja ajčina?
Znaješ kraj toj, Bohu miły,
ducham cvjordych, z vol'aj siły
jasnaj dumkaj — dze prychilna
gošćić moc i tvorčaść piłna:
Heta Čechaŭ slaŭnych plemja —
[: sjarod Čechaŭ i moj dom! :]
(*P. Krečeiŭski.*)

Ukrajinsky

ДЕ РІДНИЙ КРАЙ?

(Чеський гимн.)

Де рідний край, мій рідний край.
Вода гучить по лучинах,
Бори шумлять по вершинах,
В саді світить ярий цвіт,
Земний рай то на весь світ.
Красна земля в кожде время,
Земля чеська — рідний край,
Земля чеська — рідний край.

Де рідний край, мій рідний край,
А чи знаєш в краю божім
Душі ніжні в тілі гожим,
Ясну думку, кріпку грудь,
Міць, що в скалах робить путь?
То Чехів славне племя,
З Чехами мій рідний край,
З Чехами мій рідний край.
(*Василь Пачовський.*)

DE RIDNYJ KRAJ?

De ridnyj kraj, mij ridnyj kraj?
Voda hućić po lućinach,
Bory šumljať po veršinach,
V sadi svitiť jarnyj cvit,
Zemnyj raj to na ves svit.
Krasna zemlja v kaźde vremja,
[: Zemlja česka — ridnyj kraj! :]

De ridnyj kraj, mij ridnyj kraj?
A ci znaješ v kraju božim
Duši nižni v tili hožim,
Jasnu dumku, kripku hrud',
Mić, ščo v skalach robiť puť?
To je Čechiv slavne plemja,
[: Z Čechami mij ridnyj kraj! :]
(*Vasil Pačovskij.*)

2. Románské

Francouzsky

QUELLE EST MA TERRE ET MON PAYS?

Quelle est ma terre et mon pays?
Le ruisseau chante aux prés fleuris,
Sur les rocs le pin se balance.
Au printemps, on voit les fleurs
Y jeter mille couleurs:
C' est le sol auquel je pense —
[: Terre Tchèque de mon coeur! :]

Quelle est ma terre et mon pays?
Dans ces contrées de Dieu bénis
On a le coeur plein de vaillance,
Le corps souple et l'esprit clair
Toujours pret aux desscins fiers.
C'est le peuple auquel je pense —
[: Peuple Tchèque qui m'est cher! :]
(*Hanuš Jelínek — Marc Legrand.*)

O MA PATRIE!

Que deviens tu, ma chère Bohême?
Mon pays où tout paraît bien plus beau,
les forêts, les ruisseaux semblent dire:
Défendez notre Patrie,
notre cher-beau paradis!
La Bohême par ses souffrances
nous est encore plus chère,
nous défendrons notre pays.

Chère Bohême, compte sur nous.
Nous seront vaillants pour te protéger,
nous le jurons,
nous tiendrons la promesse!
Et bientôt tu seras libre!
Car pour toi, nous nous battons.
Nous vaincrons, chère Bohême,
nous souffrons tous loin de Toi, cher Pays!

(C. Eschig.)

OÙ EST MA PATRIE?

Où est ma patrie? Dans ma patrie
L'onde murmurante coule par les prairies;
des forêts bruissent sur les rochers;
des jardins au printemps resplendissent de fleurs
Et ce paradis terrestre,
[: C'est ma patrie, la terre de Bohême. :]

Où est ma patrie? Où est ma patrie?
Connais-tu dans ce doux pays
ces âmes délicates dans des corps agiles,
ces esprits lucides et hardis
et cette force qui brise les résistances?
C'est la vaillante race tchèque
[: de ce pays de Bohême, ma patrie. :]

MON CHER PAYS, MA PATRIE!

Mon cher pays, ma Patrie!
Gazon bordant les rivages,
forêts montant aux nuages,
aux jardins le printemps luit,
on dirait un paradis.
C'est un lieu beau à miracle,
la Bohême, ma Patrie!
La Bohême, mon pays!

Mon cher pays, ma Patrie!
Connais-tu les coeurs vigoureux
dans ce pays béni de Dieu,
l'esprit clair et créateur,
la force ignorant la peur.
C' est la race glorieuse
en Bohême, ma Patrie!
En Bohême, mon pays!

(J. Letty — J. V. Šmejkal.)

Provençalsky

OUNTE ES MOUN PAÏS?

Ounte es moun païs? Mai dins moun païs
L'aigo en cascaiant rajo dins li prado;
Sus li grand roucas brounzinon li séuvo;
Lis ort au printèms soun clafi de flour;
Aqueù paradis dubert sus la terro
Acò's moun païs, — Acò's la Bouhemo.

Ounte es moun païs? Ounte es moun païs?
Couneisses-ti pas dins aqueù terraire
D'amo delicato émé de cors lest,
Aquest esperit clar emai ardit
Em'aquesto voio, aqueù testardige...
Acò's lou valènt pople tchéco
D'aqueù païs bóumian qu'es ma patrio.

(*Emile Ripert.*)

Italsky

LA PATRIA MIA DOV'È?

(Inno Boemo.)

La Patria mia dov'è? La casa mia dov'è?
L'acqua chiara nei prati,
i boschetti che stormiscon nei monti,
e i fior di primavera che
splende nei giardini,
quella è la terra bella,
di Boemia quello è il suol.
La Patria mia quell'è!

La Patria mia dov'è? La casa mia dov'è?
Nel paese diletto,
nella terra benedetta da Dio,
uno spirito ben chiaro che
sorge e trionfa.
Quella è la terra bella,
di Boemia quello è il suol.
La Patria mia quell'è!

(*Rannieri Muoci.*)

Mercè Rodoreda
(Katalánsky)

Z. I. Igenbergs
(Estonsky)

Vera Mora
(Rumunsky)

J. Pérez Hervás
(Španělsky)

P. De Azkue
(Baskicky)

J. Teixeira de Pascoaes
(Portugalsky)

R. J. Slabý
(Jazyky iberské)

K. W. Ernst
(Německy)

J. V. Sládek
(Anglicky)

Z galerie překladatelů české národní hymny.

DOV'È LA MIA PATRIA?

(Inno Nazionale Boemo.)

Dov'è la patria mia?

Dov'è la patria mia?

Dove pei prati mormora l'onda:
dove stormisce l'alpestre fronda,
dove dei fiori splende il sorriso
e par la terra un paradiso,
ivi è la dolce terra vezzosa,
la terra czecca, la patria mia,
la terra czecca, la patria mia.

Dov'è la patria mia?

Dov'è la gente mia?

Sai tu un paese dove i mortali
in agil corpo han enor leali?
ed han la mente serena e pronta
e quella forza che tutto affronta?
Ivi è la czecca stirpe gloriosa,
ivi tra czechi la patria mia,
ivi tra czechi la patria mia.

(A. Canossi.)

DOV'È LA MIA PATRIA?

Dov'è la mia patria? Dov'è la mia patria?

L'acqua mormora nei prati
la pineta sussura sulle roccie
nei giardini splende il fiore della primavera:
sembra il Paradiso terrestre
e questo è il bel paese,
la Patria czecca, la Patria mia,
la Patria czecca, la Patria mia.

(V Modeně r. 1918.)

DOV'È LA MIA PATRIA?

Dov'è la mia patria? Dov'è la mia patria?

Mormora il torrente in mezzo a prati,
stormiscono le pinete fra le roccie,
fiorisce primavera fra le piante,
il paradiso terrestre bea lo sguardo.
E questa terra bella... questa terra bella
[: è la mia patria! :]

Dov'è la mia patria? Dov'è la mia patria?

Nella terra a Dio gradita,
sana d'animo e di corpi,
chiara e forte di pensiero,
che ogni ostacolo distrugge...
Ecco tale e gloriosa stirpe ceca
[: e fra i Cechi è la mia Patria! :]

(J. Skarlandt—Urbanaz-Urbani.)

DOVE TU SEI — O CASA MIA ?

Dove tu sei — o casa mia?
Solca l'acqua le pianure,
freme il bosco sulle alture:
primavera in un sorriso
cangia tutto in paradiso.
Oh bellissima regione
[: terra ceca, casa mia! :]

Dove tu sei — o casa mia?
Nel paese benedetto
dolce cuore in forte petto,
mente chiara, salda fede
e un vigore che non cede:
sei dei Cechi la nazione
[: dove sta la casa mia! :]

(Renato Poggioli.)

Rumunsky

UNDE-I ȚARA MEA?

Unde-i țara mea, unde-i vatra mea?
Apa murmură printr'o luncă,
șoptesc pini pe o stâncă,
în grădină flori lucesc,
par'că-i raiul pământesc.
Asta e frumoasa țară,
țara cehă vatra mea, țara cehă vatra mea!

Unde-i țara mea, unde-i vatra mea?
Vezi pe plai iubit de Ceruri
inimi blânde'n spriteni corpuri,
minte clară, ferm avânt,
zel puternic neînfrânt.
Asta's Cehii neam în slavă,
între Cehi e țara mea, între Cehi e vatra mea!

(Vera Mora).

Španělsky

(Věnováno Pěveckému sdružení moravských učitelů v upomínku na jeho vítězný zájezd do Španělska roku 1932.)

I.

¿Dó mi país, dónde mi hogar?
Los arroyos lo susurran,
pinos seculares murmuran;
luce el huerto ufana flor,
¡paraíso encantador!
Esa es la tierra hermosa,
[: ¡patria checa, mi hogar! :]

¿Dó mi país, dónde mi hogar?
Do guardan divinas manos
tiernas almas en cuerpos sanos,
noble afán y santo ardor,
con tesón triunfador.
Es la brava estirpe checa,
[: ¡entre checos mí hogar! :]

II.

¿ Dó mi hogar, dó mi país?
Los arroyos do susurran,
pinos seculares murmuran,
do huerto resplandece en flor,
en divino esplendor.
Mi países soberano,
[: ¡tierra checa, mi hogar! :]

¿ Dó mi país, dónde mi hogar?
Do divina ampara mano
tiernas almas en cuerpo sano,
noble afán con santo ardor,
energía y vigor.
Es la brava raza checa,
[: ¡es mi patria, mi hogar! :]

III.

¿ Dó mi hogar, dónde mi hogar?
Do el arroyo serpentea,
desde el monte el pinar negrea;
huerto luce en tierna flor,
¡ admirable su color!
Es la tierra añorada,
[: ¡patria checa, mi hogar! :]

¿ Dó mi hogar, dónde mi hogar?
Do divina guarda mano
tiernas almas en cuerpo sano,
noble afán con gran vigor,
osadía y valor.
Es la invicta raza checa,
[: ¡entre checos mi hogar! :]

IV.

¿ Dó mi hogar, dó mi país?
Ríos bañan la llanura,
desde el monte el pinar murmura,
luce el huerto ufana flor,
¡ qué divino esplendor!
Es país maravilloso,
[: ¡ tierra checa, mi hogar! :]

¿ Dó mi hogar, dó mi país?
De Dios poder soberano
vela al pueblo fuerte y sano,
su afán y santo ardor,
con su sed de paz y amor.
Es la estirpe gloriosa,
[: ¡entre checos mi hogar! :]

V.

¿ Dó mi país, dónde mi hogar?
Do aguas fluyen en llanuras,
bosques ciñen las alturas,
arde en flor huerto y trigal,
¡ paraíso divinal!
¡ El país maravilloso
de los checos es mi hogar,
es mi tierra, mi hogar!

¿ Dó mi país, dónde mi hogar?
Do guardan divinas manos
tiernas almas en cuerpos sanos,
noble afán y santo ardor,
del oprobio vengador,
Es gallarda estirpe checa,
¡ entre checos mi hogar,
entre ellos mi hogar!

VI.

¿ Dó mi país, dónde mi hogar?
Do arroyos serpentean,
bosques a los montes sombrea;
por doquier lozana flor,
¡ bendición del Creador!
Es la amada tierra checa,
[: ¡tierra mía, mi hogar! :]

¿ Dó mi país, dónde mi hogar?
Vela el poder divino
de mi pueblo el feliz destino,
sus anhelos, su fervor,
su arrojo retador.
Es la gran estirpe checa,
[: ¡ en su tierra mi hogar! :]

VII.

¿ Dó mi hogar, mi país natal?
Do aguas por los prados fluyen,
do pinares al monte circuyen,
do alardea el huerto en flor,
¡ qué encanto y esplendor!
Es la tierra añorada,
[: ¡suelo checo, mi hogar!]

¿ Dó mi hogar, suelo natal?
Providencia do divina
almas al bien encamina:
¡ santo ardor y decisión
vencen a la traición!
Inclita eres, raza checa,
[: ¡tú, mi madre, tú, mi hogar! :]

VIII.

¿ Dó(nde) hallaré mi patrio hogar?
Aguas braman en llonuras,
pinos crujen en alturas;
huerto en flor primaveral,
¡ paraíso es terrenal!
Y ese es el país divino,
[: ¡tierra checa, mi hogar! :]

¿ Dó(nde) hallaré mi patrio hogar?
Do guarda mano divina
almas que al bien encamina:
dota el brazo de valor,
a la lucha sin temor.
La valiente raza checa
[: ¡es la mía, es mi hogar! :]

IX.

¿ Dó hallaré mi grato hogar?
Do en el llano agua ondea,
pino secular cabecea,
do arde el huerto en viva flor
¡ bendición del labrador!
Eres mi país querido,
[: ¡patria checa, mi hogar! :]

¿ Dó hallaré mi grato hogar?
¿ El país conoces fértil,
su vigor y alma gentil,
entereza con valor,
frente a todo opresor?
Es la estirpe afamada
[: de los checos, mi hogar :]

X.

¿ Dó mi hogar, dónde mi hogar?
Do el arroyo serpentea,
desde el monte el pinar rumorea,
arde el huerto en flor vernal,
¡ paraíso divinal!
Es el suelo soberano,
[: ¡ es mi patria, mi hogar!]

¿ Dó mi hogar, dónde mi hogar?
¡ Por lo cielos protegida,
vive en paz, patria querida,
en concordia y mutuo amor,
confiada en tu valor!
Hijo soy de tu gran raza,
[: ¡ entre checos mi hogar! :]

(R. J. Slabý.)

Katalánsky

(Al gloriós Orfeó Català i al seu genial mestre En Lluís Millet.)

I.

On és ma llar, la meva llar?
Aigües pels prats remoregen,
pins ombrívols i alts verdegem,
l'horta té milers de flors:
són divins els seus colors!
Terra ets tu meravellosa,
[: pàtria txeca, meva llar! :]

On és ma llar, ma dolça llar?
Ple de tendra enyorança
i d'anhels de benhaurança,
poble ardit, de noble cor,
dels oprobis venjador:
Ets la gran nissaga txeca,
[: entre txecs tinc jo ma llar! :]

(*R. J. Slabý.*)

II.

On serà la meva llar?
Soms rieranys remoregen,
pins ombrívols i alts verdegem,
té el jardí milers de flors:
excitants són llurs sentors!
Terra, ets meravellosa:
[: pàtria txeca, dolça llar! :]

On serà l'única llar?
Quan m' envaeix l'enyorança,
bell anhel de benhaurança
és vivent dins del meu cor,
de tot greuge venjador:
Ets la gran nissaga txeca,
[: entre txecs tinc jo ma llar! :]

(*R. J. Slabý—Mercè Rodoreda.*)

III.

On és ma llar, la meva llar?
Soms rieranys remoregen,
pins ombrívols i alts verdegem,
té el jardí milers de flors:
que divins són llurs sentors!
Terra, ets meravellosa:
[: pàtria txeca, dolça llar. :]

On es ma llar, l'única llar?
Quan m' envaeix l'enyorança,
bell anhel de benhaurança
és vivent dins del meu cor,
de tot greuge venjador:
Ets la gran nissaga txeca,
[: entre txecs tinc jo ma llar! :]

(*R. J. Slabý—Mercè Rodoreda.*)

IV.

On trobaré la meva llar?
Aigües pels prats remoregen,
pins ombrívols i alts verdegem,
al jardí la flor llueix
que mil flaires esbargeix.
Terra ets meravellosa,
[: pàtria txeca, meva llar! :]

On trobaré la meva llar?
Bella terra d'enyorança
on floreix la benhaurança,
niu d'un poble lluitador,
dels oprobis venjador.
És la gran nissaga txeca,
[: entre txecs tinc jo ma llar! :]

[*R. J. Slabý—Ricart Roig (Ric-Roc.)*]

V.

On trobaré la meva llar?
 Aigües dels prats remoregen,
 pins ombrívols i alts negregen,
 l'horta llueix en plena flor:
 quin encís sent el meu cor!
 Terra ets meravellosa,
 [: terra txeca, que és ma llar! :]

On trobaré la meva llar?
 Bella terra d'enyorança,
 on floreix la benhaurança,
 poble ardit, de cor valent,
 fort el cos, el braç potent:
 És la gran nissaga txeca,
 [: entre txecs tinc jo ma llar. :]

.[*R. J. Slabý—Ricart Roig (Ric-Roc).*]

VI.

On trobaré la meva llar?
 Rieranys pels prats remoregen,
 pins ombrívols i vells negregen;
 l'horta llueix sa fresca flor,
 els blats semblen un camp d'or.
 Terra ets molt estimada,
 [: terra txeca, meva llar! :]

On trobaré la meva llar?
 Amb tendresa i enyorança,
 vius tu, poble, en benhaurança,
 ull serè i noble cor,
 sempre en pau i germanor:
 És la gran nissaga txeca,
 [: entre el teus tinc jo ma llar! :]

.[*R. J. Slabý—Ricart Roig (Ric-Roc).*]

VII.

On és ma llar, on és ma llar?
 Els rierols als prats blanquegen,
 boscos vells de pins fressegen;
 resplandeix l'horta floreixent:
 bell paradís d'encantament!
 És la terra ferrosa,
 [: terra txeca, és ma llar! :]

On és ma llar, on és ma llar?
 Diví país que Deu va creâ,
 d'ànimes tendres i cos sa,
 el cap ben alt, el pit ardit,
 coratge en front l'enemic!
 És la forta raça txeca,
 [: entre txecs és ma llar! :]

(*F. Grau i Ros—R. J. Slabý.*)

VIII.

On és ma llar, ma dolça llar?
 Els rierols dels prats blanquegen,
 boscos de pins vells fressegen;
 quin paisatge, quin encís,
 sembla un troç del paradís!
 És ma terra estimada,
 [: terra txeca, és ma llar! :]

On és ma llar, ma dolça llar?
 País diví que Deu estima,
 que l'amor del bé anima,
 poble fort, el pit ardit,
 que a la lluita va amb dalit.
 És la brava raça txeca,
 [: entre txecs ma vera llar! :]

(*R. J. Slabý—F. Grau i Ros.*)

IX.

On és ma llar, ma dolça llar?
Els rieranys als prats blanquegen,
boscos de pins vells fressegen,
l'horta resplandeix en flor:
quin goig envaeix lo cor!
Ets la terra generosa,
[: terra txeca, meva llar! :]

On és ma llar, ma dolça llar?
País sagrat que el be estima,
que l'amor de Deu anima:
el cap alt, el pit ardit,
mai en lluita cohibit!
És la brava raça txeca,
[: entre txecs tinc jo ma llar! :]

(R. J. Slabý—F. Grau i Ros.)

X.

On és ma llar, ma dolça llar?
Els rieranys als prats blanquegen,
selves de pins vells fressegen,
l'horta resplandeix en flor:
quin aspecte encisador!
És la terra sobirana,
[: terra txeca, meva llar! :]

On és ma llar, ma dolça llar?
Poble és que el cel estima,
al amor de Deu anima:
alt el cap, el pit ardit,
a la lluita va amb dalit!
Éts gloriosa, raça txeca,
[: entre txecs la meva llar! :]

(R. J. Slabý—F. Grau i Ros.)

Portugalsky

O HIMNO NACIONAL TCHECO.

(Traducção dedicada a Teixeira de Pascoaes, autor do Regresso ao Paraíso.)

I.

Onde está o meu país?
Cantam aguas nas suas fontes,
murmuram florestas nos montes:
tudo resplandece em flor:
que benção do Criador!
É a minha bela terra,
[: terra txeca, o meu lar! :]

Onde está o meu país?
A divina potestade
dota as almas com bondade,
energia e valor,
com virtude e nobre ardor.
É o povo assinalado,
[: entre txecos o meu lar! :]

(R. J. Slabý.)

II.

Em que país 'stá o meu lar?
Cantam aguas nas tuas fontes,
rumorejam selvas nos montes,
respladece tudo em flor,
que benção do Criador!
É a divina, bela terra,
[: patria tcheca, o meu lar! :]

Em que país 'stá o meu lar?
A divina potestade
dota as almas com vontade,
energia e decisão,
com ardor no coração:
É a brava raça tcheca,
[: entre tchecos o meu lar! :]

(R. J. Slabý.)

III.

Onde estás, ó minha Patria?
Ó minha Patria, onde estás?
Canta a agua nos teus prados,
Murmuram selvas nos montes.
Os teus jardins respladem:
és um paraíso em flor!
És a minha bela terra,
[: Terra tcheca! Ó minha Patria! :]

(*Teixeira de Pascoaes.*)

IV.

Ó, onde estás, tu, meu país? Cantam aguas nas tuas fontes, (e) murmuram pinhaes nos montes, o horto resplandece em flor: que aspecto encantador! É a bella terra tcheca, [: patria minha, o meu lar! :]	Ó, onde estás, tu, meu país? A divina potestade dota as almas com vontade, galhardia e decisão, com valor no coração. Inclita és tu, raça tcheca, [: entre tchecos o meu lar! :]
---	--

V.

Onde acharei o meu lar? Onde cantam puras fontes, os pinhaes murmuram nos montes, onde tudo arde em flor, em divino esplendor! É a formosa terra tcheca, [: patria minha, o meu lar! :]	Onde acharei o meu lar? A divina majestade dota o(s)povo(s)de bondade, entusiasmo e ardor, energia e valor: É o bravo povo tcheco, [: entre tchecos o meu lar! :]
---	---

(*R. J. Slabý.*)

(*Portugalsky, Brasilie*)

VI.

Onde está a minha patria,
onde está a minha patria?
Aguas correm pelos prados,
selvas rumorejam sobre os morros,
os jardins resplandecem de flôres de primavera,
eil-o o paraizo,
eil-a, a bella terra,
terra tcheca, patria minha,
patria minha.

(*Vlastimil Kybal.*)

VII.

Onde é meu paiz natal?
Aguas correm pelas relvas,
Sobre os montes zunem selvas;
Como na Eden as vernaes
Flores brilham nos quintaes.
Eil-a, a bella terra tcheque,
[: Patria minha e do meu lar! :]

Onde é meu paiz natal?
Vê do povo a terra cara,
Almas doces, mente clara,
Nobre brio com vigor,
Resistencia sem temor:
A gloriosa patria tcheque
[: E' o meu paiz natal! :]

(F. V. Lorenz.)

VIII.

Ond' é meu paiz? Ond' é meu lar?
Aguas correm pelos prados,
Selvas zunem nos rochedos,
Flores brilham a encantar,
Com' no Eden celestial
Eil-a, a bella terra tcheca,
[: Minha Patria, meu lar! :]

Ond' é meu paiz? Ond' é meu lar?
No torrão por Deus amado,
Almas doces, nobre brio,
Mente clara e vigor,
Resistencia sem temor;
Eil-o glorioso povo,
[: Entre tcheques meu lar! :]

(Jan Veselý.)

IX.

A minha Patria onde está?
Aguas correm pelos prados,
Selvas fremem pelos montes;
Resplandecem os jardins
De flores de primavera.
Eil-a — o Paraizo, o Prodigio,
Bella Terra, Terra Tcheca;
[: Minha Patria! Minha Patria! :]

A minha Patria onde está?
Conheces aquelle Paiz
Que o bom Deus ama, conheces?
Espirito claro e ousado,
Resistente, inabalavel;
Almas doces, corpos rijos;
Eil-a — berço dos gloriosos,
[: Bravos Tchecos! Minha Patria! :]

(D. Frederico.)

3. Germánské

Anglicky

WHERE IS MY HOME?

(The Czech national anthem.)

Where is my home, where is my home?
Over leas are waters streaming,
On the hills blue forests dreaming,
Flowery wolds Spring's happy skies,
Like as earthly Paradise:
There's the land so full of beauty,
[: Čechia, my fatherland! :]

Where is my home, where is my home?
Where God self to man had spoken:
Gentle be, but never broken,
Ever cheerful, hopeful, strong,
Bravely thwarting any wrong:
There's the land of manly honor,
[: Čechia, my fatherland! :] (J. V. Sládek.)

O, HOMELAND MINE!
(The Czech national anthem.)

O, Homeland mine, o, Homeland mine!
Streams are rushing through thy meadows;
Mid thy rocks sigh fragrant pine groves,
Orchards decked in Spring's array,
Scenes of paradise portray.
And this land of wondrous beauty
[: Is the Czech land, Homeland mine! :]
O, Homeland mine, o, Homeland mine!
In thy realms dwell, dear to God's heart,
Gentle souls in bodies stalwart.
Clear of mind, they win success;
Courage show when foes oppress.
Such the Czechs in whom I glory,
[: Where the Czechs live is my home! :] (V. Písek.)

WHERE IS MY HOME?

Where is my home? Where is my home?
Where throug meadows rush babbling fountains
and the forest murmurs stir through the mountain
orchards gay in springs devise,
everywhere 'tis Paradise.
And this land so fair and beautiful
[: is the Czechland, is my home! :] (L. A. Hudson.)

Německy

MEIN HEIMATLAND.
(Lied von J. T. zur Musik von Fr. J. Škraup.)

Wo bin ich heim? Wo bin ich heim?
Wo die Bächlein sanft sich kräuseln,
Milde Lüftlein Höh'n umsäuseln,
Wo ein Eden ist zu schau'n
In den blütenvollen Au'n,
Wo die Quellen Segen strömen,
[: Hier in Böhmen bin ich heim. :]

Wo bin ich heim? Wo bin ich heim?
Wo ein Völklein, fromm und bieder
Singt mannhaft frohe Lieder,
Wo manch Edles wird geschafft
Von des Geistes Schöpferkraft
Bei dem wack'ren Volk der Böhmen,
[: Bei den Böhmen bin ich heim. :]

(V. A. Svoboda.)

MEIN VATERHAUS?

Mein Vaterhaus? Mein Vaterhaus?
Wo durch Auen Bäche rauschen,
Bergeswälder Grüsse tauschen,
Gärten blühen wonnereich,
ach, ein Bild des Eden gleich!
In dem Land voll eig'ner Schöne,
[: dort ist, dort mein Vaterhaus! :]

Mein Vaterhaus? Mein Vaterhaus?
Kennst das Volk du fromm und bieder,
wo zur Arbeit flinke Glieder,
hell der Geist, das Herz so zart,
Muth zum Kampf, die Brust bewahrt.
Das sind Böhmens wack're Söhne,
[: dort ist, dort mein Vaterhaus! :]

(Jos. Wenzig.)

WO IST MEIN HEIM?

Wo ist mein Heim, mein Vaterland,
wo durch Wiesen Bäche brausen,
wo auf Felsen Wälder sausen,
wo ein Eden uns entzückt,
wenn der Lenz die Fluren schmückt:
Dieses Land, so schön vor allen,
[: Böhmen ist mein Heimatland. :]

Wo ist mein Heim, mein Vaterland?
Sieh im Land voll Gottes Segen
Frische Kraft sich mächtig regen,
Hellen Geist, gesundes Blut,
Zarten Sinn und kühnen Mut.
Bei dem Volk voll Ruhm und Ehre,
[: Bei den Böhmen bin ich heim. :]

(W. K. Ernst.)

MEIN HEIMATHLAND.

Wo bin ich heim, wo bin ich heim?
Wo die Bächlein sanft sich bräuseln,
milde Lüftlein Höhn umsäuseln,
wo ein Eden ist zu schau'n
in den blüthenhellen Au'n,
wo die Quellen Segen strömen,
[: nur in Böhmen bin ich heim! :]

Wo bin ich heim, wo bin ich heim?
Wo ein Völklein fromm und bieder
singt mannhaft frohe Lieder,
wo manch edles wird geschafft,
von des Geistes Schöpferkraft,
bei dem wackern Volk der Böhmen,
[: bei den Böhmen bin ich heim! :]

WO IST MEIN HEIM?

Wo ist mein Heim? — wo ist mein Heim?
Bächlein murmeln am Wiesenrain,
Wälder rauschen auf Felsgestein.
Gärten prangen in Blütenpracht,
Das Paradies scheint neu erwacht.
Blick' ich auf dich, du schönes Land,
[: Du meine Heimat: — Böhmerland! :]

(„Bohemia“ a „Neues Wiener Journal“.)

WO IST MEIN HEIM?

Wo ist mein Heim? Mein Vaterland?	Wo ist mein Heim? Mein Vaterland?
Wasser rauscht durch grüne Triften,	Gottes Huld im Land der Lieder,
Kieferwald von Fels und Klüften,	Fromme Geister, stramme Glieder,
Frühlingsblumen auf der Flur,	Froher Sinn, Gedeihn und Gut,
Paradies ist die Natur:	Männertrotz und Heldenmut:
Das ist meine schöne Heimat,	Das ist meine stolze Heimat,
[:Böhmerland, mein Vaterland!:]	[:Böhmerland, mein Vaterland!:]

(K. Dostál Lutínov.)

WO IST DIE TRAUTE HEIMAT MEIN?

Wo ist die traute Heimat mein? — —
Wo Bergeskuppen Grüsse tauschen,
Und Gärten steh'n in Blütenpracht:
Dem den gleich von Gott bedacht!
Schönere Gaue man selten fand
[: Als in Böhmen, meinem Vaterland! :]

Wo ist die traute Heimat mein? — —
Wo Völker treu und ehrlich streben,
In arbeitsfrohen Schaffen leben;
Wo — mutig, fest und geistig klar —
Das Herz behält, was gut und wahr.
Böhmens Söhne all' umschlingt ein Band
[: In der Lieb zu ihrem Vaterland! :]

(*Ant. Ganmitzer.*)

WO IST MEIN HEIM?

Wo ist mein Heim, mein Heimatland?
Ströme rauschen durch die Auen,
auf den Höhen die Wälder blauen,
rings das Land von Blumen spriesst,
wie ein irdisch Paradies:
Das ist meine schöne Heimat,
[: Böhmen ist mein Vaterland! :]

Wo ist mein Heim, mein Heimatland?
Sieh' im Land voll Gottes Segen
frische Kraft sich mächtig regen,
hellen Geist, gesundes Blut,
zarten Sinn und hellen Mut.
Bei dem Volk voll Ruhm und Ehre,
[: bei den Böhmen ist mein Heim. :]

(*E. Fechtner-Štěhlavský.*)

WO IST MEIN HEIM?

Wo ist mein Heim? Wo ist mein Heim?
Bäche murmeln auf den Rainen,
Bäume rauschen in den Hainen;
Gärten prangen blütenreich,
alles wie im Gottesreich.
So seh' ich dich, schöne Heimat,
[: du mein Böhmen, du mein Heim! :]

Wo ist mein Heim? Wo ist mein Heim?
Kennst du das Volk, gottgefällig,
zarte Seelen, immer tätig,
heitren Sinn und Geistesflug,
Kraft zur Liebe, Trotz dem Trug!
O, das sind die wackren Böhmen,
[: unter Böhmen ist mein Heim! :]

(*Richard Wolf.*)

WO IST MEIN HEIM? MEIN VATERLAND?

Wo ist mein Heim? Mein Vaterland? Wo ist mein Heim? Mein Heimat-
Wasser brausen zwischen Auen, Gottgefällig ruht die Gegend, [land?
Haine dunkeln hoch im Blauen, Geist, den Körper mächtig regend,
in den Gärten blüht es bunt — klarer Sinn, Gedeihn und Freud,
prangt ein Eden rings im Rund. Kraft, die jedem Trotz gebeut:
Und das ist mein herrlich Böhmen — dies der Böhmen Ruhm und Ehre,
[: ist mein Heim, mein Vaterland. :] [: unter ihnen ist mein Heim. :]

(Rudolf Fuchs.)

WO IST MEIN HEIM?

Wo ist mein Heim, mein Vaterland? Wo ist mein Heim, mein Vaterland?
Wasser rauschet über Wiesen, Kennst du in dem Gau voll Segen
Wald braust an den Felsenriesen, Seelen zart im Leib, dem regen,
Frühlingsblüt' glänzt in der Au, Fellen Geist, sein Werkgeglückt
's irdisch Paradies zur Schau! Und die Kraft, die Trotz erdrückt;
Und dies ist das Land, das schöne, Dies der Böhmen Stamm im Ruhme,
[:Ist das Böhmerland, mein Heim.:] [:Unter Böhmen ist mein Heim.:]

(Eduard Neumann.)

O, HEIMAT DU, MEIN VATERLAND!

O, Heimat du, mein Vaterland!
Wasser rauschen hin durch Wiesen,
Wälder rings um Bergesriesen,
Gärten blüh'n und Frühlingsau'n,
paradiesisch anzuschau'n!
Ja, das bist du vielgepriesen,
[: schönes Böhmen, Heimatland! :]

(R. F. Procházka.)

WO BIST DU, LAND?

Wo bist du, Land, mein Vaterland?
Wasser rauschet dort durch Wiesen,
Wälder rings um Bergesriesen,
Gärten blüh'n und Frühlingsaun,
paradiesisch anzuschau'n!
Ja, das bist du, vielgepriesen,
[: schönes Böhmen, Heimatland! :]

(R. F. Procházka.)

WO IST MEIN LAND?

Wo ist mein Land, mein Vaterland?
Wasser rauschen hin durch Wiesen,
Wälder rings um Bergesriesen,
Gärten blüh'n und Frühlingssau'n,
paradiesisch anzuschau'n!
Ja, das bist du, vielgepriesen,
[: schönes Böhmen, Heimatland! :]

Wo ist mein Land, mein Vaterland?
Kennst das Volk du, edle Seelen
sich mit Körperkraft vermählen,
Sinn so klar, ein Wachsen hehr,
und so stark dem Trotz zur Wehr:
so sind Böhmens stolze Söhne,
[: hier nur ist mein Heimatland! :]

(*R. F. Procházka.*)

Holandsky

WAAR IS MIJN LAND?

(Tsjechisch volkslied.)

Waar is mijn land, mijn Vaderland?	Waar is mijn land, mijn Vaderland?
Waar langs weiden beken bruisen	In onze velden gij ze ontmoet
Dennen over rotsen ruischen	Het oog op God en het hart vol moed
Waar in parken bloemen bloeien	Kloek van geest, onversaagd
't Paradijs voor 't oog doet groei'n	Zelfs voor geen verderf vervaard
O, daar is dat prachtige land	Dat zijn de Tsjechen, roemrijk volk
[:Tsjechisch land, mijn Vaderland!:]	[:Tsjechenland — mijn Vaderland!:]

(*Adrian M. Doorn.*)

Flámsky

WAAR IS MYN THUIS?

Waar is myn thuis? Waar is myn vaderland?
Het water murmelt in de weide
Het bosch ruischt op de rotsen
In den hof schittert de lente
Op aarde, is 't het paradys.
En in deze zoo schoone streek
Tsjechsche grond, ben ik thuis.
Tsjechsche grond, ben ik thuis.

Waar is myn thuis? Waar is myn vaderland?
In de streek door de goden bemind
Kent gy een volk met teedere ziel, met flinken leest,
Met helderen geest, borg van welvaart,
En sterk weerstandsvermogen in tegenspoed?
Het is het Tsjechsche, het beroemde ras
En by de Tsjechen ben ik thuis.

Dánsky

HVOR ER MIT HJEM?

Hvor er mit Hjem? Hvor er mit Hjem?
Gennem Enge Bækken bruser,
højt paa Bjergene Fyrrene suser,
Dalen er et Blomsterflor
som et Paradis paa Jord.
Det er Dig mit yndige Faedreland.
[:Bøhmerland, Du er mit Hjem!:]

Hvor er mit Hjem? Hvor er mit Hjem?
Af Gud elsket er Landet,
blidt dets Mildhed med Styrke er blandet;
ranket stolt af Fortids Ry
stiger Tanken højt mod Sky
aldrig knust trods Savn og Smerte.
[:Bøhmerland, Du er mit Hjem!:]

Norsky

HVOR ER MIT HJEM?

Hvor er mit hjem? Hvor er mit hjem?
Gjennem enge bekken bruser,
højt på bergene fyrrene suser,
dalen er et blomsterflor
som et paradys på jord.
Det er Dig mit yndige fedreland.
[:Bohmerland, Du er mit hjem!:]

Adolf Nyström
(Finský)

D. N. Vergun
(Ruský)

Boris Martinovič
(Ukrajinský)

B. Rašmadžian
(Arménský)

Hadži Brikcius
(Arabský)

Janis Akuraters
(Lotyšský)

M. Šičanže-Kuvun
(Kalmycký)

Khun Bibidh Virajjakar
(Siamský)

Lone Liang
(Čínský)

galerie překladatelů české národní hymny.

Hvor er mit hjem? Hvor er mit hjem?
 Av Gud elsket er landet,
 blidt dets mildhet med styrke er blandet,
 ranket stolt av fortids ry
 stiger tanken hojt mot sky
 aldri knust tross savn og smerte.
 [:Bohmerland, Du er mit hjem!:]

Švédsky

VAR ÄR MITT HEM? (Tjeckiska nationalhymnen.)

Var är mitt hem? Var är mitt hem? Var är mitt hem? Fädernesland!
 Vattnet mellan fälten brusar, I det landet gudasköna
 Skogen över bergen susar, Får du kraft och trohet röna,
 Vårligt täppans blomster le, Tankeklarhet, sinnesfrid,
 Jordiskt paradiset att se: Kämpafröjd i tapper strid,
 Och det är det sköna landet, Det är tjeckers ädla folkstam,
 [: Tjeckers land det är, mitt hem! :] [: Ibland tjecker är mitt hem! :]

(Brita Hebbe.)

4. Zvláštní skupiny

Litevsky

KUR TĖVYNĖ, MANO GIMTINĖ ?

Kur tėvynė, mano gimtinė?
 Vandens ūžia po pieveles,
 girios šlama po uoleles,
 gėlės blizga sodely
 žemės rojaus vaizdelis!
 Štai, tai yra čekų žeme,
 [:štai, tai mano tėvynė!:]

Kur tėvynė, mano gimtinė?
 Ar žinai, kad tame krašte
 graži dvasia vikriam kūne,
 ar žinai, kad ten laimė
 ir galia ir nebaimė
 Štai, tai čekų garsi tauta,
 [:tarp jų mano tėvynė!:]

(Pranas Sidzikauskas.)

Lotyšsky

KUR IR MANA DZIMTENE?

Kur ir mana dzimtene?
Tur, kur gravas čalo ūdeņos,
Tur, kur sili šalko kalnajos,
Dārzs zied pavasara mirdzumā,
Zemes paradīze liekas tā,
Tā ir zeme visuskaistākā,
[:Čechu zeme, mana dzimtene!:]

Kur ir mana dzimtene?
Vai šai zemē, kuŗu mīlē Dievs,
Dvēseles daiļums modrā miesā vienojies,
Skaidras domas dzīvi veicina,
Spēks kur pretešķības nīcina?
Čechu cilts tur mājo slavenā,
[:Čechu vidū mana dzimtene!:]

(Jānis Akurators.)

Estonsky

KUS ON MU KODU?

Kus on mu kodu, kus on mu kodu?
Kus ojad voolavad nurmedel,
Kus metsad kohisevad mägedel,
Kus ajad hiilgavad ôietes
Kus esimesel pilgul on paradiisi maa,
Seal on tšehhide maa, mu kodumaa,
Tšehhide maa, mu modumaa.

(Amanda Nieländer.)

KUS ON MU KODU?

Kus on mu kodu, kus on mu kodu?
Vesi kohiseb kaljudel,
Tuul hulub kaljudel
Aedades ôitseb kevadeôis
Vaata — paradiis maa peal.
See ongi see kaunis maa
[: Tšehhimaa mu kodumaa! :]

(Zinaida J. Renning-Igenbergs.)

KUS ON MU KODUMAA?

Kus on mu kodumaa, kus on mu kodumaa?
Vesi kohiseb aasadel
Tuul hulub kaljudel
Aedades õitseb kevadeõis
Vaatad — paradiis maa peal.
See ongi see kaunis maa
[: Tšehhimaa mu kodumaa! :]

(*Zinaida I. Renning-Igenbergs.*)

KUS KODU MUL?

(Čehhi hümni.)

Kus kodu mul, kus kodu mul?
Kus teed oja niidul ajab,
mäel metsa kohin kajab
ja kus aiad õite sees:
nagu paradiis meil ees, —
säääl on minu kaunis kodu,
[: Čehhimaa, Čehhimaa! :]

Kus kodu mul, kus kodu mul?
Säääl, kus jumal õnne saadab,
tungil hing meil üles vaatab
ja kus vaimul kõrge sünd,
tõkked võidab julge ründ, —
säääl on čehhi kuulus sugu,
[: Čehhimaa, Čehhimaa! :]

(*Eduard Visnapuu.*)

Finsky

MISSÄ ON KOTINI?

Missä on kotini, kotimaani?
Vedet kohisevat niittyjen halki,
Metsät humisevat kallioilla,
Puutarhassa kevään kukat loistavat.
Tuo on maallinen paratiisi:
Tuo on se kaunis maa,
[: Böömin maa, kotimaani. :]

Missä on kotini, kotimaani?
Tunnetko tässä ihanassa seudussa
Noiden elämänhaluisten olentojen helliä sieluja,
Ja noita kirkkaita ajatuksia,
Ja tuota voimaa, joka uhmaa esteitä:
Sellainen on tshekkien mainehikas suku,
[: Böömi on kotimaani. :]

MISSÄ KOTIMAANI?
(Tšekkein kansallislaulu.)

Miss' kotini, miss' kotini?
Pellon purot lorisevat,
Kallion hongat humisevat,
Kevään kukka loistollaan
Paratiisiks' tekee maan,
Rakasta maata, kaunista;
Tšekkein maa mun kotini,
Tšekkein maa mun kotini.

Miss' kotini, kotimaani?
Kyläss'luojan kauneutta,
Luonteen herkän, suloutta,
Mielen vilkkaan, vapahan,
Voimaa urhon tapahan;
Siellä tšekkein uljas heimo,
Tšekkein kesken kotini,
Tšekkein kesken kotini,

(*Adolf Nyström.*)

Albánsky

KU ÂSHT VOTRA E IME?
(Hymni çekë.)

Ku âsht votra e ime? Ku âtdheu iemë?
Atje ku pranë luginave pronjët ushtojnë,
Ku pranë kodrinave pyjet frushkullojnë,
Në prandëverë atje ku lulet shkëlqejnë
Atje në të vërtet âsht paradisi mbi dhë.
Ai âsht vendi i bukur, Atmje Çekë,
[: Vendi i bukur, Atdheu i emë. :]

Ku âsht votra e ime? Ku âtdheu iemë?
Në vendin të Perendis dhe të lakmue
Ku në trupin e shëndoshë, shpirti i kulue
Kuptimi i kjartë me lindje të plot'
Ku fuqitë shkatruese shkojnë në kot,
Atje janë Çekët, fisi i famëshëm,
[: Në vendin e bukur, Atdheun t 'imë. :]

(*Gafur Langu—Anton Luffi.*)

Baskicky

¿ NON DUT ERI, SORGUA NON?

¿ Non dut Eri,
sorgua non?
Lafe ura pilpil dabil,
lefa dago goian isil,
boratzean lorea
zoragafi ikusten da.
Ori dut sorteri maite
Txeko-efi enea, Txeko-efi enea.

¿ Non dut Eri,
sorgua non?
Ostargia buruetan,
gogoa samur soin sendoetan,
adore ta kementsu,
biotzean dute su.
Ori da txekoafen enda,
enda oso urena, enda oso urena.

(*R. M. de Azcue a R. J. Slabý.*)

Bretoňsky

E PÉLÉAR ÉO MA BRO?

E péleár éo ma Bro?	E péleár éo ma Bro?
Foennec ar kichen ar rodou,	Bars a bro, béniguet ar Doué,
C'hoat bras, tré kichen an c'hrommel	Mad a cré éo ar gallon,
Bars jardin, névez amzer deut	Courag'mad da laboura
Me guis e moun ar Parados	Sant quet en er raoc ne tra
Ar placen éo bravarch guellt	Eur ophen start ag fier éo
[: Ar Bohême — ma bro! :]	[: Bars ar Bohême — ma bro! :]

Cikánsky

KÁJ MÍRO THEV?

Káj míro thev, káj míro thev?
Oďa o páni čingárkerel pálo máľa
Bora barval pálo bára
Pro litě e luludi
Phuvakero čéro pro dikhipen
Adi, odi e phuv šukár
[: Čechiko phuv míro thev! :]

(Ladislav Hegeduš.)

Irsky

IS ANN ATÁ M'ÁITREAM̃ IS MO ĆAILE FÉIN?

Is ann atá m'áitream̃ is mo Ćaile féin?
Imeasc na sroĳa is na bánta féir
Carraigreaĳa, easa is caonaĳ séim̃
Bláĳa an Earraiĳ ins gaĳ aon áird
Sa tír sár-aoibinn ársa sin
Boĳtéim mo tír dųĳĳais áluinn féin
[: Baile agus áitream̃ mo ĳroide. :]

An fios duit-se m'áitream̃ is mo ĳaile féin?
An fios duit an dųĳaiĳ a ĳaitn le Dia
Áitream̃ na laoĳ is glaine cáil
Dųĳaiĳ na saoirse nár ĳéill don naĳaid?
Sin tír ĳreaĳ na Seiceaĳ, slioĳt gan smál,
Do ĳairfinn 'na gcoĳluadar súd go bráĳ
[: I mbaile agus áitream̃ mo ĳroide. :]

(Oscar Mac Ulls.)

Maďarsky

HOL A HAZÁM?

Hol a honom, hol a hazám?
Hol a réten csermely csobog,
Hegyek hátán fenyves susog,
Szántóján ezer virág,
Gyönyörű ott a világ.
Földreszállott éden vagy te
[: Csehországom, szép hazám! :]

Hol a honom, hol a hazám?
Ott, hol bátor ember terem,
Ezen iste náldta helyen.
Eszes éber s tette kész,
Ellenséggel szembe néz.
Ez a nép a csehek népe!
[: Közöttük van a hazám! :]
(Dr. G. Mészáros.)

HOL VAN HONOM?

Hol van honom, hol a hazám?
Hol patak zúg a hegyháton,
Csörgedez a rónaságon,
Úde virág a kertben,
Mint egy földi édenben.
Ez az Istenáldotta föld:
[: Csehszlovák föld a hazám! :]

Hol van honom, hol a hazám?
Ismered-e szép a földjét,
Gyengéd lelki erős népét,
Jó kedvét és sikerét,
Armánybontó erejét?
A Csehszlovák nemzeté ez,
[: Közöttü van a hazám! :]

Řecky

ΕΘΝΙΚΟΣ ΤΣΕΧΙΚΟΣ ΥΜΝΟΣ.

Ποῦ εἶσαι Πατρίδα μου
Μέσα σὲ πράσινα λειβάδια
Ὅπου ποτάμια σεργιανίζου
Καὶ κάτω ἀπ' τοὺς ψηλοὺς κρημνοὺς
Πυκνὰ δάση μουρμουρίζου
Παράδεισος τὴν ἀνοιξι
Μοιάζει ἢ Βοεμία
Πατρίδα μου αἰωνία.

Ποῦ εἶσαι ἡ Πατρίδα μου
Στὴν εὐλογημένη αὐτὴ γῆ
Ποῦ μὲ θάρρος ἀγάπη καὶ στοργή
Δουλεύου τὰ γενναῖα τέκνα
Τῆς δοξασμένης φυλῆς τῶν Βοεμῶν
Βοεμία, Πατρίδα μου αἰωνία
Βοεμία, Πατρίδα μου αἰωνία.

ETHNIKOS TSECHIKOS YMNOS.

Pou ise Patrida mou
Mesa se prasina livadia
Opou potamia sergianizoun
Ke kato ap'tous psilous krimnous
Pikna dasi mourmourizoun
Paradisos tin anixi
Miazi i Boemia.
Patrida mou eonia.

Pou ise Patrida mou
Stin evlogimeni afti yi
Pou me tharos agapi ke storgi
Doulevoun ta genea tekna
Tis doxasmenis tis filis ton Boemon
Boemia, Patrida mou eonia
Boemia, Patrida mou eonia.

5. Orient

Hebrejsky

אי מולדתִי?

אי מולדתִי, אי מולדתִי?
בְּעִמְקִים קוֹל נְדָרוֹת,
עַל־הַהָרִים הַד יַעֲרֹת;
הִנְאִי יִפְרַח בְּאֲבִיב
בְּעֵדֵן־גֵּן מִלֵּא זֵיו,
אֶרֶץ הַמְדָּה וְרַחֲבָה,
אֲדַמַּת צִיִּכִים, מוֹלַדְתִּי,
אֲדַמַּת צִיִּכִים, מוֹלַדְתִּי!

אי מולדתִי, אי מולדתִי?
יִדְעֵתָ אֶרֶץ חֲנֻנָּה יָח
גּוֹי עֹז בְּעַל נֶפֶשׁ חֵיה,
לָעַם יִשְׁכִּיל עַל־אֶף כָּל־אָר
מְקוֹר בְּרָכָה הוּא וּמְבַצָּר,
אִמָּה צִיִּכִית הוּא הַנְּאֻדָּה,
עַם הַצִּיִּכִים מוֹלַדְתִּי,
עַם הַצִּיִּכִים מוֹלַדְתִּי!

(מרדכי גיאורגו לאנגר.)

Ě MÓLADTÍ?

Ě móladtí, é móladtí?
Báamákim kól nehárót,
al hehárim héd jaarót;
haggáj jifrach báavív
keéden-gan málé zív.
Erec chemdá urechává,
admat Čechim móladtí,
admat Čechim móladtí!

Ě móladtí, é móladtí?
Jádatá erc, chanáná Já
gój az, baal-nefeš chájá,
l'am jaskil al af kol car
m'kór b'ráchá hí umivcar.
ummá čechit hí hannává,
im ha-Čechim móladtí,
im ha-Čechim móladtí!

(Jiří Langer.)

Turecky

BENİM YURDUM, VATANIM NEREDE ?

Benim yurdum, vatanım nerede?
Orada yeşil çimenlerin arasında dereler çağlar,
Ormanlar bulutlara kadar yükselir,
Bahar bağçelerini süslediği vakit
orası bizi teshir eden bir cennettir.
Orası ne güzel bir yerdir.
Ey benim vatanım, Bohemya!
Ey benim yurdum Bohemya!

Benim yurdum, vatanım nerede?
Tanrının sevdiği bu ölkede
İnsanların vücutleri sağlam, yürekleri eyi
düşünceleri açık ve kuvvetlidir.
Orada bütün manileri yenen
Şerefli bir millet vardır.
Ey benim vatanım Bohemya!
Ey benim yurdum Bohemya!

NEREDEDİR YURDUM?

Nerededir yurdum? Nerededir yurdum?
Çayların suyu çayirlar arasından akiyor,
çam ormanı kayalar üstünde yunku veriyor,
bahçede ilkbahar çiçeği hoş hoş kokuyor
ve bu dünyaya ait bir cennete benziyor.
Bu dir güzel memleketim,
[: Çeh memleketi, yurdum! :]

Nerededir yurdum? Nerededir yurdum?
Taniyorsin Allahın beyendiği memleketinde
Narin canlar işgüzar vücüdde
açık akli, böyumesi ve asli
ve o gücü, ki mahvolmaya göyüsverir
işte budir Çehlerin öz soyu.
[: Çehistanda yurdum! :]

(Dr. N. Mardirosian.)

اين بلادي

اين بلادي
اين بلادي
اهل تعرف في هذه البلاد المحبوبة من الله
الروح الصفي في الجسم الزاهر
الفكر الصافي التلون والجمام
قوة الأرض وهب التضاهي
بين الجسريون يوحد وطني
بين الجسريون يوحد وطني

عبدالله اخندري
١٢٥٢

اين بلادي
اين بلادي
المازيسيح في المروج
والأهدش نغم في الجبال
في الجبينه تلمع ازهار الريح
وعلى اول لمح شاهد الجنة في الأرض
وهاهي البلاد السديعة
الأرض الجسرية هي وطني
الأرض الجسرية هي وطني

EJNE BELADI.

Ejne beladi, ejne beladi,
elma u jesihú fil murúč,
va ahráš turanimú fil džibal,
fil dženena talmu asharú rabije
va ala euvel lamha tušáhat džana fil ard,
vahahija el bilat il bedijah,
el aradi il Čechija, hija votani.

Ejne beladi, ejne beladi,
ehel tarifú havihi el belad el mahbuba min A
aruh sogira fil džismi zaher,
el fikrul sáfi atakaun vanadžáh,
kuveti il irada vahibita dáhi,
belet čechijún, jú džad votáni,
belet čechijún, jú džad votáni.

(Hadži Brikcius.)

سرود ملی چک

دیار من دیار من
مبارک هست بوم قوم
روح نرم و جسم چست
شناسی فکر صاف زود
و این قوت بی ترسرا
که چک ملت مشهور اند
میان چک دیار من
میان چک دیار من
مترجم ولادیمیر رافالسکی

دیار من دیار من
علفزار کنار آب
خروش بیش روی کوه
درخشد از شکوفه باغ
چنین باغ ارم آید
و این هست دیار چک
من هست وطن زیبا
من هست وطن زیبا

DIJÁRI MEN.

(Surúdi milliji Āek.)

Dijári men, dijári men,
elefzári kenári áb,
churúši bíše ruji kúh,
direchšed ez šukúfe báh,
čenín báhi Irem ájed
ve ín hest dijári Āek,
bi-men hest veten(i) zíbá,
bi-men hest veten(i) zíbá.

Dijári men, dijári men.
Mubárek hest búmi kóum
bi-rúhi nerm u džismi čust,
šinásí fikri sáfi zúd
ve ín kuvveti bí-ters-rá?
Ki Āek milleti mešhúr end,
mijáni Āek dijári men,
mijáni Āek dijári men.

(Vladimír Rafalský.)

ՈՒՐ Է ԻՄ ՀԱՅՐԵՆԻՔ...

Ու՛ր է իմ հայրենիք .

Արօտներում ջուրն է կարկաչում,
սարերում մայրին է սօսափում,
այգին զուգւած ծաղկունքով—
երկրային դրախտ իր տեսքով .
Այդ է այն գեղ երկիրը՝
երկիր ջեխաց-ի՛մ հայրենիք :

Ու՛ր է իմ հայրենիք .

աստւածայած, գիտես, վայրում
քրնքուշ հոգին առոյգ մարմնում,
միտքը պայծառ՝ վեր տենչող,
զօրեղ ոյժը՝ դիմադրող .
Այդ է Ջեխաց ազնիւ ցեղը,
Ջեխերի՛ մէջ— իմ հայրենիք :

UR E IM HAJRENIK?

Ur e im hajrenik?

Arotnerum džurn e karkačum,
sarerum majrin e sosapum,
ajgin zugvac cachkunkov —
jerkrajn dracht ir teskov!

Ajd e ajn gech jerkire,

[: jerkir Čechac — im hajrenik! :]

Ur e im hajrenik?

Astvacahadž, gites, vajrum
kenkuš hogin arujg marmnum,
mitke pajcar, ver tenčoch,
zorech úže, dimadroch.

Ajd e Čechac azniv ceghe,

[: Čecheri medž — im hajrenik! :]

(Babken Rašmadžian.)

* *

Ո՛ւր է ՀԱՅՐԵՆԻՔՆ ԻՄ

Գրեց՝ Յ. Ք. ՔԻԼ

Ո՛ւր է հայրենիքն իմ (Ո՛ւր է հայրենիքն իմ) .
Հոն, ուր առուները կը կարկաչեն դասերուն միջեւ .
Անթառները կը օաչեն հսկայ ծայռերուն վերեւ ,
Պարտեզին մէջ կը բուրե՛ ծաղիկը գարնան ,
Առնելով երկրային դրախտի մը սեստրան :
Ահա, այդ է իմ գեղեցիկ երկիրը,
Զեխական երկիրը, իմ հայրենիք .

Ո՛ւր է հայրենիքն իմ (ո՛ւր է հայրենիքն իմ) .
Կը հանչնա՛ս աստուածահանոյ երկրին մէջ
Ազնիւ հոգիները արթուն՝ իրենց մարմնին մէջ .
Պայծառ միտք, յագեցումն ու անումն ,
Սւ այն ներուժը, բնաջնջման դիմագրաւումն :
Ահա, այդ Զեխերու փառաւոր ցեղն է ,
Գեղեցիկ Զեխասանը, որ իմ հայրենիքն է .

Ն. ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆ

UR E HAIRENIKN IM?

Ur é hairenikn im? Ur é hairenikn im?
Hon, ur arunere ke karkačen dašterun mičev
Andarnere ke šačen hska žairerun verov,
Partezin méč ke buré calike garnan,
Arnelov erkrayin drachtı me tesaran:
Aha, aid é im geletzik erkire,
[: Čechakan erkire, im hairenike! :]

Ur é hairenikn im? Ur é hairenikn im?
Ke džančnas astvacahadžo erkrin méč
Azniv hoginere artun, iretz marnin méč,
Paicar mitke, hagetzumn u adžumn,
Ev ain neruže, bnačnčman dimagravumn:
Aha, aid Čecheru paravor tzeln é.
[:Geletzik Čechastane, or im haireniks é! :]

(N. Mardirosian.)

ᠬᠠᠮᠠ ᠮᠢᠨᠢᠨ ᠨᠤᠲᠤᠬᠤ?
ᠬᠠᠮᠠ ᠮᠢᠨᠢᠨ ᠨᠤᠲᠤᠬᠤ?
ᠤᠰᠤᠨ ᠭᠤᠨᠵᠡ ᠪᠤᠯᠣᠩᠭᠠᠷᠢᠨ,
ᠮᠣᠳᠣᠨ ᠰᠤᠭᠤᠨᠠ ᠤᠯᠠᠷᠠᠨ.
ᠲᠢᠷᠢᠵᠡ ᠮᠢᠨᠵᠢᠨ ᠰᠢᠵᠠᠬᠠᠨ ᠨᠤᠲᠤᠬᠤ
ᠲᠢᠷᠢᠵᠡ ᠰᠢᠵᠠᠬᠠᠨ ᠴᠡᠬᠢᠶᠢᠨ ᠣᠷᠣᠨ.
ᠴᠡᠬᠢᠶᠢᠨ ᠭᠠᠵᠠᠷ ᠮᠢᠨᠢᠨ ᠨᠤᠲᠤᠬᠤ,
ᠴᠡᠬᠢᠶᠢᠨ ᠭᠠᠵᠠᠷ ᠮᠢᠨᠢᠨ ᠨᠤᠲᠤᠬᠤ!

ᠬᠠᠮᠠ ᠮᠢᠨᠢᠨ ᠨᠤᠲᠤᠬᠤ?
ᠬᠠᠮᠠ ᠮᠢᠨᠢᠨ ᠨᠤᠲᠤᠬᠤ?
ᠪᠦᠷᠴᠢᠨᠠ ᠣᠪᠶᠢᠰᠢᠨ ᠭᠠᠵᠠᠷ
ᠵᠠᠮᠤᠨ ᠰᠠᠨᠠᠨ ᠣᠷᠳᠢᠰᠢᠨ-ᠪᠤᠲᠰᠢᠨ,
ᠲᠡᠷᠡ ᠬᠤᠴᠢᠭ ᠬᠠᠷᠤ ᠪᠣᠰᠢᠭ ᠳᠠᠷᠰᠢᠨ.
ᠤᠯᠲᠠᠮᠳᠵᠠ ᠰᠢᠵᠠᠬᠢᠨ ᠴᠡᠬᠢᠶᠢᠨ ᠤᠯᠤᠰ,
ᠴᠡᠬᠢᠮᠤᠳᠢᠨ ᠳᠤᠨᠳᠡ ᠮᠢᠨᠢᠨ ᠨᠤᠲᠤᠬᠤ,
ᠴᠡᠬᠢᠮᠤᠳᠢᠨ ᠳᠤᠨᠳᠡ ᠮᠢᠨᠢᠨ ᠨᠤᠲᠤᠬᠤ!

HAMA MINEN NUTOK?

Hama minen nutok?
Hama minen nutok?
Usn gunje bulongarin,
Modon šugna ularan.
Tjerje minjen sjahan nutok
Tjerje sjahan Čechyn oron.
Čechyn gazar minen nutok,
Čechyn gazar minen nutok!

Hama minen nutok?
Hama minen nutok?
Burchna övšesan gazar
Jamn sanan ördlsen-butsn,
Tere kučig haru bosig darsn.
Ultamdžta sjahin Čechyn ulus,
Čechmudin dunde minen nutok,
Čechmudin dunde minen nutok!

(Mirma Šichanje Kuvun.)

0. سپوږميا غوښتونکي ده.

سپوږميا غوښتونکي ده.

کله به دا د سپوږميا غوښتونکي ده.

د سپوږميا غوښتونکي ده.

د سپوږميا غوښتونکي ده.

د سپوږميا غوښتونکي ده.

د سپوږميا غوښتونکي ده.

د سپوږميا غوښتونکي ده.

د سپوږميا غوښتونکي ده.

د سپوږميا غوښتونکي ده.

0. غوښتونکي سپوږميا غوښتونکي ده.

غوښتونکي سپوږميا غوښتونکي ده.

غوښتونکي سپوږميا غوښتونکي ده.

غوښتونکي سپوږميا غوښتونکي ده.

غوښتونکي سپوږميا غوښتونکي ده.

غوښتونکي سپوږميا غوښتونکي ده.

غوښتونکي سپوږميا غوښتونکي ده.

غوښتونکي سپوږميا غوښتونکي ده.

غوښتونکي سپوږميا غوښتونکي ده.

CHAMÁV ORN GAZRM?

Chamáv orn gazrm? Chamáv orn gazrm?

Bulungudar usun aschran šugna.

Chad úlaran šugn šugna.

Chavrin ceckene modon dundan ceckernja.

Kelked sjachn gazr tere.

[: Čechyn gazr orn gazrm! :]

Chamáv orn gazrm? Chamáv orn gazrm?

Dedst talmdžta gazrt

Zjorgtja bijed sarul uchan

Sjan tochom tere agu kuči bolon

Jolzjata mör.

Utirmdžin daranča meddov či?

Tere Čechin aldarta ulus gigži,

[: Čechin gund orn gazrm! :]

(B. Ulanov.)

Hindi

कहाँ जन्मभूमि कहाँ देश मेरा ?
हैं नदियाँ जहाँ शाद्वलों में से बहती।
हैं गिरियाँ जहाँ भारजङ्गलों का सहती।
बसन्ती श्री पुष्पवनों की धरती
स्वर्गीय शोभा से जहाँ है भरती।
सौन्दर्य इस देश का है घनेरा।
यह देश चेशदेश है देश मेरा ॥

कहाँ जन्मभूमि कहाँ देश मेरा ?
है धन्य यह देश और उस के वासी
सबल सुशील और उन को ज़रा सी
भी भीति विरोधी के समुख नहीं है।
उन्हें काम कर्तव्य पर दुःख नहीं है।
चेशदेश में व्याप्त शौर्य घनेरा।
यह देश चेशदेश है देश मेरा ॥

KAHĀ JANM-BHUMI

Kahā janm-bhūmi kahā deś merā?
Hē nadijā jahā śadvalō mē se behtī,
hē girijā jahā bhār jaṅglō kā sehtī.
Basantī śrī puṣp-vanō kī dhartī
svargīj śobhā se jahā he bhartī.
Saundary is deś kā he ghanerā,
[:jeh deś čeś-deś he deś merā!:]

Kahā janm-bhūmi kahā deś merā?
He dhany jeh deś aur us ke vāsī
sabal suśīl aur un ko zarā sī
bhī bhīti virodhī ke sanmukh nahī he,
unhē kām kartavy par dukh nahī he.
Čeś-deś me vjāpt śaury ghanerā,
[:jeh deś čeś-deś he deś merā!:]

(Tarachand Roy.)

Urdu

وطن کہاں ہے میرا۔ وطن کہاں ہے میرا ؟
 سبزہ داروں سے جہاں دریا گزرتے ہیں -
 جنگل پہاڑوں پر جہاں آہیں بھرتے ہیں +
 بہار کا موسم جب اس ملک میں آتا ہے -
 تو ہر کوئی یہ ملک بہشت بن جاتا ہے +
 یہ ملک خوشنما میرا وطن ہے -
 جیسا کہ ملک نام چکا میرا وطن ہے +

وطن کہاں ہے میرا۔ وطن کہاں ہے میرا ؟
 اس مبارک ملک میں اہل دل کا قیام ہے -
 بازوؤں میں زور ان کے اور مسرت کام ہے +
 یہ لوگ مرے ہی وطن روشن دماغ و جانفشاں -
 دشمنوں کے سامنے ان کو بھلا کوئی ڈر کہاں ا
 جہاں قیام ان کا میرا وطن وہی ہے -
 جیسا کہ ملک نام چکا میرا وطن وہی ہے +

(تاراچند رائے)

WATAN KAHĀ HE MERĀ?

Watan kahā he merā, watan kahā he merā?
 Sabza-zārō se jahā darjā guzarte hē,
 jaṅgal paharō par jahā āhē bharte hē.
 Bahār kā mausim jab is mulk mē átā he,
 to har sū jeh mulk bahišt ban žátā he.
 Jeh mulk-i-khušnumā merā watan he,
 [:Češ-mulk nám jis ká merā watan he!:]

Watan kahā he merā, watan kahā he merā?
 Is mubáarak mulk mē ehl-i-dil ká kijám he,
 bázuō mē zor in ke aur masarrat kám he.
 Jeh log mere ham watan raušan-dimāg o jā-fišā,
 dušmanō ke sāmne in ko bhalá koi dar kahā!
 Jahā kijám in ká merā watan wohí he,
 [:Češ-mulk nám jiská merā watan wohí he!:]

(Tarachand Roy.)

อันถิ่นนี้เขตต์ประเทศชา
ลิวลาธารไหลผ่านทุ่งมา
ระหว่างผาพุ่มสนส่งกลิ่นไกล
หน้าวสันต์พันธุ์ผลกล่นเกลื่อนสวน
เห็นภาพหวนหาสวรรค์สรให้
อันดินแดนแสนวิจิตรคึกใจ
นี้ไซร์คือเชโกสโลวาเกีย
นี้ไซร์คือเชโกสโลวาเกีย

อันถิ่นนี้เขตต์ประเทศชา
ที่พำนักพระเจ้ารักในอาณา
ของประชาร่างกายนำใจงาม
จิตต์เพื่อนดวงส่องนำความชานะ
มีมานะกล้าสู้ศัตรูชาม
คือชาวเชกใจเพ็ชรเผด็จนาม
ในแดนงามชาวเชกอยู่คูเมืองเรา
ในแดนงามชาวเชกอยู่คูเมืองเรา

AN TIN NI JI KHETT PRADES KHA.

An tin ni ji khett prades kha
Lieu lamtharn lai san pan tung ma
rawang pa pum son song klin klai
Na vasant bandhu bhol klon kleun suan
hen bhab huan ha svarn sarn hai
An din dan san vichitr tid chai
ni srai keu Czechoslovakia
ni srai keu Czechoslovakia

An tin ni ji khett prades kha
Ti pamnag phra chao rug nai ana
khong praja rang kamyam nam chai ngam
chitt peurn pong song nam quam jamna
mi mana kla su satru kham
Keu jao chai bejra bhadech nam
nai dan ngam jao Czechs yu ku muang rao
nai dan ngam jao Czechs yu ku muang rao

(*Khun Bibidh Virajjakar.*)

Čínsky

捷克國歌

一

我的故鄉，我的故鄉！
那蜿蜒的溪河，流過那蔥翠的牧場
那巍峨的山陵，噴出那松柏的芬芳
那滿園的花菜，籠罩着那明媚的春光，
好一幅天然畫圖畫盡天國的風光，
這就是那錦繡的山江，
捷克斯拉夫，我的故鄉。
捷克斯拉夫，我的故鄉

二

故鄉真好，故鄉真好！
我故鄉的人真是天之驕，
他們性情多麼和厚，身體多麼堅牢，
有作事的才能，有清楚的頭腦，
勇敢而且無畏，百折而且不撓，
這就是捷克斯拉夫民族精神所表，
他們所居，故鄉真好！
他們所居，故鄉真好！

VODIČ GUŠANG!

Vodič gušang! Vodič gušang!
Na vaniuandic schihol, liuguo na čunčuidic mucčang;
Na veigoldic sanlin, punchut na sunkbegdic funfang;
Na man juandic huaguor, lungžaužoc na minmidic čunquang;
Hau idfu tienjuendic hualtul, hualzin tienguedic fungquang;
Ze ziuse na ginsiudic sangiang;
Čeckoslav, vodic gušang;
Čeckoslav, vodič gušang!

Gušang zen hau! Gušang zen hau!
Vo gušangdic ren zen se tienz giaur;
Tamen sincin dome hoheu, senti dome gienlau;
Ju zosedic čainen, ju cinčudic tolnau;
Junggan erce ulve, bezet erce budnau;
Ze ziuse Čeckoslav minzuc žinsen sobeau;
Tamen sogue, gušan zen hau,
Tamen sogue, gušan zen hau!

(Lone Liang.)

Japonsky

赤つかいの故郷いつこ
 君知るや幸多き國
 安らげし身へ健か
 暖か誇る意氣と理性
 いろみなき力みふき
 左と右なきケエツコ魂
 讃へか—我等か故郷

赤つかいの故郷いつこ
 せららきハ野田をうろけし
 高嶺にハ風をゆやまぬ
 果樹園の春ハたけあけ
 現世の樂土こそあれ
 美けいのゆかふささと
 赤つかいのケエツコ國

NATSUKASHINO FURUSATO IZUKO?

Natsukashino Furusato Izuko?
 Seseragiwa Nobewo Uruwoshi
 Takaneniwa Kaze Sawayaginu
 Kajuennen Haruwa Takenawa
 Utsushiyono Rakudokosoare
 Uruwashino Waga Furusatoyo
 [: Natsukashino Chech Kokuyo. :]

Natsukashino Furusato Izuko?
 Kimishiruya Sachiooki Kuni
 Yasurakeku Miwa Sukoyakani
 Kachihokoru Ikito Riseini
 Hiruminaki Chikara Minagiru
 Taguinaki Chech Damashii
 [: Tataekashi Wareraga Furusato. :]
 (K. Jošida—S. Watanabe.)

6. Jazyky mrtvé
Starořecky

ΟΠΠΟΘΙ ΜΟΙ ΓΕΝΕΗ . . .

Ὅππόθι μοι γενεή, πεύθεσθε, ποίην δέ νυ χώραν
πατρίδ' ἐμήν καλέω;
Ἔνθ' ἐπὶ λειμῶνας ῥύακες ῥόθιοι χαρίεντας
λευκὸν ἰεῖσιν ὕδωρ,
ἐνθα δὲ πευκάων ὕλη πολλή ψιθυρίζει
οὔρεα καὶ πέτρινα,
ἀνθεσι δ' οὗ θάλλει κῆπος πᾶς εἰαρινοῖσιν,
ὥς περ ἐν Ἡλυσίῳ —
ἦδε Βοημὶς γῆ, τῆς οὐ γλυκερώτερον ἄλλο,
ἦδ' ἄρα πατρὶς ἐμή!

Ὅππόθι μοι γενεή, πεύθεσθε, ποίην δέ νυ χώραν
πατρίδ' ἐμήν καλέω;
Ἔστι γένος — τοῦ γῆν δωρεῦνται ῥ' Οὐρανίωνες
κάλλει καὶ χάρισιν —
σώματα μὲν κραιπνόν, ψυχὰς δ' ἀγαθόν τε φίλον τε,
νοῦν δ' ἀκέραιον ἔχον,
ἔργα δ' ἐὺ πρήσσον, κάρτει δ' οἶόν τε μάχεσθαι
ἀντία δυσμενέων·
λαμπρότατον δ' ἔθνος τοῦτ' ἐσθλῶν ἐστι Βοημῶν,
τοῖσ' ἐνι μοι γενεή!

HOPPOTHI MOI GENEÉ . . .

Hoppothi moi geneé, peuthesthe, pojén de ny chórén
patrid' emén kaleó;
Enth' epi leimónas ryakes rothioi charientas
leukon hieisin hydór,
entha de peukáón hýlé pollé psithyridzei
úrea kap petrina,
anthesi d' hú thallei képos pás eiarinoisin,
hós per en Élysió —
héde Boémis gé, téś ú glykeróteron allo,
héd' ara patris emé!
Hoppothi moi geneé, peuthesthe, pojén de ny chórén
patrid' emén kaleó;
Esti genos — tú gén dóreuntai r' Ūraniónes
kallei kai charisin —
sómata men kraipnon, psýchás d' agathon te filon te,
núv d' akeraion echon,
erga d' ey présson, kartei d' hoion te machesthai
antia dysmeneón:
lamprotaton d' ethnos tút' esthlón esti Boémón,
tois' eni moi geneé!

(M. Lukáš.)

Latinsky

QUAE MEA PATRIA SIT?

Quae mea patria sit — rogitas — et quam regionem
fas natale mihi sit vocitare solum?

Est tellus — rivi per amoena vireta perennes
quâ volvunt lymphas murmure raucisono,
in saxis strepitant pinûs, rosa vernat in hortis:
Elysiae credas rura videre plagae.
Angulus hic dulcis, quo non formosior ullus,
est natale meum — terra Bohema — solum.

Quae mea patria sit — rogitas — et quam regionem
fas natale mihi sit vocitare solum?

Est gens — ipsa fovet praesens hanc gratia caeli —
strenua corporibus, mentibus ingenua,
dexteritate vicens, felix in rebus agendis,
fortis et hostiles frangere gnara minas.
Hac in gente probâ, praeclarâ gente Bohemâ,
en! natale meum gloriôr esse solum.

(*František Palata.*)

DIC PATRIA QUAE MEA SIT?

Dic patria
quae mea sit?
Prata sonant vivo fonte,
silvae susurant in monte,
hortis candet flore ver,
Paradisus integer.
Haec est illa terra pulchra,
[: Bohemiae patria! :]

Dic patria
quae mea sit?
Regio est Deo grata,
gens est ibi animata,
bonum opus, clara mens,
virtus hostem convincens.
Inclyta gens Bohemorum,
[: Bohemorum patria! :]

(*Alfred Fuchs.*)

7. Jazyky umělé

Esperanto

KIE MIA DOM'?

Kie mia dom', kie mia dom'?
Akvo bruas tra herbaro,
pinoj zumas sur montaro,
en gardeno brilas flor',
kiel paradizkolor' —
tio estas bela lando,
[: Bohemujo mia dom'! :]

(*K. Kudrna.*)

HO, KIE HEJM'?
(Ĉefia nacia himno.)

Ho, kie hejm', ho mia hejm'?
Jen bruetas pinarbaroj,
akvo ŝaŭmas en rokaroj,
en ĝardeno ĉarma flor',
ravas min per bonodor' —
jen la bela lando ĉefia,
[:tie estas mia hejm'!:]

Ho, kie hejm', ho mia hejm'?
Loĝas tie gento slava,
noblanima, vigla, brava,
kontraŭ malfavora sort'
ŝirmas ĝin la propra fort' —
jen la glora gento ĉefia,
[:inter Ĉefioj mia hejm'!:]

(Miloš Lukáš.)

HO, MIA HEJM'!

Ho, mia hejm', amata hejm'!
Jen bruetas pin-arbaro,
akvo ŝaŭmas en rokaro,
en ĝardeno ĉarma flor',
ravas min per bonodor' —
jen la bela lando ĉefia,
[:tie estas mia hejm'!:]

Ho, mia hejm', amata hejm'!
Loĝas tie gento slava,
noblanima, vigla, brava,
kontraŭ malfavora sort'
ŝirmas ĝin la propra fort' —
jen la glora gento ĉefia,
[:inter Ĉefioj mia hejm'!:]

iloš Lukáš.)

KIE LA HEJM'?

Kie la hejm', la mia hejm'?
Tra herbejoj akvo fluas,
Sur la montoj arboj bruas,
Ĝardenon beligas flor',
Jen paradiz' de la kor'!
Ĝi estas la lando bela,
[:Bohemujo, mia hejm'!:]

Kie la hejm', la mia hejm'?
Jen vivas en land' floranta
Homo vige laboranta
Kun bonaj kor' kaj anim',
Kun spirito sen la tim' —
Ĝi estas la ĉefia gento,
[:Inter Ĉefioj mia hejm'!:]

(Miloš Lukáš.)

Occidental

Ŭ ES MI HEM?

Ŭ es mi hem, ú es mi hem?!
L'aqua brui clar ex fontes,
li forestes sur li montes,
in jardin li verne-flor,
paradis ti land es nor.
Ver, it es li dolci lande,
[: land de Tchechos, mi bell hem! :]

Ŭ es mi hem, ú es mi hem?!
Nation, vi, gloriosi
con un ánim generosi,
mente clar, success ardent,
li vigore resistent:
It es popul tchec, li bravi,
[: inter Tchechos es mi hem! :]

(Jar. Podobský.)

VI. Československá státní hymna

Kde domov můj, kde domov můj? Nad Tatrou sa blýska,
Voda hučí po lučinách, hromy divo bijú,
bory šumí po skalinách, nad Tatrou sa blýska,
v sadě skví se jara květ, hromy divo bijú,
zemský ráj to na pohled! [: zastavme sa, bratia,
A to je ta krásná země, ved' sa ony ztratia,
[: země česká — domov můj! :] Slováci ožijú. :]
(J. K. Tyl—F. Škroup.) (Janko Matúška.)

Polsky

HYMN PAŃSTWOWY.

Gdzie jest mój kraj? Gdzie jest mój kraj?
Po dolinach huczą rzeki,
bory szumią w kraj daleki,
w sadach wiosny kwiecie łśni,
ziemski raj to zda się mi!
A to jest ta piękna ziemia,
[:ziemia czeska, ojców kraj!:]
Nad Tatrami błyski, gromy dziko bija!
Nad Tatrami błyski, gromy dziko bija!
[:Gdy się złączym w jedno,
błyskawice zbledną,
Słowacy ożyją.:]

Rusky

ГОСУДАРСТВЕННЫЙ ГИМНЪ.

Гдѣ Домъ родной? Гдѣ Домъ родной? Надъ Татрами съ блескомъ
Тамъ, гдѣ воды по долинамъ Громы возвѣстили,
Спорятъ съ шумомъ по стремлинамъ, Надъ Татрами съ блескомъ
Гдѣ весною блещетъ цвѣтъ Громы возвѣстили:
Словно рай на Божій свѣтъ, [:Станемъ дружно, братья,
Гдѣ красною дышатъ земли — Раскроемъ объятя:
Это чешскій край родной, „Словаки ожили“!:]
Это чешскій домъ родной!

(Димитрій Вергунъ.)

Ukrajinsky

ЧЕХОСЛОВАЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГИМН.

Де рідний край, мій рідний край,
Вода гучить по лучинах,
Бори шумлять по вершинах,
В саді світить ярий цвіт,
Земний рай то на весь світ.
Красна земля в кожде время,
Земля чеська — рідний край,
Земля чеська — рідний край.

[:Блискає на Татрах, громи грізно грянуть,:]
[:Видержім їх, браття, силою завзяття,
Словаки повстануть!:]

(Василь Пачовський.)

ЧЕХОСЛОВАЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГИМН.

Де рідний дім, мій рідний дім?
Вода грає по долинах,
Бори шумлять по вершинах,
Сад повитий в ярній квіт,
Дише райський там привіт!
А то є земля та красна —
[:Земля чеська — то дім мій!:]

Над Татрами блиска,
Громи дико виють,
Над Татрами блиска,
Громи дико виють,
[:Витриваймо, браття,
Бо вони ся стратять,
Словаки ожують!:]

(Борис Мартинович.)

ЧЕХОСЛОВАЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГИМН.

Де рідний край, мій рідний край?
Води грають між лугами,
Бори шумлять гір верхами,
У садах весни розмай,
Все — немов би земний рай.
А земля отта чудова —
[:Земля чеська — рідний край!:]

Понад Татри в блисках
Грізно громи грянуть,
Понад Татри в блисках
Грізно громи грянуть,
[:Підождімо, браття,
Згине їх завзяття,
Словаки повстануть!:]

(Зореслав.)

Německy

STAATSHYMNE.

Wo ist mein Heim, mein Vaterland? Ob der Tatra blitzt es,
Wo durch Wiesen Bäche brausen, Dröhnt des Donners Krachen,
Wo auf Felsen Wälder sausen, Ob der Tatra blitzt es,
Wo ein Eden uns entzückt, Dröhnt des Donners Krachen,
Wenn der Lenz die Fluren schmückt: [: Doch der Stürme Wehen
Dieses Land, so schön vor allen, Wird gar bald vergehen,
[: Böhmen ist mein Heimatland! :] Brüder, wir erwachen! :]

(W. K. Ernst.)

(Otto Willner.)

STAATSHYMNE.

Wo ist mein Land, mein Vaterland? Auf der Hohen Tatra
Wasser rauschen hin durch Wiesen, Blitz und Donner schlagen!
Wälder rings um Bergesriesen, [: Lasst vorbei die Wetter!
Gärten blüh'n, und Frühlingsau'n, Plötzlich nah'n Euch Retter,
paradiesisch anzuschau'n! Brüder, kein Verzagen! :]
Ja, das bist du, vielgepriesen,
[: schönes Böhmen, Heimatland! :]

(R. F. Procházka.)

Maďarsky

Hol a honom, hol a hazám? Vihar zúg, menydörök, fenn a Táttra ormán,
Hol a réten csermely csobog, Vihar zúg, menydörök, fenn a Táttra ormán,
hegyek hatán fenyves susog, [: várj szlovák testvérem,
szántóján ezer virág, majd elül az orkán,
gyönyörű ott a világ. nepünk ébredéz már! :]
Földreszállott éden vagy te
Csehországom, szép hazám. (Dr. Géza Mészáros.)

Cikánsky

Káj míro thev, káj míro thev? Čereskrojel pro Tatra
Od'a o páni čingárkerel pálo má'la Malnosa maren
Bora barval pálo bára Čereskrojel pro Tatra
Pro litě e luludi Malnosa maren
Phuvakero čero pro dikhipen [: Zaáčas phraále
Adi, odi e phuv šukár Amendár naš'ona
[: Čechiko phuv míro thev! :] Slováká dživena! :]

(Ladislav Hegeduš.)

Francouzsky

Où est ma patrie? Dans ma patrie
L'onde murmurante coule par les prairies;
des forêts bruissent sur les rochers;
des jardins au printemps resplendissent de fleurs
Et ce paradis terrestre,
[:C'est ma patrie, la terre de Bohême.:]

Des éclairs éclatent sur les Tatras,
Le tonnerre gronde étrangement;
Arrêtons-nous, mes frères,
Car ils s'éteindront:
Les Slovaques continueront à vivre.

Provençalsky

Ounte es moun païs? Mai dins moun païs
L'aigo en cascaiant rajo dins li prado;
Sus li grand roucas brounzinon li séuvo;
Lis ort au printèms soun clafi de flour;
Aqueù paradis dubert sus la terro
Acò's moun païs, — Acò's la Bouhemo.

Sus li Tatras lampejon lis uiau;
Lou tron brounzis em'un estrange biais,
[: Mi fraire, pausen-se;
S'amoussaren,
E longo-mai duraran li Slovaquo. :]

(Emile Ripert.)

Italsky

Dov'è la mia patria? . . . dov'è la mi patria?
Monuora il torrente in mezzo a prati,
Stormiscon le pinete fra le roccie,
Fiorisce primavera fra le piante,
Il paradiso terrestre bea lo sguardo.
E questa terra bella . . . questa terra bella
[: E la mia patria. :]

Tuoni e lampi si scatenano sopra i monti della Tatra!
Tuoni e lampi si scatenano sopra i monti della Tatra!
[: O fratelli, non temete
La bufera si dilegna
E rivivon gli Slovacchi! :]

(J. Skarlandt a Urbanaz-Urbani.)

Portugalsky

A minha Patria, onde está?
Aguas correm pelos prados,
Selvas fremen pelos montes;
Resplandecem os jardins
De flores de primavera!
Eil-a — o Paraiso, a bella,
Bella Terra! Terra Tcheca!
Minha Patria! Minha Patria!

Ralampeja sobre os Tattras!
Raios vóam!
Ralampeja sobre os Tattras!
Raios vóam!
[: Alto, irmáos! Que os raios cessam.
O'Slovakos, resurgi! :]

Estonsky

Kus on mu kodu, kus on mu kodu?
Kus ojad voolavad nurmedel,
Kus metsad kohisevad mägedel,
Kus ajad hiilgavad ôietes
Kus esimesel pilgul on paradiisi maa,
Seal on tšehhide maa, mu kodumaa,
[: Tšehhide maa, mu modumaa. :]

[: Tatra kohal välgub, kôuemurin kostab kohutavalt, :]
Ärge kartke, vennad, see môôdub,
Slovakid ärkavad,
Ärge kartke, vennad, see môôdub,
Slovakid ärkavad!

(Amanda Nieländer.)

Lotyšsky

Kur ir mana dzimtene?
Tur, kur gravas čalo ūdeņos,
Tur, kur sili šalko kalnajos,
Dārzs zied pavasara mirdzumā,
Zemes paradīze liekas tā,
Tā ir zeme visuskaistākā,
[: Čechu zeme, mana dzimtene! :]

Pāri Tatriem zibšņo, pērkons dobji dārd,
Pāri Tatriem zibšņo, pērkons dobji dārd,
[: Apstāsimies, brāli, pāries tas,
Atdzīvosies Slovākijas vārds. :]

Švédsky

Var är mitt hem? Var är mitt hem?
Vattnet mellan fälten brusar,
Skogen över bergen susar,
Vårligt täppans blomster le,
Jordiskt paradies att se:
Och det är det sköna landet,
[: Tjeckers land det är, mitt hem! :]

Se, hur blixtar ljunga
över Tatrafjällen,
Se, hur blixtar ljunga
över Tatrafjällen!
[: Stanna, broder, lyssna,
När åskan tystnar,
stundar slovakens dag! :]

(Brita Hebbe.)

Esperanto

Ho, mia hejmi', amata hejmi'!
Jen bruetas pin-arbaro,
akvo ŝaŭmas en rokaro,
en ĝardeno ĉarma flor',
ravas min per bonodor' —
jen la bela lando ĉefia,
[:tie estas mia hejmi':]

Furiozas fulmoj super nia Tatra!
Furiozas fulmoj super nia Tatra!
Plue malgraŭ tio vivos Slovakio,
nia lando patra!

(Miloš Lukáš.)

Dodatky

(Ad str. 42.) V květnu 1834 zmiňoval se již Tyl o „Fidlovačce“ jako o „rozeňátku“, ale ještě počátkem listopadu nebyla fraška hotova, neboť jeho důvěrný přítel Václav Filípek, podepsaný jako „posluchač mimořádných předmětů“, napsal tehdy Martinovi Tumovi, kaplanu v Kardašově Řečici (dopis je majetkem musea v Jindř. Hradci), z Prahy dne 5. listopadu 1834, že „první příjem bude mít letos p. Škroup, kapelní mistr druhý, k čemuž p. Tyl „Fidlovačku“ připravuje“, tedy teprve připravuje.

Rovněž referent „České včely“ J. K. Chmelenský ohlásil v č. 45 ze dne 11. XI. 1834, jak se o „Fidlovačce“ pilně pracuje: „Mimo to se nám chystá již dávno čekaná „Fidlovačka“, báseň od p. Tyla a hudba od p. Škroupa. Referent některé zlomky v hudbu uvedené slyšel, a jestli se jim věc celá podobati bude, čehož nejsrdečněji přeje, jistě se vlastencům „Fidlovačkou“ dvě příjemné hodiny připraví. Bude to naše první národní fraška se zpěvem, a podaří-li se tak, jak doufáme, snad zpovolna všem vídeňským fraškám, které přepracováním tuze sestrakatěly a Čechy beztoho ne zcela pojímají, umíráčkem se odzvoní. My si musíme sami publikum vzdělávati a šlechtiti, překlady a vzdělávání věci na půdě naší nerovné sotva polovicí svého cíle dosáhnou.“

(Z článku F. Strejčka „Jak došlo k Fidlovačce“ v Československém divadle z 30. XI. 1934.)

(Ad str. 42.) Prof. Vergun mi prohlásil, že z korespondence Hankovy zjistil tento překvapující fakt: Tyl přednášel prvou sloku „Kde domov můj?“ po představení Štěpánkova „Čecha a Němce“, pořádaném na oslavu císaře Františka I. a cara Mikuláše I. v Mnichově Hradišti (konference Svaté Alliance) dne 17. září 1833. Správnost tohoto objevu, dosud neověřeného, postavila by ovšem dosavadní teorie o vzniku naší hymny na hlavu.

(Ad str. 98.) V majetku Památníku Osvobození jest m. j. dokument ze dne 31. V. 1919, podepsaný náčelníkem Vojenské správy ministerstva vojenství (Oddělení v Rusku) ppl. Medkem a náčelníkem kanceláři mjr. Obrovcem, v němž se praví: „V příloze zasílám k vyjádření harmonisaci hymny „Kde domov můj?“, dodanou mně kapelníkem 6. pluku. Jeho návrh principiálně schvaluji, neboť ve vojsku se hraje hymna skutečně v různotvárných harmonisacích. Žádám o vyjádření o daném návrhu Voskovcově, který by mohl býti schválen a předepsán jako úřední harmonisace pro všechno vojsko na Rusi. — Příloha na 1 archu.“ Listina nese č. 8751.

(Ad str. 105.) Poštovní správa vydala 2 jubilejní známky: hodnotu 1 Kč achátově hnědou a hodnotu 2 Kč ocelově modrou. Obraz na obou je stejný: Manesova kresba k obrazu „Domov“. V obrázkovém poli nahoře vlevo: 1834 — 1934, vpravo: Kde domov můj. Dále vydány 2 grafické listy; na prvním sestava 15 známek hodnoty 1 Kč, na druhém 15 známek hodnoty 2 Kč. Listy byly vyzdobeny melodií a prvou slokou hymny. Podle návrhů řed. Poslušného z MPT. zvláštní propagační razítkování. V 1. políčku štočku siluetní obraz Nár. divadla a text: Kde domov můj — 1834 — 1934, v 2. políčku siluetní obraz Hradčan a text: Josef Kajetán Tyl — František Škroup — K. Strakatý. Pod texty vždy lípová ratolest. Barva razítkování modrá, v den 21. XII. 1934 červená.

(Ad str. 105.) V Národním museu byla v lednu 1935 uspořádána jubilejní výstava „Kde domov můj?“ Nejbohatší expozice zaznamenalo Nár. museum, Památník Osvobození a J. V. Šmejkal.

(Ad str. 105.) „Jihoameričan“, časopis našich krajanů usedlých v Argentině, zorganizoval jubilejní oslavu naší hymny v rozhlase „La mejor hora“ dne 16. prosince 1934. Program zahájila španělským projevem sl. Mercedes Moreno, tajemnice Státní ženské rady a přítelkyně našeho národa; svou řeč zakončila těmito slovy: „Argentina, známá svou pohostinností, připojuje se k této oslavě, která má vyvolati vzpomínky na milovanou, krásnou a vzdálenou otčinu! Poslechněte s úctou a zanícením československou státní hymnu!“ Hymnu a některé národní i novější české písně zapěl spolek „Smetana“. V závěru půlhodinky promluvil česky P. dr. J. Procházk a.

(Ad str. 110.) První reprisy „Fidlovačky“ (11. leden 1835) vzpomněla redakce „Poledního listu“ představením této hry ve „Stavovském divadle“ dne 16. ledna 1935. Čistý zisk byl určen pro Prázdňinovou kolonii Poledního listu pro tělesně slabé děti nezaměstnaných. Je téměř zbytečno dodávati, že hlediště po dozpívání písně Marešem vzdalo národní hymně dojemnou poctu jak spontánním zpěvem, tak i dlouhotrvajícími ovacemi.

(Ad str. 114.) Soutěž MŠNO. o nejlepší harmonisaci státní hymny skončila neúspěchem. Cena udělena nebyla, jen odměna 800 Kč řediteli stát. konservatoře v Brně J. Kuncovi a čtyřsetkorunové odměny řediteli káru u sv. Rocha na Olšanech v Praze Em. Jarošovi a profesoru hudeb. akademie v Bratislavě Al. Moyesesovi.

(Ad str. 125.) Prosečskou variantu přineslo lednové číslo (1935) „Od Trstenické stezky“.

(Ad str. 162.) Italský překlad modenský je mottem k italské básni „I Czechí“, vydané dne 28. září 1918 Vojenskou školou v Modeně. Překlad A. Canossio byl publikován spolu s českým textem na pohlednici, již vydalo vojenské zátiší Cesare Battisti v Aviu.

(Ad str. 158.) Bulharský překlad naší hymny od Kyrilla Christova otiskl dr. J. Páta v „Nár. politice“, tuším, koncem ledna 1935. Byl však z básněn přímo pro tuto knihu. K. Christov, s nímž jsem se sešel dne 22. ledna 1935, projevil za rozhovoru o mé knize přání připojiti i svůj překlad; jeho nabídku jsem samozřejmě s radostí přijal a o dva dny později měl jsem již převod v ruce. Básník doprovodil jej krátkým dopisem: „V Praze, dne 22. I. 35. — Milý pane redaktore. Dle svého včerejšího slibu jsem překlad české hymny zhotovil a tímto Vám jej posílám. — Se srdečným pozdravem Kyrill Christov.“ K. Christov (nar. r. 1875), básník lásky a přírody, je dnes největší žijící básník bulharský. Z více jak čtyřiceti jeho děl jmenujme „Pobední pesni“ a „Čada na Balkana“. Žije v Praze.

Autorem haličské parafráze (Ad str. 159) jest podle prof. Verguna Bogdan Andrejevič Dědicij.

(Ad str. 167.) Estonský překlad hudebního kritika a básníka Eduarda Visnapuu přinesl v čele oslavného článku, jehož autorem jest prof. Jar. Galia, měsíčník „Muusikaleht“ (č. 1 z 31. ledna 1935, Tallinnas). Zaslal mi jej chargé d'affaires našeho vyslanectví v Tallinnu dne 2. února.

(Ad str. 171.) Obrana Procházkova německého překladu nebude vykládána jako útok na osobnost Ernstovu. Ernstův krásný poměr k českému národu a jeho zásluhy oň jsou příliš veliké a obráncům Procházkovým dostatečně známé.

Doslov

Tato práce byla původně skončena dne 26. XI. 1934, kdy po dvou bouřlivých dnech, o nichž zazněla naše hymna bojovně i vítězně, byla pražská německá universita donucena vrátiti staré insignie Karlovy university do rukou zástupců české Almae matris, rektora dra Drachovského a prorektora dra Domina. Nové příspěvky znemožnily však vydati knihu k vlastnímu jubileu; rozhodl jsem se proto neohlížeti se na čas a dáti do rukou českého lidu práci pokud možno nejúplnější a doplněnou konečně i o referáty o jubilejních oslavách. Tak shrnuje prvý díl historii hymny od jejího vzniku až do dne 21. XII. 1934, tedy historii plných 100 let její existence. Nezmiňuji se pouze o několika případech za trvání republiky, při nichž byl zpěv hymny českým studentstvem prováděn zásahy, které daleko předstihly pověstného Páumanna.

Považuji ještě za svou povinnost poděkovati těm, kdož mi ochotně pomohli při závěrečných pracích, především při korekturách cizích textů a úpravě knihy: sl. Šakové, úředníci bulharského vyslanectví v Praze, sl. Emě Krawcové z Polpice v Lužici a sl. M. Pellichové a pp. prof. Vergunovi, tisk. attaché jihoslovan. vyslanectví v Praze Živkovičovi, red. D. Baranovi, Jar. Šustrovi, faktoru J. Bochníčkoví a meteoru A. Durasovi.

Byla to úmorná práce, ale výsledek naplňuje uspokojením a radostí. Dej Bůh, aby se ta naše nesmrtelná píseň dočkala ve svém druhém století jen dnů štěstí a slávy, aby ti, kdož budou jednou — r. 1984 a r. 2034 — připisovati nové kapitoly k historii písně „Kde domov můj?“, mohli tak činiti jen s nadšením a s pýchou.

J. V. Š.

V Praze, 1. března 1935.

Prameny

Ačkoliv uvádím názvy knih a článků, z nichž jsem čerpal nebo citoval, s jmény jejich autorů a ve většině případů i s přesným určením stránky, data a pod., přece podávám zde výčet předních pramenů mnou užitých:

- Bačkovský František*: J. K. Tyla „Kde domov můj?“ s pozdějšími přídávky.
Bačkovský Fr. a Růžička Rob.: J. K. Tyla „Kde domov můj?“ s dějinami hymné té a pozdějšími přídávky i překlady (1884).
Cmíral Adolf: Státní hymna.
Cmíral Adolf: O správném zpěvu naší státní hymny (1933).
Flajšhans V.: Náš jazyk mateřský (1924).
Hádek Karel: „Praha před sto lety“ v Magazinu „Praga“ (1931).
Hostinský O.: „František Škroup“ v Osvětě 1885.
Hýsek Míloslav: J. K. Tyl (1926).
Kronbauer R. J.: Záhadné příběhy a vzpomínky (1904).
Kunz Jaroslav: Za černožlutou oponou (1921).
Medek Rudolf: Pouť do Československa.
Novák Jan V. dr., Novák Arne dr.: Stručné dějiny literatury české (1910).
Ottův Slovník naučný.
Páta Josef: „Kde domov můj“ v slovanských překladech a obměnách (1935).
Pešek Josef B.: František Škroup (1901).
Schulz Ant.: Stoletá rukopisná jubilea (1918).
Strejček Ferdinand: Kde domov můj? (1934).
Strnad František: O našich hymnách a jejich osudech (1924).
Tomek V. V.: Ze starých pražských šantánů (1930).
Vajgrt B.: Vzpomínky z rakouských trestnic.
Vožický F. P.: Kronika světové války 1914—19 (1920—21).

Staročeské hymny otištěny se svolením Universitní knihovny, Národního musea a Jednoty Kostnické, partitura „Kde domov můj?“ a portréty Tyla a Škroupa se svolením Národ. musea. Snímky legionářské zapůjčil ochotně Památník Osvobození, snímek z Madridu prof. R. J. Slabý, ostatní (kromě portretů překladatelů) knihkupec Z. Reach, p. Tumpach a ČTK. Všem uvedených za jejich laskavost upřímný dík.